

Redaktor gəşəsi

ÖMRÜNÜZƏ BAHAR GƏLSİN

(“Bahar gəldi, yaz gəldi” ifadəsi ətrafında düşüncələr)

...BAHAR gəldi, YAZ gəldi...

Bütün dövrlərdə aktuallığı ilə yanaşı, demək olar ki, şair və yazıçıların, rəssamların, digər istedad sahiblərinin yaradıcılığında xüsusi bərbəzəklə yer alan mövzu olub. Bu ifadə ilə ilk növbədə təbiətin oyanışı təsvir edilir. Qarın əriməsi, torpağın yaşıllaşması, ətrafin allı-güllü yaşıl dona bürünməsi, təbiətin çəmənzara çevriləməsi və digər ruh oxşayan məqamlar tərənnüm olunur. Amma heç kim baharin nə vaxt, yazın nə vaxt gəldiyini vurgulamayıb, bunların ayrı-ayrılıqlıda hansı məqam daşıdığının fərqi varmayıb. Belə olan halda ortaya min illərdir cavabını gözləyən bir sual çıxır: əslində, bunlardan hansı fəsildir?

İlin fəsilləri bunlardır; yaz, yay, payız və qış. Bu, izahına, şərhinə ehtiyac olmayan bir təbiət qanunauygundugudur, ilin bərabər bölgüsüdür. Bizə qədər belə olub, indi də belədir, çox güman ki, bizdən sonra da belə olacaq. Bildiyimiz qədər dünya ölkələrinin böyük əksəriyyətində belədir. Baxmayaraq ki, bəzi şimal ölkələrində YAZın son ayında da qar yağır, amma qarın yağması yaz fəslinin gecikməsinə səbəb ola bilmir, il öz zamanını keçirir, fəsillər bir-birini əvəzləyir.

Aşıq Ələsgər “Bahar fəсли, yaz ayları gələndə” misrası ilə başlanan şeirində, nədənsə baharı fəsil adlandırib... Aşıq Qurbanı isə belə deyib: “Qurbanı der, bahar olur, yaz gəlir”...

“Qış getdi, yenə bahar gəldi” Şah İsmayıll Xətai “Bahariyyə”də belə qeyd edib...

“Baxma ki, adlayıb yaşım yetmiş, Fəsli yazam, birin sən de, birin mən” deməklə

XƏZAN

Ədəbi-bədii jurnal

Mart - aprel 2017

Baş REDAKTOR:
Əli BƏY AZƏRİ

Sahib ABDULLAYEV
NƏSR şöbəsinin müdürü

Mahir CAVADLI
POEZİYA şöbəsinin müdürü

Təsisçi:
Ə.RZAQULİYEV

Redaksiya heyəti: Akəm Xaqan, Ayaz İmranoğlu, Firuzə Məmmədli, Fariz Çobanoğlu, Damət Salmanoğlu, Ələsgər Talıboğlu, Məhəmməd Əli, Şahməmməd Dağlaroğlu, Camal Zeynaloglu, Məlahət Yusifqızı, Nemət Bəxtiyar, İlham Qazaxlı, Ramiz İsmayıll

Redaksiyanın ünvani:
Bakı şəhəri, Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, "Azərbaycan" nəşriyyatı

Əlaqə telefonları: (070) 575 03 99
Email ünvanı: xezan23@mail.ru,
5750399a@mail.ru

Dönməz ABBASOV
dizayn

Çapa imzalanıb: 15 aprel 2016-cı il

Ədliyyə Nazirliyində 15 yanvar 2016-cı ildə qeydə alınmışdır: 5331

Materiallar elektron variantında, ya-xud diskdə və on dörd şriftlə printerdən çıxmış çap variantında (bir nömrə üçün) poeziya və publisistika beş, nəşr on səhifədən çox olmamaq şərtilə qəbul olunur.

Jurnalda dərc olunmuş yazılar tam olaraq bədii təxəyyülün məhsuludur və müəlliflər məsuldur.

JURNALI Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin "Bayati" və KİTABEVİM.AZ kitab mağazalarından əldə edə bilərsiniz.

şair Məhərrəm Mahi şair Qabili bir növ “duelə” çağırıb, bu yaşda da insanın özünü gəncliyində olduğu kimi təravətli, enerjili hiss edə bilməsini vurğulayıb.

Elsevər Əhliqürbət qeyd edir ki, bahar, əsasən farsların və türkiyəlilərin deyimidir. Onlar yazı novbahar, payızı sonbahar adlandırırlar.

Akəm Xaqqanın da yanaşması maraqlıdır: “Bahar - ilk yaz deməkdir, oyanış, doğum, döl dövrüdür. Təzə arzu, təzə dilək, yaşılıq, yaxşılıq deməkdir, həyatın çiçək dövrü, ilkin mərhələsidir”.

Son dövrlər Azərbaycan dilinin təmizliyi uğrunda mübarizəyə qoşulanlar bəzi fars, ərəb və digər əcnəbi mənşəli sözlərin qarşılığını öz dilimizə uyğun olaraq axtarmağa, araşdırmağa qərar veriblər. (Bəlkə ərəblər, farslar həmin sözləri bizdən götürüb'lər? Böyük bir tarixi olan əlli milyonluq xalqın sözünü özündən qat-qat az sayda olan xalqların sözü kimi səsləndirməyi nə qədər məntiqlidir?) Belə olan halda bəzi sözlərin olduğu kimi qalmasını da-ha münasib sayilar. Şirinliyi, rəvanlığı, axıcılığı, məlahətliliyi ilə artıq doğmalaşmış, ruhu-muza hopmuş belə sözlərdən, yəni sinonimi ilə əvəzlənməyən, qarşılığı axtarılmayan sözlərdən, bəlkə də birincisi elə BAHARdır.

Bütün bunlara rəğmən, yekun olaraq belə qənaətə gəlmək mümkünür ki, Bahar ayrılıqda bir fəsil deyil, yaz fəslinin bir çağıdır. Necə ki, Qışın OĞLAN, yayın CIRHACIR, payızın XƏZAN çağları vardır.

Bəs YAZIN BAHAR ÇAĞI nə vaxt olur?

Müxtəlif bölgələrdə bu çağ fərqli vaxtlarda gəlir. Baxmayaraq ki, astroloqlar son illər hansısa subyektiv səbəbdən BAHARın Bakıya, Azərbaycana gəlişini 20 mart tarixində günorta saatlarında təsadüf etdiyini ciddi-cəhdələ vurğulayırlar.

Bakı sərt iqlimi olan ərazidir. Bəzən aprelin sonunadək soyuq hava kütləsi buranı tərk eləmir. Burada hətta çöl quşları da 20 martda cəh-cəh vurub oxumurlar, axı onlar BAHARın gəlişini insanlardan daha yaxşı hiss edirlər.

Novruz ilə Baharı çox vaxt qarışdırırlar. Baxmayaraq ki, hər iki sözün dilimizə farsca-

dan gəlmə ehtimalı qəbul olunub və hər ikisinin ayrılıqda öz mənəsi mövcuddur. Bahardan fərqli olaraq Novruzun bəlli olan bir təqvim günü var. Bu təqvim günü min illərin sınağından çıxmış 22 mart tarixidir. 21 martın gecəsi ilə 22 martın gündüzü bərabərdir, yəni 21 martda il tamam olur və növbəti gün yeni təqvim ilinin ilk günü kimi qeyd olunur. Elə bu münasibətlə də el şənliyi təşkil olunur ki, adına Novruz bayramı deyilir. Novruz, yəni yeni gün bayramı, bəlli bir vaxtı olan bayram. Abdulla Şaiq və Məhəmməd Hüseyn Şəhriyar öz əsərlərində bu bayramın, məhz novruz bayramı olduğunu xüsusilə dönə-dönə qeyd etmişlər.

Novruz bayramı günü Bahar gələ də bilər, gəlməyə də. Yaxud bir neçə gün əvvəl və sonra da gəlmış ola bilər. Dağlıq ərazilərdə, Bazar düzündə, Babadağda, Şahdağda, Dəlidağda, Murov, Qoşqar dağlarında, Şükürataz, Hüseynbəyçiməni, Saqqarsu, Batabat yaylaqlarında Baharin gəlişi nəinki yazın sonuna, hətta yay aylarına da təsadüf edə bilər. Bəzi coğrafi məkanlara Bahar gəlməyə də bilər. Necə ki, şairlərdən biri yaxşı deyib: “Baharı görmədik, yaz gəldi keçdi”.

Dağlıq ərazilərdə, yaylalarda, yaxud ölkənin aran bölgələrində fərqli vaxtlarda gələn Bahar çağı, heç şübhəsiz ki, ellərə sevinc gətirir.

Yurdumuza, elimizə, məmləkətimizə təbiətin nazlı gəlini hesab olunan BAHAR gəlib. Öz gəlişi ilə xoş gəlib, səfa gətirib, iliq, məlhəm nəfəs gətirib. Təbiət durmadan yaşıllaşmaqdır, yamaşıl dona bürünməkdədir. Ömrü qısa olan güllər bir-birini əvəzləməklə ətrafa xüsusisi gözəllik verir. Hara baxırsansa təbiətin canlanması göz, könül oxşayır. Heç şübhəsiz ki, insanların, xüsusən də yaradıcı insanların həyatında Bahar çağı az əhəmiyyət kəsb etmir. Akəm Xaqqan qeyd etdiyi kimi, indi yeni diləklər, yeni istəklər baş qaldırır, yeni istəklər zamanı, döl dövrü başlayır.

Kaş ki, ömrünüzün hər vaxtına bahar gəlsin!

Böyük hörmətlə:
Əli bəy Azəri

"SEVGİDİR HƏYATIN NAXIŞI YALNIZ"

AZAD QƏLBİNURUN 50 YAŞINA ƏRMƏĞAN

*Sevgidir həyatın naxışı yalnız,
Azad, məhəbbətdir yaşadan bizi.
Fələk o kəsi ki, eləyər yalqız,
Eşqdə, məhəbbətdə olmayır izi.*

"Od parçası" ədəbi məclisinin dalbadal düz iki yılıncağında bu sətirlərin müəllifi Azad Qəlbinuru görmədim. Xəbərsiz, ətərsiz yoxa çıxmışdı. Xalıq Laçınlıdan soruştum:

şən Sovet Qoşun Qrupunun tərkibində əsgəri xidmət keçməklə yerinə yetirib.

Hərbi xidmətdən sonra ailə quran Azad şəhər yaşayış mühitinə uyğunlaşdır. Burada yaşayıb, burada yaradıb və yaşayıb-yaratmaqdadır.

Cəmiyyətə iki layiqli övlad böyüdən Azad Qəlbinur dörd nəvə babasıdır. Zəhmətkeşliyindən də geri qalmır.

Azad erkən yaşlarından poeziyaya bağlanıb. Hiss-

Azad Qəlbinur (sağdan üçüncü) şair dostları arasında

-Azad, niyə görünmür?
-Qızını köçürməldi. Özünü oda, közə vurur. Toya qədər yeqin ki, görünməz.

Kişi qarışqa kimi zəhmətkeş olmalıdır. Zaman-zaman bu öhdəciliyi Azad Qəlbinur özü könüllü olaraq öz üzərinə götürüb. Zəhmətkeşlik isə bir ömür-lük insan həyatında az əhəmiyyət kəsb etmir. Zəhmətlə hər şeyə nail olunmasa da çox zirvələr fəth etmək mümkündür.

Azad Əliqulu oğlu Məmmədov 25 aprel 1967-ci ildə Neftçala şəhərində zəhmətkeş ailəsində dünyaya göz açıb. Orta məktəbi doğma şəhərdə başa vurub. Orta-texniki təhsilliidir.

Vətən qarşısında kişilik borcunu 1985-1987-ci il-lərdə Almaniya Demokratik Respublikasında yerlə-

lərini, düşüncələrini ağ vərəq üzərinə köçürdükcə şeirlər yaratdığınışının şahidi olub. Bir müddət hamı kim o da yazdıqlarını hamidan gizlədib. Amma atası Əliqulu Hacıbaba oğlunun da şeir yazdığınışından şeirlərini ona göstərmək qərarına gəlib. Ata oğlunun bu istedadından fərəhlənib, sevincini gizlətməyib və oğlundan dəyərli məsləhətlərini əsirgəməyib.

Artıq inamlı şeir yaza bildiyini hiss edən Azad Qəlbinur ədəbi təxəllüsünü onun şeirlərini oxuyan dostları, həmfikirləri, xüsusən də qonşusu Eldar Eyyubovun təklifi, məsləhəti ilə götürüb və elə həmin vaxtdan mətbuatla əməkdaşlığı başlayıb. "Sənin qəlbin nudur, nur ki, sən belə gözəl şeirlər yaza bilərsən". Dostları həmişə belə deyirdi.

Vaxtaşırı qəzetlərdə qələm məhsulları dərc olu-

nan Azad Qəlbinurun "Üfüq 3" və "Abşeron İnciləri" Almanaxlarına şeirləri daxil edilmişdir. Bir neçə kitabda sığacaq şeirləri olsa da hələ ki, müəyyən subyektiv səbəbdən indiyədək kitabı çap olunmayıb, amma çapa hazırlanmaqdadır. Azad Qəlbinurun rəngarəng yaradıcılığında əruz və heca vəzndə yazılın şeirləri çoxluq təşkil edir. Gərəyliləri, bayatıları və itah şeirləri də onun yaradıcılığını zənginləşdirir.

Azad Qəlbinur yaşadığı Xirdalan şəhərində Abşeron Mərkəzi Kitabxanasında fəaliyyət göstərən "Od parçası" ədəbi birliliyinin fəal üzvüdür.

Maraqlısı ondan ibarətdir ki, Azad Qəlbinurun mərhum bacısı Mətanət Mətin də şeir yazmış. Atası Əliqulu Hacıbaba oğlu kimi onun da külliyyatı Azad Qəlbinurun şəxsi kitabxanasında qorunub saxlanır. Şairin digər bacısı Gülnaz Məmmədova hazırlıda şeir yazar. Azad Qəlbinur ailə üzvlərinin şeirlərindən ibarət AİLƏ ALMANAXI hazırlamaq niyyətindədir.

Azad Qəlbinurun şeirlərində vətənə bağlılıq ön yerdə durur. Adama elə gəlir ki, o, şeir yazmır, döyüşür, zəmanəni tərsinə fırlanmağa məcbur edən şər qüvvələrlə savaşa çıxb.

*Silahum qələmdir, mərmim şeirlər,
Mənimlə döyüşdə uduzar şərlər.
Ey məgrur igidlər, qalib əsgərlər!
Döyüşüb geridə qalmayacağam,
Qorxunu yadına salmayacağam.*

*Azad Qəlbinuram, dərdim elimdir,
Sərvətim Aranım, Muğan-Milimdir.
Vətən məhəbbətim, şirin dilimdir,
Vətənsiz zövqümü almayacağam,
Qorxunu yadına salmayacağam.*

Belə oğulların məğrurluğunu, ərliyini qandallaşdır, döyüşkənliyini, Vətən, torpaq tərəfkeşliyini əsərətdə saxlayan dünya siyasetini lənətə gəlsin! Bu siyasət igidliyi, ərliyi zamanın arxivinə atır, qeyrəti korsaldır, qıruru sindirir. Bir vaxt ərənlərin silah götürüb at oynatdığı vətəndə, bu günsə sərvəti, malı daşınan vətəndə, yad tapdağında qalan vətəndə (yəqin yurd yerlərimiz nəzərdə tutulur) babaları meydan sulayıb at oynadanın pas atmağa qılınçı belə yoxdur.

*Gizlin qan ağlayır ulu Vətənim,
Bir vaxt ərənlərlə dolu Vətənim.
Daşınır sərvəti, malı Vətənin,
Pas atıb qılincsiz qınım, Allahım!*

Hər yerdən əli üzülən insan üzünü göyə tutur, diləyini göydəkilərdən istəyir. Oradan da cavab almayıanda qəzəbə köklənir, yerə, yurda, haqqə olan sevgidən, şərə, nadana, "xor"lara olan nifrətdən bezib, Yaradana: "onlara gücün çatmırsa, onlara qıymıransa, mənə qıy", deyir:

*Qoyma gözlərimin qurusun nəmi,
Dərdi dərd üstündən ver, Yaradanım!
Qıy ki, tərk eləsin ruhum cismimi,
Çirkaba bulanıb Yer, Yaradanım!*

*"Xor"lar zəbt eləyib Yer kürəsini,
Batrır hər yanda haqqın səsini.
Nadan yada satır öz ölkəsini,
Ağlıq eyləyir "ser", Yaradanım!*

Şərin ağalığına Yaradanın qarşıdurmasını görməyəndə insan özü şərə qarşı durur. Xorların zəbt elədiyi Haqqın səsinə qafiyə olmayan Yer üzündə Haqqın səsini belə batırmaq olur. Haqqın batan səsi uğrunda döyüşüb şərə, nadana qalib gəlinir. Yaradan Şeytanın işinə qarışır ki, insan onun qarşısında ayıqlığını itirməsin. Ayıqlığını itirdimi Şeytan gəlib oturacaq insanın içində, onu Yaradana ası etməyə çalışacaq. Dərdi dərd üstündən ver, Yaradanım! - dedirdəcək, verdiyi dərdi Yaradanın adına bağlayacaq. İnsan güman və fərziyyələrin arasında qalacaq və:

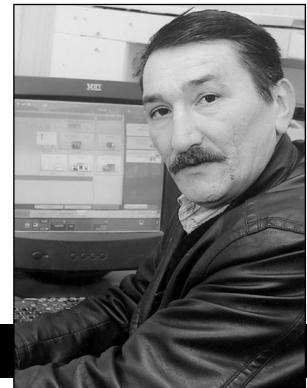
*Nə gecəm bəllidir, nə də gündüzüm,
Vaxtsız bu dünyadan dönübür üzüm.
Daha söyləməyə qalmayıb sözüm,
Zülümə salırsan vəfadarınu,
Dünya, görüm sənin etibarını. - deyəcək.*

Sözüm qalmayıb desə də, zamanın üzünə qayıdış lənət oxuyacaq o dövredə:

*Lənət o dövrə ki, para baş ola,
İnsan zalımlaşa, ürək daş ola.
Məzlum çörək üçün gözü yaş ola.
Və ya:
Səndən doymaq olmur halal əməklə,
Uzaq getmək olmaz kənar köməklə.*

Harama getməksə günahdır. Səndən asılı olanlara çörəyin olmasa da, sözün olmalıdır. Söz də çörək deyil. Söz olsa-olsa çörəyə gedən yol ola bilər. Onun da qələbəsini çala biləsən.

Məlahət Yusifqızı

AZAD QƏLBİNUR

Sevdiyim

Pəncərədən yollarına baxıram,
Görən, nə vaxt gələcəksən, sevdiyim?!
Hey özümü yandırıram, yaxıram,
Nə biləydim, ölcəksən, sevdiyim?!

Məcnun kimi dolaşıram çölləri,
Göz bulağı hey axıdır selləri,
Sellər yudu obaları, elləri,
Göz yaşımi siləcəksən, sevdiyim?!

Qalmayıbmış səndə başqa seçim də,
Əcəl gəldi, qəflət getdi köçün də.
Azad qaldı burda zülüm içində,
Nə çəkirəm biləcəksən, sevdiyim?!

Getmisəm hara

İçirdin sən mənə eşq şəlaləsin,
Səsində köklədim dünyanın səsin.
De, kimlər qəlbimin duyar naləsin?!
Məni bu dünyada qoyub biçarə,
Könlümün sevdası, getmisən hara?!

Niyə bu dünyada tərk etdin məni?!
Gözlərim axtarır daima səni.
Çox erkən saçımı salmışan dəni,
Etmisən ömrümü, günümü qara.
Könlümün sevdası, getmisən hara?!

Səni əvəz etməz nə oğul, nə qız.
Getmisən, qalmışam divanə-yalqız.
Tənha dərd çəkirəm, saysız, hesabsız.

Tərk edib salmışan sən məni dara,
Könlümün sevdası, getmisən hara?!

Getdi sənin ilə həyat sevinci,
Canımın taqəti, qolumun gücü.
Təkcə sən olmusan ömrümə inci,
Köçdün bu dünyadan, qaldım avara.
Könlümün sevdası, getmisən hara?!

Beyin vərəqləyir xatırələri,
Tənha cəkmək olmur bu dərdi-səri,
Qayıt, dön geriyə, ey gözəl pəri!
Daha dözməyirəm mən intizara,
Könlümün sevdası, getmisən hara?!

Gözümdə dünyanın daşı da yalqız,
Həyatın baharı, qışı da yalqız.
Qaldım ömrün cavan yaşında yalqız,
Sənsizlik gətirib, bil, məni zara.
Könlümün sevdası, getmisən hara?!

Azadın intizar kor etdi gözün,
Dağlayır qəlbimi sənin son sözün.
Dərdin ağırlığı, əsdirir dizin.
Məni həsrət qoyub gülə, gülzara,
Könlümün sevdası, getmisən hara?!

Yavaş-yavaş

Ömür yaz mehi tek əsdi tükəndi,
Həyat əzəl-axır dumandı, çəndi.
Bir ömür gözümdə yaş gilələndi,
Bir ömür əridi can yavaş-yavaş.

Sənsiz yaşamağım əbəsdir əbəs,
Daha yaşamağa qalmayıb həvəs.
Günah olmasaydı, eləyərdim qəsd,
Donardı damarda qan yavaş yavaş.

Silmisəm ömürdən sənsiz anımı,
Zülmə əsir etdim şirin canımı.
Çekirəm səhrada qəm karvanını,
Silirəm ömürdən an yavaş-yavaş.

Duyan olmayacaq ahu-zarımı,
Bəm zili kökləyən kaman-tarımı.
Azad, Tanrı aldı səndən yarını!
İndi iç-in-için yan yavaş yavaş.

Məhəbbət olmayan yerdə

*İsmi Pünhanın mənə verdiyi sual:
-Olmasa dünyada məhəbbət, Azad?!
Onu əvəz edər sərvət, dövlət, ad?!*

Başın daim dumanlanar,
Gözün qabağı qaralar.
Ömrün alma tək saralar,
Qərar tutmazsan sən Yerdə,
Məhəbbət olmayan yerdə.

Heç bir zaman üzün gülməz,
Qohum- qardaş dərdi bilməz.
Kimsə gözdən yaşı silməz,
Düşərsən hər gün bir dərdə
Məhəbbət olmayan yerdə.

Dünya sənə olar qəfəs,
İşə, gücə qalmaz həvəs.
Gedər, gəlməz sanki nəfəs,
Bivəfa çıxar ömir də
Məhəbbət olmayan yerdə.

Daima ağrıyar canın,
Damardan süzülməz qanın.
İtər gün-gün şöhrət-şanın.
Təsəllin olmaz seir də
Məhəbbət olmayan yerdə.

Kiçiklərin baxmaz sözə,
Dirəşər sənlə gör-gözə.

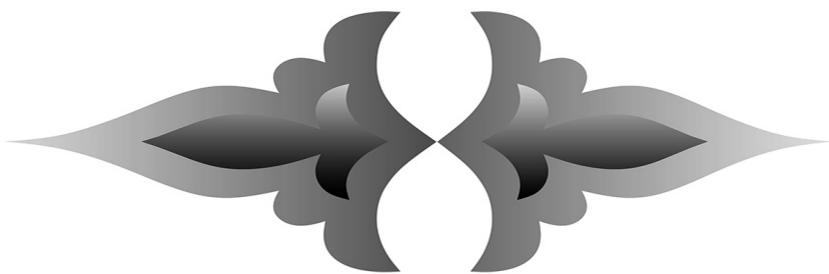
Haqsızlar dayanar üzə,
Boğularsan dərya sirdə
Məhəbbət olmayan yerdə.

Qorxarsan ki, gülər namərd,
Gizli-gizli çəkərsən dərd.
Çalış, sinma, mərd oğlu, mərd!
Dovşana çevrilir şir də
Məhəbbət olmayan yerdə.

Cavabı budur Azadın,
Buna dözməz, kişi qadın!
Kimsəyə çatmaz fəryadın.
Hərə bir cür dərddə, sərdə
Məhhəbət olmayan yerdə.

Sevgidir həyatın naxışı yalnız

Sevgidir həyatın naxışı yalnız,
Azad məhəbbətdir yaşadan bizi.
Fələk o kəsi ki, eləyir yalqız,
Eşqdə məhəbbətdə olmayır izi.
Şahlıq da eləsən bir məmləkətə,
Qul tək sınar qolun, qanadın sənin.
Sevib sahib olsan sən bir sənətə,
Eşq ilə ucalar, bil, adın sənin.
Var ikən ömrümün qədrini bilsən,
Gülər taleyin də sənin üzünə.
İstəksiz ömürdən günləri silsən,
Mənasız görünər həyat gözünə.
Əhli-kef olsan da dünya üzündə,
Həyat bir gün səni dağlayacaqdır.
Əhdimi bir anda qoyub gözumdə
Buludlar dərdimi ağlayacaqdır.
Bir dəfə gəlirik dünya üzünə,
Əbəsdi faydasız keçmək bu yolu.
Təbəssüm gətirər sevgi gözünə.
İztirab başına hər qalmaqalı.
Sevgi-məhəbbətlə yaşamaq gərək,
Təzədən bu dünya yetirməz bizi.
Ərz edin Azada, söyləyin, görək,
Kainat nə üstə qurulub özü?!

BAHAR BƏNÖVŞƏ

YARIMÇIQ MƏKTUB...

*(Qarabağ döyüşlərində həlak olmuş
döyüşçülərimizin əziz xatirəsinə həsr edirəm)*

(hekayə)

Qaranlıq düşündü... Qoyunları haylayıb qabağına qatdı...

Kənd qəbiristanlığının yanına çatanda həmişə ki kimi dayandı...

Özündən asılı deyildi Toğrulun... Bura catanda, sanki kimsə "dur" əmri verirdi...

Bir dəqiqə də olsun dayanıb baxırdı...

Nə vaxtsa nənəsindən eşitdiyi sözləri təzədən xatırladı... insanlar ölmürlər... Sadəcə evlərini dəyişirlər...

Qəbiristanlığın sol tərəfində üstü gül-cicəklə bəzənmiş qəbir digərlərinə nisbətən hündür görünürdü... Kəndcili Alimin qəbriydi... Alim hələ ki, kəndin sonuncu şəhidi idi... Üç gün əvvəl cəsədini gətirmişdilər... Alimdən sağa daha altı şəhid qəbri vardi... Solda çəpərə qədər yer isə boş idi...

Bir nəfərin də bura yerləşə biləcəyini düşündü və ağlina gələn bu pis fikirdən ürəyi sıxıldı...

Əlacı olsayıdı elə indi cəbhəyə gedərdi...

Qisas hissi ürəyini yandırırdı..... Nə vaxtsa mənfur ermənilərlə mütləq üz-üzə gələcəyini düşünüb, dişlərini bir-birinə sıxdı...

Dönüb getmək istəyəndə diqqətini qəbirlərin arası ilə Alimin qəbrinə yaxınlaşıb dayanan yaşıl palalarlı qız cəlb etdi... Qız çömbəlib qəbrin yanında oturdu...

Əvvəlcə ona elə gəldi ki, qız gözlərinə görünür... Qaş qaralan zaman qəbiristanlıqda baş vərən qəribə hadisələrdən o qədər eşitmışdı ki... Amma belə söz-söhbətlərə inanmadığından bu fikiri tez də özündən uzaqlaşdırıldı... Bu vaxtı qəbiristanlığa gələn qızın qorxacağını düşündü... Ona gorə mələşə-mələşə evlərinə doğru qaçısan qoyunların ardınca deyil, qəbiristanlığın qapısına doğru getdi... İçəriyə girib qızı utandırmaq istəmədiyindən, qapıda dayandı. Az keçməmiş qızın da qapıya tərəf gəldiyini görüb toxladı... Qız ona çatmamış tanıdı... Onlardan 2-3 ev aralı yaşayan Qənbər dayının qızı Zamirə idi...

Ürəyi sıxıldı...

Qızın icin-icin ağlamasından Toğrul da kövrədi...

Zamirəni çox istəyirdi... Daha doğrusu, qızın səhərdən axşama qədər məhləni başına götürən zil səsi ilə oxuduğu mahnilər digərləri kimi onda da qızə qarşı səmimi hissələr oyatmışdı... Məhlə arvadları Zamirənin adını "radio" qoymuşdular... Səhər açıldan qaranlıq düşənədək səsi kəsilmirdi... Hərdən arvadlar belə bir səsin kənddə itib-batlığına təəssüflənərdilər: "Bu qız bu səsiylə haralara gedib çıxardı! Heyif!!! Kənddə itib-batacaq!!!

Eşitdiyinə görə, atası Zamirəni səhərə aparıb

musiqi məktəbinə düzəltmək istəsə də qız getməmişdi...

Toğrula ən qəribə gələn də elə bu idi... Bütün kənd uşaqlarının həsrətini çəkdiyi şəhərə Zamirənin getmək istəməməsi onu təəccübləndirirdi... Bir dəfə Zamirə mürəbbə bişirən anasına kömək etmək üçün onlara gəlmişdi...

Anasının dediyi kimi, əldən-ayaqdan zirək qız yarıma saat bir günün işini görüb qurtarmışdı. Getməyə hazırlaşırıdı... Anasının içəridə olmamasından istifadə edən Toğrul tələm-tələsik soruşdu: "Zamirə, niyə şəhərə gedib oxumaq istəmirsin?"

Qız əvvəlcə dodaqlarını büzüb qaşlarını çatdı... Sonra Toğrula yaxınlaşıb əlləri ilə hər iki yanlığını tutub sixdi... Azca ona tərəf əyilib soruşdu: "Heç kimə deməzsən!?"

Ölərdi, amma Zamirənin sərini heç kimə verməzdı Toğrul.

Elə belə də dedi Zamirəyə...

Qız onun yanaqlarını buraxıb dikəldi... Gülməsəyib gözlərini bərəldidi: "Sevgilimə söz vermişəm, o, qayıdana qədər kənddən hec yana çıxan deyiləm!"

Yenə nə isə soruşmaq istədi....

Amma Zamirə hündürdən qəhqəhə cəkərək qaçıb getdi...

O gündən Zamirənin adını bilmədiyi sevgilisinin qayıdırıb gəlməsi üçün ürəyində allaha yalvarırdı...

Aradan 3 il keçmişdi... Amma Zamirənin sevgilisindən xəbər yox idi...

Kəndlərinə ilk şəhid gələn gündən isə Zamirənin səsi kəsilmişdi...

Qəbiristanlığın qapısında Toğrulu görəndə başını aşağı saldı Zamirə... Sanki utanırdı...

Toğrul heç nə soruşmadan, heç nə demədən qızı qabağa buraxdı...

İndi Zamirəsinin gözünü yolda qoymuş Alimin ölümü daha cox yandırırdı Toqrulu....

Yolda hec birisi danışmadı..... O gecə səhərə qədər gözlərinə yuxu getmədi...

İndi cəbhəyə getməyə daha şox tələsirdi Toğrul...

Qəbul imtahanlarının nəticələri elan olunmuşdu... Balı çatmadığına görə konkursa düşmüdü... Müsabiqədən keçməmişdi... Evdə hamının qanı qaralmışdı...

Bircə özü sevinirdi... Tezliklə əsgər gedəcəkdir... Ordan isə cəbhəyə!!!

Deməli, qisas günü uzaqda deyildi...

Hər dəfə Zamirəni görəndə qisas hissi ürəyində daha da möhkəmlənirdi...

Vaxt gəlib çatdı...

Toğrulu öturməyə bütün qohum-əqraba gəlmışdı...

Zamirə də onlarda idi...

Arvadları hərbi komissarlıq getməyə qoymadılar... Anası dırəndi... Məcbur qalib onu da özləri ilə götürdülər. Darvazadan çıxanda arxasında doluxsunan qohum arvadlarına baxdı... Zamirə onlardan aralıda durmuşdu... Nisgilli-nisgilli baxırdı Toğrula... Oğlanın ona baxdığını görüb əlini yellədi... Qayıdırıb qızı nə isə demək istədi...amma utandı...

Hərbi komissarlığın həyətində səs-küydən qulaq tutulurdu... Cavanlar hündürdən çalınan "Tərəkəmə"nin sədaları altında nəşə ilə atılıb düşürdülər... Hami əl çalırdı...

Anası onun boynuna sarılmışdı...

Heç cür ovuna bilmirdi anası...

Nəhayət, avtobuslara minmək üçün hamını sıraya çağırıldılar...

Anasını son dəfə möhkəm-möhkəm qucaqladı... İndi özü də kövrəlmışdı...

Yolda çağırışçıların şən zarafatlarını dinlədikcə hər şeyi unudurdu...

Bircə Zamirənin nisgilli baxışlarını unuda bilmədi...

...Hərbi xidmətin ilk günləri çox çətin keçirdi... Adət etmədikləri ciddi rejim, ev yeməklərindən xeyli fərqlənən yeməklər, daima tanımadığın adamlarla bir yerdə yaşamaq çətin idi və bunların hamısına birdən-birə öyrəşmək mümkün deyildi...

Buna baxmayaraq deyib-gülən, zarafatçı Toğrul qısa müddət ərzində çoxları ilə dostlaşmış, rütbəcə özündən böyüklerin rəğbətini qazana bilmişdi...

Bir müddətdən sonra cəbhədə vəziyyətin gərginləşməsi ilə bağlı xəbər alıdilar... Əsgərlər arasında böyük narahatlılıq yaranmışdı...

Hami həyacan içində idi... Hami cəbhəyə can atırdı... Ona görə də bir dəfə yeməkdən sonra cəbhəyə getmək istəmələri barədə müraciət hazırlayıb hərbi hissənin rəhbərliyinə təqdim etdi-

lər...

İki gün sonra cəbhəyə yola salınanların tərkib heyəti açıqlandı...

Təzə gələnlərdən yalnız üçünə ön cəbhəyə getmək icazəsi verilmişdi... Onlardan biri Toğrul idi...

Ön cəbhədə vuruşmaq hərbi hissədə xidmət eləməkdən dəfələrlə çətin idi...

Cəbhə cəbhə idi... Burda nə rahat yatmaq olurdu, nə rahat danışmaq olurdu, nə də rahat gəzmək olurdu... Döyüşçülər yemək yeyəndə də silahı yerə qoymurdular... Oturduqları yerdə yatır, bir çox hallarda günlərlə yuxusuz qalırdılar... Hər an hər təhlükəyə hazır olan döyüşçülərin bütün diqqəti qarşı tərəfdə idi...

Amma bütün bu çətinliklər heç kimin vecinə deyildi. Düşmənin yağırdığı od-alov altında sürründükləri zaman belə zarafatlarından qalmır, bir-birilərinə söz atır, beləliklə bir-birilərini ruhlandırdılar...

Hec kim deməsə də hamı yaxşı bilirdi ki, səngər yoldaşına görə fikirləşmədən ölümə atıla bilərlər...

Ən ağırlı hadisə hansısa yoldaşını döyüş zamanı itirmələri idi...

Onda hamı qan ağlayırdı... Üzdə heç kim biruza verməsə də... Həlak olmuş yoldaşları ilə vidasarkən onun cəsədini bir necə saniyə qucaqlayır və onun qanını yerdə qoymayacaqlarına and icirdilər... Belə gunlər səngər döyüş meydanını yox, məzarlığı xatırladırdı Toğrula...

Toğrulu burda da çox sevirdilər...

İlk dəfə açıq döyüşdə yaralanmış yoldaşını dolu kimi yağan güllələrə baxmayaraq, döyüş meydandan çıxarması hamida rəğbət oyatmışdı....

Daha bir dəfə güllələrin altında sürünərək, onlara başını qaldırmağa imkan verməyən düşmən snayperini qumbara ilə məhv etməsi və sağ-salamat geri qayıtması ona "Pələng" ləqəbini qazandırmışdı... Həmin vaxt ayağından güllə yarasıalsa da geriyə qayıtmadan imtina etmişdi... və cəbhədəki həkimlərinin ciddi səyi ilə qısa müddətdə sağalmışdı...

Ən çətin tapşırıqlarda özünü qabağa verən, hər yerdə köməyə gələn Pələng döyüşçülərin qürur yerinə çevrilmişdi...

Son vaxtlarda Toğrulu daha çox kəşfiyyata göndərildilər... Ayağının müalicə olunduğu vaxt-

larda gününü rəsm cəkməklə keçirən Toğrulun bu bacarığı döyüş komandirinin diqqətindən yayım-mamışdı... Onların sözlərinə görə, bu keyfiyyət kəşfiyyatçının gördükərini daha dəqiq ifadə etməsinə şərait yaradırdı... Üstəlik Pələngin cəsərəti kəşfiyyatı ən son dəqiqliklə yerinə yetirməyə imkan verirdi... Bir necə dəfə ən yaxın məsafədən düşmənin mövqelərinin sxemini çəkib gətirməsi bizimkilərin həmin mövqeləri darmadağın edərək, xeyli irəliləməsi ilə nəticələnmişdi...

Böyük bir döyüşə hazırlıq gedirdi... Mövqe baxımından çox əhəmiyyətli bir yüksəkliyi ələ keçirtməliyidilər... Erməni hərbi hissələrinin mərkəzi istiqamətdə necə yerləşdiyini öyrənmək Toğrula tapşırılmışdı...

May ayı olsa da hava soyuq idi... Qaranlıqda yerimək də asan deyildi... Üstəgəl meşədə irəliləmək getdikcə çətinləşirdi...

Üstündə pistoletdən və iti cib bıçağından başqa heç nə yox idi...

Təxminini hesablamasına görə hərəkət edəcəyi çevrənin mərkəzini müəyyənləşdirdi... Əvvəlcə irəliyə doğru hərəkət etdi... Təxminini hesablamasına görə, 5 km qət etmişdi... Və bu qədər yolda heç bir maneəyə rast gəlmədən irəliləməsi onu təəccübəldəndirirdi... Çünkü açıq döyüşlərdə ermənilərin ən uzağı onlardan 3 km məsafədən durduqlarını dəqiqləşdirmişdilər... Və dəfələrlə yoxladıqları bu qənaət yanlış ola bilməzdi... Sağa döndü... Hardasa bir km məsafəni arxada qoymuşdu... Qaranlıqda ayağına nə isə dəydi... Məftilə oxşayırıdı... Ehtiyatla əlini toxundurdu... Məftili tutu-tuta irəliləməyə başladı... Geri qayıdırı... Bayaq gəldiyi yolla paralel alındı hərəkəti...

Məftilin qurtardığı yerdə iri bir kötük qoyulmuşdu... İndi kötükdən başlayıb sola istiqamət götürdü... Təxminini onu aldatmamışdı... Hardasa, iki kilometr sola hərəkət edəndən sonra ayağı təzədən məftilə toxundu... Bu dəfə məftilin qurtardığı yerdə daş qoyulmuşdu...

Məftillərin qurtardığı yer ermənilərin möhkəmləndiyi nöqtələr idi... Yəni, hər iki cinahda dayanan düşmən içəriyə doğru geri çəkilməklə onlara tələ qurmaq istəyirdi... Belə ki, bizimkilər içərilərə doğru sərbəst şəkildə hərəkət etdikləri zaman cinahlardan düşmən hücuma keçərək onları mühasirəyə alacaqdı...

İndi geri qayıda bilərdi Toğrul...

Çox yorulmuşdu... Yavaşça yerə oturdu.... Bir anlığa gözlərini yumdu... Yenə Zamirənin nisgili gözləri düşdü yadına.....

Qəfil arxadan gələn səsə geri dönməyə macal tapmadı... və başına dəyən zərbədən huşunu itirdi...

Gözlərini acanda üstünə soyuq su tökürdülər...

Qabağında duranın paltarından erməni olduğunu anladı...

Deməli, əsir düşmüşdü...

Ətrafına baxdı... Uçuq sökülü bir yerdə idi... Erməni onun tərpəndiyini görüb, ayağı ilə böyründən vurdu..... Sonra ayağı ilə çənəsindən tərpətdi..... Nə isə soruşdu... Toğrulun cavab vermədiyini görüb uzaqlaşdı.

Qollarını möhkəm sarılmışdılar... Ona gorə də başını çox çətinliklə dikəldə bildi... Azca aralıda ocaq qalamışdılar... Deməli, təmas xəttindən uzaqda idilər.... Çünkü döyüş bölgəsinə yaxın məsaflərdə ocaq qalamaq qadağan idi.....

Yalnız bu zaman başı tərəfdən gələn iniltini qulağı aldı.... Baxmaq üçün saat əqrəbi istiqamətində dönməli idi.... Zorla dönə bildi.... və dəhşətə gəldi.....

Ondan azacıq məsafədə dirəye bağlanmış çılpaq cəsədin boynuna Azərbaycan bayrağı dolanmışdı... Oğlanın dərisi boynundan sinəsinə qədər soyulmuşdu.... Axan isti qanın üstündə vizildən milçəklərin səsi, sanki Toğrulun beyninin icini kəsirdi.....

Kəndlərini xatırladı.... Kəndin ilk şəhidi Natiqin anası oğlunun ölüm xəbərini eşidən gündən havalanmışdı..... Daha bir şəhid Nemətin anasının isə oğlunun üç mərasimində ürəyi partlamışdı.... Dirəyə bağlanmış oğlanın valideynlərini fikirləşdi.... Görəsən, oğlunun bu halından xəbər tutsaydılar, nə günə düşərdilər?....

İçində özünə qarşı bir nifrət oyandı.... Bu qədər həqarətin qarşılığında o, düşmənin qabağında qolu bağlı uzanmışdı.....

Erməni yenidən qarşısında peyda oldu... Yanında başqa bir erməni əsgəri də var idi... Toğrulun asılmış oğlana baxdığını görən əvvəlki erməni əsgəri o birisinə nə isə dedi... Ikisi də möhkəmdən hirıldadılar...

İkinci gələn erməni yaxınlaşıb ayağını Toğrulun qarnına qoydu... Sonra dici üstə çökdü... Təmiz azərbaycan dilində soruşdu:

-Sən orda - hərbi hissədə nə iş görürdü...!?

Bu tərəfə nə məqsədlə gəlmışdin..? Danişsan, səninlə işimiz yoxdur..! Danişmasan, bax, o direktə yoldaşın kimi diri-dirə dərini soyacaqıq...!!!

Ötindən də az-az kəsib ocaqda yandırarıq...!!!

Erməni bunu deyib hündürdən hırıldadı... O birisi də ona qoşuldu...

Bu dığanın öz dilimizdə belə təmiz danışmasından daha da hiddətləndi... Amma yenə səsini ududu...

Nifrətlə üzünü cevirdi... Bundan hiddətlənən erməni onun çənəsindən təpiklə möhkəm vurdu. Ağrı dözülməz olsa da, huşu başında idi... Ermənilər indi də birləşib onu divara tərəf sürüyürdülər... Sonra azacıq dikəldib otuzdurdular... Qollarını bağlamış kəndir ətinin icinə girmişdi... Qışqırmamaq üçün zorla dözdürdü... İndi oğlanın bağlandığı direklə üzəbüz oturdulmuşdu...

Bizim dildə damışan erməni təzədən yaxınlaşdı... Başının üstündə dayanıb sualını təkrarladı...

Cavab almayıncə təzədən Toğrulu təpikləməyə başladı... Bu dəfə zərbələr hara gəldi endirilirdi...

Qəribə burası idi ki, zərbələr çoxaldıqca aqısı azalırdı Toğrulun...

Öz özünə gülümsədi... Onun bu hərkəti erməni lap özündən çıxartdı...

İndi daha şiddetlə vururdu onu yekəpər erməni... Qəfildən zərbələrinə ara verdi... Əlini cibinə atdı... Iti mətbəx bıçağını çıxardıb Toğrulun gözlərinin önündə oynatdı...

Toğrula elə gəldi ki, indi erməni onun başını kəsəcəkdir... Bu vəhşilərə hec nə edə bilmədiyi-nə təəssüfləndi... Ona elə gəldi ki, lap hardansa yaxından Zamirə durub ona baxır!!! Eyzən onda ki kimi... Nisgilli-nisgilli.....

İnidə bıçağın boğazına dirənəcəyini gözləyirdi... Gözlərini yummuşdu...

Gözlədiyinin əksinə olaraq addım səsləri uzaqlaşdı... Gözlərini açdı... Yekəpər dirəyə bağlanmış oğlanın yanında durmuşdu... Birdən əlindəki bıçağı oğlanın dösünün altından soxdu... Tələsmədən iri bir tikə kəsdi... Tikəni yuxarı qaldırıb ondan süzülən qan damcılarını yaladı... Sonra yaxınlaşıb tikəni ocağa atdı...

Bu qədər ağrıdığı Toğrulun yadına gəlmirdi...!!! Yer-göy uguldayırdı... Huşunu itirdi...

Özünə gələndə başı ağrıyırıdı...

Nə isə etməliydi!!!!... Beləcə uzanıb düşmənlerin onu təhqir etməsinə, ələ salmasına sakitcə baxa bilməzdi!!! Dirəyə bağlanmış yarımcان oğlanın bədəninə edilən təcavüzü isə nəinki ozunə, butun doyuş yoldaşlarına həqarət sayırıldı.... Qəzəbindən dişi ilə dodağını möhkəm-möhkəm sıxdı... Dodağından axan qan aqzından keçib boğazı ilə içərilərinə doğru getdi... Ətrafına boylandı...

Ermənilərdən biri görünmürdü... Digəri isə ocağı qarışdırırdı... Birdən erməni əsgəri iri yanın bir kösövü götürüb Toğrula yaxınlaşdı...

...Diqqətlə erməninin gözlərinə baxırdı... Qan kimi qıpqrımızı idi... və bu qırmızı bozumtul sarı rənglə qarışaraq iyrənc bir mənzərə yaratmışdı... Bulanıq gözlər vəhşi heyvan gozlərini xatırladı....

Erməni də Toğrula baxırdı... Birdən hiddətlə ayağının birini onun ayaqlarından o üzə aşırıb dizlərinin üstündə oturdu...

Sifətində heybətli bir ifadə vardı quldurun.....

Oynayırmış kimi kösövün qızarmış tərəfini Toğrulun saclarına yaxınlaşdırdı... İsti gur saclarını qarsıyıb dərisinə işlədi.....

Ağrısa da özünü sıxb saxladı, biruzə vermədi.... Erməni onun bu sakitliyindən zövq alırmış kimi hırıldadı...

İndi özü özünə nifrət edirdi... Ermənilərə bu qədər asan təslim olduğunu özünə hec cur bağışlamırdı...

Erməni kösövü üzünün sağ tərəfi ilə sürüsdürüb sağ döşünün üstündə saxladı...

...Qışqırmamaq üçün özünü zorla saxlayırdı.....

O, qışqırmayacaqdı....! O, düşmənin qabağında əyilməyəcəkdi....!

Ona görə qışqırmamaq üçün son gücünü toplamışdı.....

Toğrulun təmkini ermənini özündən çıxartdı... Hırıldamağına ara verdi... Birdən vəhşi kimi kösövü uzadıb Toğrulun sol gözünə basdı...

Sanki, yer altından uçdu Toğrulun... Dəhşətli ağrıya dözə bilməyib möhkəmdən nərildədi...

Yoxxxx, o, ölü bilməzdi.....! O, belə aciz ölü bilməzdi.....!!!! Onun buna haqqı çatmırıldı.....!!! O, nə isə etməliydi.....!!!!

Erməninin dizlərinin üstündən qalxdığını qeyri-ixtiyari hiss etdi..... Cəld ayaca qalxaraq ayaqlarını cütləşdirib quldurun ayaqlarının arasından

zərbəni necə endirdiyini özü də bilmədi... Quldur anqırıb ikiqat bükündü... Bu dəfə qoşa təpik zərbəsi başından tutdu...

“Xilas planı” dərhal beynində canlandı... Büttün gücüylə ocağa tərəf sürünməyə başladı... Dal tərəfini ocağa yaxınlaşdırdı...

Öti ilə birlikdə onun qollarını sıxan kəndir də yanırıldı... Kəndirin boşaldığını hiss edən kimi ayağa durdu... Vaxt itirmək olmazdı... Cəld erməniyə yaxınlaşdı... Yalnız bu zaman onun yanında yerə düşmüş bıçağı gördü...

Atasının kənddə qoyunun başını necə kəsdiyi ni xatırladı...

Quldurun başını anındaca kəsdi... Amma bədənində ayırmadı... Ardınca paltarlarını soyundurub özü geyindi... Bıçağı cibinə qoydu... Cəsədi itələyib ocağa atdı... Erməninin xırıltısı hələ kəsilməmişdi...

Ürəyində "Bir!" dedi...

Dönüb dirəyə bağlanmış oğlana baxdı... Daha utanmırı Toğrul...

Bıçağı götürüb bayaq ermənilərin gəldiyi tərəfə yönəlmək istəyəndə ikinci erməni ilə üzbeüz toqquşdu... Toğrulu qarşısında görən erməninin gözləri hədəqəsindən çıxdı... Əlini ciyindəki avtomata aparmaq istəsə də artıq gec idi... Toğrul əlindəki bıçağı düz onun üryində sapladı...

Belini düzəltdi... Ürəyində "Iki!" dedi!!!!

Uçuğun altını gəzməyə başladı... Lap uzaq kündə işıq yanırıldı... Deyəsən, otaq idi....Ehtiyatla yaxınlaşdı... Iri pəncərədən otağın içi görünürdü..... İki erməni köhnə divanda oturub televizora baxırdılar...

Öyilə-əyilə kecib, qapının arxasında gizləndi... Qapını taqqıldatdı... Deyəsən, eşitmədilər... İkinçi dəfə lap möhkəmdən taqqıldatdı... Yalnız bu zaman icəridəkilərdən kimsə hündürdən donquydandı... Onun nə dediyini anlamadı... Qapı açıldı... Ortaböylü, dolubədənli bir erməni başını çıxardıb ətrafa boylanmaq istəyəndə Toğrul onun başını tutub özünə tərəf çəkdi... və sol əlində tutduğu bıçağı quldurun düz ürəyindən sancdı...

Ürəyində "Üc!" dedi!!!!

Təpiklə cəsədi yana itələyib cəld içəriyə giridi... Yalnız indi onu qarşısında görəndə nə baş verdiyini anlayan ikinci erməni hücumu keçmək istəsə də artıq gec idi... Bıçaq ürəyindən girib bir anda belindən çıxdı...

Dışlarını qıçayıb "Dörd!" dedi Toğrul...

Taqətdən düşmüssüd...

Birdən divardan asılmış böyük güzgüdə əksini gördü... Sol gözü tökülmüşdü, sıfəti qana bulaşmışdı... Gur saçlarının qabağı yandığından, başı qəribə hala düşmüssüd... Alt dodağı şişib partlamışdı... Qan basmış üzündə həyat işaretisi bircə sağ gözündə vardi, o da dəhşətlə parıldayırdı...

Pələng!!!

Dostlarının bu adı ona naşa vermediyini düşündü!!!

İndi özünü pələng kimi basılmaz hiss edirdi Toğrul!!!!!! Stolun üstündəki butulkarı götürüb başına çəkdi... İyindən su olmadığını anladı...

Otağın içindən sola doğru balaca bir dəhliz gedirdi...

Dəhlizlə irəliləməyə başladı... Lap başdakı qapı açıq idi...

İçəridə böyük bir monitorun arxasında oturmuş erməni kiminləsə danışındı... Monitorda sxema əks olunmuşdu... Yalnız indi buranın arxa və təmas xətti ilə əlaqə mərkəzinin olduğunu anladı...

Deməli, burda hardasa silah və ərzaq ehtiyatı olmaliydi... Olmalıydı yox, vardi..., buna Toğrulda bir əminlik yaranmışdı...

Gəldiyi yolla da geri qayıtdı... Bayaq çıxdığı otağa çatanda dayanıb hər yeri nəzərdən keçirdi... Uzaq künclədə iri qapı diqqətini cəlb etdi... Ətrafına baxa-baxa qapıya yaxınlaşdı... Yavaşça itələdi... Üzü aşağı pilləkən gedirdi... Düşməyə başladı pilləkənlərlə... Bığçağı əlində hazır tutmuşdu... Pilləkənin axırında gözetçi budkasına oxşar budkanın içində oturan erməni gözlərini yummuşdu... Deyəsən, yuxulayırdı...

Nəfəsini də udmuşdu Toğrul...

...Budkanın qapısını sol əli ilə itələdi... Qapının cırılıtısını eşidən erməni gözlərini açdı... Təzədən yumdu... Qollarını açıb gərnəşdi... Çox güman ki, Toğrulu özünükkülərindən biri kimi qəbul etmişdi... Vaxtdan istifadə edən Toğrul erməninin boynuna atlıb, onu boğmağa başladı... və xırıltı səsi kəsilənə kimi buraxmadı...

"Beş!" deyib quldurun cəsədini stolun altına soxdu...

Özü onun yerində oturdu... Divardan fanar və bir topa açar asılmışdı... Budkanın sağ tərəfinin qapı olduğunu yalnız indi anladı... Stolun üstün-

dəki monitorun düyməsini basdı...

O, səhv etməmişdi... Monitordakı sxema ermənilərin hərbi hissəsinin sxeması idi... Bura cəbhə ilə arxanı birləşdirən əlaqə mərkəzi idi... Erməni hərbi hissəsinin yerləşdiyi yer və onun arxa ilə əlaqələri tam dəqiqliyi ilə sxemdə təsvir olunmuşdu... Hətta, Toğrulgilin hərbi hissəsi də qırmızı nöqtə ilə qeyd olunmuşdu...

Stolun üstündəki bloknotdan bir vərəq cirdi... Lazım olan qeydiyyatlarını apardı...

Toğrulgilin hissələri burdan çox da uzaqda deyildi... Təxminən 8 km məsafə vardi... Sxemi bir də nəzərdən keçirdi... Təxminə onu aldatmışdı... Cinahlardan Toğrulgilə çox yaxınlaşan ermənilər mərkəzdən bir xeyli geri çəkilmişdilər... və məhz, mərkəzdə bir kilometr enliyində zona minalanmışdı... Hər şey aydın idi... Bizimkilər hücuma keçdikləri təqdirdə mərkəzlə heç bir maneə ilə qarşılaşmadan iki kilometrə yaxın irəliləyəcəkdilər... 2 kilometrən sonra isə onları minalanmış sahə və cinahlarda durmuş erməni döyüşülləri gözləyirdilər...

Budkanın sağ tərəfini yoxlamaq üçün itələdi... Qapı açıldı... İçəri qaranlıq olduğundan qayıdır içəridəki fanarı və açarları da götürdü...

Qapını arxasında örtdü... Bura, doğrudan da anbar idi, silah-sursat anbarı... Birdən anbarın o başındakı danışqları qulağı aldı... Tez fanarı söndürdü... Zolaq kimi düşən işıqla hərəkət etməyə başladı... Anbarın həyətə açılan açıq qapısında iki erməni durmuşdu... Hırıltı ilə gülməklərindən anladı ki, zarafatlaşırlar... Ermənilər dən biri arxası anbara tərəf, digəri isə yanpörtü dayanmışdı... Bir az gözlədi... Amma burda çox yubanmaq olmazdı... Bir az əvvəl girəcəkdə gördüyü qumbara yesiklərini xatırladı... Ehtiyatla geri qayıdı... Hər cibinə qumbaralardan ikisini qoydu...

İndi inamla yeriyirdi... Qapıda dayanan ermənilər səsə dönüb baxdılar... İçəridən gələnin erməni əsgərinin hərbi formasında olması bir anlığa onları da çasdırmışdı... Vaxtı itirmək olmazdı... Toğrul əlində hazır tutduğu qumbaranı onların üstünə atdı... Qumbaranı atan kimi də tez qabı silah yesiklərinin arasında gizləndi. Ani partlayışdan sonra toz-torpaq aləmi bürüdü...

...Gizləndiyi yerdən qapı yaxşı görünürdü... Partlayış səsinə çöl tərəfdən dörd erməni əsgəri

qacıb gəldi... Toğrul bir az gözlədi... Daha kim-lərsə gələ bilərdi... Amma qapının ağızında don-quldanan dörd nəfərdən başqa heç kim görün-mürdü... Deməli, bunlardan başqa erməni əsgəri yox idi buralarda...

Ermənilər qışqıra-qışqıra danışırıldılar...

Gizləndiyi yerdən çıxıb qapıya tərəf irəlilə-di...

...Qapıda dayanmış ermənilərdən biri təsadü-fən yaxınlaşmaqdə olan Toğrulu gördü... Bağırıb əlini çiynindəki avtomata atmaq istədiyi yerdə Toğrulun atlığı qumbara düz ayaqlarının altına düşdü...

Gurultu ermənilərin bağırtısını eşidilməz et-di...

"On bir!!!" deyib möhkəmdən bağırdı!...

Bir anlığa ona elə gəldi ki, onun səsini, hətta kəndlərində də eşitdilər.....!.....

Daha dayanmadı... Cibindəki qumbaraları çı-xardı... Dalbaladal anbara tərəf atdı...

Sanki, yer uçdu... göyə qalxdı... Goy yerindən qopdu... Güclü dalğa onu da götürüb harasa atdı...

Özünə gələndə açıq havada üzü üstə uzanmışdı... Birdən-birə harda olduğunu kəşdirə bil-mədi... Bədəni möhkəm ağrıydı...

Handan-hana hər şeyi xatırlatdı... Əlini cibinə atdı... Kağız parçası yerində idi...

Ətrafa qulaq verdi... Şübhə doğuracaq heç nə eşitmədiyindən dikəlib oturdu...

Partlayış onu uzağı 20 -30 metr aralıya ata bilərdi... Hissələrinə gedib çıxmaq üçün üfüqi istiqamətdə hərəkət etməli idi...

...Əyilə-əyilə yeridiyindən beli ağrıydı... Üstəlik, möhkəm yorulmuşdu...

...Yolun hardasa yarısını qət etdiyini düşünür-dü...

Bir az dincəlmək istəyirdi...

Oturdu... Gözlərini yumdu... Zamirənin nis-gilli baxışları yenə xəyalında canlandı... Özündən asılı deyildi... Gözlərini yuman kimi Zamirənin baxışları yadına düşürdü.....

Tapşırıga göndərilməmişdən əvvəl, bütün cə-sarətini toplayıb Zamirəyə məktub yazmışdı... Amma tamamlaya bilməmişdi... Daha doğrusu, Toğrula elə gəlməsi ki, məktubu tamamlamaq üçün lazım olan işlərin hamısını görməyib... Ona görə də kağızı qatlayıb şinelinin cibinə qoymuş-

du... İndi qayıdan kimi məktubu tamamlayacaq-dı...

Dərindən nəfəs aldı...

Hissəyə çatanda uşaqların onu necə qarşıla-yacağını fikirləşdi... Yəqin ki, çox narahat idilər... Bəlkə də onun oldürüldüğünü düşünürdü-lər... Birdən hələ də erməni əsgərinin hərbi for-masında olduğunu xatırladı... Köynəyin cibində-ki sxemi çıxardıb şalvarının cibinə qoydu... Amma köynəyi çıxartmaq elə də asan olmadı...

Köynək qolunun yanınə yapışib, pər-çimlənmişdi... Dartıb birtəhər çıxartdı... Yanıq yerindən qan fışqırırdı...

Sanki, ciyinlərindən ağır bir yük götürüldü... Bir anlığa az qaldı ki, huşu getsin, harda olduğunu belə unutdu... Özünü toplayıb ayağa qalxdı... Ətrafa boylandı... Yaşillaşmaqdə olan düzənlik göz oxşayırıdı... Yenə kəndləri yadına düşdü...

Birdən-birə sağ qolunun yuxarısında dəhşətli ağrı hiss etdi... Başı hərləndi... Gözləri ağrından qaralsa da erməni snayperinin hədəfi düzgün nişan almamasına gülməyi tutdu... Yıxıldı...

Açıq səmaya baxdıqca fikirləşirdi...

Necə olursa-olsun sxemi hissələrinə çatdır-malıydı... Vaxtı itirmək olmazdı...

Əvvəl-əvvəl sürünmək çətin idi... Daş, kəsək, cir-çırrı, tikan; hər şey bədəninə batırıldı...

Amma bunlara baxmayaraq süründürdü... O, hərbi hissəyə özünü çatdırmalı idi...

Süründükə süründürdü... Getdikcə taqətdən düşdüyüni hiss etsə də süründürdü... Dayanmaq, ləngimək, vaxtı itirmək olmazdı!!!! O, mütləq hissələrinə gedib çıxacaqdı...

Tamam əldən düşmüşdü... Həm də möhkəm susamışdı... Yarasından axan qan kimi taqəti də tükənirdi...

Amma süründürdü...

O dayana bilməzdi... Ətrafi tor görsə də sürü-nürdü...

Hardasa üfüqdə gözlərinə göy rəng sataşdı... Sonra göy qırmızıya çevrildi... Qırmızı yaşılla əvəzlənəndə dodaqları qaçdı...

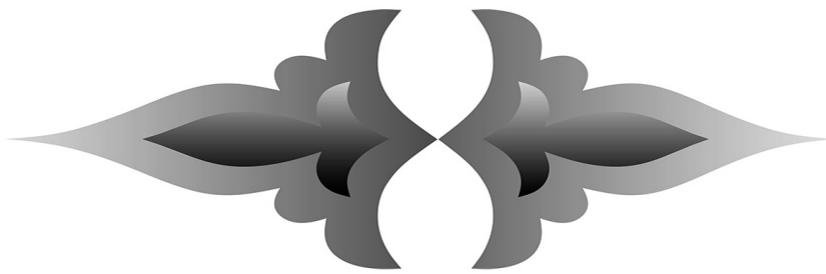
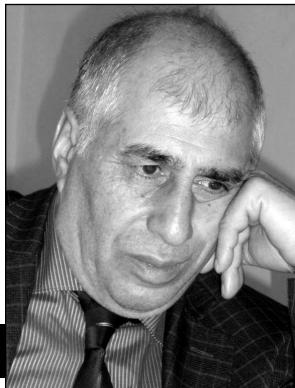
Azərbaycanın bayrağını gördüyüni anladı...

İstəməsə də gözləri yumulurdu...

Yenə Zamirə ona baxırdı..... Nisgilli-nisgilli...

Gözlərinə çökən qaranlıq ona tərəf qaçan dö-yüş yoldaşlarını görməyə imkan vermədi...

SON.

ASLAN QULİYEV

Milli qəhrəman

(hekayə)

Qız sükut və qaranlıq içində uyuyan payız başında şam ağaclarının arasındaki tapdaq cığırla qorxa-qorxa gedir, səksəkə ilə ətrafa boylanırdı. Ona elə gəlirdi indicə kimsə qaranlıqdan çıxıb üstünə atılacaq. Ayaqları altında şam ağacının iynələri xışıldayırlar, hər xışılıtı eşidəndə ürəyi əsirdi.

Arxadan səs eşitdi, ancaq dönüb geri baxmağa ürək eləmir, yəqin qara basır deyə, özünə təsəlli verirdi. Addım səsləri isə getdikcə aydın eşidilirdi. Təqib edildiyini başa düşdüyündən qaçmağa başladı, var qüvvəsiylə uzaqda sayrısan işıqlara doğru qaçırdı. "Dayan!" arxadan zəhmli kişi səsi eşidildi, amansızlıq duyulan qorxunc səsdən bədəninə ucunma düşdü. Qorxudan bayılmaq üzrəydi, yalnız qaçmaqla canını qurtaracağını guman eləyir və qaçırdı.

Təqib eləyən daha cəld qaçırdı, qızı çatdı, saçlarından yapışib necə dartdışa, qız arxası üstə onun ayaqları altına yıxıldı. Çantası əlindən buraxılıb cığırın kənarındaki şam ağacına dəydi, ağacın quru budağından asılı qalan çantadan ləngər vuraraq tökülen kitablar boğuq tappıltı ilə nəm torpağa düşürdü. Quldur sinəsinə çöküb hirsə fısıldayırdı, əlində bıçaq var idi, gözləri canavar gözü kimi işildayırdı. Bu adamdan üfunət, qoxmuş balıq iyi gəlirdi, ürək bulandıran qoxu dözülməz idi. Qızın boynundakı qızıl zənciri dartıb qırmaq istəyirdi. Qız çapalayırlar, müqavimət göstərirdi, ancaq güclü əllər onu boğur, qol-qışını si-

xır, tərpənməyə qoymurdu. Səsi gəldikcə qışkırdı, tərli, iyrənc qoxulu əl dərhal da ağızını yumdu.

-Qızı burax! - Arxadan kimsə dedi.

-Sən kimsən? - Quldur qızın sinəsindən qalxmadan geri dönüb bıçağını yellədi. - Mane olma, boğazını üzərəm!

-Qızı burax! - Yenə həmin adam dedi və qız yalnız indi onu gördü, quldurdan bədəncə kiçik olan oğlan cəsarətlə irəliləyirdi, əliyalın idi, ancaq çəkinmədən quldurun üstünə yeriyirdi.

Quldur başını silkələdi, neyləyəcəyini götür-qoy elədi və birdən ayağa sıçrayıb oğlanın üstünə cumdu. Dalaşma qısa çəkdi, oğlan vurub bıçağı quldurun əlindən saldı, iki-üç yumruq dəyəndən sonra yerə sərilən quldur məğlub olduğunu başa düşdü və dabanına tüpürüb əkildi.

Qız yerdə uzanmışdı, qorxudan tir-tir əsirdi, oğlan ona yaxınlaşdı, əlindən yapışib ayağa qaldırdı. Gülmüşəyir, nəvazişlə üst-başını çırprı, saçlarına, gödəkçəsinə yapışmış şam ağacının iynələrini, xəzəl yarpaqlarını təmizləyirdi:

-Əzilməyibsən? - Uzaqdan gələn səslə soruşdu.

-Yo...ox, - qızın dili söz tutmurdu.

-Qorxma, - oğlan ona təsəlli verdi.

Qız isə hələ də xilas olduğuna inana bilmir, titrəyirdi, cəsur xilaskarına sığınır, onu buraxmaq istəmirdi. Oğlan onu bağda tək qoyub gedərsə,

quldurun yenə də qaranlıqdan çıxıb üstünə atılacağından ehtiyat edirdi. Bir az bundan əvvəlki vahiməli, dəhşətli anları, sinəsinə çökmüş quldurun işıldayan gözlərini, iyrənc qoxuyan iri əllərinə xatırladıqca, bədəni uçunurdu.

Oğlan çantani budaqdan çıxartdı, yerə səpələnmiş kitab-dəftərləri yiğib çantaya qoydu. Onun özünü inamlı aparması, arxayınçılığı tədriceən qızı da sirayət eləyirdi. Özünə gələndən sonra oğlanın sinəsi ilə qan axdığını gördü, qaranlıqda qan qaraya çalırdı.

-Yaralanıbsan? - Təşvişlə soruşdu.

-Boş şeydi, - oğlan əlini yellədi.

-Bəs qan..?

-Bıçaq azacıq cızıb, - ağacların arasından süzülən ay işığında oğlanın sıfətində solğun təbəssüm canlandı.

Oğlanı dilə tuturdu, "bizə gedək, həkim çağırarıq, bəlkə yaran ciddidi", ancaq oğlan inadla boyun qaçıır, ciddi bir şey olmadığını deyirdi. Cığırın kənarındakı oturacağa çatanda oğlan təklif elədi ki, bir az oturub dincimizi alaq. Razılaşdı və yalnız indi möhkəm yorulduğunu hiss elədi, qıçları əsdiyindən ayaq üstə güclə qalırdı.

Yanaşı oturdular. Payız yağışlarından sonra bağ göyərmişdi, xəzəllərin, şam, küknar ağaclarının qabıqları, iynələri arasında baş qaldıran otaların, xırda göyümtüл çiçəklərin acıtəhər qoxusu bağın soyuq, rütubətli havasında daha güclü hiss olunurdu. Oğlan yorğun, batıq səslə özü haqda danışındı, hər nəydisə sanki onun səsi uzaqdan gəlirdi. "Mən Milli Qəhrəmanam. Bir dəfə döyüşərək geri çəkilirdik, gedib bir kəndə çıxdım. Düşmən kəndə girmək üzrəydi, kənddə isə cəmisi bir döyüşçi var idi, amma xalis od-alov idi, qorxu-hürkü bilmirdi. Sinəmdəki ordenə baxıb Milli Qəhrəman olduğunu görəndə sevindi, dedi, vaxtında gəlibən. Düşmənlərin qabağını almalıyıq, kəndin adamları sağ-salamat çıxıb getməlidilər. Razılaşdım. Döyüş başladı, mən pis döyüşçi deyiləm, bu döyüşçi isə möcüzə idi, indiyə kimi beləsi ilə rastlaşmamışdım. Bir bölüyüň əvezində döyüşürdü, açıq, özünü qorumanan. Düşmənlər xeyli itki verib geri çəkiləndən sonra baxıb gördüm bunun bədənində salamat yer yoxdu. Azından beş-altı güllə yarası alıb. Qaragilə çubuqlarından hörülmüş çəpərin dibində

oturdu, belini çəpərə söykəyib məni yanına çığırdı, ordenimi istədi. Mən də çıxarıb verdim. Ordeni sağ ovcunda möhkəm sıxırdı. "Məni burda dəfn elərsən, - dedi. - İndi siz gedirsiz. Bu torpaqları azad eləyəndə məzarımı qazar, öz halal ordenini götürərsən".

-Nə danışırsan? - ona təsəlli verdim. - Sən yaşayacaqsan!

-Doğrudanmı heç nə hiss eləmirsən? - döyüşçü soruşdu. - Mən iki saat bundan əvvəl ölmüşəm. Elə ilk hücumdaca məni öldürdülər. Döyüşən ruhum id! - Deyən kimi də yixildi, yaxınlaşıb baxdim, bədəni çoxdan soyumuşdu. Belə çıxır, düz deyirmiş. Başında tüklərim biz-biz durdu".

-Ölmüşdü? - Qız inamsızlıqla səsləndi.

-Hə, - oğlan təsdiq elədi.

-Amma döyüşürdü?

-Döyüşürdü.

-Ola bilməz! - qız ixtiyarsız olaraq dilləndi.

-Əlbəttə, - oğlan deyirdi, - orda olmasayıdim, mən də inanmazdım. Heyrətdən çəşib qalmışdım, haçandan-haçana özümü ələ alıb məzar qazdım, onu öz bildiyim kimi dəfn elədim. Güllərin qırlığı, ləçəkləri tozdan bozarmış qızılıgullər dən bir qucaq yiğib tökdüm qəbrinin üstünə. Əsl qəhrəman o, idi, ancaq kim, haralı olduğunu bilmədim. Haçan olsa gedəcəyəm ordenimin arxasında, özüm də gedə bilməsəm, ruhum gedəcək. Beş aydı qayıtmışam, ancaq o döyüşünü bir anlığa belə unuda bilmirəm. Qayıdır görürəm anam ölüb, qonşular balaca daxmamızı söküb qatıblar öz yerlərinə, guya elə bilmişlər mən ölmüşəm. İndi gecələr bu bağda gecələyirəm.

-Sən heç ləçəklərini toz basmış qızılıgül görübən? - oğlan soruşdu.

-Hə, - qız dedi.

-Harda?

-Kənddə. Nənəmgilə getmişdik. Birdən külək qalxdı, torpaq yolların, çölün tozunu getirib qızılıgullərin üstünə səpdi. Ləçəkləri tozdan bomboz bozarmışdı.

-Orda da eləydi, - oğlan fikirli halda dedi. - Hə, gedək, vaxt yoxdu.

Ayağa qalxdılar. Qaranlıq olsa da, qız oğlanın yerində bir qəribəlik hiss eləyirdi, sanki ayağını yerə basmır, havada yeriyirdi. "Bu bağda ölən-

ləri dəfn eləyirlər?" - qızdan soruşdu. "Bu bağda olən olmur", - qız dedi. "Dəfn eləsələr yaxşdı, - qızı eşitmirmiş kimi dedi. - Bağda küçə itləri dolaşır, meyidi didib parçalarlar".

Oğlanın soyuq, duyğusuz səsindən qızın bədəninə titrətmə düşdü. Bircə qaranlıq bağdan çıxsayırlar, irəlidə, ağacların arasında işıqlar sayrışırı və qız bütün varlığıyla sayrışan işıqlara doğru can atıldı.

Növbəti oturacağa çatanda oğlan yenidən ayaq saxladı, oturdu. Solğun, cansız təbəssümlə gülümşədi;

-Daha tək gedə bilərsən.

-Bəs siz?

-Get! - oğlan astadan, amma qətiyyətlə dedi.

-Siz yaralanıbsız, gedək mənimlə!

-Burdan o yana işıqlı küçə başlayır, get, - oğlan onu eşitmirmiş kimi dedi.

Qız qızığınla təşəkkür eləyirdi, çantasından pul çıxardıb vermək istədi, ancaq oğlan pulu almır, ona daha heç nə lazımlı olmayacağını deyirdi. Təkid elədi və pulu oğlanın qucağına qoydu, əli yapışqantəhər qana batdıqından bədəni çımçəşdi. Dedi ki, səhər tezdən bağa gələcək, yemək, dərman gətirəcək. "Küçə itləri oyanmamış gəl", - oğlan dedi. Gələcəyinə söz verdi və işıqlara doğru qaçı.

Qız gecə yata bilmirdi, fikri-zikri bağda, oğlanın yanında idi. Görəsən, yarası incitmirdi ki? Gecə payız bağı soyuyurdu, bağda döyüşcüyü soyuq olacaqdı. Həyatını təhlükəyə atıb onu ölüm-dən, təhqirdən xilas olmuş döyüşcüyü qarşı qəlbində sonsuz minnətdarlıq hissi baş qaldırmışdı.

Sübhdən oyandı, belə tezdən yuxudan durmurdu, anası təəccübləndi. "Ana, - dedi, - bağda bir qoca var. Onun üçün yemək aparımmı?" "Apar, - ondan indiyə kimi belə xahiş eşitməyən anası razılıq verdi, - ancaq unutma ki, ölkədəki acları yedizdirmək üçün biz çox kasıbıq".

Pendir, kolbasa, çörək, dərman, sarğı götürüb kağız torbaya qoydu və qaça-qaça bağa getdi. Qəlbi həyəcanla vururdu, oğlan onu necə qarşılayacaqdı? Qaçdıqca dəniz tərəfdən əsən sərin meh saçlarını üz-gözünə dağıdır, ayaqları altda qalan şam ağacının iynələri xışıldayırdı.

Ağacların arasındaki oturacağa çatanda gördüyü mənzərədən ayaq üstəcə donub qaldı. Oğlan gecə necə oturmuşdusa, eləcə də oturub qalmış-

dı, gözləri soyuq şüşəyə oxşayırırdı. Qucağındakı qana batmış pullar meh əsdikcə titrəşirdi, pullardan biri yerə düşmüdü, qan gölməsinin içində astaca ləngər vururdu. Qorxa-qorxa oğlana yaxınlaşdı, ciyindən yapışb silkələdi və oğlanın çoxdan öldüyünü başa düşdü.

Geri dönüb evə doğru qaçı, qışqıra-qışqıra qaçı, nədənsə anasını səsləyirdi. "Ana! Ana!"

Anası onu heyrətlə qarşıladı. Sözünü demək istəyir, ancaq deyə bilmirdi.

-Nə olub? - Anası həyəcanla soruşdu.

-O... o... ölüb!

-Kim, qoca?

-Yox, döyüşçü! - dedi və ağlamağa başladı.

-Hansı döyüşçü? - Anası heç nə başa düşə bilmirdi.

Səsə atası çıxdı. Hıçqırıqlardan boğularaq gecə başına gələnləri, döyüşcünün onu necə xilas eləməsini danışdı.

-Ata, onu dəfn eləmək lazımdı. - Göz yaşları içində yalvarırdı, meyidini itlərin parçalayacağından ehtiyat eləyirdi.

Atası geyindi, qonşulara da xəbər elədi. Bir azdan küçənin əksər adamları bağdaydilar. Əsgərin kimliyini, nəçiliyini öyrənmişdilər, doğrudan da Azərbaycanın Milli Qəhrəmanımış. Çağrılan həkim bıçağın ürəyə işlədiyini deyir, bu yarayla onun qızı evlərinə ötürməsinə inanmırı.

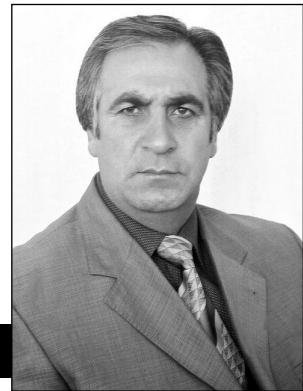
Çoxlarının tanımadığı igid döyüşcünü elə həmən gün dəfn elədir. Tabutun arxasında böyük izdiham gedirdi, qəhrəmana son borcunu vermək istəyənlər çox idi. Qız ağlayır, ovunmaq bilmirdi, sanki ən əziz adamını itirmişdi.

"O əsl qəhrəman idi! - atasına deyirdi. - Ordəni ordadı, Qarabağda! Qəhrəman döyüşcünün məzarında. Gedəcək ordeninin arxasında".

"Daha o heç yerə gedə bilməyəcək, - atası dedi, - onun dünya yolculuğu sona çatdı. Son mənzili buradı".

"Gedəcək! - Qız razılaşmındı. - Özü də gedə bilməsə, ruhu gedəcək!"

Belə deyən kimi də qorxunc gecəni xatırladı. Döyüşcünün səsi sanki uzaqdan gəlirdi, yerişi də bir cürdü. Başında tükləri biz-biz durdu, hər şeyi başa düşdü. Döyüşü aldığı biçaq yarasından dərhal ölmüşdü, onu qaranlıq bağdan ötürən döyüşcünün ruhu imiş.

SƏRVƏR MƏSUM

AZƏRBAYCAN

Vətənə bir and içmişəm,
Təbriz, Bakı bir olacaq.
Ölüm olsa - yol seçmişəm,
Vətən adı pir olacaq.

Aşırımda, bozkırlarda,
Yürüyürəm nə zamandı.
Cana büküb kırımışcə,
Daşıyıram mən bu andı.

Daş-qayanı ovxalayıb,
Torpağına can demişəm.
Mən boynuna qol dolayıb,
Gəlibdi zaman, demişəm.

Azadlığa susamışam,
Axan qanlar neylər mənə.
Vətən deyib yaşamışam,
Arxa durub göylər mənə.

İrəvani, Qarabağı,
Hey dolaşır bu ruh, bu can.
Kərkük, Dərbənd qəm ortağı,
Azərbaycan, Azərbaycan.

KƏNDİMİZDƏ

Bir az bayram ovqatı var,
Qəlb oxşayan bayatı var,
Saf insanın həyatı var,
Kövrək, qərib kəndimizdə.

Bahar gəzir ürəklərdə,
Həzin əsir küləklər də,

*Milləti sevmək duyğu məsələsidir.
Duyğu vicdan məsələsidir.
Vicdan insanlıq məsələsidir.
İnsanlıq vətəndaşlıq məsələsidir.
Vətəndaşlıq vətəni sevmək məsələsidir.
Vətəni sevmək milli məsələdir.*

Göy üzünə mələklər də,
Qanad gərib kəndimizdə.

Əriyib qar, gedib ayaz,
Budur, yenə gəlibdi yaz,
Çiçək açıb indi az-az,
Ot göyərib kəndimizdə.

Ömür oldu daha yarı,
İmkan ola gedəm barı,
Bənövşəni, liliparı,
Kimlər dərib kəndimizdə.

İSTƏYİR

Fələk kəsib qapımızı,
Çıxacaq bir qan istəyir.
Özrayıl da gəlib gedir,
Məndən sağlam can istəyir.

Hər gələn gün qorxunc zəli,
Qan sormaqdı tək əməli,
Gələndə də son, deməli,
Fələkdən aman istəyir.

Yağı bilmir sərhəddini,
Gedib keçib Çin səddini.
Biləndə də öz həddini,
Fələkdən bir an istəyir.

Kim axtarır anasını,
Kim arayır sonasını,
Kim toxuyur hanasını,
Xəlbirlə saman istəyir.

Bir ömürdü Tanrı payı,
Gəl itirmə haqqı-sayı,
Sərvər, ömrü ver havayı,
Fələkdən zaman istəyir.

UZAĞAM

Öz inancım özümdədi,
Yaxşı baxsan gözümdədi,
Neyim varsa sözümdədi,
Amma sözümdən uzağam.

Quşlar kimi dən gəzirəm,
Dəli kimi qəm gəzirəm,
Mən olandan mən gəzirəm,
Amma özümdən uzağam.

Sona çatmaz bu həsrətim,
Can çəkişir cəsarətim,
Açılibdı bəsirətim,
Amma gözümdən uzağam.

TÜRKÜN YOLU

Turan adlı məmləkətin
Altın yolu bizdən keçər.
Burdan başlar altın körpü
Bozkır adlı düzdən keçər.

Yolun əzəl yolcuları
Şah Metedi, Atilladı.
Bu ulusun möhürüdü
Gürşad kimi igid adı.

Tanrı özü bozqurd səsin
Ruhumuza hakim qıldı.
Tarix duydu türk nəfəsin
Dünya türklə nəfəs aldı.

Pərən düşüb türk elləri
Səpələnib Türküstana.

Türkün ərlik əməlləri
Sığışarmı bir dastana.

Dənizlərdən keçən gəmi
Qoy yan alsın İstanbula.
Bütövləşsin türk aləmi
Ordu olub düşsün yola.

Mən qurbanam torpağına
Ay-ulduzlu bayrağına.
Gəldim, sənin sorağına
Gəldim vətən, dönə-dönə.

Qalib oldum çox sınaqda
Haray çəkdir zirvə-dağda.
Ruhum qaldı Qarabağda,
Öldüm vətən, dönə-dönə.

Kərkük hanı, Dərbənd hanı,
Tiflis, Göyçə, İrəvanı.
Tarix boyu bu dünyani
Böldüm vətən, dönə-dönə.

Düşdüm yenə əski izə
Soraq saldım can Təbrizə.
Kim qoşular, görən bizə?
Sordum vətən, dönə-dönə.

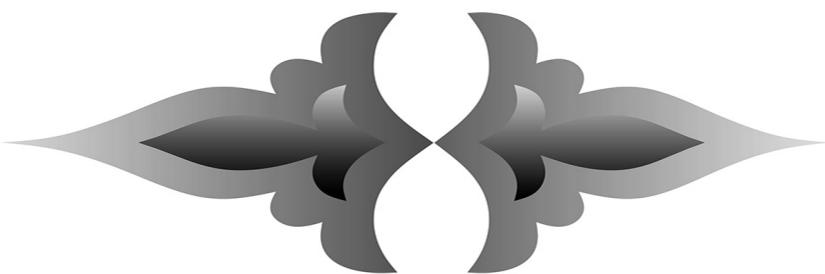
MƏNİM

Geyimimə baxmayın,
İçim doludu mənim.
Atam Qorqud boyundan
Oğuz qoludu mənim.

Tanrim qurbanın olum,
Ön Asiyam, Anadolum,
Ötükəndi, ən son yolum,
Turan yoludu mənim.

Mete, Attila soyadım,
Gürşad dastanı bayatım,
İgid Babəkdi həyatım,
Vuran qoludu mənim.

Yönüüm oldu həp şamana
Yəsəvidən, Şəmsdən yana.
Yola işiq, nur Mövlana
Sevgim uludu mənim.

AYGÜN SADIQ

CƏHƏNNƏM KİMİ ALTMİŞ DƏQİQƏ

*Orda türk olmağın rəngi qaradır,
Orda həyat hər gün cəhənnəm dadır...*

(Kərkük genosidinə həsr olunur)

(hekayə)

Gecə yarısı qapı döyüldü. Səsə ayılan Türkan şamı yandırmaqçın kibrit axtarmalı oldu; elektriqi qəsdən kəsmişdilər.

Saniyələr sonra yataq otağının kiçik pəncərəsi işıqlandı, qapıya çıxan Yavuz qonşusunu görəndə heyrətlənməyə macal tapmadı, çıynınə salınmış şala bərk-bərk bürünən qonşu Aybikə ağlayırdı, sözləri həyəcanla, kəsik-kəsik, tələm-tələsik deyirdi:

-Qonşu, Bəkturu apardılar... Getmək lazımdı burdan...

-Hara? Kim???

-Onlar... Bilmirəm, iki saat əvvəl gəlmış əli silahlı adamlar... Ərəblər... Gəldi, çağırıldı, apardı. Bəktur dedi qorxma, qayıdırıam indi, amma gəlib çıxmır. Yavuz qardaş, gedin burdan, Türkan yazıldı, uşaqlar yazıqdı... Vaxtında getməsəniz pis olacaq.

Türkan əlində şamla ərinin yanında səssiz dəyanmışdı. Qonşusunu içəri dəvət etməyi unutmuşdu, bunu fərq edən kimi dedi:

-Aybikə bacı, gəlin, keçin içəri. Bir az toxta-

yın.

Yavuz fikirli halda həyətə düşdü. Uzaqdan baxanda onların həyətində iki işiq nöqtəsi sezildirdi; işıqlardan biri indi evin qonaq otağında həyəcanla səhbətləşən iki qonşu qadının narahat simasına şahidlik edən şam, digəri həyətdə gəzinən Yavuzun siqareti idi.

Yavuz Bəkturun niyə aparıldığını bilirdi. "Axı nə etmişik, niyə əl çəkmirlər, - deyə düşündü, - birdən bura da gəlsələr, Türkan, uşaqlar necə olsun, onları gərək vaxtında Azərbaycana. - əmimigilə göndərəydim".

Könüllü dəstədəkilərin ailəsini tapıb cəzalandırırlılar...

Yavuz iki ay idi ki, türkmənlərin könüllü үşyançı dəstəsinə qoşulmuşdu. Gündüzlər müəyyən təlimlərdə, yerlərdə olur, gecə qayıdırı, Türkan bu haqda çox az şey bilirdi, Yavuz onun suallarından qəsdən, hərbi sərr bəhanəsiylə yayınır, arvadını narahatlıqdan uzaq tuturdu. Əslində, Yavuzu çoxdan işdən çıxartmışdılar, milliyyətinə görə. Yavuz artıq hərbçi deyildi.

Aprel gecəsi qarışiq fikirlərlə dolu on beş də-qıqə belə keçdi. Üşüdüyüni hiss edib evə doğru addımlayırdı ki, Türkanın evdən çıxıb ona tərəf gəldiyini gördü.

-Telefonun çalır.

-Sən get içəri.

Nəsə ürəyinə damdı. Çünkü zəng edən dəstə yoldaşı idi:

-Evdə şam, işıq yandırmayın, Yavuz. Təhlükəlidir. Eşidirsən? Uşaqların hamisəna tək-tək tapşırımsıq.

-Hə... Durum nədir?

-Pisdi, Yavuz. Səlimi vurdular. Bizdən altı nəfəri girov götürdülər. Mən qapadıram. Allaha emanət.

-Səlimi?! İlahi...

Arxadan gələn maşının işıqları arxaya çevrilib baxan Yavuzun gözlərini qamaşdırıldı. Maşından dörd nəfər düşdü. Evin işıqlı pəncərəsini sezdirilər. Üç nəfər evə sarı yeridi. Adamlardan biri digərlərindən ayrılib ona yaxınlaşdı, ərəbcə amiranə:

-Burda nə sülənirsən, it oğlu türk?!

-Vəhşi ərəb, nə ixtiyarla mənim həyətimdə məni söyürsən? - deyib Yavuz adama yaxşı bir yumruq iliştirdi. Əvvəlki üç nəfər yaxınlaşdı, tərəddüsüz açılan gullə Yavuzu bir andaca həyatdan ayırdı...

Səsə içəridən çölə qaçan Türkanın fəryadı gecənin qaranlığında naməlum sərhədəcən yayıldı:

-Yavuz !!!

...İki qadını və iki uşağı aparmaq çətin olmadı.

Maşın dərəli yollarla şütyür, sərnişinlər hara aparıldığıni anlamırdılar. Sürücünün yanında, ön oturacaqda əyləşən adam telefonla naməlum ünvana zəng vurub "daha dörd qurban"la tezliklə "orda olacağını" dedi.

Uşaqlardan Duru hələ doqquz yaşındaydı və baş verənləri anlamırdı, körpə Ərbak isə anasının isti qucağında uyuyurdu. Arada maşın silkələndikcə səksənib gözünü açır, anasının nəvazişiyə tez də xumarlanıb uyuyurdu.

Türkan artıq bələya düşdüklerini anlamışdı, qadın ürəyində fəryad edir, körpəsinə bərk sinəsinə sıxaraq üzdə qürurlu, sakit görünməyə çalışır-dı, sanki az öncə əri öldürülən o deyildi.

Müəyyənləşdirilmiş ərazidə onlara əmr verildi ki, maşından düşsünlər.

Qəribə yer idi. Köhnə xarabaliq idimi, ya qədim, sahibsiz, dağılmış malikanəmi, məlum deyil-

di. Duru sakitcə soruşdu:

-Ana, bura haradı? Niyə gəldik bura?

-Susdur o qızı. Səs salmayın.

Naməlum adamlardan biri fanar yandırdı. Tikiliyə yaxınlaşdıqca Türkanın qorxuları artdı. Silahlılardan biri irəli yeriib işığı qapiya tutdu, qılıflı açdı, mühafizədə dayananlara da yavaşça nəsə piçıldı, Türkangılə içəri girmək əmri verildi. Gənc qadın doqquz yaşlı qızı Duru, körpə oğlu Ərbak və qorxudan titrəyən qonşu Aybikə ilə birlikdə içəri keçdilər. İçəridə - fənərlə müvəqqəti işıqlanmış qaranlıq otaqda xeyli qadın, uşaq göründü. Torpaq döşəmənin üstünə çöküb səssiz ağlayan kim, fikrə gedən kim, dua edən kim. Qadınların arasında hər yaşda olanıvardı. Hiss olunurdu ki, onları da xəbərsiz və məcburən gətiriblər bura.

Qapı arxadan bağlandı və kilidləndi....

Türkan içəridən durub bağlı qapını döyüd, suallara cavab ala bilmədi, onlardan nə istədiklərini, niyə bura gətirildiklərini soruşdu, sükuta dözməyib hiddətləndi:

-Axı günahımız nədi? Neyləmişik sizə?!

Silahlılardan birinin səsi qapının çöl tərəfindən lap yaxından eşidildi:

-Türk köpək qızı! Günahın elə adındır. Milliyətindir !

Türkan qaranlıqda kürəyini qapiya söykəyib susdu. Hər şey aydın idi. Yavuzun evdən gündülər sırıli çıxmaları, arada ehtiyatlı olmaqla bağlı verdiyi tapşırıqlar - hamisi məlum oldu. Ayaqları onu saxlamadı. Yerə çöməldi. Qucağındakı körpə oyanmışdı. Türkan yalnız indi onun ac olduğunu fərqiənə vardi. Körpəsinə süd vermək üçün sinəsini azca açdı.

...Qaranlıqda zarılı eşidildi. Demə, əsir qadınlar arasında hamilə olanı varmış. Biçarənin doğum sancısı tutmuşdu, yalvarıcı səslə yanındakılardan kömək istəyirdi. Türkan qalxdı. Alatoranlıqda vaxtı, zamanı itirmişdi. Səhər açılmamışdı hələ, buna əmin idi. Qadınlar ağırdañ sizlayan gəlini sakitləşdirməyə çalışırdılar. Nə etməli? Nəzarətçi xəbər tutsa, rəhm edərmi? Necə olar? Aybikə dedi ki, bəlkə, qadınlar birləşib onun doğusuna yardım etsinlər. Bu vaxt qapının çöldəki qılıflı tərpəndi. Ağrilardan çırpınan gənc qadın qorxusundan canını dişinə tutub susdu. Hiddətli sual:

-Nə var, nə səs-küydür?!

Türkan cəsarətləndi:

-Qadın xəstələnib. Uşağı olacaq. Kömək lazmıdı. Xahiş edirəm...

-Sus, ləçər. Xəstələnib? Çox pis. Burda xəstə saxlamaq olmaz, - dedi, çöldəki silahlılardan birini çağırıb tapşırdı:

-Apar, bunu göndər cəhənnəmə, - Sonra yanlaşıb ehmalca əlavə etdi, - gülləyə qənaət et ha. Bir dənə ilə yekunlaşdır.

Ağrıdan və qorxudan titrəyən gənc qadını iki nəfər tutub sürüyərək apararkən birinin dodaqaltı mızıldanmasını Türkən eşitdi:

-Hələ soyunu artırmaq istəyir, bitirərik, bitər!

Qadının hara aparıldığı naməlum qaldı. Dəqiqələr sonra açılan güllə səsi içəridəkilərin ürəyi ni titrətdi...

...Hava işıqlaşırıdı. Uzaqlardan azad quşların səsi eşidilirdi. Qadınların ümidsizliyi anbaan artırdı.

Yenə qapı açıldı.

Cəlladlardan biri yaxınlaşış qadınları diqqətlə süzdü, müştəri nəzərlər birindən adlayıb başqasında qərarlaşıdı, nəzərlər yerini dəyişdikcə əvvəlkinin ürəyində "şükür" nidası səslənirdi.

Nəhayət, alıcı baxış birini seçdi və qadına ardınca gəlməyi əmr etdi. Qadın israr etdikdə silahlı ərəb əlini cibinə aparıb tapancasını göstərdi və saçından tutub çəkə-çəkə apardı. Bu dəfə güllə səsi gəlmədi. Kaş gələydi, kaş ölüydi o zavallı, - deyə nalə edən səs eşidildi.

Türkən qadınların nə vaxtdan burda olduqlarını soruşdu. Məlum oldu ki, ondan az əvvəl, dünən axşamdan getiriliblər.

Türkən körpəsini ehmalca yerə qoyub arxadan bağlı qapıya yaxınlaşdı. Qadınlara işarə ilə səssiz olmayı tapşırıb çöldəki səhbətə qulaq verdi. İki nəfərin ərəbcə səhbətini duydular.

-Bizə bir saat vaxt verdi. Altmış dəqiqə. Vaxt gedir. Bu qədər adam. Hamısını birdən...

Səhbət piçiltiya keçəndə Türkən qulağını qapıya yapışdırıldı.

-Əshi, versin də. Bizi də lap hanbal edib. Əlimizin altında bu qədər qadın varken... Qoymur dünəyadan həzz alaq, - qımışdı, - aralarında iki dənə gözəli var ha.

-Sənin köhnə xasiyyətlərin! A kişi, vaxt gedir, həzz nədi!

-Bu, elə də çox vaxt aparmır axı. Nə vaxtadək buyruq qulu olacaq? Adam kimi yaşayaq da beş-on dəqiqəni, - güldü.

-Sən dəyişməmisən heç, əvvəlki arvadbazsan.

Türkən qapıdan aralanıb tez qadınlara doğru yürüdü:

-Tez, saçınızı, üzünüüzü dağıdın, ay qız, sən, tez ol, üzünə torpaq-zad sürt, dağıt saçlarını, tez ol, tələsin!

Qadınlar duyuq düşdülər. Deyiləni etməyə isə zaman yetmədi. Türkən arxasında silahlı ərəbi görüb hiddətləndi:

-Nə istəyirsiz axı, əl çəkin! Bu qadınların, mənim, körpələrin suçu yoxdu! Gütünüz bizə çatır?

-Kişilərə də çatır. Çatmayanda köməkçimiz sağ olsun, - deyib tapancasını göstərdiyi an, gecə Yavuzun ona ilişdirdi yumruğunu da xatırladı.

-Biz sizdən qorxmuruq. Ona görə silahla susdurursunuz.

-Kəs səsini, ləçər. Sən lap ağ elədin, - deyib ona sillə çəkdi. Türkən sillədən diksindi, amma qürurunu endirmədi:

-Bir gün məğlub olacaqsınız. Türk həmişə qalibdir! Çünkü ədalət savaçısıdır! Bunu babam deyib və əzbərlədib!

-Bu, sənə qalmayıb. Heç mənə də qalmayıb. Sonranın işidir. Mənə altmış dəqiqə vaxt verilib, işimi bitirməliyəm.

-Amma o altmış dəqiqənin içində qadının ləyaqətini alçaltmaq yer almamalıdır! Öldürürsən, elə burdaca güllələ, öldür. Amma şərəfimizə toxunma!

İkinci sillə onu səndələməyə məcbur etdi. Müvəzinətini güclə saxladı.

Qızlar arasından növbəti qurban seçilip aparılanda qadınlar mane olmaqçın çalışdılar, gənc və qənirsiz gözəl olan qızı qorumaq üçün onu dartan kim, cəllada ağır sözər yağıdırı kim:

-Allah bəlanızı versin!

-Ay binamus, sənin bacın yoxmu?!

"Qurban" dinmirdi. Qapıdan çölə çıxanda bütün qüvvəsini səfərbər edib, silahlının əlindən balıq kimi sürüşüb çıxdı, qaçmağa başladığı an açılan güllə ayağını yaraladı. Qız səndələyib yıxıldı, dəhşətli ağrıdan qırılsa da, nifrətini aşkar etdi, cəllada lənet yağıdırır, özünün türkman olduğunu, ərəblərin və kürdlərin mütləq cəzalandırılacağı söyləyirdi. Qızın yaralı halda bu qədər zəhlətökən olacağını ağlına gətirməyən kurd növbəti gülləni sərf etməli oldu və növbəti həyat səndü. Qadınların qışqırığı, bir ananısa naləsi ərşə dayandı.

Kişiləri daha dəhşətli işgəncə ilə qətlə yetirirdilər. Onları başqa yerlərdə gizli saxlayır, ağlaşıgmaz ssenarilərlə - kiminin əl-qolunu kəsir, kimini elektrik dirəyinə bağlayır, kimini şərəfini alçaldaraq mənənən öldürürdülər. Hətta ailəsinin, uşağının gözü qarşısında dəmir qəfəsdə yandırıllaraq öldürülənlər olmuşdu...

...Qapı açıldıqca həyəcan artırdı. Hər qapı səsi bir ölüm demək idi. Burda türk olmaq günahın özü olmaq demək idi, burda hər dəqiqə cəhən-nəm rəngində, zəhər dadında idi!

Gənc qızlarsa mümkün qədər eybəcər görünməkçün əllərindən gələni edirdilər, üz-gözünə döşəmənin torpağını sürtür, saçını eybəcər görkəmə salırdı, mənzərə adamı heyrətə gətirirdi. Türk qızının, qadınının dəyanəti, mərdanəliyi düşməni heyrətləndirir, qıcıqlandırır və tədbirləri sərtləşdirməyə sövq edirdi.

Altmış dəqiqənin saniyələri su kimi axır, gedirdi...

Sonra yenə qapı açıldı və cəllad Türkana qıslımiş Durunu sezdi. Duru yad adamin baxışlarını oxuya bilməsə də qorxudan anasına qıslıdı. Türkənən sanki dünyasını başına dar etdilər, yalvarıcasına dedi:

-Balam uşaqdır. Etmə!

Cəlladın daş qəlbini ananın fəryadını hardan lasın? Alıcı baxışlar doqquz yaşılı qızçığazın uşaq məsumluğunu ilə parlayan, günahsız simasını nə tez sezdi?!

-Amma gözəldi.

Vəssalam. Çıxış yolu qalmamışdı. Bıçaq süməyə dirənmiş, yolu sonu çatmışdı! Duru nə baş verdiyini, ona duran yerdə niyə gözəl deyildiyini anlamadı.

-Bu qız səni xilas edə bilər, - baxışlar ətrafdakı qadılara yönəldi - elə sizi də. Bax, sizi buraxa bilərəm. İndi hamınızın həyatı bu qızdan asılıdır, o, isə qərar vermək üçün kiçikdir, qərarı anası verəcək.

Uca səslə, qarışındakının məğlubiyyətinin verdiyi həzdən məmnun qalib qalıbanə güldü. Ərbə, əlbəttə, yalan deyirdi. Ona əsirləri buraxmaq yox, öldürmək tapşırılmışdı. Zamanı xatırlatdı:

-Otuz dəqiqə qalıb.

Yavuzdan sonra Türkənən üçün dünyada cəmi iki yaşama səbəbi vardı - Duru və körpə oğlu Ərbak. "Ona verməkdənsə, öz əlimlə öldürüm" - insan üçün mümkünüsüz görünən, dəhşət saçan bu fikir,

bu anlarda Türkənən üçün ən əvəzsiz çıxış yolu sağıldı.

-Yaxşı. Qızımı verirəm. Amma imkan ver, onunla sağıllaşım, qucaqlayım. Sən çöldə gözlə.

-Qucaqlamasan da olar. Qayıdacaq.

-Ana, məni hara göndərirsən?

-Dedim ki, çöldə gözlə, razıyam.

-Ana?!

-Yaxşı, tez ol, vaxtım azdır.

Cəllad çıxan kimi Türkənən balasını bağrına basdı, duz kimi yaladı, əsim-əsim əsən əllər saniyələr sonra xilaskar qatil əllərinə çevriləcəkdi, Duru bütün bunlardan - anasının beynindən ildirim kimi keçən fikirlərdən xəbərsiz idi. Vaxtın hər saniyəsi isə onların əleyhinə işləyirdi.

Anidən sıfəti ciddiləşdi. İndi analıq hisləri başqalaşırkı, qoruyucu qatilə çevriləmə baş verirdi.

Uşağın üzünə baxdı, gözlərindən öpdü, titrək, tərəddüdü əllər qızçığazın simasında gəzindi və boğazında durdu. Sixdi....

Qız çabaladı, anasının əlindən xilas olmaq istədi, bacarmadı. Qadınlar dəhşət içərisində bu kədərli mənzərəni izləyir, ananın balasını qorumaqçün öldürməsini görür, heç nə edə bilmirdilər. Ana əllərini övladının boğazında get-gedə daha kip sixır, özü də nalə çəkir, sanki Durunun əzabalarını onunla birgə yaşayırırdı.

Durunun müqavimətsiz və itaətli bədəni artıq, cəsəd oldu, ağır yük kimi Türkənən əlindən düşüb qaldı.

Qeyrətli türk qadını balasının cəsədini qatil əlləri ilə dərdli sinəsinə sixib dəhşətli nalə çəkdi....

Hiyləni anlayan, şikarın əldən çıxdığını görən qatil yürüüb gəldi, əsəbdən qadınların birini yerindəcə gülələdi, Türkənən bərk təpik vurdu. Çıxıb getdi. Qatil ana bu zərbəni sanki hiss etmədi. bir az aralıda ağlayan Ərbakı digər bir qadın sakitləşdirirdi. Qalxdı. Oğlunu axtardı. Tapmadı. Əvvəl elə bildi, öldürülən oğlu imiş, dağınIQ düşüncələr gözünü tutmuş kimi idi, bu anda qadın uşağı Türkənən gətirdi. Körpə acmışdı.

Türkənən oğlunu qorumağıydi. Tələsik qatil əllərini donunun ətəyinə silib körpəyə süd verməyə tələsdi. Körpə anasının qucağında sakitləşdiyi vaxt yenə qapı səsi gəldi. Bu dəfə iki qatıl!

Türkənən daha kimisə qorumağa taqəti qalmağışdı.

Dörd qadını apardılar.

Beş dəqiqə sonra Aybikəni apardılar, qadın

fəryad etdi, onu burda, indi öldürmələri üçün qatillərə yalvardı.

-Ölümü belə arzulayırsan? Tələsmə, çöldə öldürəcəyik.

Zavallı Aybikənin, otaqda qalan qadınların ruh halını təsvir etməkdə qələm acizdir.

Hər güllədən səksənib dik atılan balaca Ərbak tez də yuxulayırdı.

İndi otaqdakı hər kəs özünə ölüm arzulayırdı, heç kim ləyaqətini ərəbin və kürdün ayaqları altına sərməyi istəmirdi.

O qapı ölüm saçırı. O qapıdan ölüm asta, məmnun addımlarla girir, əminliklə, qalibanə tərzdə və qurbanla oranı tərk edirdi. Hər getmənin də dönüşü mütləq olurdu və yeni ölümlər gətirirdi.

Cöldə telefon səsləndi. Qatillərdən hansısa biri müsahibinə vəd verir, üzrxahlıq edirdi, tezliklə işi başa çatdıracağıni deyib israrla inandırırdı. Bu, o demək idi ki, qapı yenə açılacaqdı!

Cəllad son dəfə içəri girəndə çarəsi hər yerdən üzülən qadınlar onun simasında məmnun bir təbəssüm sezdilər. Sonra simadakı məmnuniyyəti ciddilik əvəz etdi.

-Uşaqları bir tərəfə! Cəld!

İlahi! Kim uşağıını verər? Qadınlar susurdu. Hərə öz ciyərparasını qucağına sıxıb titrəyir, bir an sonra nə baş verəcəyini, uşağıını verməzsə, nələr olacağını, nə kimi bədəl ödəyəcəyini düşünüb tapmağa çalışırdı. Heç kimdən səs çıxmadığını görən qatil prosesi təkbaşına həyata keçirməkdən ehtiyat edib cöldəki silahlıları köməyə səslədi. Beş nəfər gəldi, uşaqları analardan zorla ayırdılar. Türkən ideyasını gerçəkləşdirməkçün fürsət gözlədi. İndi hər saniyənin öz həyatı hökmü vardi. Qarışqlıqda fürsət tapıb balaca Ərbakı otağın küncünə qoydu, başının yaylığını açıb bələyin üstünə sərdi.

İndi Türkən əlində sünə bələk vardi, bələk həqiqiyə oxşayındı, içi isə bükülmüş paltarlardan ibarət idi. Bələyi qəsdən nəvazişlə sinəsinə sıxır, sünə mehribanlıq göstərib ağlayır, qucaqlayır, ehmalca yelləyirdi. Düşmən Türkən qucağında həqiqi uşağın olmasına inanmalı idi. Növbə ona çatanda Türkən saxta nalə ilə bələyi könülsüzə silahlıya uzatdı:

-Asta ol, oyanar.

Uşaqları da apardılar. Səkkiz ana nalə çəkdi... Uşaqlardan bir-neçəsi ağladı. Analar həssas

olur. Ağlamalarına ara verib həyəcanla çölə qulaq verən gənc qadınlar heç bir güllə səsi eşitmədikdə sevinir, uşaqlarının hara, nə məqsədlə aparıldığını bilməmələrinə rəğmən, analıq instincti ilə daxilən rahatlaşırırdılar.

(Gizli deyil ki, kürdlər və İŞİDçilər əsir alınan türkman uşaqlarını analarından alıb təlimlərə, kamikadze hazırlığına, cihada göndərir. İnsan alveri və orqan ticarəti də bu göndərişin tərkibinə daxildir).

Altmış dəqiqənin tamam olmasına dörd dəqiqə qalırdı.

Türkan ürəyində Ərbakin hələ oyanmaması üçün dua edirdi.

Bu dəfə ölüm qapısı sonuncu dəfə açıldı.

Könüllülərdən ibarət türkman özünü müdafiə dəstəsinin hər bir üzvünü ailəsi bu bələni yaşamaçı olurdu.

İndi ölüm növbəsi yerdə qalan qadınların idi.

Ərbak, yaxşı ki, oyanmadı.

Türkan da, digər qadınlar da artıq burdan sağ çıxa bilməyəcəklərini anlayır, özlərinə mərdanə ölüm arzulayırdılar.

Qatıl qapıdaca dayanıb otaqdakılara çölə çıxməq əmri verdi. Qadınlar səssizcə ölümə doğru ağır addımlarla, fəqət qürurla yaxınlaşırırdılar.

Həmi çıxarıldı. Türkən fürsət edib otağın Ərbak olan küncünə nəzər etdi. Uşaq tərpənmirdi.

Otaq sabahkı yeni əsirlərçün boşaldılmışdı. Diyarlar yenə, yeni ölümlərə şahidlik edəcəkdi....

Amma Ərbakin sağ qalacağına ümidi sönməmişdi.

Silahlılar ən sonda çıxan Türkəndən sonra qapını örtmədilər. Onları həyətdə cərgəyə düzdürlər. Kimsə fəryad etmirdi, axı onlar Türk idilər!

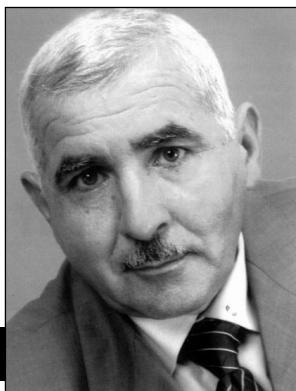
Onuncu güllə Türkən qisməti oldu...

Hər saniyədə açılan on bir atəşdən sonra əvvəlki sükut bərqərar oldu.

Gözlənilmədən uzaqdan bir maşın göründü. Könüllülər idi.

Silahlı atışma başladı. Türkənlər maşından cəld düşüb öldürdükəri ərəb və kurd qatillərinə yaxınlaşdırılar, bir az önce qanına qəltən olmuş mərd türkman qadınlarının cansız cəsədləri öündə diz çökdülər. Onlar gecikdiklərinə, yol boyu üzləşdikləri silahlı maneələrə görə təəssüf etdilər.

İyirmi metr aralıda qalmış evin içərisindən bir TÜRK uşağının ağlamaq səsi gəlirdi. Bu, Ərbak idi!

MƏHƏMMƏD ƏLİ

Kiçik cılə

Qışın oğlan çağı,
təbiətin inadkar
ərkəsöyüն uşağı.

Ana

Ağrılar, acılar
və göz yaşlarında
səadət axtaran qadın.

Söz

SÖZ böyük qüvvətdir,
böyük hikmətdir.
Sahibinə hörmətdir,
sahibinə nifrətdir.

Uşaq

Göz yaşı
ağrı ilə
candan
ayrılan can.

Ata

Gecə-gündüz
çalışan bal arısı,
üzdə şad görünən də
içində olar acısı, ağrısı.

İntihar

Acızlərin seçdiyi çıkış yolu.
Kənar təhdidlərdən qurtuluş yolu.
Haqqı tapdalanan millət,
ziyalısı dilənçi dövlət.

Deyimlər, düşüncələr, tapıntılar...

(müdrik kəlamlar)

İnsan özü özünün düşmənidir.

VAXTdan istifadə edilməsindən asılı olaraq
KİÇİK ZAMAN BÖYÜK VAXTla ölçülə bilər.
Böyük zaman isə BİR ana da dəyməz.

KİTAB biliyin anasıdır.

BİLİK insanı cəhalətdən qurtarır.

KAMİL İNSAN bəşəriyyəti xilas edir.

Budur kitabın qüdrəti.

HAQQ dildə yox, işdə, əməldə olmalıdır.

RİYAKARLIQ elə bir şeydir ki, şeytan da ondan başa bilməz.

TAMAH - şeytanın ikinci adıdır.

ANA və VƏTƏN ayrılmaz sözlərdir. Biri səni doğub işıqlı dünyaya götürir. Döşündən süd verir, bütün şıaltaqlıqlarına dözür. Verdiyin əzablarına dözür. Biri də gen qucağını sənə açır, bütün naz-nemətləri ilə səni qidalandırır, səni yaşadır. Başına min bir oyun açsan da bütün şıaltaqlıqlarına dözür. Axırda da sənə doğma qucağında yer verir. Sənin cismini qoruyur.

Ümid - insanların həyat eşqidir.

Mən tənhalıqdan qorxmoram. Çünkü heç zaman tənha olmuram, TANRI yanımıda olur.

ŞÜURSUZ İNSAN şüursuz heyvandan da dəhşətlidir.

QARIN BAŞA bəla olsa da, qarınsız yaşamaq olmur.

İŞTAH DİŞ altındadır. Yedikcə iştahın artır. Vaxtında qarşısını almasan axırda səni də yeyəcəkdir.

YOX inkar deyil, varlığın təsdiqidir.

Nəfəsi və gözü tox olanın üzünə cənnət qapısı açıq olar, deyiblər.

Əqlin işığı Günəşin ziyyasından da parlaqdır.

Dünyada hər şeyin bir neçə üzü var, ancaq ölümün

bir üzü var.

Gecə gündüzün astar üzüdür.

XOŞBƏXTLİK sahilə çırpan dalğa kimidir. Sahildə qərar tuta bilmir, tez geri dönür.

KİŞİ o demək deyil ki, o, erkəkdir. Kişi tam başqa şeydir.

YURDA ATA YURDU, OCAĞA ATA OCAĞI deyirlər.

Çünki ata yurd salır, ocaq çatır.

TORPAĞA, VƏTƏNƏ ana torpaq, ana vətən deyirlər.

Çünki torpağa toxum düşsə, onu cürcədir, ona həyat verir. ANA kimi.

Deyirlər - gecənin xeyrindən səhərin şəri yaxşıdır. Mən şərin yaxşısını görməmişəm.

Pis olmasa yaxşının qiyməti bilinməz. Yaxşı ki, pis var.

Qarğı elə bilir ki, onun səsi ən məlahətçi səsdir. Çünkü bu, onun səsidir.

Söz - duyğuların, hissələrin inkasıdır, onun ifadəsidir.

Ağacı boyuna, qəmetinə, gövdəsinə, qol-budağına görə deyil, kökünə görə dəyərləndirmək lazımdır. Kökü dərin və möhkəm olmayan sərt küləye sinə gərib duruş tuta bilməz.

Qadınlar çırkin, eybəcər olmur. Hamısı gözəldir, biri o birisindən daha gözəldir. Onlarda eyib axtaranların dünyagörüşlərində, həyata baxışlarında nə isə çatışmazlıq var.

NEMƏT BƏXTİYAR

*Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü,
"Oızıl Oələm" Media mükafatı laureati*

YADA DÜŞÜR XATIRƏLƏR...

(Şair Hüseyen Kürdoğlu'nun poeziyasında təbiətin tərənnümü)

Dağların əzəmətini, vüqarını və yaşını onun zirvəsində illərlə, bəlkə də qərinələrlə qalaq-qalaq qalan, aran Qarabağdan həsrətlə baxanda görünən bəyaz qarla müəyyən etmək olar. Qocaman dağların başına gələn tufanlar, fəlakətlər, hadisələr, düçər olduğu qəmli, kədərli günlərdən xəbər verir. Yayın cırhacırında zirvəsində xəstə üçün qar saxlayan dağların hər il görüşünə tələsən, sadə ömür yolu keçmiş bir insan haqqında söz açmaq çoxdankı arzum idi. Elə bir insan ki, illərin sınağından, əzab-əziyyətindən alnıaçıq, üzüağ çıxmışdı. O, tutduğu bu yolu həmişə düz gedib, düz də gələrdi. Büdrəsə də, sınaqdan mərdi-mərdanə çıxmışdı. Pak, təmiz, ədalətli, namuslu, qeyrətli olmaq seçimi bu düz yolda onu yüksəltmişdi, daha da qüvvətli, cəsur, təmkinli və istedad sahibi etmişdir.

Hüseyin Kürdoğlunun hayatı və yaradıcılığı haqqında, hörmətli akademik İsa Həbibbəyli, professor Qəzənfər Paşayev sanballı, hikmətli söz demək istəklərinə nail olmuşdular. Onlar Hüseyin Kürdoğlunun zəngin və çoxşaxəli yaradıcılığı haqqında Azərbaycan ədəbiyyatı tarixin-də xüsusi yeri və çəkisi olması barədə ətraflı söz açmışdır.

Hüseyin 1934-cü ildə Laçın rayonunun ən səfali guşələrindən olan Əhmədli kəndində ana-dan olmuşdur. Onun uşaqlıq həyatı ecazkar dağ təbiətinin qoynunda keçmişdir. Doğma kəndinin əfsanəvi gözəllikləri, zərif saz havaları, özünün

tütəkdə çaldığı yanılılı el havaları balaca Hüseyinin həssas qəlbində dərin izlər buraxmışdır. Məktəbdə oxuduğu vaxtlarda öz uşaqlıq həyatı haqqında belə demisdir:

*Ələsgəri, Vaqifi,
Oxuyub zövq alardım,
Özüm də mahni qosub,
Tütəyimdə çalardım.*

O, Əhmədli kənd səkkizillik məktəbini bitirdikdən sonra Qubadlı rayonu Xanlıq kənd orta məktəbində təhsilini davam etdirmişdir. Hüseyn böyük bir ehtirasla elmləri oxuyub öyrənirdi. O, həyata, ürəkdən sevdiyi ədəbiyyata daha dərin-dən bələd olmaq həvəsi ilə yaşayırırdı. Hələ 1950-ci ildə "Azərbaycan Gəncləri" qəzeti Əliağa Kürçaylı, Gəray Fəzli, Hüseyn Hüseynzadə, Məmmədhüseyn Əliyev, Əhməd Qasımov kimi gənc istedadlı yazarlarla yanaşı Hüseyn Alışanovun da seirlərini çap etmişdir.

*Gənc qəlbimdə çıraq kimi alışan,
Vətən eşqi, məhəbbəti gözəldir.
Onun adı, onun eşqi, ülfəti,
Nur cıləyən təbiəti gözəldir.*

* * *

*Baki, sənsən yurdumuza qan verən,
Ooy, var olsun bızə bu dövran verən,*

*Bu ellərə könül verən, can verən,
Hüseynin də öz sənətində gözəldir.*

Ataların yaxşı bir el məsəli var; "niyyətin hara, mənzilin ora". Orta məktəbi bitirdikdən sonra 1953-cü ildə Bakı şəhərinə gəlir və Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə qəbul olur. Sonra ömrünün axırına kimi, istər tələbə olanda, istərsə də işləyəndə, hər il Laçın rayonu, Əhmədli kəndinə, anadan doğulduğu kəndə, el-obasına baş çəkməyə, füsunkar təbiətə, dağları, yaylaqları, buz bulaqları seyr etməyə və onlardan ilham almaq üçün, onların görüşünə gələrdi. Bunu bacarmaq gərək idi. Dağların, yaylaqların, çayların, şəlalənin, buz bulaqların bizi əhatə edən aləmin qədrin biləsən, onu sevəsən ki, ondan da ilham ala biləsən. Onda rahat nəfəs alarsan, onda dinc, rahat yaşaya bilərsən, yazıb-yarada bilərsən.

*Elə bil göylərin yeddi qatından,
Şığıyb enirsən çaya, şəlalə!
Öpüşür suların qəhqəhələri,
Çağırır dağları toya, şəlalə!*

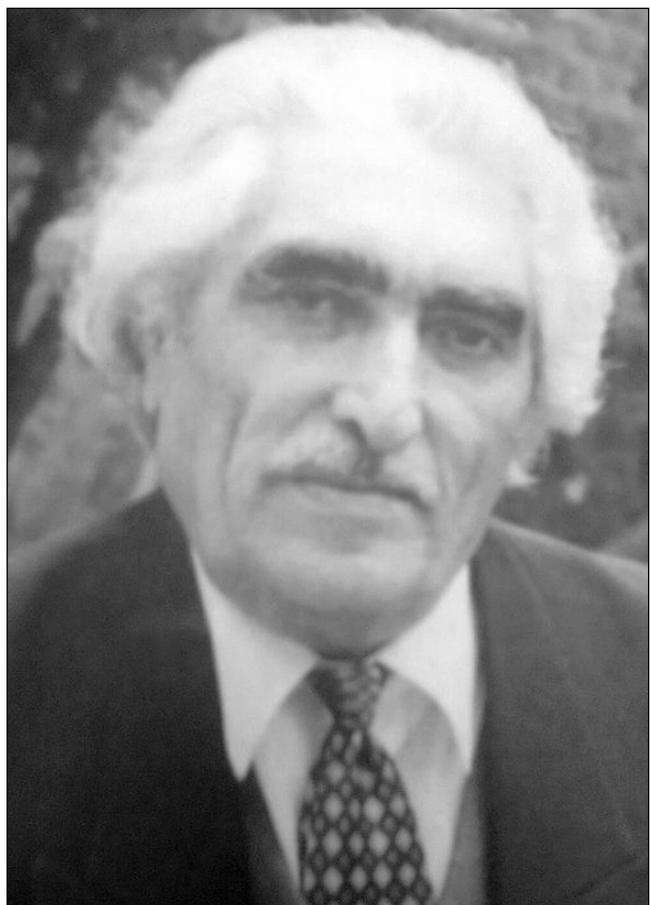
*Bir xeyir xəbərə, sanki qaçırsan,
Qayanın ciyində qanad açırsan.
Gündüzlər günəşə inci saçırsan,
Gecələr ulduza, aya, şəlalə!*

*Hay-haray salırsan vəcdə gələrək,
Demirsən qaya da dincəlsin gərək.
Şıltaq nəvəsini sevən baba tək,
Yorulmur, incimir qaya, şəlalə!*

*Xoşbəxtsən, həmdəmin, sirdaşın olsam,
Sazımı sənintək ilhamla çalsam.
Yüz illər dayanıb seyrinə dalsam,
İnanma gözlərim doya, şəlalə!*

Bəlkə də Hüseyn müəllimin Laçına, bu yerlərə hər il gəlməsi bir bəhanə idi. Vərdiş eləmişdi. Axı o, təbiətin vurğunu idti. Mən onun dağlara, təbiətə diqqətlə tamaşa etdiyinin şahidi olmuşum. Atlanıb dağlara, yaylaqlara gedəndə də, mindiyi köhlən atı heç vaxt incitməzdı. O, yollar onu ürəyindən keçən, ürəyi istəyən məkanı apardı. Əlini çənəsinə söykəyib xəyalala dalan, tamaşa etməkdən doymayan vaxtlar çox olubdu.

Şair göylərin yeddinci qatından şığıyb qayalara, daşlara çırplınlı suların şaqqıltısını, toya, bayrama bənzədir. Qayaların, daşların ciyində o yana, bu yana qanad açan ləpələrin piçiltisini, nəğməsini eşidir, dirləyirdi. Çilik-çilik olan damcılari gündüzlər inciyə, gecələr isə aya, ulduza bənzədir. İlham almaqdən doymayan şairin fikirlərini təzələmək üçün bəzən gur saçları onu bir az dincəlməyə "məcbur edir". Gözləri üstə töküllən saçlarını sol əlinin barmaqları arasına yiğaraq yuxarı, başına tərəf darayardı. Sonra sığal

çəkərdi. Yarımçıq qalmış misraları tamamlamaq üçün yenidən o anlara qayıdardı, şəlaləyə tamaşa etməyinə davam edərdi. İlham pərisi sanki həyatda baba ilə nəvənin qaçı-tutdu oynamasıını onun yadına salardı. Baba ilə nəvənin əvəzsiz sevgisinin bir anını, babanı dincəlməyə aman verməyən nəvəsinin şaqqıltısına, şiriltisine bənzətmışdı. Şəlalə axmağına davam edir, şair isə hələ də tamaşa etməkdən, bu mənzərədən ilham almaqdən doymamışdı. Bu mənzərələrin cizgisini, rəsmini həkk etdikdən, cilaladıqdan sonra rənglərin ahəngini tabloya köçürürdü. Yaranan misraları, ləpələrin ahəngini çəkdiyi tablonun

ahənginə, piçiltilərini kəşf etməkdən doymazdı. Buna nail olmaq çətin olardı. Şair birinci növbədə rəssamdı, bəstəkardı. Hədəf seçilmiş mənzərəni şair kəşf etdi dən sonra onu özünə həmdəm, sirdəş seçilir. İlham pərisinə çevriləməsə, ondan ilham almasa, ondan "doymasa", illərlə ona tamaşa etməkdən usanmadı.

Qaya üzərində bitən gül, çiçək, daha gözəl olur. Özünü yada salmaq üçün fəryad qoparır, dərilməsi üçün insanları görəndə ətrafa xoş ətir çiləyir. Qəfəsdə dərd əlindən azad olmaq üçün haray qoparan bülbüldür ki, qəfəsin ağızı acılsın, dərdin əlindən azad olsun, aləmə qatılsın. Arzusudur ki, onu azad edən şəxs hara getsə bülbülli özü ilə aparsın. Hər bir canının anadan olan balası gözəl olur. Onun xarici görünüşü xoş təsir bağışlayır. Eşqin, məhəbbətin dan ulduzu hesab olunur. Bir-birlərindən fərqlənən canlılar da həmişə yadda qalan "urdument şəkili"ndə, gözə görünən bir orqan əmələ gelir. Təzə anadan olan quzunun boğazının, çənəsinin altında iki ədəd muncuğa oxşar vəz olur. Buna da göz muncuğu deyirlər. Göz muncuğu hər quzuda

olmur, nadir hallarda müşahidə olunur. Həmin quzunu yad ünsürlərdən qorumaq savablı işdir, - deyirlər. Onun böyüüb boy-a-başa çatması bəzən təhlükə ilə rastlaşır. Göz muncuqlu quzunun qəddar düşməni yalquzaq canavarlardı.

Hüseyn müəllim şifahi xalq ədəbiyyatımızın gözəl bilicisi olduğu üçün bu əfsanəni, xalq deyimini öz şeirində vəsf etmişdir. Müəllif bu gözəl nümunənin qorunmasını dilə gətirmişdi. Quzunun xilas olunmasını istəmişdi. Pak, təmiz varlığın vurgunu olan şair Hüseyn Kürdoğlu yad gözlərin gülə, çiçəyə, gözəlliyyə bədnəzər gözlərlə baxmasını qəbul etmir.

*Sildirimdə bitən güləm,
Qorxmasan gəl qopar məni,
Daş qəfəsdə bir bülbülmə,
Dərd əlindən qurtar məni,
Hara getsən apar məni.*

*Eşqinin dan ulduzuyam,
Ulduzların yalqıziyam,
Göz muncuqlu bir quzuyam,*

*Yalquzaqlar qapar məni
Hara getsən apar məni.*

*Gözlərinə pərvanəyəm,
Bil ki, sənsiz divanəyəm,
Qum içində dürdanəyəm,
Yad gözləri tapar məni,
Hara getsən apar məni.
Apar məni!*

Yaxşı yadımdadır, 1970-ci il olardı. "Laçın" qəzeti redaksiyasında ayda bir dəfə şeir həvəskarları, gənc yazarlar toplaşardılar. "İşıqlı üfüqlər" ədəbi yaradıcılıq məclisinə, "şivərək", nazik boy-buxunlu, çatmaqaşlı, əsl dağ adamlarına məxsus xoş təbəssümlü bir nəfər qonaq gəlmışdi. Həmişəki kimi, şair Tapdıq Nəcib yenə də gəncləri başına toplamışdı. Bu dəfə görüşə Hüseyin Kürdoğlu gəlmışdi. Tapdıq Nəcib həmyerlimizin həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verdi. Gənclər təzə şeirləri, bədii yazılarını oxudular. Hüseyin müəllim də təzə yazdığını, yeni şeirlərini oxudu. Tanışlığımız onda yarandı. Söhbət zamanı, şeirlərini oxuyanda yenə gur saçları sanki onu fikirdən yayındırmağa çalışırdı. O, yenə barmaqları ilə saçlarını daraqlayırdı. Ara-sıra saçlarına dən düşmüşdü Hüseyin müəllimin. Laçın dağlarının zirvəsində yığılıb qalan bəyaz qar sanki Hüseyin müəllimin saçlarına köcməyə hazırlaşdı...

Bizim eldə, obada belə bir sözvardı. Hərdən onu belə də deyərdilər; "kasib, kasib uşaqa da kasib? Kasıbin nəyi də olmasa, övladdan varlı olar", - deyiblər. Həsən atanın, Fizzə ananın xoşbəxt bir ailəsi vardı. Bu ailədə Hüseyin, Seyfi, Sehrayə, Alışan, Sürayyə, Ursan, Fehruz və Şirindil dünyaya göz açmışdır.

Seyfi orta məktəbi bitirəndən sonra ADU-nin coğrafiya fakültəsinə qəbul olmuşdu. Gənc müəllim kimi Qarqışlaq, Qoşasu kənd məktəbində müəllim, RPK-da təlimatçı, Ocaqlu adına sovxoza, Əhmədli kənd məktəbində direktor vəzifəsində işləmişdir.

Alışan - orta məktəbi bitirəndən sonra Laçın rayon Mədəniyyət şöbəsində, Ocaqqulu adına sovxoza, təsərrüfat işlərində, heyvandarlıq sahəsində ferma müdürü vəzifəsində işləmişdir.

Ursan - orta məktəbi bitirəndən sonra kolxoz

və sovxoza heyvandarlıq sahəsində çalışmışdır.

Fehruz isə gənc yaşlarında dünyasını dəyişmişdir.

Şirindil - 1952-ci ildə Əhmədli kəndində ana-dan olmuşdur. Bakı şəhərində 19 və 111 sayılı məktəblərdə orta təhsil almışdır. 1970-75-ci illərdə Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində təhsilini davam etdirmişdir. Ədəbi tənqid üzrə ixtisaslı kadr kimi 1976-97-ci illərdə Azərbaycan MEA Nizami adına Ədəbiyyat İnsti-tutunda elmi işçi, elmi katib, bölmə müdürü və-zifəsində çalışmışdır. 1977-90-ci illərdə SSRİ EA Maksim Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnsti-tutunun Ədəbiyyat nəzəriyyəsi şöbəsində çalışmış, məşhur estetik Yuri Borevin rəhbərliyi ilə romantizm problemlərinə həsr olunmuş na-mızədlik dissertasiyası yazmış və 1991-ci ildə müdafiə etmişdir. Dörd kitabın, yüzdən artıq elmi və ədəbi-tənqid məqalənin müəllifidir. Filologiya elmlər doktoru, professordur. AMEA Ni-zami adına Ədəbiyyat İnsti-tutunda, XX əsr Ədəbiyyatı şöbəsinin müdürüdür.

Hüseyin uşaq vaxtında "zirəng" olmuşdu. Hamidən böyük idi. Həyatı Əhmədli kəndində, ecazkar dağ təbiətinin qoynunda keçən, fəsillərin əfsanəvi gözəlliklərinə biganə qala bilməzdi. 200-dən çox fərdi təsərrüfatda, şəxsi həyətdə 40-dan çox təbii su mənbəyi, buz bulaqları torpağın dərin qatından fəvvərə vurararq yaşayış evlərinin həyətindən yerin üst qatına çıxmışdır. Bir çox evin həyətində təbii, müalicə əhəmiyyətli bulaq qaynayardı. Yaxınlıqdan Minkənd çayı axırdı. Min bir dərdlərin dərmanı, təbii müalicə əhəmiyyətli İstisu burada insanlara şəfa verirdi. Sanki hər bir dərədə, Abadxeyir dərəsində 100 bulaq, su mənbəyi, hər bir bulağın bir xəstəliyə dərmanı idi. Yay fəslində qonaqlı-qaralı olardı bu yerlər.

Hüseyin tələbəlik illərinin, ilk günlərdən universitetdə nümunəvi, əxlaqi keyfiyyətlərinə görə dərin hörmət qazanmağa başlamışdı. Yazdığı şeirləri, əziz müəllimi, şair Səməd Vurğunun məraqlandırmağa sövq edir. Xoşuna gəldiyi üçün ona "Kürdoğlu" təxəllüsü ilə yazmayı məsləhət görür. Bir çox şeirləri dövrü mətbuatda işiq üzü görməyə başlayır. Bir sıra şeirləri almanaxlarda yer alır, bəyənildiyi üçün şeirləri haqqında müsbət rəylər yazılır.

*Salonun qapısı açılır bu an,
Sanki dağ zirvəli bir dağ görünür,
Talıstan cüssəli sadə bir insan,
Dalğalı saçları dümağ görünür.*

*İlk dəfə görürəm, dostlar, bu axşam,
Elin şair oğlu Səməd Vurğunu,
Mən bu xatırəni yaşadacağını,
Könül rübabında ömrüm uzunu.*

Belə ki, Hüseyin Kürdoğlu şeir-sənət aləminə ilk qədəm qoyanda, ona ilk uğurlu yol diləyən "İlk yaradıcılıq dövrü" adlı diplom işinin elmi rəhbəri məhz əziz müəllimi, sevdiyi bir insan Səməd Vurğun özü olmuşdur. "Hüseyin Kürdoğlu ömrünün sonuna kimi klassik şair Səməd Vurğun vəsf etdi və onun poeziya məktəbinin görkəmli nümayəndəsi oldu". (Qəzənfər Paşayev).

Hüseyin Kürdoğlu Azərbaycan Dövlət Radio və Televiziya Komitəsində redaktor kimi əmək fəaliyyətinə başlamışdı. Həmin ildə o, müasir həyatımızın bir sıra aktual məsələlərinə həsr etdiyi maraqlı ocerklərini yazmağa başlamışdır.

Hüseyin Kürdoğlu 1960-cı ildə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının Yaxın və Orta Şərqi Xalqları İnstytutunda elmi işçi kimi əmək fəaliyyətin başlamışdır. Kürd dili bilmədiyi halda o, kürdşünas olmaq arzusuna düşür. Qısa bir vaxtda kürd dilini və kürd ədəbiyyatını öyrənməyi lazımlı bilir. O, böyük bir həvəslə kürd dilini öyrənməyə başlayır. Artıq altı aydan sonra o, kürdcə müstəqil danışmağı və yazmağı öyrənir. Kürd xalqının sənət incilərini yorulmadan öyrənir, maraqlı tədqiqat işləri aparır.

Nəhayət, yuxusuz gecələr, gərgin axtarışlar öz bəhrəsini verir. 1966-cı ildə Hüseyin Kürdoğlu "Müasir kürd şairi Abdulla Quranın poeziyası" mövzusunda dissertasiya müdafiə edir və ona filologiya elmlər namizədi, alimlik dərəcəsi verilir. Gənc alimin elmi əsərinə yazılan rəylərdən aydın olur ki, əsər yüksək bədii dildə yazılmış, tərcümə də mənalı, gözəl və dolğun cümlələr çıxmış, Abdulla Quranın yaradıcılığı dərindən təhlil olunmuşdur. Əsər alimin elmi rəhbəri, kürdşünas Rəhim Qazi, Asiya xalqları institutunun Sankt-Peterburq (Leninqrad) filialı kürd kabinetinin müdürü, filologiya elmlər namizədi

K.K.Kurdoyev, Yerevan kürdşünaslarından (vaxtı ilə) Orduhan Cəlili, dosent M.Mübariz, işin rəsmi opponentləri, filologiya elmlər doktoru Kamran Məmmədov və Sankt-Peterburq (Leninqrad) Elmlər Akademiyasının elmi işçisi, filologiya elmlər namizədi Kərim Əyyubi tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Əsər 1969-cu ildə Elmlər Akademiyasının nəşriyyatı tərəfindən monoqrafiya şəklində çapdan çıxmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, əsər respublikada kürd ədəbiyyatının öyrənilməsi sahəsində atılan ilk addımlardan biri olmuşdur.

Hüseyin Kürdoğlu uzun müddət demokratik kürd ədəbiyyatında əvəzolunmaz bir alim kimi elmi nailiyyətlər əldə etmişdir. Tərcüməçilik sahəsində də öz əməyini, qələmini sınaqdan keçirmişdir. O, kürd şair və naşirlərinin də - Ə.Həjərin, A.Qoranın, R.Qazinin, Ə.Aqrinin və başqalarının bir sıra əsərlərini azərbaycan dilinə çevirmiştir. Ə.Həjərin "Kürd nəgmələri" kitabında tərcümələrin əksəriyyəti Hüseyin Kürdoğluna məxsusdur. O, Rəhim Qazinin "Peşmərqə" adlı povestini, A.Qoranın milli azadlıq hərəkatına həsr etmiş şeirlərindən müvəffəqiyyətlə tərcümə etmişdir. O, eyni zamanda Məhdimquludan, S.Stalskidən, Sayat-Novadan və bir sıra ölkələrin yazılıclarından yüksək səviyyədə müvəffəqiyyətlə tərcümələrin müəllifi olmuşdur.

Hüseyin Kürdoğlunun tərcümələri də maraqla oxunmuşdur. Onun kürd şairlərindən etdiyi tərcümələri Elmlər Akademiyasında kitab şəklində çap olunmuşdur. O, elmi işlərlə çox məşğul olmasına baxmayaraq bədii yaradıcılıqdan bir an belə ayrılmamışdır. 1963-cü ildə "Səhər nəgmələri" adlı ilk şeirlər kitabı işıq üzü görmüşdür. 1968-ci ildə isə "Yurdumu gəzə-gəzə" adlı ikinci şeirlər kitabı "Gənclik" nəşriyyatı tərəfindən oxuculara təqdim olunmuşdur. "Müasir kürd şairi Abdulla Quranın poeziyası" (monoqrafiya), "Qaya çıçəkləri", "Doğma diyarım", "Müasir kürd şairi Abdulla Quranın poeziyası (ərəb dilində)", "Çiçək təbəssümü", "Ata yurdum", "Dörd telli durnam", "Toy karvanı", "Durna səsi", "Quzular dağa çıxdı", "Bir dünya bir karvan yolu", "Min bir bayati", "Sarı Aşıq. Seçmə bayatılar", "Yaralı torpağım, yaralı sevgim", "Tovuzum mənim, oğuzum mənim" poeması, "Ziyalımız - ziyanız", "Hər şəhid bir nəgmədir", "İmana-dinə

Kəzəldir

Kənət gələnimdə chırag kimi alyışan
Bətən əşti, məhəbbəti kəzəldir.
Onun adı, onun əşti, үzüfəti,
Nur çıllayıñ təbəheti kəzəldir.

Burdə dərili ma'nası var hər erin:
Naxçıvanıñ, Daşkəsənniñ, Xəzərini,
Kəzəl Bakı, bu mehtəşəm shəhərin
Tukənməyən bol sərvəti kəzəldir.

Kəçə-kündüz yorulmadan chalışan,
Komünizmin yollarınpda járyshan,
Sinasında gyzyl ulduz sáýryshan,

Gəhərəmanын бу зындыты көзәлдир.

Ана вәтән, сәнниң гызыл байрагын,
Зийнәтидир һәр чәмәни, һәр дағын.
Азәrbaycan! бу мугаддәс torzagын
Һүснүндәм шә'rпайыты көзәлдир.

Мән истәрәм ер үзүндә һәр дияр
Мәниңнүң юрдум кими олсун бәхтияр.
Дөвранымыз хәзән көрмәз бир баһар,
Халгымызын һүррийети көзәлдир.

Гәhərəmanplar anasysap, әй вәtən.
Һүснүвә сез гошуп бүлбүltək etən.

Bu əlləriñ ievraqыны мәdъ ədən.
Aşyalarын сез-sehbəti kəzəldir.

Stalinidir йол kestərən bəşərə,
0, чыхармыш бизи бу ағ күнлərə.
Minnətardyğ aziz, dahi rəhbərə
Əmrümuzün səadeti kəzəldir.

Bakı, sənsən юрдумуз ган verən,
Goy var olsun bizə bu dəvraın verən,
Bu erlərə konuy verən, çay verən
Hüseynin də ez sənati kəzəldir.

HÜSEYIN ALIYANOV.

Lachyn.

gəldim", "Yurduma qurbanıñ sözüm", "Sənə könül bağladım", "Aytənin nəğmələri", "Seçilmiş əsərləri" I, II cilddə - elmin, düşüncəsinin, ağlin, zehnin, idrakin və təbiətdən aldığı ilhamın, zəhmətin bəhrəsi olaraq işiq üzü görmüş və oxucu kütləsi tərəfindən maraqla qarşılanmışdır.

*Qartal dəstə-dəstə üçub dolanır,
Sanki pərvanələr başımın üstə.
Bahar dumanları saçındır sənini,
Yel vursa töküller qaşının üstə.*

*Xonçamı tutmusan büllur sinidə,
Çağır məclisinə ayla günü də.
Ağ çinqıl düyüdür yaşıl çinidə,
Leysan da yağ tökər aşının üstə.*

*Nə çoxdur papaqlı qaya meşələr,
Dağlar bir-birinə buynuz meşələr.
Günəşdən rəng alan ağ bənövşələr,
Yanar topa-topa döşünüñ üstə.*

*"Qara göl" səni də heyran eyləmiş,
Çaqıl daşlarını mərcan eyləmi.,
İgidlər canını qurban eyləmiş,
Hər kəklik yuvalı daşının üstə.*

*Solmasın qoynunun gülü-gülşəni,
Güldür mənim kimi eşqə düşəni,
O hankı sevdadır gənc eylər səni,
Qoymaz ki, yaş gələ yaşının üstə.*

İşıqlı dağı, Calbayır, Üç qardaş, Əlyetməz yaylaqları şair Hüseyin Kürdög'lunun ilham pəriisi idi. Elə ona görə də "Laçın" rayon qəzetində müntəzəm çap olunan "İşıqlı üfüqlər" ədəbi yaradıcılıq məclisi də onun təşəbbüsü ilə belə adlanmışdır.

Dağların hər dərəsində, bərəsində, keçidlərində, ormanlarında bir buz bulaq qarşına çıxır. Qarşına çıxan hər bulaqdan su içməsən ürəyində nisgil qalardı ki, görəsən, o bulaqdan su içdim-mi? Əgər su içmədən keçərsənsə bulaq səndən küsər. Odur ki, gizlicə o yana bu yana baxırsan. Dizlərini yerə qoymasan, bulağa baş əyməsən, onu öpməsən, hər bir bulağdan su içməsən, dad-masan, tamı başqa olduğunu hiss etmərsən. On-da adama başqa ləzzət verir, ürəyinin yanğısını söndürür.

*Payını saxladım əziz qonağı,
Qarlı quzeylərin buzu səndədir?!
Şair qədəminə qurban kəsilən,
Boğazı qumrovlu quzu səndədir.*

*Atım şaha qalxır üzü yuxarı,
Qarşida Köz suyu axır, həm baxır.
Karvan buludların dilsiz axarı,
Şır-şır bulaqların sazi səndədir.*

*Hər kəs sularından doyunca içsə,
Qocalmaz ömrünün yüz ili keçsə.
Kürdoğlu dünyadan vaxtsız da köçsə,
Bu dağlar durunca sözü səndədir.*

Şair sadə sözlərlə vəsf edilən bu misralarda təbiətin təsvirindən, onun təbiətə vurğun olmasından, təbiəti sevməsindən, ondan zövq, ilham almasından bəhs etmişdir. Bəzən fikirlərimizin daha da qüvvəli olması üçün belə ifadələrdən istifadə edirik. Göylərin yeddinci qatından enən, torpağın yeddinci qatından çıxan sözlərdən, kəlmələrdən çox vaxtlar istifadə edirik. Bəlkə də torpağın yeddinci qatından torpağın üstünə çıxmaga can atan saf incilər, damlalar xeyli məsa-fələr qət edərək, yol açaraq bizə qədər gəlib cətirlər. Arxlar yaranır, daha sonra genişlənərək, özünə güc toplayaraq bulaq suları çayların əmələ gəlməsinə, qüvvəli olmasına daha da daşqın, coşqun olmasına səbəb olur.

*Dəlidəğdan Arazacan yol gedər,
Min şaxəli, min budaqlı Həkəri.
Vəcdə gəlir ağ günündən ellərin,
Vadiləri bağça bağlı Həkəri.*

*Heç görmədim sakit olub kiriyə,
Ağ ləpələr oxşar köçən sürüyüdə.
Çox bürünər bəyaz duman bürüyüdə,
Körpüləri hilal tağılı Həkəri.*

*Karvan çəkər dumanların içindən,
Çəmənlərin, ormanların içindən.
Axıb keçər dastanların içindən,
Tarixlərdə səs-soraqlı Həkəri.*

*Səslənəndə sal qaşları xışmalar,
Yarğanları qılinciyla aşmalar.
Harayında bayatılar, qoşmalar,
Şair könlü söz bulaqlı Həkəri.*

*Qıjovlarda sədəf düzər saçına,
Ayi-günü qatar dalğa köçünə.
Kuzəsindən şərbət verər Laçın,
Gül fəslində gül yanaqlı Həkəri.*

*Nur çıloyər min arzuya, diləyə.
Dalğaları bənzər xallı lələyə.
Gedər Aran torpağına köməyə,
At səyirdən bizim dağlı Həkəri.*

Sadə, ədalətli, ürəyi yumşaq olan insanlar bu căr ömür yaşayırlar. Eldə, obada, cəmiyyətdə

böyük hörmət və nüfuz qazanıblar. İnsanların qəlbində yuva salmaq üçün Ulu tanrı həmin şəxslərə məhəbbət və ilham vermişdir. Onun tutduğu bu yolda, xeyirxahlıq, kamillik, mənəvi yetkinlik zirvəsinə çatmışdır. Gənclik illərindən Laçına, onun dağ kəndlərinə, el-obasına, təbiətinə bağlı olması, pillə-pillə, addım-addım zirvələri fəth etməsi elmdə, yaradıcılığında da özünü bürüzə vermişdi. Yaranan, əldə olunan nailiy-yətlər məhz, bununla bağlıdır.

*Anamsan, dizinə baş qoydum yenə,
Şir qüvvəsi tapdı dizim, ay Laçın.
Sənin bu qıjovlu gur çaylarında,
Qızıl baliqlar tək üzüm, ay Laçın.*

*Coşum Dəlidəğin boranı kimi,
Şeh səpim Qırxqızın dumani kimi.
Məcnun bulağının mərcanı kimi,
Şeirimi yaxana düzüm, ay Laçın.*

*Hansı bir çeşmənin gözünü gördüm,
Orda bir gözəlin üzünü gördüm.
Bağrımın daş olan gözünü gördüm,
Silinməz qoynundan izim, ay Laçın.*

*Gəlmışəm qolumu boynuna salım,
Şirin vüsəlindən min ilham alım.
Verdiyin qanadla ucsun xəyalım,
Qartallı göyləri gəzim, ay Laçın.*

*Hoçaz qayasından hüsnünə baxdım,
Güney qarı kimi əridim, axdım.
Ulduzlar tacıdır, qayalar taxtim,
Hara dolansam da özüm, ay Laçın.*

*Ulu dağlarının gözəl gəlini,
Öyrədici könlümə eşqin dilini.
Verdiyin rübabın çaldım telini,
Axdı çeşmə kimi sözüm, ay Laçın.*

Bizi əhatə edən bütün aləmdə gərəksiz heç nə olmasa da, hər bir gündə, ayda, fəsillərdə dəyişikliklər müşahidə olunur. Yaranan hər bir təbiət nümunəsinin öz adıvardı. Onların da öz xarakter, xüsusiyyətləri mövcuddur. Gülün, çıçəyin yazda, baharda açması, təzə gülün, çıçəyin görünüşü insanları valeh edir. Ancaq onu

vaxtında dərməyəndə rəngini, təravətini itirməyə başlayır. Onu gərək vaxtında dərəsən, qoxlayasan ki, gül, çiçək vaxtı keçməsin, öz təravətini itirməsin. Gülü, çiçəyi vaxtında dərməyəndə "qocalır", ömrünü başa vurur. Yaddan çıxan, unudulan, bəzən görünməyən yerdə bitən gül, çiçək öz gözəl qoxuları ilə dilə gəlir sanki, insanları onu dərməyə "səsləyir". Hərəkətə gələrək qoxunu, iyini ətrafa çiləyir, yayır. İnsanları özünə cəlb etməyə çalışır, çağırır. Canlıların hamisinin müxtəlif, başqa-başqa xüsusiyyətləri var. Əsas ünsiyyət vasitəsi olan hərəkətlər, nitq, danışıqlar yaradır. Səsin də yaranması buna xidmət edir. Quşların oxuması, bülbüllərin cəh-cəhi musiqinin kəşfidir. Kəkkiliklər boz qayalarda məskən salır, onun tüklərim rəngi boz olması təbiətlə ahəngdir. Hərəkət etməsə, oxumasa, səs-küy salmasa, səsin çıxarmasa, təbiətdən seçilməz, hiss olunmaz. Ancaq onun öz dilində qəhqəhə çəkməsi bəzən başına bəla gətirir.

*Oxuma, kəklik, oxuma,
Qarşıda yağı gizlənib,
Səni də vurar, məni də,
Əldə yarağı gizlənib.
O qanlı daşın dalında,
Ac qurd sayağı gizlənib.
Oxuma, kəklik, oxuma!*

Hüseyin Kürdoğlunun ilham mənbəyi təbiət idi. Ona görə yaranan hər bir şeir böyük məna, məzmun bəxş edir. Təhlil edirsən, düşüñürsən. Həyati hadisələr, təbiətdə baş verən maraqlı məqamlar yada düşür, gözlərinin qarşısında canlanır. Oxuduğumuz şeiri böyük bir tarixi hadisələr haqqında yazılmış dastana, romana bənzətmək olar. Üç, beş, bəzən də, on misrada yazılan şeirin, əsərin girişi, başverən hadisələrin ardıcılılığı, ideyası, məqsədi, sonluğunu xanımla qane edir.

*Gədikdən bir payız dumani keçir,
Xəzan soyundurub ormani keçir.
Bir an sakit olun, çaylar, çeşmələr,
Dağ üstdən dumalar karvanı keçir.*

*Gün doğdu, tərk etdi duman bu dağı,
Nə xoşbəxt yaratmış zaman bu dağı.
El yolu dolanıb çiynindən aşır,
Heç vaxt aşa bilməz hicran bu dağı,*

*Gönlüm Dəli dağın divanəsidir,
Seirim bu yerlərin əfsanəsidir.
Pərvanə çirağın aşiqidirsə,
Qartal da zirvələr pərvanəsidir.*

*Geyindi, bəzəndi, sonalandı yar,
Döndü bir kəkliyə, xinalandı yar.
Mənim vətənimdir, mənim torpağım,
Leylisi, Şirini can alan diyar.*

*Bir olsaq yolumuz dumana düşməz,
Novbahar eşqimiz xəzana düşməz.
Ağ gülə bənzəyən əlin dəyməsə,
Gönlüm xanimanı sahmana düşməz.*

*Sənət Şirini tək gözəl yarımdır var,
Fərhadam, düz sözümüz, düz ilqarım var,
Ömür Xosrov kimi əhdi pozmaya,
Min dağ uçurmağa iqtidarım var.*

*Nə gözəl nurlanıb çirağın, ey gül,
Bülbül məkanıdır budağın, ey gül,
Öpüb qaçmış səni səhər küləyi,
Həyadan qızarıb yanağın, ey gül.*

*Ömrümün, eşqimin bahar çağıdır,
Sözümüz durna tək qatar çağıdır,
Soyuq təbəssümlə baxma üzümə,
İlhamlı könlümün yanar çağıdır.*

Hüseyin Kürdoğlunun əsərlərinin yaranması, ərsəyə gəlməsi, onun yuxusuz gecələrinin, geniş düşüncəsinin, ağıl və zəkasının, vətənə, insanlara olan sevgisinin, məhəbbətinin, təbiətə bağlı olmasının nəticəsidir. Şairin təbiətin gözəlliyyini tərənnüm edən çox sayda şeirləri yaranmışdı. Belə gözəlliklərin tərənnüm olunmasının mərkəzində insanlara qarşı olan istək, məhəbbət də öz yerini tapmışdır. Ölçüsü müəyyən olunmayan təbiət sevgisi, ona bağlılığı, məhəbbəti, arzusu, ilham mənbəyi olaraq şairlik zivəsinə qədər gətirib çıxarmışdır. Bir o qədər coşqun, daşqın istəyin, məhəbbətin içində

qovrulub yanan, sevən şair Hüseyin Kürdoğlu heç olmasa özünə bir gün müəyyən edə bilmədi. Gözəlliyyin içində qərq olan şair, axır ki, istəyinə, seçiminə, məqsədinə çata bilmədi. Ömür-gün yoldaşı Fəridə xanımla birlikdə həyat yollarında qoşa addımlaması onu daha da təkminləşdirdi, yaş isə yavaş-yavaş öz işini görürdü, ağısaqqallığa doğru gedirdi. Sevgi, məhəbbət aləmində, qayıqlar da bir yandan üst-üstə cəm olmağa başladı. Həyat yoldaşına, üç övladına qarşı olan sevgisi, məhəbbəti daha da artdı, yeni-yeni şeirlərin, mövzuların yaranmağa sövq etdi.

Oğlu İlham Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini bitirmişdi. Uzun müddətdir Azərbaycan Televiziyasında, qızı Süsən də BDU-nun filologiya fakültəsini bitirib, təhsil sahəsində çalışır, Nasir BDU-nun kitabxanaçılıq fakültəsini bitirmiştir. Kitabların nəşr olunması ilə məşğul olur, ataları Hüseyin müəllimin yolunu davam etdirirlər, ədəbiyyata, mətbuata, elmə bağlı mütəxəssisdirlər.

Laçın dağlarının uca zirvəsindəki bəyaz qar son vaxtlar Baba Hüseynin saçlarına köçmüdü. Altı nəvəsi də bir tərəfdən "ona rahatlıq vermirdilər". Hərəsi bir tərəfə çəkirdilər. Onunla gəzintiyə çıxmaga can atırdılar. Nəvələrindən, onların şıaltaqlığından yorulmasa da bir az yayılan kimi qafiyə sözlər yan-yana düzülməyə başlayırdı. Onların hərəsinə bir şeir çələngi vəsf etmişdir.

Qəfləti qara bir xəbər hamı kimi onu da sarıldı. 1992-ci ildə Qarabağ hadisələri hər bir sahədə bizi imtahana çəkdi. Ağrılarımız, həsrətli günlərimiz birə beş artdı. Doğulub, boyabaşa çatdığınız el-obadan didərgin saldı bizi. İndi o yerlərə baxa-baxa qalmışaq. Onda güvəndiyim vüqarlı, əzəmətli dağlar kimi, uca hesab etdiyim Hüseyin müəllimlə görüşdüm. Bulud kimi dolmuşdu, kövrəlmişdi. Mənə təskinlik verdi, döyümlü olmayı "öyrətdi". Mətbuatda işləməyə istiqamət verdi. Çap olunan ilk qəzetin nömrəsində Hüseyin müəllimin xeyir-duasını vermişdik. "Yağılı Laçın həsrəti" şeirini də çap etmişdik. Çox xoşuna gəlmişdi. Məsləhətlərini verdi. Mənə Azərbaycan dilinin orfoqrafiyası və qrammatikası kitabını bağışladı. Dedi ki, yazılarında danışıq, ləhcə sözlərindən çox istifa-

də edirsən. Bundan sonra sözlərin yazılış formasından istifadə edərsən. Qoca çağında "bir əsgər kimi döyüşə getməyə həmişə hazırlam", - dedi. Dönüb, xeyli vaxt olardı ki, gedə bilmədiyi Qarabağa, laçın dağlarına tərəf baxdı. Səmadaki bulud kimi dolmuşdu Hüseyin müəllim.

*Ay aman, gözümdən, könlümdən yenə,
Qarabağ, Qarabağ, Qarabağ keçir!
Ziyarət, İşıqlı, Qırxqız, Mixtökən,
Gözəl Gelinqaya, Dəlidəğ keçir.*

*Ahimiz göylərə alovdan dirək,
Yerin məhşərinə neyləsin fələk.
Həsrət çıraqıdır hər qacqın ürək,
Hər keçən saatda yüz çıraq keçir.*

*Həkəri qəzəblə coşub-çağlayır,
Kimsəsiz çəşmələr canaq bağlayır.
Durna qatarı da el soraqlayır,
Qəmli bir avazla axaraq keçir.*

*Xeyli tovlanmasıq böhtana, şərə,
Nə xeyri, xinzira söz de min kərə.
Qoca Kürdoğlu da qabaq səngərə,
Əində yenilməz bir bayraq keçər.*

Hüseyin Kürdoğlu Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində öz dəsti-xəttini həkk edən şəxsiyyətlərdən biri olmuşdur. Uzun müddət, ömrünün sonuna Azərbaycan Elmlər Akademiyasının Nizami adına Ədəbiyyat İnstitutunda çalışmışdır. Onun həyatı, yaradıcılığı, elmi axtarışları, tərcümələri tədqiqat mövzusu, möhkəm təməli olan araşdırımları, ədəbiyyat tarixçiliyi ilə nəzəriyyə bir-birini tamamladığı üçün daha müükəmməl, uzunömürlü əsərlər meydana çıxara bilər. Ədəbiyyatşunaslıq elmimiz bu istiqamətdə düşünüb-dاشınmalı, onun adına layiq addımlar atılmalıdır.

Laçın rayon İcra Hakimiyyəti və anadan olduğu Laçın rayonu, Əhmədli kənd inzibati ərazi vahidliyində fəaliyyət göstərən, yerli mədəniyyət, təhsil ocaqlarının birinə, görkəmli alim və şair Hüseyin Həsən oğlu Alışanovun (Hüseyin Kürdoğlu) adına layiq, onun adının əbədiləşməsi üçün xoşməramlı bir addım atacaqlar.

İLHAM QAZAXLI

Əgər yumruq kimi birləşə bilsək

Torpağı işğaldan azad edərik,
Ölkəni firavan, abad edərik.
Dərdli könülləri biz şad edərik,
Əgər yumruq kimi birləşə bilsək!

Qoymarıq düşmənə bircə kənd qala,
Nə bir qalın meşə, nə də bir tala,
Qayıdar Xankəndi, Şuşa - mərd qala,
Əgər yumruq kimi birləşə bilsək!

Yağının gözünə qortək dolarıq,
Əsir torpaqlara sahib olarıq.
Nə fikir çəkərik, nə də solarıq,
Əgər yumruq kimi birləşə bilsək!

Atmasaq kənara nifrəti, kini,
Qoruya bilmərik doğma Vətəni.
Qovarıq qaniçən, mənfur düşməni,
Əgər yumruq kimi birləşə bilsək!

Qüdrətli ordumuz qələbə çalar,
Məhəbbət sevinci qəlblərə dolar.
Zəfər nəğmələri göyə uclar,
Əgər yumruq kimi birləşə bilsək!

Cəsur igidlərə uğur dilərik,
Gözlərdən həsrəti, qəmi silərik.
Bax, onda, milləti qalib bilərik,
Əgər yumruq kimi birləşə bilsək!!!

Şərin əməlləri

(Terrora "YOX" deyək)

Dünya çalxalanır, qarışır yenə,
Vəhşilik, qəddarlıq baş alıb gedir.
Gəlmir "terroristlər" imana, dinə,
Neçə dinc sakini qırır, məhv edir .

Iblis fərman verir, artır günahlar,
Ucalır göylərə fəryadlar, ahlar.
Hər gün qan qoxusu gəlir havadan,
Bəşər əzab çəkir hərbdən, davadan.

Qorxuyla üzləşir insan, hər saat,
Vahiməylə keçir yaşınan həyat.
Tökülür minlərlə günahsız qanlar,
Niyə ürəklərdən itir vicdanlar?

Məqsədlər, məramlar, niyyətlər çirkin,
Qəlblərdə qisas var, baxışlarda kin.
Adı bir qarişqa yaratmayan kəs,
Daim can almağa göstərir həvəs.

Əzəldən xeyirlə şər savaşdadır,
Iblis qan izində, axtarışdadır.
Əgər kəsilməsə şərin əlləri,
Daim törədəcək bəd əməlləri!

Təbiət seyrinə çağırır məni

*Hər sözün söhbətin döndü dastana.
Vurğunu oldun sən doğma Vətənin.
Şöhrətin yayıldı bütün cahana,
Ölməzlik qazandı - ölməz sənətin!*

i. Qazaxlı

*(Səməd Vurğunun "Təbiət ilhamaya
ağırır məni" şeirinə)*

Darayır saçımı əsən küləklər,
Başımın üstündə çaxır şimşəklər.
Oxşayır könlümü açan çıçəklər,
Çəkilir qəlbimin dərdi, sitəmi,
Təbiət seyrinə çağırır məni...

Parlayır budaqda şəhlər - jalələr,
Al-əlvan boyayır çölü lalələr.
Axır məhəbbətlə gur şəlalələr,
Çəkilir həsrətin dumani-çəni,
Təbiət seyrinə çağırır məni...

Bülbülü səsləyir ətirli güllər,
Ruha qanad verir sonalı göllər.
Zəmi dalğalanır, əsir sünbüllər,
Dağıdır sevincim qəmi-qüssəni,
Təbiət seyrinə çağırır məni...

Palidin kölgəsi buyur gəl, deyir,
Anadil oxuyur, min sual verir.
Duman zirvələrdən dərəyə enir,
Fəth edir ilhamım uca zirvəni,
Təbiət seyrinə çağırır məni...

Bənövşə ətrini yayır çöllərə,
Çaylar təslim olur daşan sellərə.
Meşələr əyilir çosan yellərə,
Ovçular gözləyir gizli, bərəni,
Təbiət seyrinə çağırır məni...

Titrədir meşəni quşların səsi,
Güldən şirə çəkir arı dəstəsi.
Yayılır ətrafa çayın nəgməsi,
Sulayir buludlar dağı-dərəni,
Təbiət setrinə çağırır məni...

Kollardan boylanır moruq, qarağat,
Serçələr yem gəzir durmur farağat.
Qartallar səmada süzürlər rahat,
Gəzir asimanda ruhun yelkəni,
Təbiət seyrinə çağırır məni...

Dəyişir fəsillər, dəyişir zaman,
Gözlərim gözəllik axtarır hər an.
Bağlıyam yurduma başdan, binadan,
Vurğun tək sevirəm ana Vətəni,
Təbiət seyrinə çağırır məni...

İnanmaq olmur

Həyatımız imtahandır,
Həm sadədir, həm da qəliz...
Xoşbəxtliksə bircə andır,
İnanmaq olmur, şübhəsiz...

Aylar-illər biçir ömrü,
Neçə nəsil keçir ömrü.
Əcəl özü seçilir ömrü,
Yayınmaq olmur, şübhəsiz...

Kövrələn qəlb, çəkən başdı,
Sonumuz bir qara daşdı.
Ömür gözdə qanlı yaşıdı,
Yuyunmaq olmur, şübhəsiz...

Qartal kimi pusqudadır,
Aslan kimi basqıdadır.
Ölüm - qara maskadadır,
Qorunmaq olmur, şübhəsiz...

Yer kürrəsi neçə qatdı,
Ömür qurulan saatdı.
Elə ki, zamanın çatdı,
Yubanmaq olmur, şübhəsiz...

Qonaq oldum neçə eldə,
Şeirim, sözüm gəzdi dildə.
Qazaxlı, əcəl gələndə,
Dayanmaq olmur, şübhəsiz...

Düşüncələr

(metroda)

O, gün bir qoca gördüm,
Dilənirdi metroda...
Beli bükülü idi,
Gələn - gedəni süzür,-
Əl açırdı ortada.
...Bu dünyanın işinə,
Mat qalıram özüm də.
- Günahmı etdi qoca,
Yoxsa, düşdümü borca?!
Bəs oğlu, qızı harda,
Boşunamı böyüdü,
Nankorları bu qoca?!
Bəlkə, fələk oynadı,
Bu yazıçı əlində?!
Gördüm geri baxanda,

Yaşlar vardı gözündə...
...Qocaları dağ bılıb,
Mən əyilməz sanırdım.
Onlarla fərəhlənib,
Zirvəyə boylanırdım...
...Əyilən buqocanı,
Qoymazdım, əyilməyə.
Artıq olan olmuşdu,
Yol yox idi geriyə....

Şübhənlə evimi yixırsan yenə

Pəncərə önungdə dayanıb, səssiz,
Həsrətlə yoluma baxırsan yenə.
Könül şad olarmı qalsa sevgisiz,
Sevginlə ruhuma axırsan yenə.

Saatın səsindən diksinir hissin,
Həyacan artdıqca, donur nəfəsin.
Getdikcə qırılır, telfonda səsin,
Şimşəktək gözümdə çaxırsan yenə.

Bir az yubanıram, düşürəm qana,
Bəlkə də çox şeylər gəlir ağlına.
Nə qədər girsəm də mən qılığına,
Şübhənlə evimi yixırsan yenə.

Ürəklər qırılsa, heç barışarmı?
İslanan, sənən köz heç alışarmı?
Sevən sevdiyinə səhv danışarmı?
Dözümdən, səbrdən çıxırsan yenə.

Qazaxlı yaşamaz sevgisiz bir gün,
Qoymaz ki, qalasan şübhəli, üzgün.
Çatıb qaşlarını baxaraq süzgün,
Qəlbimi yandırıb, yaxırsan yenə!

BİZİM OLSUN

Tərsliyi, inadı, başından gəl, at,
O, nurlu çöhrənə bir az sevinc qat,
Bu qədər olma sən gözlərimə yad,
Üzünə baxmağa qoy, üzüm olsun!

Yandır sevgimizin qoşa şamını,
Doldur məhəbbətin büllur camını,

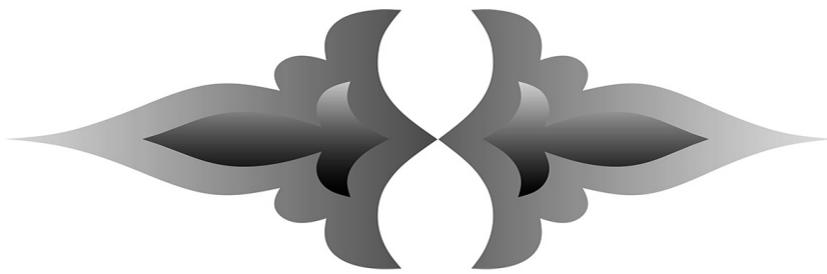
Dadım busən ilə eşqin tamını,
Yanan atəşində qoy, közüm olsun!

Oyatsın ruhumu hər addım səsin,
Gətirsin baharı isti nəfəsin,
Yaşatsın qəlbimi sevgi həvəsin,
Könlünü oxşayan qoy, sözüm olsun!

Qazaxlı ilhama gəlsin yenidən,
Sevgi kəlməsini duysun dilindən,
Buraxma əlimi, gülüm, əlindən,
Sevginin zirvəsi qoy bizim olsun!...

Xəyal gecəmiz

İstəmirəm qəmlənəsən, darıxasan bu gecə sən!
İstəyirəm bu gecənin qucağında,
körpə kimi sevinəsən, şənlənəsən!
Qoy, həsrətin qıgilcımı, yandırmاسın könlümüzü,
Daim sevgi şölələri nurlandırsın ömrümüzü...
....Mən də sənə şeir yazım, məhəbbətlə,
Dodağımdan qopsun sözlər, qafiyələr səxavətlə...
Sənlə yenə, qayğılardan ayrı düşək... uzaqlaşaq..!
Sevgi dolu xoş günlərə doğru gedək... tez qovuşaq..!
Seyr eləyək göydə Ayı, yanıb-sönən ulduzları,
Qoy oyansın qəlbimizin istəkləri, duyğuları, arzuları..
Əvvəlki tək sevgimizlə qanadlanıq, pərvazlanaq,
Sevgimizin alovuna, atəşinə, bir qızınaq..!
Ay da bizə qosularsa, aydın olar bu gecəmiz,
Sən yenidən doğularsan mənim üçün,
bu gecədə, heç şübhəsiz...!
Qınayırsan bəlkə məni.....
Taniyıram çünkü səni.....
Baxışınla gözlərimə sıgal çəkib,
əzizlərsən yenə məni duya-duya,
Mən də səni gəzdirərəm
qollarında sevə-sevə, doya-doya..!
Güç alarıq, ucalarıq
sevgimizin vəhdətindən, ülfətindən,
Qurtararıq birdəfəlik
ayrılığın, tənhalığın həsrətindən..!
Bu şeirimin sonluğuna, nöqtə qoysam,
bəlkə böyük günah olar..?!
Sevən qəlbim bunu deyir;
Harda sevgi-məhəbbət var,
Kainatda ən uca yer, müqəddəs yer,
əlçatmaz yer ora olar!!!

RƏŞİD BƏRGÜŞADLI

GÖYÜN ON YEDDİNÇİ QATI

(*hekayə*)

İsti az qalırdı ciyərlərini qarssın, yaman təntimışdı. Qarşidakı kafesinin açıq seyvanından sallanan mevvə şirələrinin reklamına gözü sataşanda dil-i-dodağı təpidi. Elə bil şeytan kafedən ona "gəl, gəl" deyirdi. Boş stullardan birini altına çəkib üzü küçəyə sarı oturdu, portağal şirəsi sıfariş verdi. Hər gün keçdiyi "İstiqlaliyyət" küçəsindəki adamların halını sanki ilk dəfə görürdü. İki addımlığından ötənlərin sıfətini yaxından və diqqətlə təftiş etdikcə baxdı ki, adamlar gözlərini bir addım qabaqda nəyəsə dikib robot kimi süst, amma inamlı haraya-sa tələsirlər. Sanki bunlar insan yox, insan kölgələridir - fürsəti fövtə vermiş insanların kölgəsi. Aramla yeriyən yox idi, hamı tələsirdi. Məəttəl qaldı ki, indiyədək o da bu insanların sırasındaymış və yəqin hamı kimi o da yeyin yeriyirmiş, - "Asta yerisəm indiyədək ayaqlar altında qalıb olərdim" - soyuq şirədən bir qurtum aldı. "Çox dadlıdır..." - ləzzəti dodaqlarında bir də yaladı. Axırıncı dəfə təbii portağal şirəsini nə zaman içdiyini xatırlamağa çalışdı, yadına sala bilmədi. "Görəsən bu qədər insan haraya tələsir belə? Əsl bir-birinə girmiş qoyun sürüsüdür" - saatına baxdı, yedдинin yarısı idi. "Günəş bu vaxt batmalıydı axı"... - əlini qışının üstünə qoyub gözlərini günəş işığında doyunca qamaşdırıldı. "Nə olub mənə, niyə hər şey belə baş-ayaq gözümə girir bu gün?" - kafenin divarındaki iri saata baxdı, qol saatıyla tutşdurdu, - "Saat düz işləyir, Günəş də çəşməz... Demək xarab olan mənim başımdır?..." - bir anlıq həyəcanlandı, heykəl kimi quruyub küçənin qarmaqarışıq səsini, insan sürüsünün

tövşəyini dinşədi, - Yox, gözlərim də məni aldatmir, bu küçə həmişə adamla dolu olub və həmişə də bu cür tələsirmişlər, amma mən bunu indi görürrəm. Mən bu süründən ayrılib onu uzaqdan izləyirəm - ürəyində pıçıldadı. "İstiqlaliyyət" küçəsi sanki Yer yarımkürələrinin kəsişmə nöqtəsiydi və hamı məcburən bu tuneldən keçirdi. Adamlar axısdıqca onların əlindən tutub harasa dartan zamanı aydınca görməyə başladı, - "İnsanları tələsdirən də elə bu zaman imiş - hərənin əlindən bələdçi kimi tutan zaman. Zaman heç vaxt insan geriyə çəkmir, yalnız irəli cumur" - elə bil Nyutondan böyük kəşf etmişdi. Maraqlı orasındadır ki, yavaş yeriyənlər də ürəklərində qaçırdılar, ayaqlarında hey olsayıdı qocalar cavanlardan onqat bərk qaçırdılar, - "Bu saat onların ruhu bədənlərindən çıxsa, cəsədləri ruhlarından on addım qabaqda yerə sərilər". Cavan qaraçı qızın səsinə xəyalından ayrıldı, - Eşidirsınız, sizinləyəm, bürcünüzü deyin, bəxtinizdən xəbər verim!..

-Yox..., sağ olun, gərək deyil... - bəlkə də ilk dəfəydi qaraçı göründü, falçı səsi eşidirdi. Gözüylə az qaldı kir-pasaqlı cavan qızı yesin.

-Özünüyü yaxşı hiss edirsınız?.. Ey, sizinləyəm... - qız əlini onun gözləri qarşısında yellədi, - Adınız nədir? - qaraçı əl çəkənə oxşamırdı deyəsən.

-Yox..., hə..., adım.., adım... - inanılası şey deyildi, ha fikirləşdi, öz adını xatırlamadı. Gözlərini döyə-döyə qaldı. Qaraçı onu yəqin ağıldankəm sanıb kafedən çıxdı. Gözlərini qızdan çəkə bilmirdi, -

"Mənə nəsə olub, amma nə?..". Hansı bürcdən olduğunu asanca xatırladı, - "Qoç"am. Hə, dəqiq, qoç bürcündənəm". Hələ, iş yoldaşı Sara bir dəfə ona demişdi ki, o bütün bürclərin qarışığındandır. Bunu da xatırlayırdı. "Niyə belə deyirdi, bəlkə mən hamıdan çox fərqliyəm? Axı mənim adım nə idi?.. Bu nə zibil idi düşdüm!.." - onu od götürmüdü. Bardağı təlaşla başına çəkəndə gördü ki, şirəni içib qurtarıb, ikincisini sıfariş verdi. Həyəcanla yerində qurcuxdu, - "Adsız adam olarmı?!" - bayaq, bu gün, dünən, keçən ay, ötən il, uşaqlığında baş vermiş xatırəleri qurcaladı, hamısını xatırlayırdı. "Andıra qalmış!" - bircə adını fikirləşib tapa bilmədi. Qarşı səkidəki dönerxananı görəndə lap cin atına mindi, - "Nə vaxtdan burda dönerxana olub, heç qoxusunu da indiyədək duymamışam!?" - qərara gəldi ki, həvalanır, ya da dünyanın ən diqqətsiz adamıdır. Axıncı dəfə bu küçədə gəzmək adıyla asudə dolanığını yadına sala bilmədi. "Bəlkə təzə açıblar? Yoxsa, ən azından hər gün alib yeyərdim, döneri sev-rəm axı".... - diqqətsiz olduğunun üstündə dayandı. Adını yaddaşında hey axtardı, hissələrinin cilovunu buraxdı ki, rahatca gəzib-dolansın və adıyla bağlı bir xatırənin ütünə qonub dayansın. Amma sanki kəpənək qonmağa bir gül tapa bilmirdi. Yox, yaddaşı tam itməmişdi, nəsə yarıhuşsuzluq kimi bir şey idi onunku. Beynində adı yazılan hissənin hüceyrələri donmuşdu, qurumuşdu. Beyninin bir yarımkürəsində keçmişin hansısa çapığı, yara izləri qalmışdı və qaysaq adının üstünü örtmüşdü. Elə də qarma-qarışq həyat yaşamayıb, qeylü-qal görməyi. Bir də nə yaşı var ki..., 39 yaşın cəmi-cümlətəni 15-16 ilini həyatla təkbaşınadır. Yalnızına görə dərin peşimanlıq keçirən adam da deyil. Dünəni geri qaytarmaq olsaydı, onuz da çoxu yenə də həmin peşiman olduğu qərarın özünü verərdi. O da, - "Gördüyüümüz işin ən yaxşısı elə gördüyüümüz işdir" deyənlərdən idi. Ötən zamana heyfsilənmək onuz da axmaqlıqdır, o heyfsilənən axmaq da deyildi.

Amma nə idi axı onun yaddasını qələbə və möglubiyyət yaraları, çapıqlarıyla dolduran. Sanki yüksək altında ləhləyən qatır idi, indi hıqqanırdı. "Adamın da adı yadından çıxarmı?!" - iş yoldaşlarının bir-bir adını dilinin altında piçıldı - "Ömər, Kəramət, Xəyyam, Barış..." - hamısının sıfətini fikrində canlandırdı. Rəhmətlik anasını xatırladı, həmişə onun başını sığallayıb "Mosu" çağırardı adını. Kəramət ona "istedadsız", Ömər "kələ", Barış isə "məllim" deyirdi - hamısı da lağ eləyirdi ona. Yaşadığı küçə, qaldığı mənzilin nömrəsini də xatırladı, di gəl, nə illah elədisə adı dilinin ucuna da gəlmədi... İndi fi-

kir verdi ki, tələsən insanların bir metrlikdə gözlərini zilləyib baxdıqları elə öz doğma adlarıymış - hamı adına gözünü dikib yüyüürmüş. Siqaret yandırıb gərgin qullabla tüstünü ciyərlərinə çəkdi, - "Yaxşısı düşünməməkdir, olmayan ağlı yormamaqdır... Bəlkə ölmüşəm!?" - əlinin dərisini çımdıklədi, küçədəki adamların ruh olmadığından əmin oldu, heç xidmətçi qız da huriyə bənzəmirdi. Onu tər-su aparırdı, - "İşə bir bax, küçənin də adını divara vurublar" - kafenin tinindəki "İstiqlaliyyət 3" göstəricisinə baxdı, - "Gərək mən də adımı yaxamdan asaydım!..". İki sevgili əl-ələ tutub yanından ötəndə gördü ki, rusca danışırlar. Qonşu yan masada oturdular. Təmiz azərbaycanlı olsalar da rusca danışmaqları ona nəsə birtəhər gəldi, - "Bunlar da öz dillərini itirib" - düşündü. "Görəsən azərbaycanlı kimi görünməyin nəyi pisdir, yaxud, rusa oxşamağın nə üstünlüyü var?" - adının yaddan çıxmışı, qəfil peyda olan dönerxana, batmağa gecikən Günnəş, müəmmalı insan sürüsü, indi də bu sevgililərin dilini bəyənməməyi arasında bir əlaqə axtardı, - Hə, nəsə olub!.. - alışqanı ovcunda sıxa-sıxa qalmışdı. Oğlan qızı adıyla "Günel" çağıranda düşündü ki, dil sarıdan sıkəst olsalar da, adları var deyə ondan xoşbəxtidlər.

Telefonundaki adlara baxdı, - "Görəsən bunlar mənim adımı necə yazıblar telefonun yaddaşına - "məllim", "istedadsız", "mosu", "kələ"?.. Öz əsl adımı yazan varmı? Hansına zəng vurub adımı soruşa bilərəm?.. Görəsən məlumat bürosuna zəng vurub adımı soruşsam məni dəli hesab edərlərmi?.. Əlbəttə edərlər... - öz içində tincixirdi

-Hamısı Səmayla aramız dəyəndən sonra oldu. O mənim həyatımın altını üstünə çevirdi, dincliymi kabusa döndərdi... - çöndü ki, sevgililər onun donquldanmayıni eşitmədilər ki... Səmanı itirəndən sonra qəlbində bir il matəm çadırı qurdu, ondan sonra heç bir qızın ona yaxınlaşmasına şans vermədi. Səma birdəfəlik gedən gün gözündə iki damla yaş yanaqlarında silələndi. Əmin idi ki, bu damlaların rəngi qapqaradır və daş kimi bərkdir - yanağını silməyə də qorxmuşdu. Sonra tənhalıqla dostlaşmışdı. Tənhalıq tədricən zövq almaq hissini məhv etdi. Tənhalıqla qalib gəlmək üçün daxilən xoşbəxtliklə çuqlaşmalısan, o isə xoşbəxt olmaqdan vaz keçib tənhalıqda sehrli işiq, ecazkar sakitliyi axtarırdı. Getdiyi işi oldu, gəldiyi də evi.

-İnsan nəyisə sevmirsə, ondan sevgi gözləməməlidir. Adını sevməmişdin, o da səndən qaçıb - içindən cərəyan keçdi elə bil, - Bu səs hardan gəlir!?

Elə içindən gəldirdi səs. "Düzdür, Səma da bu üzdən səni tərk elədi... Küçəni, ətrafindakıları sevməlisən ki, onlar da səni sevsin. Adın səni tərk etməsindən ağır nə ola bilər axı... Adımız, ağlımızı yorub əldən salan arzularımızın isti yuvasıdır. Hər addımı, istəyi adımız naminə atırmışiq. Dünya elə insan adlarından ibarət deyilmi - Hitler, Nopaleon, Nizami, İskəndər, Məcnun, Adəm, Şopen... - adları özlərindən də qüdrətlidir, uzunömürlüdür... Demək adlarımız yoxdur, insanlığımız da yoxdur!". Özünə yazıçı gəlmək bədbəxtliklərin ən dəhşətli sidir, özünə yazıçı gəldi, çünkü yazıqların əsl yazıçı idi bu saat... Ağlinin şirəsini sorub qurudan onun pula hərisliyi, yorulub-bezmədən işləməyi, canını bütün ləzzətlərdən məhrum etməyi olmuşdu. Günel masanın altında xumarlanan pişiyi ayaqqabısının pəncəsiyə sığallayanda devikdi, - "Bütün pişiklərin bir adı var - "pişik". Təkcə hər insan öz adıyla çağırılır"...

"Sevgi sevildiyi yerdədir - şənlilik, sevinc, xoşbəxtlik olan yerde" - hiss elədi ki, adsızlıqdan betər bir dərd onun qapısını döyür. İçini arıtladı, yadırğadığı bara, gecə klublarından birinə getməyi, ya adının xatırlayanın, yaxud özünü də itirənədək içmək qərarına gəldi, - "Yoxsa bu dərd məni dəli edər! Mütləq həyatımda ciddi dəyişiklik etməliyəm. Səma düz deyirdi, - "İnsan harada sevgi görürsə ora onun vətənidir". Bəs mən nəyi sevirəm? Heç nəyi! Nəyisə sevdiyim barədə belə düşünməmişəm, mənim kimi danabaşa ad durar?!.. - getdikcə qeyzlənirdi. Durmaq istədi, amma gördü ki, xoşbəxt cütlüyü belə şənlənən qoyub getmək ürəyincə deyil. Günel sevgilisinin əlini bayaqdan buraxmir, onu güldürür, nazla onun könlünü oxşayır. "Daxilən xoşbəxt olmayan biri kimsəni xoşbəxt edə bilməz. Biz bizi əyləndirəni, güldürəni sevirik, çünkü, bizim doldura bilmədiyimiz boşluğu onlar doldurmağı bacarırlar". O isə tənhalıçı xoşbəxtlik bilirdi, - "Hansı qadın gözübağlı, dünyadan bixəbər insanı sevər?" - düşündü ki, hansı yaşda olursa olsun sevgi axtarışı heç bir insani pozğun etməz. Əgər cinsi yaxınlığı sevgi saymaq olarsa, axırıncı dəfə üç ay qabaq sevişmişdi. Özü də tanımadiği biriylə, - "Ona heç seks də demək olmaz. Əsl seks təkcə bədənlərin birləşməsi deyil, birləşmədən əvvəlki və sonra olanlardır". Səmadan sonra ona xoş gələn qızların hamısında bir eyib görürdü, heç birini Səmanın dirnağına da tay tuta bilmirdi. İndi isə inadını qırmağı qərarlaşdırılmışdı, - "Ayrılmaq qərarını verən odur, qərarı verən daha az əzab çəkir. İndi öz kefindədir, gör nə günə qalmışam ki,

heç adım da məni bəyənmir".

Ciblərini qurcaladı, xidmətçi qızı çağırıb hesabı istədi. Bayaqdan adsız tikan üstə səksəkəli oturmaqdan baldırları qıç olmuşdu. Həm də axşam düşürdü. Evə gedib əynini dəyişməli, pul götürüb keflənməyə çıxmışdı. Bürkü onun telini darayır, zaman axınına düşmüş adam sürüsü isə burulğan kimi onu özünə sümürürdü. Kafenin çıxacağındakı işiq dirəyinin lampaları gücənib işıqlananda qoca kişilər kimi hiqqanıb ayağa durdu. Bir neçə addım atdı və səndirləyib yixılmasın deyə bu işiq dirəyinə söykəndi. Dirəyə çoxlu kağız elanlar yapışdırılmışdılar. Dodağı səyridi hirsən, - "Görəsən şəkili mi bura yapışdırıb elan versəm adımı tapan olarmı?". Sıradakı qonşu dirəklərin heç birinin lampaları yanmırıldı, - "Bu zavallılar isə öz işıqlarını itiriblər" - işıqsız dirəklər eynən onun kimi yorğun və taqətsiz görünürdülər.

Kütləyə qarışdı. Bu dəfə ayaqları yerimirdi, elə bil girvənkə daşları çəkirdi arxasında. Tanımadığı adamların ciyində oturub onun adsız halına istehzayla gülən adlara tamaşa edirdi - "Kamil", "Nuray"..., "Turan"..., "Qəşəm"... - hər ad öz sahibinin ciyində fəxrələ bərq vururdu. Öz ciyinə baxdı, heç nə görmədi, kimsəsiz, sakinsiz idi ciyni. Heç İnkir-Münkirin izi-tozu da gözə dəymirdi. Qərara aldı ki, adının itməyinə daha əhəmiyyət verməsin, - "Harda olsa özü gəlib məni tapacaq, mənsiz adım nəyə, kimə lazımdır ki".... - azca toxtamasa başını itirəcəkdi. "Daha heç yana tələsməyəcəyəm. Heç kim oturub taleyini gözləmək istəmir, axı həyatda tələsməyə layiq olan heç bir şey yoxdur".... - addımlarını lap səngitdi, hətta insan axınından aralanıb kürəyini binanın divarına söykədi, çünkü içindəki yad səs onu haylayırdı. Səs-küy o səsi eşitməyə mane olurdu deyə barmaqlarını qulağına tixadı ki, kənar səsləri eşitməsin. "Bu gün sənin ad günündür. Əgər istəyirsənə adın özünə qayıtsın, onda yaşayan ürəyini tənha qoyma. Sevgi axtar, sevgi cansızı canlandıra bilir. Məni dinləsən, səni adınlı qovuşduraram" - içindəki səsə minnətdarlıq duydu, bu gün üzü ilk dəfə gülümsədi. Yoluna davam elədi ki, evinə tez çatsın, içindəki səslə təktənha qalsın. Ayaqlar altında qalmamaq üçün küçənin bir tərəfini tutub yeridi. "Düz deyir, tənhalıq məni insanlıqdan çıxarıb. Ədalət başqasına hökm vermək üçün yox, özünə baxmaq üçün verilib insana. Mən hamidan çox özümə qarşı ədalətsizlik etmişəm. Ədalətsiz adamda ad qalmaz. Mənim sevgiyə, sevginin də mənə ehtiyacı var, çünkü o insan bədənində yaşaya bilir ancaq. Biz sevmək istəyən-

də, məhəbbət içimizdə daimi yuva salacaq, bizdə yaşayacaq və bizi sevgisiz qoymayacaq" - eyni anda bədəninin yarısı qorxur, yarısı sevinirdi.

Ona ağilsız adam demək olmazdı, əksinə, lazımnıca tədbirli insan idi. Amma ağıl çox vaxt insana xəyanət edir, odur ki, hərdən, hisslərin səsini dinləmək lazımdır. Hisslər ağlımızdan daha səmi-midirlər. Ən əsası özünü sevməlidir insan. Özünü sevməyən heç nəyi, heç kimi sevməz. Karyerasına özünü elə həsr etdi ki, nə də də başqa şeyə maraq göstərdi. Elə hey qazanmaq, ucalmaq istədi. Müdiri bir dəfə onun gözəgirən canfəşanlığına işarə edib demişdi, - "Hamı yalnız ucalmaq istəyir, arzuları hey səmaları istila etməkdir, adlarını zirvədə görmək istəyirlər". Əliylə başını darayanda elə bildi ki, saçlarının ucundan sallanan keçmiş qüsurlarına toxundu. İçinə piçildadı, - "Görünür adların məskəni göydədir, adım göyə uçub"...

-Gecə klubuna girən kimi bağıracağam, - Ey, məni dinləyin, bu gün mənim ad günümdür! Mənim adım... - duruxdu, - səni zəhrimar!.. Əşsi cəhənnəm olsun ad, yalandan bir ad qoşaram özümə!.. He.., sizi içkiyə dəvət edirəm, bu gün hesablar mənlikdir!

İçindəki səslə dəndləşə-dəndləşə açarı mənzilin qapısına saldı. Yağsız cəftəsi cirildayan qapını nəvazişlə sığalladı, elə bil Səmanın uzun saçydı sığalladığı. "Məni səndən savayı sevgiyə yola salan, sevgiyə qarşılayan kimsə yoxdur. İndi sənin dəndlərin də dil açıb danışsa qarşında boynubüküyəm. Hələ qoy adım qayıtsın, iri hərflərlə yazdırıb girişdən asacağam. O ad həm sənin, həm mənim, həm də mənzilimizin adı olacaq"... - içəri keçdi. Pərdəni çəkib həyətə boylandı, 8-ci mərtəbədən yerdəki adamlar daha eybəcər görünürdü. Yaşadığı binayla eyni boyda olan on yeddi mərtəbəli binanın damında krosna antenəsi quraşdırınları bir xeyli izlədi, - Dünyanı tutmaq istəyirlər... - dedi, əynini soyunub hamama keçdi. Adının boşluğu necə var, elə də dururdu içində. Dayanmadan adlar sayaqlayırdı dilinin altında. Hıçqırıb hamam güzgüsünün qabağında durdu. Üzünə baxdı, gözlərinin altı torbalanmış, bu bir neçə saat ərzində saç xeyli ağarmış, alnı qırışmışdı. Bu an onun içində heç bir arzu yox idi. Bircə hıqqanıb içindəki son arzunu dəniz ölü balığı sahilə atan kimi içində çıxarıb atmaq istəyirdi. Səmanın nə vaxtsa qayıdacağının çürük ümidiyi içindən eşişə atmasa dəyişə bilməyəcəyini anlayırdı. Qapının zəngi çalındı. Üzünə tələsik su vurub xalatına büründü, qapıya cumdu, -

"Ay Allah, kaş biri indi gəlib soruşayı, - "Necəsən, filankəs?"... Amma su pulu yanan qız idi, əlində çek yenə də həmişəki kimi gülümsünürdü, - Axşamınız xeyir... - ha gözlədi ki, birdən adını da deyər, qız demədi, elə çeki uzadıb gülə-gülə pilləkəni endi. Qızın deyəsən ondan xoşu gəlirdi, ya da elə hamının üzünə belə gülümsəyirdi, - İnsana adıyla müraciət etməkdən gözəl şey varmı görəsən? - kor-peşiman qapını örtdü. Divana yayxandı, fikirləşdi ki, onu arayıb-axtaran elə bir dostu, sirdaşı da yoxmuş. Buna sərf etməli olduğu zamanı da yarıyolda itirib.

Yuyundu, idman stilində geyinib güzgündə özü-nə baxdı, - Şux cavaniymişam ki... - adsızlıq faciəsinə qımışdı. Dərd batmanla gələndə gülməli olur axı... Birdəfəlik adını itirdiyi ilə barışdı və heç nəyi vecinə almadan evdən çıxdı, taksi tutdu, - Tanıdigınız ən yaxşı gecə klubuna sürün... - arxa oturacaqda yayxandı...

* * *

Gecə klubunda tənha stulu olan bircə masa da yox idi. Piştaxtaya söykənib bayaqdan içirdi. İşvəli kipriklərile onun ruhunu bayaqdan qıdıllayan füsunkar qızdan gözünü çəkmədən əlini cibinə saldı, - Bir şüşə də viski verin... - pulu barmenin qarşısına itələdi. Qız ondan fərasətli çıxdı. Yaxınlaşdı, - Adın nədir? - tərs kimi də hamı ilk növbədə adı soruşur. - Muraz!.. - hələ klubə girməmişdən bu qondarma adı özüylə bərabər götürmüdü. Əslində isə ögey atasının adıydı. Zabitəli, ağırxasiyyətli adam idi atalığı, onunla az maraqlanardı. Bircə dəfə başını sığillayıb adını çəkmiş olsayıdı, ömürbillah yadından çıxmazdı bəlkə də. Həmişə onu "a gədə" çağırardı. Bu adı bayaqdan dayanmadan təkrarlayırdı, qorxurdu ki, birdən onu da unudar. Bu gecə doğma adı geri qayıtmasa, liftin xromlu divarına da "Muraz" yazmağı qərara almışdı, - Qoy hər gün bu ögey ad məni liftdə qarşılasın.

Gəncliyin olan-qalan havası onu rəqs edənlərə qoşulmağa dərtirdi. Ümumi tanışlıq bitəndən sonra qızın əlindən tutub rəqs edənlərə qoşuldı. Əylə-nənlərə baxıb onun təbiətində olmayan, çatışma-yan şeyləri sezdi, başladı onları yamsılamağa. İsteklər tədricən yetişəndə daha xoş və uzunmüddətli olur. İstəyirdi ki, bu qızə vurulsun, dərdindən yanıb-qovrulsun, onu ürəkdən istəsin. Bir tərəfdən də çürük ənənələri yaxına buraxmaq istəmirdi. Odur ki, qızın görüşmək təklifinə indi bir addım

geri yox, iki addım irəliyə atdı. İndi o açıq, sərbəst idi, əvvəlki təmkinli, buz parçası halından gücü çatdığını qədər qaçmağa çalışırıdı. Bu gecədən etibarən içində iyənən ölü balığı hıqqanıb çıxarmalı, minlərlə bağlı qapı arxasında kilipliyib həbs etməliydi. O, buna görə gəlmışdı...

Amma işləri özü korladı. Kefləndi. Zayılladı. Hamının eşidə biləcəyi səslə bağırkı ki, bu gün adını itirib. Hamı onu məsxərəyə qoydu, qız isə sıvışib aradan çıxdı. Gecə evə çatanda saat üç idi. İşığı yandıranda dinşədi ki, evdə nəsə yad bir səs var. Divardakı saatın qarşısında dayandı. Bu saatı günəbaxan tumu alarkən hədiyyə kimi qazanmışdı. Saatin bu cür səs elədiyinin fərqliyə vərməmişdi, indi tiqqiltisi beyninə düşmüdü. Dırnaqtutan qayçisini götürdü və saatın saniyə, dəqiqə əqrəblərini səliqə ili dibindən kəsdi. Səs saatın mexanizmindən hələ də gelirdi. Üzü güldü, axı zamana qalib gəlmışdı, dayandırmışdı zamanı. Sadəcə vaxtın boş-boşuna tiqqiltisi idi gələn, - Qaytar itirdiyim adımı, qaytar itirdiyim zamanı!.. - divara güclü yumuruq cirpdı, sonra divana sərildi. Ona elə gəldi ki, saatın tənha əqrəbi itirilən iki əqrəbdən ötrü darixib, onda, zəlil hala saldığı saatə baxıb bərkədən güldü.

İçindəki səsi bu dəfə eşidəndə qorxdu, - Nə əldə etmisənsə, demək buna haqqın çatır, əlində olmayanlara isə, demək hələ haqqın çatmir, bunlara qətiyyən layiq deyilsən... - hirs təpəsinə vurdu. Durub pərdəni araladı, qarşı binanın damında təzə quraşdırılan antennaya baxdı. Yaşadığı binanın damına çıxməq, ordan şəhərin gecə işıqlanmasını görmək keçdi könlündən. Çekələyini ayağına keçirib vaxt itirmədən axırıncı mərtəbəyədək qalxdı. Bürkü az qalırdı ciyərlərini qarssın, yaman təntimışı. Nədənsə ona elə gəldi ki, damda portağal şirəsi tapacaq, dili-dodağı lap təpədi. Elə bil şeytan damdan ona "gəl, gəl" deyirdi. Pilləkən qəfəsindən dama çıxan nərdivanı da çıxdı. Çardağın alçaq dəmir qapısını itələyib araladı. Eşiyin havası ciyərlərinə dolanda hiss elədi ki, ayaqlarının arasında nəsə tərpənir. Çöməlib baxdı. Körpə oğlan uşağdı, çılpaq idi, iməkləyirdi. Körpə onun üzünə baxdı və dilləndi, - Salam, Mövlud, mən içəri keçə bilərəm? - kiminsə bu qapını nə vaxtsa açacağını gözləyirmiş elə bil.

Suyun dibində boğulan adam birdən başını havaya çıxaranda necə olursa, o da eyni halı yaşadı, - Hə, Mövlud, Mövlud, adım Mövluddur mənim!.. - səsi aşağıda pilləkən qəfəsində əks-səda verdi. Qorxu və həyəcan, sevinc və heyrət bir aradaydı deyə tükləri biz-biz olmuşdu. Həzrəti Yusifə şa-

hidlik edən uşaq necə dil açmışdısa, bu körpə də dil açıb onunla danışırıdı. - Kimsən sən, burda nə işin var?! - ətrafa boylandı ki, görsün uşağın yiyeşi-sahibi varmı...

-Bilmirəm kiməm, sən ad qoyandan sonra biləcəyəm... - oturub əlləriylə döşəməyə dayaqlandı ki yixılmasın, - Qaydaya görə adımı üç dəfə qulağıma piçildamalısan ki, kimliyimi unutmayıım.

-Yoxsa sənin də adın yoxdur!.. - başını əlləri ni arasına alıb gücü çatlıqca sıxdı. İnanmaq istəyirdi ki, bu gördükleri yuxu, ya da sərxoşluqdan deyil.

-Sən gedirsən, mənsə gəlirəm. Mən sənin adını sənə qaytardım. İndi növbə səninkidir, adımı de mənə.

-Mən hara gedirəm?.. Sən hardan gəlirsən? - Mövlud özündə deyildi artıq.

-Sən getdiyin yerdən, sən gəldiyin yerə - sanki körpə onunla məzələnirdi. Bir təpiklik canı olan bu uşağı bilmədi təpilsin, yoxsa qapını çırpıb yatağına geri qaydıraraq indiyədək beynindən qovduğu bütün xəyallara huşunun qapısını açın. Qəfildən içindəki o müəmmalı səs dikəldi, piçildədi, - Ucal, Ucaldır onun adı...

-Ucal, Ucaldır sənin adın - necə eşitmışdisə, o cür də təkrar elədi.

-Sənə uğurlar olsun - uşaq qapının yanından sıvişib içri keçən kimi qapını arxasında elə bil külək cirpdı. Mövlud nə illah elədisə, qapını dartıb aça bilmədi. Qapıyla əlləşməkdən bezib çardağın kənarına gəldi, aşağıya baxdı. Hələ indiyədək bu hündülüyə çıxmamışdı. Hündürlükdən qorxurdu. İndi özünü göyün on yeddinci qatındakı kimi hiss edirdi.

-Dünyaya kələk geldikcə, aldanan özün olacaqsan - o səs indi qəşərindəki qaranlıq boşluqdan gəlirdi. - Bilmədiyin şeyləri arzulamaqdır sənin bütün bələlərinin mənbəyi. Ucalmaq istəyirdin? Bu qədər ucalıq yetərmi sənə? - Mövlud bu səsi boğazlamaq üçün səhər işıqlananadək onunla boğuşdu. Bu səs onu cırnadir, yoldan çıxarıb azdırır, dayanmadan onun əsəblərini tarıma çəkirdi.

Hava işıqlananda qonşu binanın balkonundan, - Ay aman, yixıldı!!!.. - çığırın qadının qiyyası hamını yuxudan elədi. Qonşular balkona çıxbı asfalt küçədə sərili qalmış insana bir xeyli baxdilar. Meyidin qanı bordürün qıraqında böyüyən qara ləkə kimi hələ də şoralanırdı. Balkonda çox ləngimədilər, çünkü zəngli saatların vuran vaxtı idi, hələ yuyunub yemək yeməli və harayasa tələsməliydilər...

18-22 mart 2017-ci il

Yüksək titullara layiq İNSEN - ADSIZ

"Mən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin, Azad Yazarlar Ocağının, Jurnalistlər İttifaqının və sair qurumların üzvü, Dünyanın, Ölkənin xalq yazıçısı, Dövlət və Nobel mükafatı laureati deyiləm və olmaq da istəmirəm. Bernard Shaw deməkən, mənim yalnız bir titulum var - öz adım, yəni FÜZULİ YAVƏR. Hansı babamın adısa SƏRKƏR olub. Neçə nəsildir ki, Sərkər babamın adını familia kimi daşıyıraq. Mən, bəlkə də, dünyanın ən pis yazıçısıyam. Ümumiyyətlə, mən heç yazıçı da olmaq istəmirəm. Ancaq nə edim ki, mövzular xəstəlik kimi canına hopur, onları bacardığım kimi işləməsəm, sanki xəstəlikdən qurtula bilmirəm.

Bu səbəbdən iki roman, iki povest, bir xeyli həkayə və mənsur şeirlər, pyeslər, kinosenarilər cizma-qara etməli oldum. Vaxtı ilə həvəslənib onları haralarasa göndərdim, maraqlıdır ki, bir cümləsinə belə toxunmadan çap etdirər, pyeslərim televiziya-da, radioda, səhnələrdə oynanıldı, yazmağı davam etdirməyi məsləhət gördülər. Mən yazdım, ancaq teatrda işim gecə-gündüz vaxtimı aldıından onları kitab halına salıb çap etdirə bilmədim". ("Adsız" kitabı, "Müəllifdən")

Bu sətirlərin müəllifi cəmiyyətdə kifayət qədər tanınmış FÜZULİ YAVƏRDİR.

"Füzuli Xəlil oğlu Sərkərov 25 fevral 1951-ci ilə Qəbələ rayonunun Qəmərvan kəndində dünyaya gəlib. İbtidai (o vaxtkı dödrillik) məktəbi Cığatelli kəndində başa vurdudan sonra təhsilini Xırxatala kənd məktəbində davam etdirməli olan Füzuli orta məktəbi 1968-ci ildə Qəbələ şəhər 1 nömrəli orta məktəbdə başa vurub. 1969-cu ildə İncəsənət İnsti-tutunun rejissorluq fakültəsinə qəbul olub. Ali təhsilini bitirib teatr rejissoru ixtisasına yiyləndikdən sonra peşəkar səhnədə (M.Davidova adına Mingəçevir Dövlət Dram Teatrında) 20 ildən artıq bir müddətdə öz ixtisası üzrə aktyor, quruluşçu rejissor, baş rejissor kimi çalışıb. 50-yə qədər milli və xarici dramaturji nümunəyə quruluş verib.

O, həm də ədəbi yaradıcılıqla məşğul olub. Xeyli mənsur şeir və hekayənin, "Mavi bir yuxu" ("Bə-lalı mənim"), "İlgim" romanlarının, "Tale göylər kimi...", "Manikür salonunda işləyən qız" povestlərinin, "İlk məhəbbət gecəsi", "Plantasiya", "Göy-lərdən gəlmış qız" kinosenarilərinin, "Günahkar",

"Ağ çərpələnglər", "Talisman, yaxud fəlakətlər gecəsi", "Meşəli kəndinin yay günləri" və başqa pyeslərin müəllifidir.

Füzuli Yavərin yazıları "Azərbay-can", "Ulduz", "Azərbaycan qadını" jurnallarında, "Qobustan" toplusunda, "Ədəbiyyat və incəsənət", "Bakı", "So-vet kəndi" qəzetlərində çap edilib. Ra-diо və televiziyyada, səhnələrdə pyesləri oynanılıb. "Qələbənin səsi - 2" almana-xında mənsur şeirləri dərc olunub.

Füzuli Yavər 31 dekabr 2014-cü ildə dünyasını dəyişib. Sağlığında çapa hazırladığı "ADSIZ" adlı kitabını ölümündən sonra oğlu Əfqan "NURLAR" nəşriyyatında çap etdirmişdir". "Qəbələ - könül dünyamız" almanaxı, 174-cü səhifə, hansı ki, burada da Füzuli Yavərin "Adsız duyğular"ı və "Mənsur şeirlər"i yerləşdirilmişdir.

Füzuli Yavər şəxsiyyəti yiğcam tərcüməyi-halından olduqsa sadə görünüsə də çox mürəkkəb və zəngin bir həyat yolu keçmişdir. Onun həyatının hər addımı dolğun, məntiqli, çalarlarla zəngindir ki, qə-ləm məhsullarında qismən öz əksini tapmışdır.

"1962-ci ildə Cığatellidən gələnlərdən biri də Füzuliyydi. Adı jurnalda belə yazılısa da hamı ona "YAVƏR" deyirdi; bu, ailələrində qoyulmuş qeyri-rəsmi adıydı.

Bir-birimizi yaxşı başa düşən dostlardıq. Füzuli hələ orta məktəbdən mənsur şeirlər yazırırdı və özü-nə "MƏNSURİ" təxəllüsü seçmişdi. Bir arada, hətta məni də yaradıcılığa həvəsləndirmişdi və onun təsiri altında yazdığım bir-iki miniatür rayonun "Qalibiyyət" qəzetində çıxmışdı. O, mənə "TƏŞ-NƏ" təxəllüsü götürməyi tövsiyə etsə də mən heç vaxt çap etdirmədiyim uşaqlıq şeirlərimi "NİK-BİN" təxəllüsüylə yazırdım". (Bakı Avrasiya Uni-versitetinin professoru Ədalət Tahirzadənin "Parta yoldaşım" yazısından)

Yeri gəlmışkən, qeyd edək ki, Azərbaycan ədəbiyatında mənsur şeiri ən yüksək zirvəyə qaldıran Gülhüseyn Hüseynoğlu olmuşdur. Ondan sonrakı mərtəbədə Füzuli Yavərin şeirləri qiymətləndirilir. Hələ heç kim bu zirvənin həndəvərində görünməyib.

Füzuli Yavərin əsərlərində bir bənzərsizlik var. Bu bənzərsizlik, bəlkə də onun yazıçılıq missiyasından da-ha çox VƏTƏNDƏŞLİQ MİSSİYASINDAN irəli gələn bir amildir. Vətəndaşlıq missiyası isə təkcə vətəni sev-

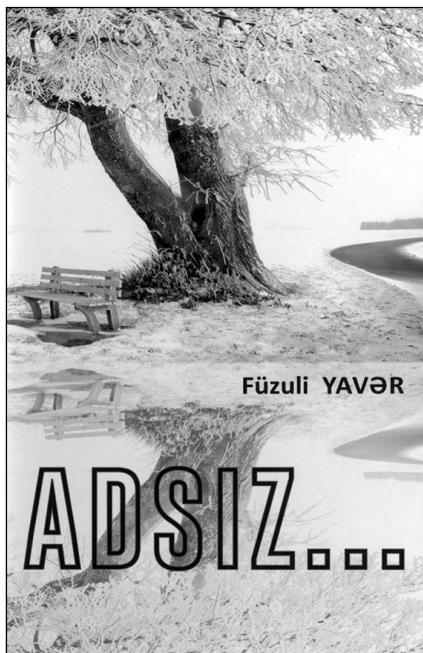
məklə bitmir, vətənin, doğulduğun doğma yurd yerlərinin hər qarışını ömrün boyu əziz tutmaq, əsərlərində yaşatmaq kimi məsuliyyətli bir işin öhdəsində layiqincə gəlmək deməkdir. Füzuli Yavər "Rəşid bəy və Səadət xanım" pyesində demək olar ki, belə bir misiyani layiqincə yerinə yetirə bilməşdir. Bir də eyniadlı hekayənin müəllifi İsmayııl bəy Qutqaşınlıya mənəvi bağlılığını ortaya qoymuşdur. İstəsək də, istəməsək də bundan qaça bilmərik, ədəbi mühitin reallığında belədir.

"Onun əsərlərində zahirən ənənəvi münaqişə, konflikt hiss edilmir, demək olar ki, mənfi qəhrəmana rast gəlmirik. Obrazlar özlərilə, özlərinin naqis əməlləriylə, çatışmayan cəhətlərilə, talelərilə mübarizə aparırlar. "Bəli, bizi aldadıblar, həyat - mübarizədir, deyə. Həyat mübarizədir - doğrudur, ancaq bu mübarizə başqları ilə yox, insanın özü ilə olmalıdır, özünün ən pis cəhətlərilə, naqışlıklarınlə, insana yaraşmayan xüsusiyyətlərilə, təleyilə... Nə qədər ki, insan başqları ilə mübarizə aparmaqdan əl çəkməyib, özü ilə savaşmayı öyrənməyib - bəşəriyyət çətin ki, bir ağ gün görsün" deyir o.

Onun məhəbbət mövzulu yazılarında maraqlı bir motiv var; qaçış... Məkandan, ətrafdakı insanlardan qaçış, uzaqlara, çox uzaqlara, gizlin, xəlvət yerlərə... "Yabani keşniş qoxusu" hekayəsində, "Tale göylər kimi" povestində, "Mavi bir yuxu" romanında olduğu kimi. Qəhrəmanlar vəziyyətdən çıxış üçün belə bir addım atmağa məcbur qahırlar. Ancaq bu bir həqiqətdir ki, dünyanın hərasına qaçsa da insan özündən, öz daxili dünyasından qaça bilmir. Nəticədə əzaba yeni bir əzab, qüsə də əlavə olunur. Bu qaçışlar sevənlərin özlərilə mübarizəsi kimi, ali məhəbbət əlaməti kimi xarakterizə edilsə də, əslində məhəbbətin daha da kədərli, faciəvi şəkil almاسına xidmət edir.

Dünya ədəbiyyatında çox yayılmış bir haldır bu; yazıçılar ömürlərinin kamil, müdrik çağlarında, sanki iri miqyaslı, böyük süjetli əsərlər yazmaqdan usanaraq öz fikirlərini qısa, yiğcam bir formada ifadə etməyə çalışırlar. Belə yazılar nə qədər qısa olsalar da, mahiyyət etibarilə öz daxillərində böyük, nəhəng əsərlər üçün həyat materialı daşıyır.

Füzulinin "Adsız duyğular"ında da bu tendensiya aydınca sezilir. Oxucunun gözü önündə sırlı bir aləm açılır, uzaqlara aparan yollar canlanır, bu aləmdə, bu yollarda necə qəribə həyat hadisələri

seyr etmək mümkündür.

"Adsız duyğular" özünün poetik təbiətilə diqqət cəlb edir. İlk önce adama elə gəlir ki, şeir oxuyur, sərbəst şeir, yaxud, heca və qafiyələri belə yerli-yerində olan. Nədənsə müəllif onları "şeir" adlandırmadan çəkinib, hətta müəyyən əlavə sözlər artırmaqla onları "şeirlidən" uzaqlaşdırmağa çalışır. "Ulu dünya, ulu dünya, haqsızlıqla, ədalətsizliklə dolu dünya, kasıbların padşahısan, varlıların qulu dünya..." fraqmetindəki onsuz da artıq görünən "ədalətsizliklə" sözünü atsaq səkkiz hecalı (dörd-dörd bölgüsündə) gözəl bir dörtlük alındı. Görü-

nür, müəllif bu yazılarını çox sevdiyi mənsur şeir üslubuna uyğunlaşdırmağa çalışıb..." (Məhəmməd Əli, şair, Azərbaycan Yazıçılar və Jurnalistlər Birliklərinin üzvü, "Qızıl qələm", "Məmməd Araz" və "Araz" mükafatlarının laureati).

Bir vaxtlar Mingəçevir şəhərində yaşamış və onu yaxından tanıyan Ramiz İsmayııl Füzuli Yavəri xoş sözlərlə xatırlayı: "O, böyük istedad idи. Gözəl əsərlər yazırıdı, piyəsələr səhnələşdirirdi. Amma heç vaxt özünü öyməzdidi, sinəsinə döyməzdi. İşdə özünü o qədər sadə apaprırdı ki, tanımasaydın, deyərdin aktyorlardan biridir, rejissor deyil. Ədəbi məclislərdə bir müddət onu Füzuli Sərkər kimi də tanıydırdı".

Füzuli Yavərin həyat və yaradıcılığı barədə azacıq da olsa təsəvvür yaratdıq, qarşıya qoyduğumuz məqsədə qismən iyələndik. Axı onun ortada yalnız bir kitabı var - "ADSIZ". Kitabın yaradıcılığından yalnız "Çöl çiçəkləri" silsilə şeirləri, "Rəşid bəy və Səadət xanım", "Talisman, yaxud fəlakətlər gecəsi", "Robinzon adasında yeni il şənliyi" pyesləri və "Bəyaz krujeva" kinopovesti daxil edilmişdir. Professor Ədalət Tahirzadənin və şair Məhəmməd Əlinin Füzuli Yavərin həyat və yaradıcılığı haqqında kiçik ştrixlərini diqqətə çatdırmaqla onun külliyatına işiq salmağa çalışdım.

Hələ sağlığında çapa hazırladığı kitabına "ADSIZ" adını seçsə də hazırlayıb ortaya qoyduğu əsərlərdə yüksək yazıçı peşəkarlığı və məharəti hiss olunur. Onun diğər qələm məhsullarının çap olunması çəgdaş Azərbaycan ədəbiyyatına böyük töhfə olacaqdır. Əminliklə deyə bilərik ki, Füzuli Yavər adsız deyil, sözün əsl mənasında bir çox titullara layiq yazılıdır, onun bütün yazıları müdrik xalq deyimləri ilə yüklüdür, tapıntılarla zəngindir. Odur ki, əsərləri ədəbi tənqiddən kənardan qalmamalıdır, öyrənilməlidir, üzərində təhlillər aparılmalıdır və layiq olduğu qiymət verilməlidir.

Əli bəy Azəri

ƏLƏDDİN ƏZİMLİ

XOCALI GECƏSİ (bir qadının dediyindən)

Sığındığı ağacdan yıxıldı.
Görən, harası sindi?
Bəlkə də yaralandı.
Hər kəs öz hayında idi.
Sürüşdü qarın üstə
yarası isti - isti.
Sanki payız sonu
tökülən yarpağın üstə.
Səsini çıxarmadı belə.
Təhlükədən çəkinməyən bir adam,
ona hayan oldu.
Yaralarını sarıldı.
Sonra
ana balasını qucaqlayan tək
ona sarıldı.
Güllə qarışq səs
bürcümüşdü meşəni.
Yarpaqlar piçildadı
ürəyimdən keçəni:
xalqımın gələcəyi, sabahı,
axı nə idi söylə,
sənin suçun - günahın?!
Vəhşiləşmiş yağılar
saldılar səni bu günə,
taleyini düyüñə?!

Hardasan

Ununutmaq çətinmiş ürkə sevəni,
Gözlərim yoldadır, bir de, hardasan?
Səni axtarıram, səni gəzirəm,
Yoxluğun açılmaz sirdir, hardasan?

Yapışdım Tanrıının pak ətəyindən,
Dedim soraq versin o mənə səndən.
Dağlar ayrı düşməz dumandan, çəndən,
Məqamın mənimçün pirdir, hardasan?

Getmə uzaqlara, çəşib qalarsan,
Ağlayıb, ağlayıb sonra solarsan.
O zaman hər şeydən uzaq olarsan,
Fələk qiymətimi verdi, hardasan?

İtirdim sözümü, səsimi sənsiz,
Necə keçinirsən, de, necə mənsiz?
Kimlərə lazımdır dəyirman dənsiz,
Qəlbimin fəryadı, dərdi, hardasan?

Kədərin güc gələr, məni sindirar,
Sənsizlik dağları alovlandırır.
İşə bax, haqsızlıq haqqı yandırar,
Ağrı da, əzab da birdi, hardasan?

Ələddin, qoymadın daşı daş üstə,
Hər nə söylədilər, dedim "baş üstə".
Tökdün gözlərindən yaşı - yaşı üstə,
Gəl, topla, gövhərdi, dürdü, hardasan?

Çiçək

Bu çiçəyi dərməyin,
heç kimə göndərməyin.
Yeri bomboş qalacaq.
Hər gün burdan ötənlər
tamam çəşbaş qalacaq.
Bu çiçək təbiətin
yaratdığı
bir əsərdir, incidir.
Bu çiçək çoxlarının
sevgisi, sevincidir.
Qoy, yaşasın bu çiçək
qəlbələrdə tikrək - titrək.

Altay

(bir günlük nəvəmə)

Bu gün and günümüzdür,
Xoşdur and günün, Altay!
Bürüsün evimizi
Toy səsin, ünün, Altay!

Dünyaya gəldiyin gün,
Yanvarın on doqquzu.
O gecə yaddan çıxmaz,
Hər yan qan - qıpqırmızı.

Vaxt gələcək bu günü
Ürəklə anacaqsan.
O böyük qələbəni
Əbədi sanacaqsan.

İyirmi yeddi il əvvəl,
Döyüsdük biz anbaan.
Xalqın azadlığıçın
Verdik çətin imtahan.

Böyü, Altayım, böyü,
Qarabağ həsrətdədir.
Neçə şəhərim, kəndim,
Hələ əsarətdədir.

Bircə günlük körpəsən,
Əzizləyənin çoxdur.
Böyük tariximizdən
Hələ xəbərin yoxdur.

Böyü, Altayım, böyü,
Bizimlədir Qələbə.
Sevinc dolacaq o gün,
Hər ürəyə, hər qəlbə.

Unudulmayım

Bu şeiri dostlara yazdım,
Yazdım ki, unudulmayım.
Şəklimi divardan asdım,
Asdım ki, unudulmayım.

Heç zaman həddi aşmadım,
Zəiflə qarşılaşmadım.
Məclisdə boş danışmadım,
Susdum ki, unudulmayım.

Çiçəyi vaxtsız dərmədim,
Torpağın üstə sərmədim.
Pislərlə bəhsə girmədim,
Küsdüm ki, unudulmayım.

Əzizlədim hər vaxt səni,
Məskən etdim bu çəməni.
Naməndlərlə əlaqəni
Kəsdim ki, unudulmayım.

Şər qarışanda

Döyüş vaxtı
qəzəblər coşanda
qılınclar qınından çıxar.
Ovuc - ovuc qan axar
su yerinə.
Yuyunar
qana təşnə adamlar.
Torpaq boyanar qana.
Qadınların göz yaşı
dönər yağışa.
Səngiyər
qılınc səsləri
şər qarışa - qarışa.

Məhəbbət

Bu axşam
yanan ürəklərə
su çilə
sönsün atəşi.
Solmuş dodaqlar
qoy gəlsin dilə.
Bu bayram axşamı
zümrüd səməni
desin səninəm.
Bu da məndən sənə
kiçik əmanət.
Heç vaxt
əskik olmasın
qəlbindən təravət.
Qoy odlansın,
yandırsın məni
yaşının bu çağında
vədəsiz məhəbbət!

Üç an

Bu qara bulud,
nə vaxtdır
asılıb başımın üstən.

Ha yağmaq istəyir,
yağa bilməyir.

Bu körpə uşaq
nə vaxtdır
uzanıb qollarım üstə.
Ağlamaq istəyir,
ağlaya bilmir.

Bu sözlər
nə vaxtdır
düşmür dilimdən.
Şeir tək
doğulmaq istəyir,
doğula bilmir.

Dolaşıq yuxular

Gözlərimi yuman kimi,
yuxular şökür beynimə
duman kimi.
Öyrəşə bilmirəm bu yuxulara.
Onlar bəzən
çəkirlər məni dara.
Duyuram,
nə vaxtsa bu yuxular
oyun açacaq başıma.
Həyatımın qənimi
dolaşıq yuxulardan
Allah qorusun məni!

Sair

Cismindən ruhunu
qoparanda söz.
Canından
can boyda
hissini aparanda söz,
şairin xəbəri olmur.
O yazır,
o pozur
ötüb keçəni.
Qələmi heç zaman
düşmür əlindən.
Yazır bu gündən,
gələcəyindən.
Ürəyi doludur,
gözləri toxdur.
Qarşıda
nə gözləyir onu
inanın yaradana,
xəbəri yoxdur.

Gəncləri döyüşə, qələbəyə səsləyir

(Yazıçı-publisist Camal Zeynaloğlunun "Snayper qız" kitabı haqqında)

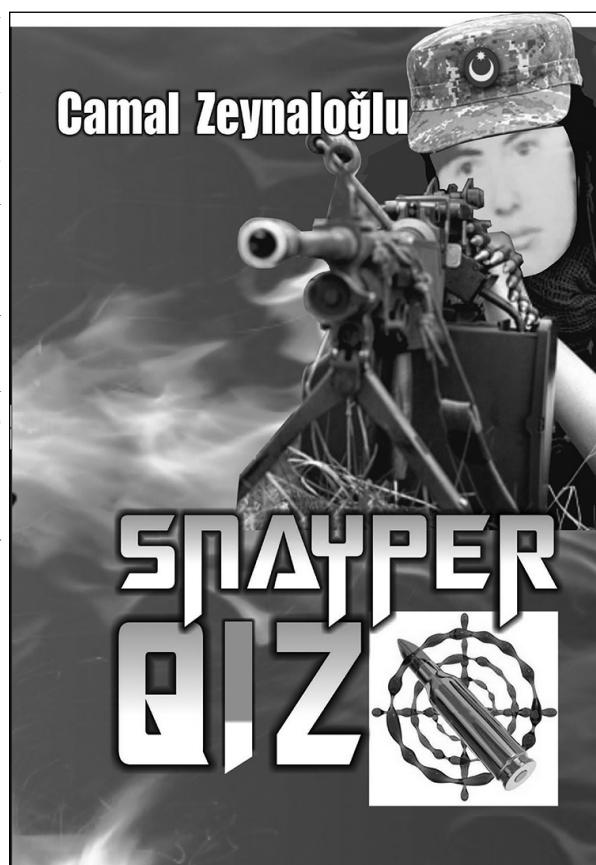
Yazıçı, publisist, gözəl insan Camal Zeynaloğlu haqqında söz demək, onun kitabı haqqında məqalə yazmaq mənim üçün çox böyük şərəkdir. Çünkü biz belə yazarlara həmişə yüksək qiymət verməliyik, belə insanları vaxtında qiymətləndirməliyik.

Böyük şairimiz Cabir Novruz da yaxşı deyib: "Sağlığında qiymət verin insanlara..."

Camal müəllim yüksək mədəniyyəti, ziyalılığı və sadəliyi ilə Azərbaycan insanının timsalıdır.

Gözəl ailə başçısı, gözəl ata, sədaqətli həyat yoldaşı və təəssübkeş el oğlu, vətənini canından arṭıq sevən bir insan kimi mənim üçün çox əzizdir.

Qayaları, sal daşları və qara münbət torpaqdan ucalan təpələri yarib özüne yol açan bulaqlar bərdən-birə üzə çıxmır. Sudamlaları illərcə öz yatağına yiğilir, üzə çıxmaga can atır, sərt daşları belə əridib özünə yol açır, bulağa çevrilir. İnsanlara həyat bəxş edir, ruh verir. Yaradıcılığa müdrik çağlarında başlayan qələm insanları da belədir. Tanrıının onlara bəxş etdiyi istedad illərin təcrübəsi, ağrı-acısı ilə cilalanır, sakit, sanki yuxuya getmiş yazıb-yaratmaq hissi bərdən baş qaldırır və məcrasından çıxır, bədii əsərlərə, publisistik qeydlərə çevrilir. Camal Zeynaloğlunun yaradıcılığı da illərlə biri-birinin davamı kimi nəşr olunan, istiqamət və məzmunca fərqli, ictimai əhəmiyyət daşıyan kitabları uzun illər "öz sakit məcrasında mürgüləyən" yaradıcılıq enerjisinin göstəricisidir. Demək olar ki, onun hər kitabının ilk oxucularından olmuşam və bu barədə rəy bildirmək mənim üçün çətin deyil.

Camal Zeynaloğlunun yaradıcılığında diqqətimi ən çox çəkən onun saf Azərbaycan türkçəsində fikrini dəqiq ifadə etməsi, dil şirinliyi, yorucu olmayan təhkiyəsi və klassik türklərin zəngin danişiq koloritinin mətndə qorunub saxlanılmasıdır. Povest, hekayə və esselərində hadisələrin başvermə məqamları onun yaradıcılığında yeni bir elementin - dərin müşahidə qabiliyyətinin olmasını göstərir. Zahirən diqqəti çəkməyən detallara toxunmaq, hərbi terminlərdən mahircəsinə istifadə etməklə oxuculara çatdırmaq onun müşahidə qabiliyyətinin genişliyinə dəlalət edir ki, bu da C.Zeynaloğlunun mükəmməl publisist kimi uğurudur.

Kitab əsasən, Qarabağ savaşında vətəni, torpağı, dövləti uğrunda döyüşən Azərbaycanın cəsur, mərd, qəhrəman oğullarına həsr edilmiş povest, hekayə və esselərdən ibarətdir. Sevinçləri haldır ki, bu kitabın gənc nəsildə vətənpərvərlik hissini aşılanmasında böyük xidməti olacaq.

Ədəbi yaradıcılıqla məşğul olan Camal müəllim həm də ictimai vəkil kimi cəmiyyətin məariflənməsinə, inkişafına, vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmininə öz töhfələrini verməkdədir. Fərəhli haldır ki, o, vətənini sevən bir yazar kimi Azərbaycanda kitab mədəniyyətinin təbliği ilə məşğuldur. Onun kitabları bütün kitabxanalarda var.

Yazıcıının "Apokalipsis, yaxud Qiyamətin premyerası", "Ölüm düşərgəsindən qaçış" və "Snayper qız" hekayələri mənim çox xoşuma gəldi. Qarabağ savaşında ermənilərə qənim kəsilmiş, onların ölüm kabusuna çevirilmiş cəsur snayper qız Orucova Rəhilə Əli qızının əziz xatirəsinə həsr etdiyi "Snayper

qız" hekayəsinin sonu çox acınacaqlı vəziyyətdə qurtarır. Ermənilərə qənim kəsilən azərbaycanlı qız Rəhilənin meyiti döyüş meydanında qalır və onu götürmək üçün on şəhid verilir. Komandir qızın ciblərini yoxlayarkən ordan bir məktub çıxır. O, əvvəlcə məktubu ürəyində, sonra da döyüşçülərə ucadan oxuyur. Bu, Azadın cəbhəyə yola düşməzdən öncə Rəhiləyə verdiyi məktubdu. Məktubda yazılmışdı:

..."Əzizim, döyünen ürəyin olmaq və səni həmişə yanında hiss edə bilmək üçün bu məktubu yazıram. İnsan qarşı-qarşıya olanda nədənsə ürəyindəkilərini sevdiyinə deməyə cürət eləmir. Mənim də Səninlə olduğum zamanlarda qəlbimdəkilərini dilimə gətirmək cəsarətim çatmadı..." Bu məktub uzundur. Mən sadəcə bir parçanı yada saldım. Görün amansız müharibə bizim nə qədər qızlarımızı ailəsiz qoydu, nə qədər oğlanlarımızı ailə qurmaqdan, nəsil artırmaqdan, övlad böyütəkdən, həyatdan kam almaqdan məhrum elədi...

Həyatda bəzən yaxından tanışığımız gözəl insan, bir sənətkar haqqında layiq olduğu xoş sözləri deməyə, yazmağa xəsislik edirik. Yaxud da bunun üçün müəyyən məqamları, əlamətdar günləri, yubiley tədbirlərini gözləyirik. Düşünürəm ki, xalqın gözündə-könlündə olan hansısa bir sənətkarın, yazıcının qələmə aldığı kiçik yazısından, hekayəsin-dən, yaxud da böyük bir romanından duyduğumuz səmimiyyəti, hikməti, təəssüratları qeydlər şəklin-də də olsa, müəllifə ünvanlamaqla onu daha şövq-lə və məhsuldar işləməyə ruhlandırmış olarıq. Bu fikirləri Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, yazıçı-publisist Camal Zeynaloğlunun sənət dünyası haqqında təəssüratlarını qələmə almayı qərarlaşdıranda ürəyimdən keçirdim.

Ümumiyyətlə, C.Zeynaloğlu çoxçəsidli mövzuları ilə ədəbi mühitdə özünü-sözünü tanıdan, təsdiq edən tanınmış yazarlarımızdanıdır. O, yaradıcılığın bir sıra janrlarında əsərlər yazmışdır. Bu əsərlərdə yazıcının öz aləmi, bu aləmin də içərisində formalamaşmış xarakteri aydın görünür. Məni də hər zaman məhz onun xarakteri, həyat haqqında düsünsələri, insanlara münasibəti, dünyanın mizanında olduqca fərqli, özünəxas müşahidələri, həyatın bir-birindən seçimli, təzadlı hadisələrinə milli-ictimai baxışları cəlb edib. Elə bu səbəbdən də yazıçının yaradıcılığını imkanım olduğu qədər izləməyə və onlara həssaslıqla yanaşmağa cəhd etmişəm. Yazıçını ruhən və xaraktercə tanımağa çalışmışam. Belə düşünürəm ki, cəhndlərim uğurlu olub. Çünkü

onun sənət dünyası xalqın dərđlərinə, ağrılarına yanan, eləcə də mübarizlik səhifələrinə çoxlu sayda irili-xirdalı əsərləri ilə rövnəq gətirən, yaradıcılığı ilə özünəməxsusluq kəsb edir. Onun əsərlərin-də kiçik süjetlərdən tutmuş çarpaz xətlər boyunca inkişaf edən böyük mətləblər bu yaradıcılıq yolunun bədii axtarışları, ideya və hadisələrin inkişafı, çeşidli obrazları ilə zəngindir. O, sözə qiymət verən, toxunduğu mətləblərə həssaslıqla yanaşan, fərqli, həm də yaddaqlan xarakterlər yaratmağı bacaran qələm sahibidir. Biz bunları onun "Tanrı cəzası", "Baş tutmayan intihar", "Uğursuz nikah", "Gecikmiş sevgi", "Ölüm doğmalığı", "Tövbə", "Tində dayanmış qadın", "Quru çörək", "Böhtan", "Paxıllıq", "Qanlı məktub", "Nakam məhəbbət", "Ölüm düşərgəsindən qaçış", "Qəfil döyülen qapı" və s. əsərlərində aydın görürük. Bunlar müəllifin ən çox yaddaqlan əsərləridir.

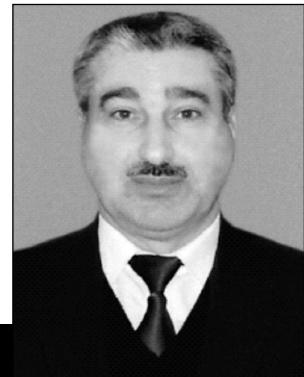
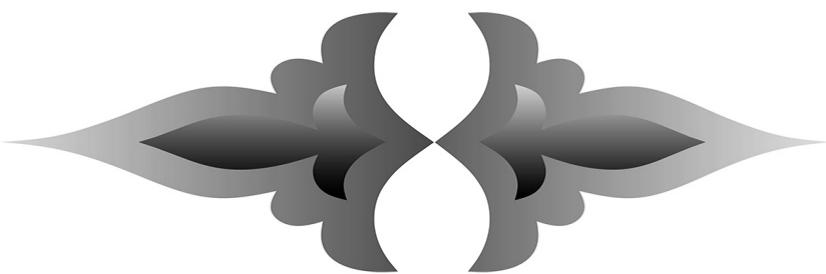
Camal müəllim, yaradıcılığınızla tanışlığım, ünsiyyətim qarşımıda son dərəcə yorulmaz tədqiqatçı, ziyali, ləyaqətli, şəfqətli bir yazar gördüm. Yaradıcılığınızı işıqlandıran yazıları oxudum. O kəlmələr mənim də ürəyimdən gələn səmimi sözlər olduğunu görə təkrarlamıram.

Camal müəllim, yaradıcılığınız olduqca zəngindir. Ədəbiyyatşunas kimi yaradıcılığınızda mətnşünaslıq, toplayıcılıq, tədqiqatçılıq birləşir.

Məni Sizə ən çox bağlayan Qarabağ müharibəsinə həsr olunmuş silsilə hekayə və esselərinizdir. Belə ki, vətən, yurd sevgisi, son nəfəsinə qədər vuruşan qəhrəman igid övladların qələbə əldə edəcəyinə inamı, məkrli düşmənə hədsiz nifrət hissi çox təsirli, yaddaqlan hadisələrlə əks olunur, oxucunu ovsunlayır, bizi qələbəyə səsləyir, mətin, mübariz olmağa çağırır.

Ömrün rəqəmlərlə ifadəsi üçün deyil, mənsub olduğu millətə xidmətlə ölçüldüyü düsturunu əsas həyat amalı kimi qəbul edən yazıçı Camal Zeynaloğluna bu yolda cansağılığı, tükənməz yaradıcılıq enerjisi arzulayıram. Arzu edirəm ki, sizin növbəti kitablarınızın prezidentasiyası Qarabağda keçirilsin! Amin!

Fəxri Müslüm,
*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Yanında Dövlət İdarəciliy Akademiyasının
dosenti, iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru,
şair-publisist, Prezident mükafatçısı,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü*

CAMAL ZEYNALOĞLU

TİNDƏ DAYANMIS QADIN

(hekayə)

İçərişəhərdəki ofislərin birində işləyirdim. İki ofisimiz vardı; birində işçilərimiz, digərində isə şefimiz otururdu. Yəni, Patronumuz, bizdən iki tən yuxarıdakı ofisdə əyləşirdi.

...Əlimdə yazı vardı, iş yoldaşım Nərmin xanım dedi ki, patron səni çağırır. Lazım olan materialları toplayıb şefin qəbuluna tələsdim. Gedərkən Rüfət də mənə qoşuldu. Onun şefə deyəsi vacib sözü vardı. Ofisdən birlikdə çıxdıq. Birinci tindən keçərkən gördüm ki, binanın tindində 70-75 yaşlı nurani bir qadın dayanıb, əlində nəsə kağız vardı. Amma o, bizi görəndə, başını aşağı dikərək utanmış kimi susdu. Mən gözləyirdim ki, o bizə nəsə deyəcək, ancaq qadın başını qaldırıb bizə baxmadı belə...

Yarıyolda Rüfətə dedim:

-Rüfət, o, qadının nəyəsə ehtiyacı vardı. Amma bizə deməyə utandı, görünür abırlı, qürurlu qadındır, kimdənsə kömək ummağı şəninə sıçışdırır. Qayıdanda hökmən onunla maraqlanarıq.

-Allah köməyin olsun, sən də yolda-irizdə kimi məzlam görkəmdə görəndə, deyirsən ki, hökmən ona kömək etmək lazımdır. Sən allah, Cəmil, burax, bu sadəlöhvlüyü, bu xeyirxahlığını! Özümüz dilənqidən betə gündə yaşayırıq. Necə deyərlər, hamımız Ərşənin quru bəylərindən. Sən də deyirsən ki, o qadına kömək etməliyik. Özün də bilirsən ki, hər gün yüzlərlə bu kimi insanlarla rastlaşırıq, belə insanlara bəs o milyon-

çularımız niyə kömək etmir? Maşallah, elə mil-yonçularımız var ki, qeyrətləri çatsa, təkbaşa bütün Bakı camaatını bir neçə il rahat dolandırıbilərlər, - deyə Rüfət həmişəki kimi yenə də mənə iradını bildirdi.

-Yaxşı, Rüfət, bəsdir donquldandın. Sən də birisinə yardım etmək məsələsi ortalığa gələndə, öz dolanışığımızı tez gözə soxursan, - deyə mən iş yoldaşımı məzəmmət etdim.

-Bəlkə, düz demirəm? Cəmil, bəyəm sən özün yaxşı yaşayırsan? Aldığın maaş ayın başına heç çatmır. Bununla belə kimlərə də yardım etməyə çalışırsan. Oğlunun toyu üçün bankdan götürdüyü krediti hələ ödəyib qurtarmamışan. Öz dərdin qalıb bir tərəfdə, başqalarının dərdini çəkirsən. Daha sənə deyiləsi sözüm yoxdur, - deyə Rüfət əllərini yellədi.

Mən şefimin qəbulundan çıxandan sonra yenidən Rüfətlə birlikdə iş yerimizə qayıtdım. O, nurani simalı qadın hələ də tində dayanmışdı. Bu dəfə onun yanından saymazyana ötüb keçməyi heç cür vicdanıma sıçışdırı bilmədim. Rüfətin arxadan mənə: "Cəmil, sən allah, gəl gedək. Hər küçədə dayanıb, dilənçilik edənə yardım etmək olar? Onlar çox, sənsə təksən. Bakının dilənçilərini məgər öhdənə götürmüsən? Bir də ki, tanımadiğin adamlara niyə kömək etmək istəyirsən? Sən bunların belə fağır, yaziq görkəm almalarına baxma, hamısı rola giriblər. Əslinə baxsan, belə-

ləri səndən, məndən qat-qat yaxşı dolanır. Bizim özümüzə yardım edən gərəkdir", - deməsinə baxmayaraq nurani qadına yaxınlaşdım. Ona tərəf yönəldiyimi görən qadın yenidən başını aşağı dikdi. Onun üzündəki qırışlar eynən anamın qırışlarını mənə xatırlatdı. Hiss olunurdu ki, qadın utanır. Amma nəyəsə ehtiyacı olduğu da görkəmindən, sıfətindən aydınca görünürdü. Onun qarşısında dayanıb üzündəki qırışlara yenidən diqqət etdim. Bu qırışlarda kim bilir ötən illərin bizlərə məlum olmayan necə sırları gizlənir. Gözlərini ayaqlarına dikən qadının üzündən nur yağırdı. Məni ona yaxınlaşdırın da elə bu nur idi!

-Salam, ana! Bir az bundan öncə sizin yanınızdan tələsik keçdi. Sizin hal-əhvalınızı soruşa bilmədik. Çünkü şefimiz təcili bizi yanına çağırmışdı. Sizin kimi nurani bir qadının burada dayanması məni narahat etdi. Vicdanım heç cür yol vermədi. Düşündüm ki, bəlkə bir köməyə ehtiyacınız var. Ana, utanmayın, deyin görüm sizə necə kömək edə bilərik? - deyə ondan soruştum.

-Oğlum, yoldaşınızın söylədiklərini eşidirdim. Mən dilənçi deyiləm və kimdənsə yardım almaq üçün burada dayanmamışam. Sadəcə gözləyirəm ki, qəlbində Allah xofu, imanı və inamı olan birisi mənə yaxınlaşın. Dostunuzun dediyi sözlər qəlbimi parçaladı, utandığımdan yer aralansayıdı, yerə girərdim. Hardasa onun da sözlərində həqiqət var. İndi hər kəs özünü güclə dolandırır. Kimsə kimsənin dərdindən, sərindən xəbər tutmayırla. İnsanlar özlərinə qapanıb, özləri üçün yaşayırlar. Amma Allah-təala insanı bir-birinə həmdərd, sirdəş, bir-birinin halına yanmaq, harayına, köməyinə yetmək üçün yaradıb. Oğlum, dərd, kədər, kasıbılıq, səfalət insanın həyatına girən çağrılmamış qonaqlardır. Bu qonaqları hər kəs öz bildiyi kimi qarşılıyır. Kimisi kədəri kədərlə, kimisi kədəri sevinclə qarşılıyır. Kədəri hökmən kiminləsə paylaşmaq lazımdır, oğul. O zaman insan bir az yüngülləşir, yoxsa kədər adamı bitirər. Hüzn-kədər və sıxıntıdan müalicə olunmağın ən doğru yolu həmin insanın hər şeydən öncə imanını artırması əsas şərtidir. Həmin insan Rəbbinə olan təvəkkülünü qüvvətləndirməlidir. Oğlum, Allah-təala buyurur: "Mömin olub, Allaha itaət edən, yaxşı işlər görən kişi və qadına həm bu dünyada, həm də axırətdə xoş həyat nəsib edəcək və etdikləri yaxşı əməllərə gö-

rə mükafatlarını verəcəyik".

Nurani qadın danışdıqca qəm, qüssə, kədər, qəlbsizladıcı, acı etiraflar əlcim-əlcim ortaya töküldü. Xeyir, qadının dərdi gullə yağışı tək mənə doğru yağırdı. Mən bu "yağışdan" heç cür daldalana bilmirdim. Tanış kədərdi, tanış etiraflardı. Çünkü buna bənzərini ayrı bir qadından əvvəller də eşitmişdim. Amma bu nurani qadında başqalarında olmayan fərqli cəhətlər gördüm. Ona görə də ondan yenidən soruştum:

-Anacan, əvvəlcə dostumun söylədiklərinə görə sizdən üzr istəyirəm. İndi deyin görüm, sizə necə kömək edə bilərəm?

-Oğlum, bu dəqiqələrdə on iki yaşlı qız nəvəm evdə qızdırma içində yatır. "Skoro" çağırıldım, geldi. Həkim bu resepti yazıb dedi ki, dərmanlar alınmalıdır və dərhal müalicəyə başlanmalıdır. Nəvəm möhkəm soyuqlayıb. Pensiyamın vaxtına isə hələ bir həftə qalır. Nə edəcəyi mi bilmirəm. Lap başımı itirmişəm. Burada dayanmağımı baxma, utandığımdan dərdimi kiməsə söyleyə bilmirəm. Təkcə siz mənə yaxınlaşıb hal-əhvalımı sordunuz. Allah köməyiniz olsun. Ahil bir qocayla maraqlanmağınız özü də bir sabab işdir. Siz yolunuzdan qalmayıñ, dostunuz sizə gözləyir. Mən birtəhər başımın çarəsini qılaram. Allah sizdən razı olsun. - Nurani qadın ümidsiz halda yenidən başını aşağı dikdi. Amma onun danışıığı səlis, cümlələrində heç bir qüsürü yox idi. Oxumuş qadına oxşayırdı.

Mən geri dönüb Rüfətə baxdım. O, məndən on beş - iyirmi metr aralıda dayanıb hələ də məni gözləyirdi. Cibimdə o qədər də pul yox idi. Yoldaşlarım dam borc pul almaq lazım gəlirdi. Mən üzümü o qadına tutub dedim:

-Anacan, siz məni burada beşcə dəqiqə gözləyin, mən iş yerimə dəyib həmən qayıdırıam.

Mən yeyin addımlarla Rüfətə tərəf getdim. Uşaqlardan 50 manat borc pul götürüb dərhal həmən o nurani qadının yanına tələsdim. Qadın başını aşağı dikib dayanmışdı. Mən ona çatan kimi:

-Anacan, əlindəki resepti bir mənə ver görüm, - deyə resepti qadının əlindən aldım.

-Oğul, sənə əziyyət olar. Mən birtəhər...

-Anacan, başqa heç bir sözə ehtiyac yoxdur. İndi gəl, gedək aptekə, nəvənin dərmanlarını alaq. Sonra birlikdə nəvənə baş çəkməyə gedəcəyik. Hər halda, Allah qonağı qəbul edərsiniz??

- gülümsəyərək nurani qadına baxdım.

-Bu nə sözdür, ay oğul. Allaha da qurban olum, onun qonağına da. - qadın təlaş içində diləndi.

-Anacan, bu qədər vaxtdır səhbət edirik, ancaq adını belə bilmədim, - deyə qadının adını soruşmaq istədim.

-Adım Əminədir, oğul.

-Gözəl addır. Məncə, adınızın ərəbcə mənası, "etibarlı", "mömin", "etimada layiq" deməkdir! Səhv etmirəmsə, Peyğəmbərimizin (s.a.s.) anasının da adı Əminə olub.

-Düz deyirsən, oğul. Peyğəmbərimizin (bu yerdə qadın da, mən də birlikdə salavat çevirdik) anasının adı Əminə olub. Məlumatlı gəncə bənzəyirsən! Hər bir insan ona qoyulan adı həyatda hökmən doğrultmalıdır. Amma indiki dövrə bəziləri nəinki adı doğrultmaq, bəzən heç adının mənasını belə bilmirlər. - Əminə xanım təəssüf hissili qeyd etdi.

Reseptdə yazılın dərmanların hamısını aptekdən aldıqdan sonra birbaş Əminə xanımgilə getdi. Yaşadığı ev bir otaqlı mənzildən ibarət idi. Otağın səliqə-sahmanına söz ola bilməzdi. Nəvəsi Fatimə halsiz vəziyyətdə divanda uzanmışdı. Onunla salamlaşdıqdan sonra, əlimi qızın alnına qoydum. Qızçıqazın doğrudan da yüksək hərarəti vardı.

-Əminə xanım, bəs həkim qızdırmanı salmaq üçün bir şey etmədimi? - deyə soruştum.

-Həkim iynə vurdu, oğul. Amma dedi ki, iynənin təsiri keçdiqdən sonra hərarət yenidən qalxaçaq.

-De görüm, Fatimə bir şey yeyibmi? Çünkü bu xəstə üçün əsas şərttdir.

-Səhər südlü sıyıq eləmişdim, onu yedi. Amma nahara bir şey yeməyib. Dedi ki, iştahası yoxdur. - Əminə xanım günahkar adamlar tək başını yenə aşağı dikdi.

-Bu dərmanları ancaq yeməkdən sonra içmək lazımdır. Əminə xanım, əvvəlcə Fatiməni yedizdirin, - dedim.

Əminə xanım ayağını güclə sürüyərək mətbəxə keçdi. Mən də onun arxasında mətbəxə gedib ərklə soyuducunun qapısını açdım. Soyuducuda iki yumurta, azca pendir, kiçik bir bankada tomat pastası, yarımlitlik plasmas qabın dibində maye yağı və saralmış göyərtələrdən başqa heç nə yox

idi.

-Mən bu dəqiqə gəlirəm, Əminə xanım, - deyib yaxınlıqdakı dükana getdim.

Cibimdəki öz olan-qalan pulumla bazarlıq edib tez də geri qayıtdım. Çünkü uşaqlardan götürdüyüm borc pulu dərmanlara vermişdim. Salafan paketləri stolun üstünə qoyanda, Əminə xanım dözə bilməyib həyəcanla dedi:

-Oğul, bu nə xacalətdir bizə verirsiniz?! Siz ki, pullarınızı dərmana vermişdiniz. Hələ üstəlik gedib bazarlıq da etmisiniz. Allah sizə, qəlbinizə görə versin. Tanrı sizi heç bir zaman darda qoymasın, ümidsiz etməsin! Rəbbim bu yaxşılığıınızın əvəzini hökmən sizə verəcək! Sizə həmişə duaçı olacağam, oğul. Allah sizi pis əməllərdən, zalimin şərindən, şeytanın fitnəsindən qorusun! Tanrının nəzəri və mərhəməti heç zaman üstünnüzdən əskik olmasın! Allah nə muradınız varsa, versin! Allah-təala arzu, niyyətlərinizi çin eyləsin! Amin! Oğul, siz də adınızı mənə söyləmədiniz heç.

-Adım Cəmildir, anacan! - dedim.

-Cəmil! Gözəl addır. Sizin adınızın mənası ərəbcə, "gözəl kişi" deməkdir. Həqiqətən də adınıza layiq gəncsiniz. Allah sizi saxlasın! Cəmil, oğlum siz bir əyləşin, mən bu dəqiqə sizə bir çay dəmləyim. Bir stəkan çayımı içməmiş sizi heç yana buraxan deyiləm. - Əminə xanım oturmağım üçün təkid etdi.

-Anacan, bəs Fatimənin anası, atası haradadır?

-Danışma, oğul. Uzun hekayədir. Amma sizə qisaca da olsa söyləyəcəyəm. - Əminə xanım çaydanı qazın üstünə qoydu. - Bir oğlum, bir qızım vardi. Ərim 57 yaşında yol qəzasında həyatını itirdi. Bundan düz on il sonra, eyni aqibəti nişanlı oğlum Rauf da yaşadı. Toyuna bir həftə qalmış, o, da yol qəzasında dostu ilə birlikdə həlak oldular. Qızım Saranı uzaq bir qohumumuza ərə verdim. Amma qızımın da bəxti üzünə gülmədi. O, acı bir tale yaşadı. Amansız xəstəlik, xərcəngi nəzərdə tuturam, 30 yaşında onun ömrünə son verdi. İndi onun ətrini yeganə yadigarı Fatimədən alıram. Sara rəhmətə gedəndən sonra, əri Fərhad nəvəmi gətirib mənə verdi. Özü baş götürüb Rusiyaya getdi. O vaxtdan bəri ondan səssizlər yoxdur. Mən özüm də uzun illər orta məktəbdə dil-ədəbiyyat müəllimi işləmişəm, Universitetin filologiya fakültəsini bitirmişəm. Bütün

bu başıma gələnlərin Rəbbim tərəfindən sınağa çəkildiyimi düşünürəm. Heç zaman Ona qarşı çıxmadım, əksinə həmişə ona şükür etdim. Çünkü O, hər şeyi bilən və görəndir. Bir də ki, Özü bilən məsləhətdir, biz kimik ki. İndi mənim həyatda yeganə təsəllim qızımın yadigarı olan nəvəm Fatimədir.

İndi mənə Əminə xanımın nədən belə səlis danışması və savadlı cümlələr işlətməsi məlum oldu. Kişinin qızı ali təhsilli müəllimə imiş.

Bir azdan Əminə xanım dəmlədiyi çayı gətirib qarşıma qoydu. Kəklikotunun iyi məni vurdur.

-Əminə xanım, nə bildiniz ki, mən kəklikotu çayını çox xoşlayıram? - gülərək bəh-bəhlə stekanı götürüb bir az da özümə yaxınlaşdırırdım və hər iki əlimlə onu sıxdım.

-Oğul, kəklikotu çayının cana xeyri çoxdur. Hər halda, bunu məndən yaxşı bilərsiniz. Cəmil, oğlum, de görüm, sizin Allah kəlamları ilə aranız necədir?

-Anacan, mən bütün varlığımla Rəbbimə bağlı adamam. Özüm də namaz əhliyəm, oruc tuturam, - dedim.

-Zənnimdə yanılmamışam. Mən elə də gözləyirdim. Bu cür xeyrixah əməlləri yalnız qəlbində onu Yaradana sonsuz məhəbbəti, inamı və imanı olan adam görə bilərdi. - Əminə xanım dərindən köks ötürdü. - Oğul, Allah-təala imanını kamil etsin! İnşallah! Elə isə sizə qısa bir dini hekayə danışacağam: "Bir adam həmişəki kimi saçını-üzünnü qaydaya salmaq üçün bərbərə gedir. Onunla məşğul olan bərbərlə maraqlı söhbətə başlayır. Müxtəlif mövzular barədə danişdiqdan sonra söhbət dinə gəlir. Bərbər deyir: - Bilirsən, mən sənin dediyin kimi Allahın varlığına inanmırıam.

Adam deyir: - Bəs nə üçün belə düşünürsən?

Bərbər deyir: - Bunu açıqlamaq çox çətindir. Bunu görmək üçün küçəyə çıxmalsan. Xahiş edirəm, mənə deyə bilərsən, əgər Allah varsa, bu qədər problemlə, xəstə insanlar, tərk edilmiş uşaqlar olardı? Allah olsayıdı heç kim əzab çəkməzdə və bir-birlərini incitməzdə. Allah olsayıdı, bunlara icazə verməzdə.

Adam bir an durdu və fikirləşdi, amma mübahisə etməmək üçün cavab vermədi. Bərbər işini bitirdikdən sonra adam küçəyə çıxdı. Elə o anda uzun saçlı və saqqallının tükləri bir-birinə qarışmış, baxımsız bir adam gördü. Adam əgər bu qə-

dər baxımsız görünürsə, demək uzun müddətdir bərbərə müraciət etməyib. Adam dərhal bərbərin yanına qayıtdı və ona dedi:

-Bilirsən? Məncə, əslində heç bərbər də yoxdur.

Bərbər deyir: - Bu necə ola bilər? Gördüyün kimi mən burdayam və bərbər kimi də işləyirəm.

Adam deyir: - Xeyr, sən bərbər deyilsən. Çünkü bərbər olsaydın küçədə uzun saqqallı, baxımsız insanlar olmazdı.

Bərbər deyir: - Hımm... bərbər var, amma insanlar mənim yanımıza gəlmirsə, mən nə edə bilərəm?

Adam deyir: - Çox düzdür! Əsas da elə budur! Allah var və insanlar ona inam göstərib onun rəhmindən faydalanaq istəmirərsə, bu o insanların problemidir. Bax, dünyada bu qədər kədər və pisliklərin olmayıının səbəbi budur! İnsanlar Allaha inanıb dünyada faydalı insan olmağa çalışsalar və səhv etməkdən çəkinsələr həyatda pislik qalmaz... Əməllərinə görə də həyatdan arzuladıqlarını ala bilərsən". Oğul, eșitdiyin kimi, bu dünyada hər kəsə Allah-təala etdiyi həm yaxşı, həm də pis əməllərin mükafatını hökmən verir. Mən inanıram ki, sizin də bu gün bizə etdiyiniz yaxşılığın əvəzini sizə hökmən verəcək. Bunun üçün hər namazda sizə dua edəcəyəm. Allah sizi saxlasın və pis insanlardan, zalimin şərindən qorunsun!

-Çox sağ olun, Əminə xanım. Bu çox dərin və ibrətamız bir hekayə idi. Mən burdan özümün nə lazımdırsa götürdüüm. Fatimənin dərmanlarının verilməsini də məncə, daha sizə izah etməyə gərək yoxdur.

-Hə, oğul, buna görə siz heç narahat olmayın. Onları mən özüm həll edəcəyəm. Hətta iynələri də özüm vuracağam. Bacarıram. - Əminə xanım məni Fatimə sarıdan arxayı saldı.

-Yaxşı, onda mən qaçdım, uşaqlar məni gözləyir.

-Allah amanında, Cəmil balam! Başqalarının harayına yetdiyin üçün Rəbbim həmişə sizə yardımçı olsun!

Mən Əminə xanımın yanından çıxanda, içimdə bir rahatlıq, məmnunluq və fərəh duyğusu yanmışdım. Quş kimi uçurdum, sanki dünyani mənə bağışlamışdilar...

10.04.2015

ÇİNGİZ ƏRƏBLİ

ANA

Gəlləm ayağına ziyarət üçün,
Sənə üz tuturam ibadət üçün.
Cənnətə düşməyə zəmanət üçün,
Gərək ayağına yixılım, ANA.

Sən mənim qibləmsən, qibləgahımsan,
Zabulum, segahım, cahargahımsan,
Axırət dünyamda xilasgarımsan,
Gərək ayağına yixılım, ANA.

Xeyir-duan ilə qorunmuşam mən,
Ətindən, qanından yoğrulmuşam mən.
Günəşsən, bətnindən doğulmuşam mən,
Gərək ayağına yixılım, ANA.

Kükreyən ümmənsən, çağlayan dəniz,
Pozular dünyanın nizamı sənsiz.
Bir gün qayıdaraq səssiz, səmirsiz,
Gərək ayağına yixılım, ANA.

Sənsiz necə olar sabahım mənim,
Əridər dağları, bil, ahım mənim.
Yanında çox olub günahım mənim,
Gərək ayağına yixılım, ANA.

ÇİNGİZİ dünyaya gətirən də sən,
Həm həkim, həm şair yetirən də sən.
Ömrünü yolumda bitirən də sən,
Gərək ayağına yixılım, ANA.

DÜNYA

Qaranlıq dalana dikləyib bizi,
Elə bil, bu dünya təkləyib bizi.
Yenə öz yüküylə yükləyib bizi,
Güçümüz çatmayan şələdi dünya.

Fırlanır, yenə də yerində durur,
Öz işin, gör necə nizamlı qurur.
Gücsüzün başından ikiəlli vurur,
Güclülər əlində kölədi dünya.

Çekib öz dalınca aparır köçün,
Bəlkə də hardasa dayanmaq üçün.
İnsanı saf-çürük eyləmək üçün,
Bizi ələyindən ələdi dünya.

Görmüşəm özünü çox öyənləri,
Döyüb sinəsinə "mən" deyənləri.
Yer üzün, göy üzün tən bölnələri,
Büküb ağ kəfənə bələdi dünya.

Bilinmir, heç nəyə qarışib başı,
Yixılır qayası, uçulur daşı.
İnsanı azdırır hər addım başı,
Hiylədi, yalandı, tələdi dünya.

Ağlama, gözünün yaşını saxla,
Dünyanın yixılan daşını saxla.
Yixilan bu daşdan başını saxla,
Əzəldən qurulub, bələdi dünya.

DURNALAR

Birdən pərvazlanar, qalxar göylərə,
Yerdən ayağını üzər durnalar.
Köç edib gedəndə özgə yerlərə,
Qatarın nizama düzər durnalar.

Gah qanad saxlayıb çölün düzündə,
Olub dəstə-dəstə, gəzər durnalar.
Gah da dayanmadan göyün üzündə,
Baş alıb, elə hey sözər durnalar.

Çatanda hər zaman ayrılıq dəmi,
Çoxalar gözündə kədəri, qəmi.
Qürbətdə yaşayan insanlar kimi,
Həsrətə, hicrana dözər durnalar.

Bir hikmət gəzdirər zərif telində,
Gedib məskən salar o öz elində.
Aparar könlünü ƏRƏBLİNİN də,
Başdan ayağadək bəzər durnalar.

Xəbərim olmayır qocalmağımdan

Ağarır saçlarım məndən xəbərsiz,
Utanır özü də ağarmağından.
Ömür keçib gedir səssiz, səmirsiz,
Xəbərim olmayır qocalmağımdan.

Yenə öz yerində dayanıb ellər,
Ay keçir, gün keçir, dolanır illər.
Beləcə bir-birin ötür fəsillər,
Xəbərim olmayır qocalmağımdan.

Gündəlik qayğılar başımı qatır,
Qayğılar günbəgün çoxalır, artır.
Yaş ötür, sən demə, qocalıq çatır,
Xəbərim olmayır qocalmağımdan.

Azalır cavaklıq həvəsi canda,
Ah-uf eyləyirəm yerdən duranda.
Yanımda vəfali yarımla olanda,
Xəbərim olmayır qocalmağımdan.

Deyəndə cavansan, o gözəl sonam,
Hərdən istəyirəm yaşımlı danam.
Kirlidir divardan asılan aynam,
Xəbərim olmayır qocalmağımdan.

Ağarır saçlarım, ağarır dən-dən,
Gedir yavaş-yavaş cavaklıq əldən.
Necə bağlıyamsa sənə könuldən,
Xəbərim olmayır qocalmağımdan.

Keçən günlərimi xatırlayanda,
Deyirəm o günlər bir də qayıda.

Dönür

Tökmə göz-yaşını, ey gül, ürəyim qanə dönür,
Deşilir min yerdən qövr eləyib şanə dönür.

Çəkilibdir, daha yox dözməyə taqət məndə,
Uçulur könlüm evi, gör, necə viranə dönür.

Sən yanırsan, bilirəm, şamda pərvanə kimi,
Dərd əlindən tökülen göz yaşı leysanə dönür.

ÇİNGİZəm, istəmirəm ki, səni göz yaşlı görünüm,
Çəkdiyin ahu-fəqan naleyi-nisyanə dönür.

Çingizəm, keçmiş salmasam yada,
Xəbərim olmayır qocalmağımdan.

Kor olub dünyanın gözü, deyəsən

Kor olub dünyanın gözü, deyəsən,
Yaxşını yamandan ayıra bilmir.
Açılar, bəlkə də, gözün püləsən,
Gedir uçuruma, dayana bilmir.

Dolaşıb, deyəsən, işi dünyanın,
Mərdliyi qalmayıb kişi, dünyanın.
Qocalıb, tökülüb dişi dünyanın,
Ölüm yuxusundan oyana bilmir.

Yaxşını yamana satır bu dünya,
Sanki, arzusuna çatır bu dünya.
Göz yaşı içində batır bu dünya,
Yanır öz oduna, qalana bilmir.

İsinmir günəşin nəfəsi ilə,
Oyanmir o insan naləsi ilə.
Dağılıb gedəcək surun səsiylə,
Dirənib, dayanıb dalana, bilmir.

Yarəb, özün saxla, qoru dünyani,
Qoyma dağıılmağa barı, dünyani.
Bölüb ayırmışan yarı dünyani,
Gəlib öz yerinə çalana bilmir.

ÇİNGİZəm, neynirəm belə dünyani,
"Didir, parçalayır insan-insanı".
Axır, yüz illərdir tökülür qanı,
Özü öz qanına boyana bilmir.

(qəzəllər)

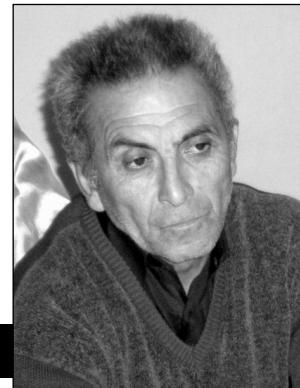
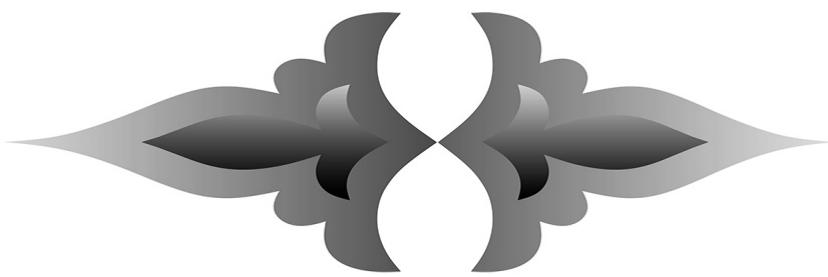
Qəmim içimdə pünhandır

Qəmim içimdə pünhandır ki, dərdimi bilənim yox,
Mən aşkar eyləyə bilməm, çün üzümə gülənim yox.

Bulmadım dərdimə çarə, dedilər, əl aç Allaha,
Dizim yerdə, əlim göydə, köməyimə gələnim yox.

Axır gözümüzdən qəmli yaşı ki, dərdlərim olur xaric,
Nə qədər ağlasam da mən, göz yaşımlı silənim yox.

Nədir ÇİNGİZ, bu göz yaşı, de, dərdin aşkar olsun,
Aşkar eylədim, amma bir təsəlli verənim yox.

AYAZ İMRANOĞLU

GƏLİNNƏNƏ

(hekayə)

Haçadağ kəndi qədim yurd yeridir. Kənd özü-nəməxsus gözəlliyi, əsrarəngiz təbiəti ilə yanaşı, həm də mehriban, həlim, qonaqpərvər insanları ilə tanınır.

Kənd iki dağ arasında yerləşir. Kəndi iki yerə ayıran ortasından axan çaydır. Dupduru dağ çayı bu kəndin şah damarıdır. Mənbəyini Haçadağın bulaqlarından götürüb aşağılarda çaya çevrilib. Kənd əhli əkin-biçinini, bağ-bağatının, məisətinin gündəlik su ehtiyacını bu çayın bol suyu ilə ödəyir.

Otuz, otuz beş evdən ibarət olan bu yurd yeri尼 yüzillər önce Fərhad adlı pəhləvan cüssəli növcavan salıb. Belə ki, aran kəndlərinin birində yaşayan Fərhad həmkəndlisi Simuzər adlı bir gözəl aşiq olur. Simuzər də Fərhada könül verib. Amma Simuzərin qardaşları Fərhadla ədəvəti sevgililərin qovuşmasına əngəl olub. Fərhad bir gün Simuzərlə əl-ələ verib qaçıb gəlib Haçadağdakı bir kahada gizlənirlər. Kahanı özlərinə ev eləyiblər. Illər ötür, iki bala sahibi olduqdan sonra "kaha-ev"dən çıxıb, enib gəlirlər çay qırğında yurd qururlar. İndiki Haçadağ kəndinin sakinləri Fərhadla Simuzərin törəmələridir. Fərhadla Simuzərin qəbirləri kəndin qəbiristanlığında yox, kahanın içindədir. Hər il novruzqabağı kənd əhli ölənlərinin qara bayramını ziyarət etməmişdən, Kahaya gəlib Fərhadla Simuzərin qəbrini ziyarət edirlər. Qəbirlərin üstünə səməni, şirniyyat dolu xonça qoyurlar.

Bu kənddə bir ailə də var ki, uşaqtan böyüyə, yaşlısına kimi hamı sevir. Yalnız ər-arvaddan ibarət olan, ikicə nəfərlik bu ailədə heç zaman övlad səsi gelməsə də, böyük sevgi bu evin soyuq divarlarını isidib, möhkəmləndirmiş, onu möhkəm ailəyə çevirib. Cümşüd və Nazlı eşqi az qala dastana çevriləsi, nağıllaşasıdı.

Ömrün ahil yaşını yaşasa da, Nazlinı hələ də "Gəlin" deyə çağırırlar. Nazlı da bu çağırışdan xoşal olur. Cümşüdün qəfləti ölümü olmasaydı, Nazlı gəlin elə nazlı halında qalacaqdı...

Nazlı nənə bükülmüş qəddini düzəltmək istəsə də, onun keçmiş şuxluğundan əsər-əlamət qalmamışdı. Son bir ayda, özü demişkən, "Gümüşüd qəddini qırıb". Altdan-üstdən geyinsə də, canındakı üzütmə getmirdi. May günəşinin istisi belə, Nazlı nənəyə kar etmirdi. Bumbuz olan əlləri elə bil dağların qarından çıxıb.

Yun çarşabla belini bağlamışdı. Əllərini kürəyində daraqlayıb asta addimlarla yeriyirdi. Fikri, xəyalı "aranı - dağa, dağı - aranı" qatıb dolaşırıdı.

-Hə, Cümşüdüm, qırxına doqquz gün qalır. 31 gün sənsiz yaşamaq necə də çətinmiş!

Sarı yoxuşun gün batan hissəsində yerləşirdi kənd qəbiristanlığı. Başını aşağı salıb gedirdi.

Birdən gözü yol qırağındakı yaşıllıqlara sataşdı. Özünü gül-çiçəkdən xalı toxuyan təbiətin bu yaşıl dənizinə verdi. Cürbəcür çiçəklərdən dərib, bir qom edib qoxladı. Yadına düşdü ki, bir vaxtlar yazın bu vədələri Cümşüd ona çox belə çiçək dəstələri hədiyyə edib. Evindəki büllur vazdan təzə-tər çiçəklər əskik olmazdı.

"Nə yaman uzun yoldu qəbrinə gedib çatmaq, ay Cümşüd!" - deyib azca qamətini dikəldib qəbiristanlıqda baş daşları qaraltı kimi göründü. O mərmər başdaşların hər biri elə bil canlı insan kimi ona əl edib, yanlarına çağırırdı. Bəs Cümşüdün qəbri hanı? Onun qəbri niyə çağırırmır? Eh.., yazığın başdaşı çarpanaq çay daşındandır, bir əl boyda...

Nə illah elədisə, Cümşüdün qəbrini görə bilmədi. Əlini qaşı üstünə tutub zəndlə baxsa da, Cümşüdün qəbrini qaraltı kimi də görə bilmədi.

-Gəlirəm, ağrım-acım, gəlirəm! - deyib yolu na davam etdi. Bir qom çiçək də əlində.

Nazlı nənə ilə Cümşüdün qəbri arasındaki bu torpaq yol 53 illik bir sevginin hekayətinə dönmüş yaddaş kartında varاقlanırdı. Bu torpaq yolda Nazlı nənənin sinəsində 53 ildir düyünlənmiş bir sərr yaşayırırdı. O sərri bir Nazlı nənə, bir də onun Cümşüdü biliirdi.

...Yeniyetmə qızın bu hisslərinə sevgi demək mümkündürsə, o, Cümşüdünü on beş yaşında sevmişdi. Onda Cümşüd yenicə əsgərlikdən dönmüşdü. Boylu-buxunlu, çatmaqaş bu qonşu oğlunu görəndə Nazlının ürəyi guppultu ilə döyünmüş, qəlbinin sarı telinin havası çalılmışdı. Oda düşmüşdü al yanaqları. Yaraşlılı bu əsgərin uca boyu, enli kürəkləri, daranmış gur saçları, geri şəvə bığları onu daha da vüqarlı göstərirdi. Odlu gözləri idi Nazlı özündən alan.

Nazlı qoşa hörükərini qabarmış sinəsinə salıb, həyət qapısından çıxanda gözləmədiyi halda Cümşüdlə qarşılaşdı. Hürkək baxışlarla ona baxdı, qızardı, karıxdı. Cümşüd də Nazlının belə tez böyüdüyüünü, qoşa hörükərinin altından bir cüt şamamalara gözucu baxıb başını aşağı saldı. "Sabahın xeyir, Nazlı!" - deməklə elə bil hər şeyi həll etdi...

Cümşüdün təhsil dalınca şəhərə getməsi Naz-

lının həsrətli illəri oldu. Yalnız Cümşüd tətil vaxtları kəndə gəlir, onda da uzaqdan-uzaga bir-birilə gözləri ilə görüşdürüdlər. Gözlər hər şeyi danışırırdı.

Təhsil illəri başa çatıb Cümşüd təyinatla kəndlərindəki məktəbdə müəllim kimi işə başlayan-da Nazlının nigarənciliyi daha çox oldu. Subay gənc müəllimələr, gözəl-göyçək qızlar ancaq Cümşüddən danışırırdılar. İçində o qızlara qısqanlıq vardi. Cümşüd hələ də ona sevgisini açma-mışdı. Bu, Nazlıni üzürdü.

Günlərin bir günü Nazlıya qonşu kənddən, atasının dostu olan Həmidin oğlu üçün elçilər gəldi. Nazlının razılığı olmadıqından, elçilər yenə gələcəklərini deyib getdilər. Bu elçilik hadisəsi Cümşüdü hərəkətə gətirdi. Çox keçmədi Nazlıgilə Cümşüdün elçiləri də gəldi. "Hə"si alınıb, məhəbbətin rəmzi olan nişan üzüyü taxıldı.

Üzük Nazlı üçün müqəddəs idi. Hər dəfə toyaya, nişana gedəndə üzüyü barmağına taxır, onu ən əziz əmanət kimi qoruyurdu. Üzük bir az barmağına boş idi. Üzüyün altına pambiq qoyardı ki, barmağına kip otursun.

Dağ çayından səhənglə su gətirməyə getmişdi. Çayda daşlar çox olduğundan ayaqlarını daşların üstünə qoyub, dərin yerdə səhəngini suya basıb doldurdu. Ciyninə atıb yola düzəldi. Birdən bildi ki, üzük barmağında yoxdu. Su gətirdiyi yerə qayıdır hər yeri ələk-vələk etsə də, nişan üzüyünü tapmadı. Dağ çayının iti axan suyu üzüyün aparmışdı.

Nazlı bu itkidən ölümcül məyus olmuşdu. Gecə-gündüz ağladı, özünü qınadı. Cümşüdsə yenisini alacağını demişdi. Elə də oldu. Amma üzüyün itkisi Nazlıya sanki hansıa hadisədən xəbər verirdi...

...Sabah toyları olacaqdı. Bu gün sevgililər Haçadağdakı kahaya qalxdılar. Əllərində də bu dağların çiçəkləri. Fərhadla Simuzərin kahadakı qoşa qəbirlərini ziyarət etdilər. Qoşa qəbirlər onlar üçün məhəbbət mücəssiməsi idi. And içdilər ki, onların sevgilərinə layiq ailə olacaqlar. Kahadan on addım o yanda bulaq qaynayırdı. Bu bulağın suyu hara axıb getdiyi hələ də sərr olaraq qalır. Bulaqdan su işib əhd-peymanlarını təsdiqlədilər.

Toyları oldu. İzdivac gecəsi dostları ilə xeyli şərab içən Cümşüd bəy otağına girəndən beş dəqiqə sonra yuxuya getdi.

Həyəcandan idi, nədən idi bilmədi - onun ay-başı olasına hələ xeyli vardi. Ancaq yataq mələfəsinin ortasında bir topa qan ləkəsi vardi. Birdən gülümsədi: Axı, bir azdan qapı arxasında duran yengəyə qanlı mələfə verəsiydi. Qanlı mələfəni yığışdırıb qapiya yaxınlaşdı. Qapını açıb Hürə nənəni görüb sakitcə qanlı mələfəni ona uzatdı...

Nazlinin anasına yengənin apardığı qanlı mələfə onun qızlıq dövrünün "şirin bir qız nağılinin başa çatması" gəlinlik çağına ilk qədəmlərinin atması dövrünün başlangıcı idi.

"Üçgünlük" adlı üzəçixma mərasimində qanlı mələfə qohum-əqrəbaya göstərilib şahidliyi təsdiqləndi. Cümşüdün anası gəlininə "üzün ağ olsun, gəlinim" deyib onun alnından öpdü.

Onların toyları yaxşı mənada eldə-obada dil-lər əzbəri oldu. Bütün toylarda bəylə gəlin "Vağzalı" oynanıldığı halda, Cümşüd təkid etdi ki, "Tərəkəmə" çalınsın. Deyirdi "Tərəkəmə" havasına oynamağım gələnnən bilirəm ki, türkəm. Toyda bəylə gəlinin bu oyunu hadisəyə çevrildi. Hamı bilirdi ki, Cümşüd yurdcanlı, vətənsevər igiddir.

O, böyüyəndə anası ömrünün son günlərində yanına çağırıb demişdi ki, oğlum sənin mamaçan erməni Silva olub. Sən doğulanda doğuşum ağır keçdiyindən qonşu erməni rayonuna aparmışdılar məni. Sən orda dünyaya gəldin. Amma mamaçanın erməni qadını olması hələ də məni üzür. Deyirdilər onlar yeni doğulan türk oğlan uşaqlarını xədim edirlər.

Nazlı-Gümşüd cütlüyü eşq üçün yaranmışdı. Cümşüd müəllim hər səhəri Nazlinin məhəbbəti ilə oyanır, axşamlar da atəşli eşqiylə yuxuya gedirdi.

Nazlı isə aylar ötdükcə hissələrinə hakim kəsilə bilmir, içinde qadınlıq duyğusu alovlanırdı. Cümşüdün kişilik hünəri söndürməliydi bu odu...

Baldızları Nisəxanım, Həmayıl qardaşlarının ailəsindən övlad səsini eştirmək arzusunda idilər. Hətta Nazliya son vədələr bu haqda da söz çatdırılmışdılar. Nazliysa susurdu... Necə deyə bilərdi ki, qardaşınız görməli olacağı işi gecikdirir.

"Qanlı mələfə" dən il ötmüşdü, illər yaşarırdı. Nazlinin bir vaxtlar ana olmaq istəyi istək olaraq qəlbinin dərinliyində düyünlənib qaldı. İstəmir-di ki, Cümşüdü...

Baldızları ilə neçə yerə həkimə getdilər, cürbəcür müalicələr aldı Nazlı. İçindəsə deyirdi: "Bu müalicələrin nə nəticəsi olacaq axı?.."

Hər dəfə baldızları onlara gələndə, söhbət övladdan düşəndə Nazlı söz tapa bilmirdi. Əslində deyəsi sözü də vardi. Amma Cümşüdə olan məhəbbətinin yanında övladı olmaq, analıq hissi yaşamaq ona nədənsə xırda görünürdü. Buna görə də susmağa üstünlük verirdi.

Gəlin köçən gündən onu adı ilə yox "Gəlin" deyə çağırırdılar. Bu sözü əvvəllər doğma, əziz söz kimi qəbul etsə də, illər ötdükcə tənə kimi qəbul etməyə başlamışdı. Axı gəlin dünyaya uşaq gətirər, ana olar... Nazliya indi daldada "qıṣıṣ" deyən də vardi. Hətta bir kərə onların evinin yanından keçəndə hamının küpəgirən qarı deyə çağırıldığı Mapı arvad üzünə: "qıṣıṣ düyə kimi-sən, Cümşüdü övladsız qoydun" demişdi. Həmin günü əri dərsdən gələnə kimi çox ağlamışdı. "Günah daşıyan oldum" demişdi öz-özünü.

Bir gün yenə çaya su getirməyə getmişdi. Onu görən gəlinlər, qızlar rişxənd ilə:

-Gəlinə bax, gəlin! Daha bilmir ki, bu kənddə iki-üç qarın doğan qadına pis baxırlar, sonsuz deyirlər. Sənsə heç birini də doğa bilmirsən ki, Cümşüd müəllimi ata edəsən...

Həmin günü əsəbililiklə evə dönmüş, ağlamış, istəmiş hirsini-hikkəsini Cümşüdüün üstünə töksün. Cümşüd Nazlinin bu halını dərk etdiyindən yenə başını aşağı əymış, məyusluqla bu sözləri piçildamışdı: "Seçim sənində, gəlin..."

-Dilim, ağızım qurusun. O sözü dilimə gətir-səm, Cümşüdüm! Sən mənim alın yazım, tale-yimsən... -deyib körpə uşaq kimi Cümşüdüne sığınmış, onu atəşli dodağı ilə öpüşə qərq etmişdi.

Qonşu Güldəstə xala Nazlı ilə Cümşüdü öz övladları qədər istəyirdi. Həmişə də uca Allaha dua etmişdi övladları olsun. Amma illər keçə də, bu ailəyə övlad qismət olmadı. Nazlinı boy-nubük görəndə kövrəlir, ürəyindən qara qanlar axırdı. İstəyirdi ki, Allaha üsyan etsin. Nə fikirləşdisə, "əsdəğfurullah" deyib Allahın işinə qarışlığına görə özünü danladı. Axı "Gözəl Allah sevdiklərini həmişə sınağa çekər. Deyər görüm sevdiyim bəndələrimin məhəbbətlərinə xələl gəlməyəcək ki..."

Güldəstə xala belə fikirləşə-fikirləşə bir cam camuş qatığı götürüb Nazlıgilə gəldi. Qatığı verib hal-əhval tutduqdan sonra ürəyində yiğilib qalmış bir yığın söhbətlərdən birini danışdı ki, bunları görmüş, yaşamışdı:

-Qanlı - qadəl nemes müharibəsində bu kənddən çox oğullar, kişilər cəbhəyə getdi. Gələni də oldu, gəlməyəni də. "Qara kağız"lar qapıları döyüdü. Neçə-neçə qadın ömürlərinin sonunacan bir üzü qız, bir üzü gəlin qarışdır. Qızım, millətimizin bu gözəl adət-ənənəsi həmişə bizi başqa millətlərin yanında uca edib. Boşanıb yenidən ailə də qura bilərsən, gözəl-göyçək xanımsan. Amma bir yastığa baş qoyub ömrünün axırına ki mi yaşamaq hünərdir. Bilirəm, sənin üçün də, Cümşüd üçün də çətindir. Övlad şirin olsa da, eşq hər şeydən ucadır. Mən ilahi eşqdən danışıram ha...

-Güldəstə xala, Cümşüd mənim üçün hər bir müqəddəslikdən ucadır. Bir də axı biz and içmişik Haçadağdakı kahada uyuyan qəbirlərə.

-Halal olsun, qızım! Dedi-qodulara fikir verməyin, - deyib Güldəstə xala Nazlinin geniş alnından öpüb evinə döndü.

Nazlısa onu yola saldıqdan sonra divardakı xalça üzərindəki şəkilə baxdı. Bu şəkili neçə il öncə Cümşüdlə rayon mərkəzinə gedəndə çəkdirmişdilər. Xoşbəxt anların xatirəsidir "Görəsən, biz xoşbəxtikmi?" - sözlərini dodaqlı piçıldı və tezcə də "əlbəttə, xoşbəxtik" dedi

Qardaşlarının ömrü övladsız başa vuracağı dərd olmuşdu bacılarına. Ayrılmaqlarını fikirləşirdilər və onu da göründülər ki, cütlükələr bir-biri üçün yaranıblar. Həmayıl bir gün üzə durub Nazlıya dedi:

-Demirik ayrınlın. İzn ver, qardaşım yenidən evlənsin. Uşaqlı olar, baxqə böyüdərsiniz.

Bu sözdən Nazlinı hıqqırıq boğdu. Dəlicəsinə ağladı. Həmayıl dediyinə peşman olub təskinlik verdi.

-Övladı olar, sən də o uşaqlı analıq edərsən. Əgər buna da razı deyilsənsə, onda yetimlər evindən uşaq götürüb saxlayın...

Yenə Nazlı susdu. Eləcə Cümşüdə heyran-heyran baxdı:

-Nə deyirəm, baldız, olsun, amma...

Beləcə, Cümşüdün ikinci kərə evlənmək məsələsi həll olundu. Cümşüd bacısına:

-Biz ömrü beləcə qoşa yaşayacaqıq

...Gəlinnənə 53 illik birgə yaşadıqları ömür-lərinin yaddaş kartını oyatmışdı. Orada yazılmış çox şəylər vardı hələ - üzə çıxarılmayan...

Başını qaldırıb baxanda gördü Cümşüdün qəbrinin ayaq tərəfində durub. Çiçək qomunu baş daşının yanına qoyub, əyilib daşdan öpdü. Üzünü nəmli torpaq topasından olan qəbrinə qoyub ağladı. Sinə parçalayan bir ağrı dedi.

-Sənsiz necə yaşayım, ay ömrüm, günüm?!

Nə illah elədisə, gözlərindən bir damcı da yaşı gəlmədi. Elə bil ağlamaqdan göz yaşları da tükkənmişdi.

Baldızı Həmayıl gəlib çıxanda Gəlinnənənin taqəti kəsilmişədi, üzündə, gözlərində qürubun son işaretləri sezilirdi. Ağır-ağır nəfəs alındı. Hər nəfəs alanda sinəsi qalxıb-enirdi.

Həmayıl bu vəfali Gəlinə heyran olmuşdu. Qardaşı ölüñ gündən hər gün qəbirsandlıqda idi. Buna üzülürdü Həmayıl.

Gəlinnənə əlini Həmayılla uzadıb yorğun-yorğun dilləndi:

-Həmayıl, bir sirrim var, deməmiş ölümmü?

Həmayıl onun uzanan əlindən tutub sığalladı. Əlləri soyuq, barmaqları elə bil qurumuş beş çubuqdan ibarətdir.

-Ay Gəlin, nooluf? Niyə özünü üzürsən? Əri ölüñ bircə sənsənmi? Bu bir ayda yumağa dönəməsən. Yazıqsan. Ölənlə ölmək olmaz, demişlər.

-Yox ee... ölürem. Bu gecə yuxuda Cümşüdümə qovuşmuşdum. Qorxuram sirrimi sənə deyəm Cümşüd qəbirdən eşidə. Utanar. Bu mənə ayıb olar axı...

Həmayıl artıq hiss edirdi ki, Gəlin son dəqi-qələrini yaşayır. Tez dedi:

-Ay, Gəlin, ürəyində sirr saxlama. De, ürəyin yüngüllüşsin. Bilirəm, neçə illərdir ürəyinə daş bağlayıb o sirri kimsəyə deməmisən. Nə sirrdir elə o?

-Qanlı mələfə o vaxt Cümşüdü xilas etdi. O qanlı mələfə şahiddir ki, mən bakırəyəm...

23 yanvar 2017-ci il.

ELSEVƏR ƏHLİQÜRBƏT

Qəzəl

İstərəm gülzar edəm can mülkünü canan ilə,
Əmma, gülzərim solub qəlbim qalır tikkan ilə.

Dərdimi, mən e'tibar etməm daha dərmanə də,
Min dəfa rast olmuşam dərddən betər dərman ilə.

Hər günü ömrümdən israf eylədi sonsuz ümid,
Bəsdir, ey qəlbim, bezar oldun qəmi-hicran ilə!

Küssə gər səndən nigarın, bil, qədirbilməzdi ki,
Ömrə qiymət verməyib, vaxt öldürür üsyən ilə.

Qəlbini açma yetən cananə, ey könlüm, dəyan!
Qəlb evin viyran olar hər gün yeni mehman ilə.

Ömr karvanın azar, ifrit yuvasından keçər,
Sürməsən son mənzilə ömrü ədəb-ərkan ilə.

Bivəfa dostdan uzaq ol Elsevər, qəm eyləmə!
Fəxr elə sən, qeyrəti dostdan füzün düşman ilə!

Gezel

(osmanlı türkçəsində)

Eşkiyalar gibi çalmış dili dildarileri,
Bekliyor menzil-i sonda İsa hevarileri!

İşte muslimler için aşk haramdır dediler,
Koydular quli-biyabanide bimarileri...

Ne biçim hal-ı hayatdır, ey İlahim, rahm et,
Ya, helal et, ya haram sen şu hatakarileri.

Kimine sevgi yasakdır, kimine hak bulunur,
Kim geler bir araya, gör bu riyakarileri?!

Bizi bir aşk-ı fena mahşeri yakṣayı ne gam?!
Gayri bir işte severdiz şu dilavarileri.

İsanın elmi haramdırsa nasıl zuhra döner?!
Aşka dair ne için biz kılak inkarileri?!

Allahım hep ne yaratmışdisa bir mocuzedir,
Elsever, sev ve sevil, dinleme dindarileri!

Ведь мира нет, коль поразмыслить строго:
Всего лишь эта мрачная дорога.

Для нас он так огромен, но и тут,
Весь мир - пылинка на зеркале Бога!

Так смолкни, ум, пристойность возлюбя:
Всевышный разберется без тебя
Не вынуждай меня думать по глубже,
Что знаешь - знай! Достаточно с меня.

Исследуй внешность - большего не надо.
Ищи в обятиях нежности улада.
Все, что дозволенно узреть, узримо.
Пред сущность поставленно преграда!

Не овладеть той тайной никому,
Известно лишь об этом Одному!
Не думай зря, не трать в пустую жизнь.
Постигнуть это не дано уму.

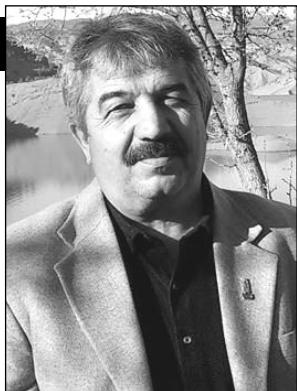
Мы долго жили, Бога не узнали.
Вовсем, что знали позже осознали.
Нет, в тайну смертные не проникали:
Пророк сказал: "Тебя мы не познали!"

Недаром люди все изумлены:
От увиденного обомлены.
Нам лишь дано понять простую правду.
Господь - творец, а мы сотворены.

Увидим нить какую-то - и снова,
Стоим, оцепенев: где вся основа?
И каждый раз ответ даем себе.
Понимаем нет ответа другого!

Когда бы кто из нас изведать смог.
Как создает людей всевышний Бог.
И жизнь, кажется, взяла начало,
А смерть - пути иному лишь порог!

Но так как Бог, кто славен и могуч,
Нам не дал к тайнам сокровенным ключ.
И нам не разгадать его величья,
Его отличье в мире - безотличье.

TAYYİB ATMACA

DUDAKDEĞMEZ

Kaçak yaşıyorsun gönül dağında,
Elvan-elvan çiçek kokan sevgili.
Kar yağdı saçına şu genç çağında,
Susarak kaşını yikan sevgili.

Susayınca suyun nerde içersin?
Güz gelince uzaklara göçersin.
Allı turna olur gökte uçarsın,
Hasretin oduyla yakan sevgili.

Yalnızlık içinde çiçeğe durur,
Dudakların yanar için kavrulur.
Korkuların üzerine devrilir,
Söker yer yüzünde cakan sevgili.

Cektirdiğin cefa yeter de artar,
Ellerin gül koklar, gözlerin tartar.
Kaşların suç işler, okların örter,
Ahrette tutulur yakan, sevgili.

Dokunsa ellerin gönül teline,
Dolaşır türküler küçük diline.
Sürgüne gönderir, sürgün eline,
Gözlerinden inci döken sevgili

Uyku gözlerine silah çatacak,
Yalancı horozlar öttü, ötecek.
Gönül ocağında hasret tütecek,
Gögsüne gülleri takan sevgili.

MUHAMMES

Sinemi dağlayıp gitme,
Ay gözleri kara güzel.
Salma başımı belaya
Çağırırsın yara, güzel.
Sakın germe kaşlarını
Benzetirsin dara, güzel?

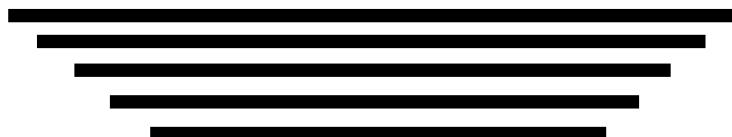
Kırarsan kolum, kanadım
Kim belini sara, güzel?
Saçından beş-on tel versen
Takiversem tara, güzel.

Kaçmak kurtuluşun olmaz,
Aşk bağlatır el-ayağı.
Zevki başkasına uymaz,
Giydirir alı şayağı.
Korkusu kendinden olur,
Başkasından yer dayağı.
Alır, başını götürür,
Gezer bayırı, koyağı.
Gayen çektmekse, buyur,
Kaşlarınıla dara, güzel.

Yol meşakkat değil ona,
Azıyı dışine alır.
Veresiye işi olmaz,
Gönlünü peşine alır.
Güzel kirpiğin ok edip,
Nişanı döşüne alır.
Hayalinden kaçan yarı,
Her gece düşüne alır.
Rütbe makamı tanımadaz
Diz çöktürür Çara, güzel.

Ne buluttan nem alırsın,
Ne yağmurda ıslanırsın.
Ne bir aynaya bakarsın,
Ne düğünde süslenirsin.
Ne usunda haberin var,
Ne de benle uslanırsın.
Ne sineme hançer vurup,
Ne sineme yaslanırsın.
Yüreğinle dokununca,
Sağılacak yara, güzel.

O gün yakın, o gün uzak,
Gelir kapıya dayanır.
Şükür kapısında duran,
Aşk boyasıyla boyanır.
Sanki bahar gelmiş gibi,
Toprağın altı uyanır.
Ey Atmaca, kaçar senden,
Ne eşin, evladın tanır.
Yar derdiyle hoş olanlar,
Kanatlanır yara, güzel.

VAQÍF AĞALAROV,
Naxçıvan Televiziyanın baş redaktoru

Müasir Azərbaycan ədəbiyyatında ƏLİ BƏY AZƏRİ imzası

Çağdaş Azərbaycan ədəbi mühitində diqqət çəkən imzalardan biri də Əli bəy Azəridir. O, əsasən son dövrlər az təsadüf olunan povestləri və milli kalorit baxımdan real müasir həyatı öz çılpaqlığıyla təsvir edən hekayələri ilə oxucuların maraqla dairəsindədir. Eyni zamanda dövrü mətbuatda çap edilən çoxsaylı publisistik yazıları onun müntəzəm iş fəaliyyətindən, ətrafda baş verən hadisələri müntəzəm izləməsindən və dövrün bir ziyalısı olaraq münasibət bildirməsindən fəallığı müşahidə olunur.

Ən əsası onun ardıcıl olaraq cəmiyyətə təqdim etdiyi kitabları ilə müasir dövr ədəbiyyatında ön cərgədə addimlayan həmkarları ilə bir sırada olmasınaidir. Başlıca amil isə ondan ibarətdir ki, Əli bəy Azərinin təqdim etdiyi istər bədii əsərlərində, istərsə də müxtəlif səpkili publisistik məqalələrində fədakar səyləri, axtarış həvəsi, mövzuya doğma münasibəti ilə birlikdə, obrazlı desək, onun özünün də görünməsidir.

Bəs, Əli bəy Azəri kimdir? Sualın bir cavabı var. Əli bəy öz doğma ölkəsinə bütün varlığını ilə bağlı vətəndaş ziyalıdır. Müəllifin biri-birinin arsında işiq üzü görən kitabları qələminin nəsrədəki uğurlarının məhsuludur. Onun əsərlərinin dili çox sadə, başa düşülən olmaqla yanaşı xalq deyim və aforizmlərlə zəngindir. Əsərlərində elə xalq deyimlərindən, toponimlərdən (məs. Şütürü dərəsi, Qaşqa kolavat) istifadə etmişdir ki, bunlar yalnız özümüzə məxsusdur, bəlkə də başqa dillərə tərcüməsi mümkünüsüzdür, yəni nə vaxtsa, heç bir millətin nümayəndəsi həmin terminləri oğurlaya, özünükü ləğüdə bilməz. Xalq danışq dilini əsərlərində bədii dillə uyğunlaşdırmağı bacarmaq isə müəllifin dilimizin zənginliyini dərindən bilməyindən, zəngin

söz ehtiyatının olmayıından irəli gəlir.

Ümumiyyətlə, poeziya dilində fikrin ifadəsinə nə qədər ustalıq, zəngin söz ehtiyatının olması tələb olunursa bir o qədər nəşr dili üçün söz bazası lazımdır. Hər bir obrazın iç dünyasını açıqlamaq, personajı sevdirmək, onun müsbət və mənfi keyfiyyətlərini göstərmək üçün suretin dilindən danışmaq, həmin "rolu" ifa etmək həqiqətən çətin və məsuliyyətlidir. Fikrimcə nəşr əsərləri yaratmaq daha çətindir. Amma insanların maariflənməsində, həyata baxış bucağının dəyişməsi və formallaşmasında nəşr əsərlərinin rolü əvəzsizdir. Bir məqama xüsusi ilə toxunmaq yerinə düşər ki, müəllifin toxunduğu mövzular bəşəri mövzulardır. Onun məhəbbət motivləri əsasında yazılmış əsərlərdə obrazların ülvə məhəbbətə qiymət verməsi, bir-birini sevən gənclərin çılğınlıqdan uzaq olaraq ağılm Hökmü ilə hərəkət etmələri indiki zamanda, xüsusən də gənc oxucular üçün çox vacibdir.

Əli bəy Azərinin "Şəhərli qızın dəli sevgisi" (Bağ, "Elm və Təhsil" nəşriyyatı - 2015) kitabında da bu məsələlər tam aydınlığı ilə göz önündə sərgilənir. Kitabda yer alan "Şəhərli qızın dəli sevgisi", "Çay məcrasını dəyişmədi" povestləri və müxtəlif mövzulu hekayələri xalqımızın tarixi, mənəvi dəyərlərimiz, insan şəxsiyyəti, insan ləyaqətinin maddi dəyərlərdən uca tutulması, vətənpərvərlik, ömür yollarında "vətənin daşına dönmək" məsələləri oxucunu özünə cəlb edir. Eyni zamanda oxucunu bu amallar uğrunda mübarizə aparmağa, xalqımızın bu müqəddəs dəyərlərini qiymətləndirib öz həyatında əks etdirməyə səsləyir.

Kitabda müəllifin mövzu seçimi və seçdiyi mövzunun aktuallığı, oxucuya çatdıracağı məqsəd və məramı

günün tələbi ilə sösləşir. O cümlədən müəllifin müşahidə genişliyi, ümumiləşdirmə, ayrı-ayrı obrazların dolğunluğu və həyatiliyi oxucunu özünə cəlb edə bilir. Kitabın adı burada verilən povestin adından götürülsə də kitabdan alındığımız qənaət belədir. Kainatı yaşıdan məhəbbətdir - sonu acı aqibət olsa belə.

Ümumiyyətlə, insan övladı hələ yeniyetməlik illərindən, yəni az-çox ağlı kəsən vaxtlardan xoş günlərə, xoşbəxt gələcəyə çatmaq üçün daim can atrı. Xəyallarında qurduğu xoşbəxtlik dünyasına qovuşmaq üçün çarpışır və bu həyat yollarında qarşıya çıxan maneələri dəf etmək məqsədi ilə ömür səməndini daim irəliyə doğru səyirdir. Bütün bunlar insana pay verilmiş ömür yollarında çatmaq istədiyi arzulara öz naxışını vurur. Bəzən bu naxışlar sakit-sakit nəfəs alan, qırçın ləpəli dənizdə qəflətən baş verən təlatümlü qasırğalar kimi insan həyatında arzuolunmaz hadisələrlə yaddaşa köçür. Əldə etmək istədiyin gül-çiçəklər bir andaca qarlı qışın şaxtasına, boranına düşür. Necə ki, "Şəhərli qızın dəli sevgisi" povestində Tibbdə təhsil alan Yelena ilə ucqar dağ kəndində öz aləmində yaşayan Dəli İsmayılin sonu görünməyən məhəbbəti kimi.

Əli bəy Azərinin əsərlərində dünya yaranandan üzübəri mövcud olan, demək olar ki, bütün yazıçıların müraciət etdiyi **XEYİRlə ŞƏRİN mübarizəsi** var. O, Xeyirin Şər üzərində qələbəsinə çalışmış, sünə göruntülər yaratmış, müsbət qəhrəmanla yanaşı mənfi qəhrəmanın da inkişaf perspektivlərini göstərir. Bir çox hallarda müsbət qəhrəman öz bəşəri xüsusiyyətləri ilə mənfi qəhrəmanı sadəcə dalana dirəyir.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü şair Hikmət Məlikzadə əsərdə eşq-tale qaçılmazlığı ilə yanaşı burada həzin-mülayim bir təsvirin olduğunu göstərir. Eyni zamanda müəllifin kənd-şəhər mühitini qarşılıqlı təsirdə realizə etdiyini yazar.

Yazıçının müasir nəsrdə çox az təsadüf edilən "**kənddə şəhər mühiti**"nin yaradılması prosesini öne çəkməsi həm zaman-məkan baxımından reallığı əks etdirir, həm də qlobal çağrافي sərhədlərin dəyişməsini ümumbəşəri tərzdə strixlərlə göstərməyi bacarıır. Əli bəy Azərinin əsərlərini oxuduqca əksər qəhrəmanlarının kənddə doğulub, oradan pərvazlanan insanlar olduğunun şahidi olursan. Bu yol müəllifin başqa əsərlərində də açıq/aydın görünür. Ancaq "**Çay məcrasını dəyişmədi**" povestində isə həyata baxış tamamilə fərqlidir. Burada müəllifin vətənpərvərlik duyğusu ilə yaratdığı personajlar və hadisələrin cərəyanı vətən sərhədlərinin etibarlı müdafiəsinin təmin edilməsinə, sərhədçilərin mətinliyinə yönəlib. Povesti səciyyələndirən başlıca cəhətlər vətənpərvərliyin, torpağa bağlılığın, müəllif mənliyinin daha parlaq emosional biçimdə təsdiqindən düşmənə qarşı mübarizəni daha qətiyyətlə ifadə etməsindən ibarətdir. Povest çox sanballı-

dır. Əsərdə baş leytenant Əlixanovun vətən məhəbbəti dəniz kimi ləngərli, düşmənə olan baxışı isə ildirim kimi yandırıcıdır. Başqa əsərlərində fərqli olaraq "**Çay məcrasını dəyişmədi**" povestində süjet boyu bir yazıçı obrazi ilə yanaşı sanki **BİR DÖYÜŞÇÜ OBRAZI** da boy verir. Bu obraz kənardan seyrçi kimi görünmür, o, hər an hadisələrin gedışatına müdaxilə etməyə can atır. Həmin o döyüşçü obrazi qəhrəmanı düşdüyü vəziyyətdə çətin situasiyalarda çəşib qalmağa imkan vermir, ən çətin situasiyalarda belə özünə çıxış yolu axtarır tapmağa sövq edir. Bu, əslində elə yazıçının cəmiyyətə aşılamağa çalışdığı ən vacib amillərindəndir. Bu, elə millətin mübarizlik əzmdir, milli müqavimətdir. Yaziçı **MİLLİ MÜQAVİMƏT ƏZMİNİ** öz əsərlərində bədii fonda daima yaşatmağa, cəmiyyətə aşılamağa çalışır.

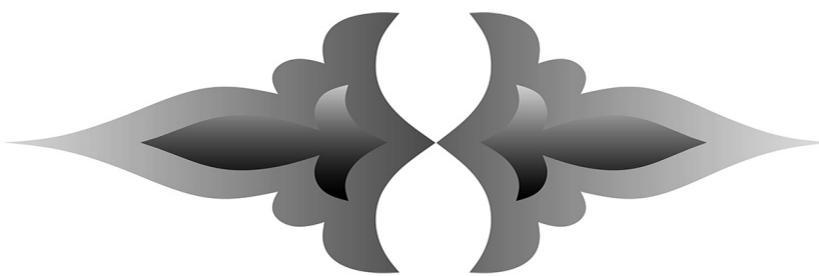
Ümumiyyətlə, Əli Bəy Azərinin vətənpərvərlik ruhunda yaratdığı əsərlərinin başlıca pafosu mübarizənən və müqəddəs vətən uğrunda mübarizədir. Bu baxımdan Əli bəy müasir ədəbiyyatımızın ənənələrini ləyaqətlə davam etdirir, antihumanizmin ən kiçik təzahürlərinə belə dözmür. Bu sahədə nəinki başqalarına, heç özünə də güzəştə getməyi rəva bilmir. "Tacirin vəsiyyəti", "Böyük adam", "Baş daşı", "Dost", "Atamın oğlu", "Saqqalın hörməti" və başqa hekayələri müəllifin yaradıcılıq qayəsinin genişliyini səciyyələndirir.

Əli bəy Azərinin hekayələrində azaciq da olsa güllüş, daha doğrusu sarkazm müşahidə olunur. Oxucuya nisbətən zövq, duyğusal ovqat aşlayan güllüş, əslində onu düşünməyə vadar edir; "niyə belə olmalıdır ki?" Sarkazm hadisəni güllüş, qinaq hədəfinə çevirməkdən daha çox üzərində islah işlərinə dəvət olunmadan xəbər verir. Belə hekayələrdə Mirzə Cəlil ruhunun, aurasının təsiri dolaşlığı hiss olunur, amma bircə fərq ondadır ki, zaman dəyişdiyi kimi insanlar da dəyişmişdir. Əli bəy Azəri isə klassik üslub tərzini qoruyub saxladığı kimi hadisələrə bu günün gözü ilə baxmayı da bacarrı, bir növ klassikliyə müasir rəng qatır. Bu cür prinsipiallıq onun ilham enerjisini artırır və sanballı mövzuları işləməyə cəsarətləndirir. Necə ki, dahi Nizami Gəncəvi deyirdi:

"Gərək söz meydani gen olsun müdam.

Atını dörd nalla səyritsin ilham".

Bax, belə sanballı əsərlərlə müasir ədəbiyyatımızın inkişaf yoluna işqli izlər düşür - Əli bəy Azəri izi. (Əsərlərindən göründüyü kimi o, heç kimin tapdanmış, hamar izi ilə getmir). Bu izin görünən zolaqlarında isə sabahın roman, povest və hekayələri, yeni-yeni araşdırmacların məhsulu olan publisistik məqalələri, elmi-tədqiqat axtarışları Əli Bəy Azərinin yolunu gözləyir.

ƏLİ BƏY AZƏRİ

QARIN QUTABI

(hekayə)

Hacı İbrahimin həyəti yenə də adamla dolu idi. Yayın bu cırhacırında hər kəs bir kölgəlik tapıb oturmuşdu. Hacı özü eyvanda qonaqlarını, daha doğrusu yanına gələn xəstələrini qəbul edir, onların dəndlərini dinləyir, məsləhətlər verir, yol göstərirdi. Bu müqəddəs ocağa üz tutub gələnlər arasında hər tip insan tapmaq olardı; ağızı əyilən, beyni pozulan, iştahdan düşən, yuxusunu qarışdırıran, özünü halsiz, bir balaca pis hiss edən, arvadı ilə barışmaq istəyən, bir sözlə, el-oba adamından problemi yaranan hər kəs ilk olaraq Hacının yanına gəlirdi. Belə bir kəraməti Tanrı bu ocağa vermişdi, nə etməli, insanların ümidsizliyə düçər olduğu vaxtlar onlara ümid çırğını yandıran birisi olmalıydı, ya yox?!

Hacının qapısına təkcə dəndləri ilə bağlı deyil, dost qismində ona baş çəkib hal-əhval tutmağa, şirin səhbətlərinə qulaq asıb dəyərli məsləhətlər almağa gələnlər də az deyildi. Dəllal Yaşarın oğlu Mirmüşviq də belələrindən biriydi.

Pəhləvan cüssəli, boylu-buxunlu Mirmüşviqin bir neçə çatışmayan cəhəti vardı ki, hamını ondan uzaqlaşdırırırdı. Həmişə dolanışığından şikayetlənər, naşükürlük edərdi. Qohumların, dostların onu başa düşməməsindən danışar, ən çox da gəzintiyə gedərkən özləri ilə aparmadıqlarından lap uşaq kimi azayanardı. Hamının üzünə gülər, arxasında mənfi cəhətlərini söyləyərdi. Ən əsası isə yaşıının qırx beşi haqlamasına baxmayaraq tez-tez yeni-yetmələrlə həmsöhbət olar, evlənmək məsələsi

ortaya gələndə göyə daş atıb başını altına tutardı.

-İndiyə kimi biz sənə bəlkə yüz dəfə demişik, sən isə hər dəfə bu qulağından alıb o biri qulağın-dan havaya vizıldatmışan. - Söhbət düşən kimi Hacının böyük qızı Vüsalə banu bu dəfə Mirmüşviqi qabaqladı, ona imkan vermədi ki, qırıq qramofon valı tək həmişəki səhbətlərini başlasın. Bilirdi ki, Mirmüşviq başlasa onu heç kim saxlaya bilməz. Əttökən səhbətlərini dəyirman kimi bir ucdan üyüdüb tökəcək. - Sənin taylarının hamısı çoxdan ailə, uşaq, ev-eşik sahibidir. Sən isə quleybani kimi hələ də tək-tənhasan. Deyək ki, dostlarından kimsə ailəsini götürüb istirahətə yollanır. Bax, səni özləri ilə necə aparsınlar?

-Mən demirəm ki, qalmaq üçün bir ev tutaq, ya da məşədə bir çadır quraq, deyirəm gəzintiyə birlikdə gedək. Lap mənim maşınımla ürəkləri hara istəyir, oraya yollanaq. Benzini də mənlik olsun, özüm alaram. Kənddə də onlar bir ev tutarlar, mən də özüm üçün lap kəndin o biri başında otaq kirayələrəm. Bir neçə gün qalib dincələrik, adam kimi istirahət edərik.

-Mirmüşviq, sənin o əziz canın üçün alınmaz. Sən olasan, kəndin o başında tək-tənha oturasan!

- Hacının ortancı qızı, zarafatları, gülməşəkər atmacaları ilə hamını güldürən Şəhrəbanu adəti üzrə əl-qolunu ölçə-ölçə müdaxilə etdi. - Özünə hörmət qoyan heç bir kişi ən yaxın dostu olsa belə özgəsini ailəsi ilə birlikdə istirahətə aparmaq istəməz. Aparsa belə istirahət onun burnundan

gələr, arvadının yanında da beş qəpiklik hörməti qalmaz.

-Mən onlara nə edəcəm ki, burunlarından gəlsin? İstəyirəm gedəm havamı dəyişəm, şəhərdən, bu boğunuq mühitdən bir neçə günlük aralaşsam.

-Sən necə yəni başa düşmək istəmirsin? - Hacının balaca qızı Həcərbanu az qaldı ki, Mirmüşviqin çənəsinin altına yerisin. - Gəzintiyə çıxan dostun arvadı ilə istirahət etsin, yoxsa vaxtını səninlə boş-boş laqqırtı vurmağa sərf etsin? Günah sənin özündədir, sənə nə qədər dedik ki, evlən, evlənmədin... Bir də istirahətə getmək istəyirsən, get də, kim sənin qabağına durur?

-Tək alınmir... axı.

-Bu söhbətin heç bir faydası yoxdur. - Hacının böyük kürəkəni Hacımurad bayaqdan bəri qızışmaqda olan söhbəti görüb öz replikasını atdı. - Bu dedikləriniz Mirmüşviqin qulağının dibində arı yox ha, heç nünnü kimi də vizildamır. Ona nə deyirsiniz, deyin, evlənmək deməyin. Odur ki, söhbətin mövzusunu dəyişin.

-Niyə belə deyirsin? - Mirmüşviq narazılığını bildirdi. - Deməyinə demisiniz, mən bunu danmiram, ancaq yaxşı deməmisiniz, elə-belə sözgəlişi demisiniz. Yaxşı desəydiniz, mən də evlənərdim.

-Necə yaxşı demədiniz? Yaxşı demək necə olur ki? Buna bax, bizi hələ borclu da çıxartmaq istəyir. - Həcərbanu əlini yellədi. - Səni aparıb kimlərlə tanış eləmədik? Hərəsinə bir mız qoydun. İndi də sənə tay qız yoxdur, olanların da hamisi ərdədir, aralarında əsgər anası olanlar da var. Boşanmışlarla da sən evlənmək istəmirsin. Yoxsa könlündən keçir ki, sənə bu yaşda yeniyetmə qız axtaraq?

-Sənə münasib olanlardan bircə Dürdanə qalıb - Məşədi Bahadurun qız nəvəsi. - Şəhrəbanu barmağını qatlayıb əlavə etdi. - Onu da neçə dəfə demişdik, gah sən bəyənmədin, gah da o, özü-nü naza qoydu. İndi bilmirəm, bu söhbətə yenidən qayıtsanız, alınar, ya alınmaz.

Mirmüşviq alındı, bilmədi nə cavab versin. Dürdanədən ötrü onun ürəyi üçunurdu, intəhası özünü o yerə qoymaq istəmirdi, fikirləşirdi ki, bəlkə daha gözəlini, daha cavanını tapdı. Odur ki, tabe olmağa tələsmirdi. İndi də yayın istisi bir yandan, Hacının qızlarının köhnə söhbəti təzələmələri də digər yandan onu künçə sıxışdırıcı, baxdı ki, alnından, boyun-boğazından tər puçur-puçur axır. Cibindən güllü dəsmalını çıxar-

dib əvvəlcə alnının, sonra boyun-boğazının təri ni sildi. Dəsmalı açdığı kimi də səkkiz qatlayıb cibinə qoydu.

-Lap uşaq kimidir. Dəsmalı, gör necə nümayışkaranə qatlayır. Yəni demək istəyir ki, mənim güllü dəsmalım var, özü də arasına odekalon fisqırtmışam. - Şəhrəbanu Həcərbanunun qulağına piçıldadı və hər ikisi bir-birinə sıxlaraq qımişdilar.

-O vaxt mən nə dedim ki? - Mirmüşviq eşitməsə də bildi ki, söhbət ondan, hansıa düz olmayan hərəkətindən gedir. - Dürdanə ilə gərək bir neçə dəfə görüşərdik. Bir-birimizi yaxından tanıydıq, bir-birimizə öyrəşərdik.

-Yox bir, isinişərdik! Görüşərdiniz də..., niyə görüşmürdünüz? Kim qoymadı görüşəsiniz? Bəlkə biz görüşdürümləyidik? - Vüsələ banu onun sözünü ağızında qoydu. - Bir də sən nə zəmanədə yaşayırsan? Yox, bir küçələrə düşüb günlərlə qız güdəcəksən. Əlbəttə ki, otuz beş-qırx yaşlı qızı indiyə kimi istəyən də olub, əlin-dən tutub bulvarda gəzməyə aparan da, hələ de-sən, lap qucaqlayıb bağrına basıb öpen də. Sən bunu eşitmək istəyirdin?

-Ciddi deyirsin? - Mirmüşviq bir az pərt oldu, sıfəti allandı.

-Demirəm ki, bunlar olub. Yanlarında deyildim, imanımı yandıra bilmərəm. Ancaq gərək sən də məntiqlə düşünəsən. Dürdanə evdə oturub otuz beş-qırx yaşına kimi gözləməli idi ki, görsün Mirmüşviq bəy nə vaxt gəlib onu atasından istəyəcək.

-Yazıq qız o qədər gözlədi, gözlədi, axırda anası gözləyə bilməyib o dünyaya köç etdi.

-Yaxşı, yaxşı, məni az danlayın. - Mirmüşviq lap uşaq kimi acizanə xahişə keçdi. - İndi səhvimi düzəldə bilərəmmi?

-Niyə düzəltmirsən. - Nəhayət ki, Hacımurad da öz sözünü dedi. - Yel qayadan nə aparıb ki? İndi dur, get Məşədi Bahadurgilə. Eşitdiyim görə, Dürdanə də bir az nasazlayıb, güntumavıdır, nədir, ondan olub.

-Olmaya onu da gün vurub?

-Gün yox e..., onu gərək ilan vurayıdı. - Həcərbanu atmaca atdı.

-Yox, onu gün vurmayıb, sobanın istisi qarsdırıb. Deyirlər indi yaxşıdır. - Şəhrəbanu aydınlıq gətirdi. - On-on beş gün olar ki, işini də dayandırıb.

-Şirniyyat sexini bağlayıb? - Vüsalə banu sruşdu.

-Hə! Xəbəriniz yoxdur? Sexi bağlayıb, işçiləri də buraxıb. - Şəhrəbanu bildirdi. - O günü zəng etmişdim, hal-əhval tuturdum. Dürdanə özü belə dedi.

-Get, get! - Bunu eşitcək Həcərbanu dilləndi. - Şansın varmış, yaxşı fürsətdir. Belə girəvə ələ düşməz. Get, Dürdanəni yolux. De ki xəstələnməyini elə indicə, bu dəqiqə eşitmisən. Eşidən kimi də birbaş durub onlara gəlmisən. Xoş dañış, Dürdanəni şirin dindir. Qızdır da, durub səni bu yaşda asib-kəsməyəcək ki? Sonra da təklini elə. Qorxma, bir az ürəkli ol.

Mirmüşviq durmaq istəyirdi ki, Hacının kiçik nəvəsi padnosda çay gətirdi.

-Mirmüşviq əmi, hara durursunuz, çay gətirdim axı. Buyurun, için, yarpız çayıdır. Samovar indi qaynadı, elə qaynayan kimi də dəmləyib gətirdim.

-Sağ ol, ay Ərəstun, səndən yoxdur, bir dənəsən. - Mirmüşviq təşəkkürünü edib qalxdı. - Bax, gör, dayının ayaqqabı şotkası hardadır? Tap, gətir, ayaqqabalarımı təmizləyim, gedirəm.

-Təmizləyim yox, elə sürt ki, par-par parıldasın.

Mirmüşviq ayaqqabalarını par-par parıldadıb çıxıb getdi və ordan birbaş Məşədi Bahadurgılə yollandı. O, gedəndən sonra Həcərbanu konfet gətirmək adı ilə içəri otağa keçib Dürdanəyə mesaj göndərdi: "Muştuluğumu ver. Mirini yola gətirmişik. İndi sizə gəlir. Bax, ha, bu dəfə şansını qaçırmam!"

Üç bacı, iki qardaş olan ailədə sonbeşik Mirmüşviqin öz işi vardı - kran işlədirdi, xeyli vaxtdı ki, özündən beş yaşı böyük qardaşı Ələkbərlə şərik işləyirdilər. Elə ki, bir az pullandı, başladı kran alveri ilə məşğul olmağa. Düz on beş ildir ki, kran alveri edir. Rayonlarda kran qoymayıb qalsın. Kolxoz, sovxoziqlar dağılımdan həyətlərdə qalıb pas atmış, təkərləri çürüyərək partlamış kranların sorağını alan kimi həmin yerə yollanır, ucuz qiymətə alır, düzəltmək mümkün olsa elə yerindəcə sazlayır, düzəldə bilməsə də ya qoşquda, ya da yükdə şəhərə gətirir. Sonra lazım olan detalları tapıb kranı işlək vəziyyətə salır. Az bir müddətdə özü işlədir, yaxşı müştəri çıxan kimi də satır. Bu minvalla xeyli qazanıb, biznesdə necə deyərlər, irəli düşüb, hələ bir ləqəb də

qazanıb; "Kran Mirmüşviq".

Dürdanə də, insafən yaxşı qızdı - böyük-kiçik yeri biləndi. Əlindən hər nə iş desən, gəlir. Ləziz-ləziz yeməklər bişirmək, şahlara layiq süfrələr bəzəmək, ev-eşik yiğişdirmək, tikiş tikib yamağı bəzək təki vurmaq - elə vurmaq ki, yamaq olduğu bilinməsin, paltar ütüləmək; bir sözlə, ərgən qızə nə lazımdırsa hamısını bacarı. Bircə bu vasvasılığı olmasayındı indi çoxdan bir kişinin çıraqını yandırırırdı. Vaxtında nə qədər müştəri çıxıda hərəsinə bir mız qoydu. Elə ki, yaşı otuzu keçdi, adı evdə qalıb qarımış qızlar siyahısına düşdü. Müştərilərin səsi, sorağı kəsildi, qaldı bir özü, bir güzgüsü, bir də darağı. Bir müddət işi-gücü daranıb bəzənmək oldu. Sonra yavaş-yavaş qardaşları ona verdikləri pulun miqdarını azaltdılar və Dürdanə iş axtarmağa başladı. "Allah vurub onları, iş tapıb işləyəcəyəm. Öz əlim, öz başım olacaq. Öz qazancımla necə lazımdır bəzəniib düzənəcəyəm" dedi. Əvvəl-əvvəl orda-burda kiçik yır-yığış işləri tapıldı. Bunun nəticəsində Dürdanə beş-on manat pul qazana bildi, amma nə bu pul yaraya dərman oldu, nə də işin adını qohum-əqrəba arasında açıb-ağartmaq mümkün deyildi. Necə deyə bilərdi ki, beş qardaşın bir bacısı, həm də Məşədi Bahadurun nəvəsi gedib onun-bunun evində yır-yığış işləri ilə məşğuldur? Axır ki, belə işlərdən bezdi və şirin dilini işe salıb yenidən qardaşlarının üstünə qayıtdı. Onların köməkliyi və himayəsi ilə başına beşaltı qız-gəlin toplayıb məhəllədə şirniyyat sexi açdı. Tez bir zamanda özlərini ətrafa tanıdırıb əllərinin dadını dörd bir yana bəyan elədilər. Dürdanə başına topladığı xanım əllərlə yaxşı işlədi, yaxşı da qazandı. Elə ki, əlinə babat pul gəldi, əvvəlcə üst-başına yaxşıca əl gəzdirdi. Dalınca dişlərini düzəldirdi - ağızına muncuq kimi ağ farfor dişlər düzdürdü. Sonra da gözlərinə linza qoydurub oldu iş adamı Dürdanə xanım. Daha işçiləri ilə bərabər qolunu çımrayıb xamır qarışdırmadı, əlini una bulaşdırmadı.

Bu ilin istisi hamını qarslığı kimi Dürdanə xanımdan da yan keçmədi, baxmadı ki, sex rəisi-dir. Onu elə qarixdırıcı ki, qız karixlığından kölgəyə qaçmaq əvəzinə sexə girdi. Gedib durdu təndirin yanında, qızlarla başı söhbətə necə qarışdısa, bir də baxdı ki, burnundan qan damcılaryı. Sonra da huşunu itirdi. Onu sexdən necə çıxartdılar, kim çıxartdı, hara apardılar, təcili yar-

dım maşını nə vaxt gəldi, iynəni kim vurdu, bütün bunlardan xəbərsiz qaldı Dürdanə xanım. Bir də ayıldı ki, evdə, yataqdadır, gəlinləri də dörd bir tərəfində. "Yenə ha yana dönsə siz canım-ci-yerimsiniz, sizə qurban olum" dedi və yenidən huşa getdi. "Qoy yatsın, özünə gələndə ayılacaq, başa düşəcək hər şeyi" dedi gəlinlər, yəni onun nazını çəkən qardaşı arvadları. Həmin gündən bu günədək də növbə ilə Dürdanə xanımın keşiyində, qulluğunda durdular. Elə ki, dirçəldi, hər kəs öz evinə döndü, indi hər işini balaca qardaşının arvadı Nargilə görür, çox mehribandırlar, heç elə bil gəlin-baldız deyillər.

Dürdanə xanım xəstə düşən kimi şirniyyat sexini bağladı. Həm alış-verişə fiziki cəhətdən nəzarət edə bilmirdi və bu işi heç kimə tapşırmaq istəmirdi, həm də son vaxtlar alver yaman zəifləmişdi. Qızların əlinin dadı qaçmağına qaçmamışdı, yerindəydi, amma şirniyyata tələbat azalmışdı. Ya istilər düşdüyündən camaat şirin şeydən qaçırdı, ya da xəmir yeməklərin xeyrindən çox ziyanını görürdülər. Elə uzun müddət bir işlə məşğul olmaqdan Dürdanə xanım özü də bezmişdi, yeni məşguliyyət barədə düşünürdü.

Mirmüşviq həyətə çatanda dörd-beş nəfər oturacaqda oturub nə barədəsə səhbət edirdilər. İlk əvvəl onların hər biri ilə əlbəəl görüşdü. Bu məhəllədə onu yaxşı tamyıır, hörmətlə yanaşırıldılar. Çünkü bilirdilər ki, Məşədi Bahadur ailəsinin dostu Dəllal Yaşarın ərkəsöyüն oğludur. Mirmüşviq elə ki, həyətdə toplaşanlarla görüşüb hal-əhval tutdu, dərhal mətləbə keçdi. Dürdanə xanımın xəstə olduğunu bir də dəqiqləşdirdikdən sonra üzrxahlıq edib onu yoluxmağa gəldiyini bildirdi.

-Buyur, buyur, keç içəri. - Qonşularından Mürsəlin oğlu Yavər ona yol göstərdi ki, Mirmüşviq Dürdanə xanımın olduğu atası evinə keçsin. - Yəqin ki, evdədirler. Atasından, qardaşından, gəlinlərindən kimsə evdə olmalıdır. Olmasa da yanında qızlardan kimsə var.

Mirmüşviq qapını döyən kimi açıb içəri keçdi. Dəhlizdə qapını açmağa gələn Nargilə ilə rastlaşdı.

-Gəl, Mirmüşviq qardaş, keç içəri. Xoş gəlmisiniz. - Nargilə onu gülərzülə qarşılıyib içəri dəvət etdi. - Yəqin ki, Dürdanə xanımın xəstələnməyini eşidib gəlmisiniz?

-Hə, hə, Nargilə bacı, elə bir az olar eşitdim. Eşidən kimi də durub birbaşa buraya gəldim.

Dürdanə xanım zal otaqda divanda oturub televizora baxırdı. Dəhlizdə danışılanları eşidib səsləndi:

-Mirmüşviq, dəhlizdə durma, keç içəri, buraya gəl.

Mirmüşviq qonaq otağına keçdi.

-Həmişə ayaq üstə, Dürdanə xanım, axırıncı azarınız olsun! - Bunu deyib bir az dil-ağız elədi.

-Sağ ol! Artıq hər şey keçib gedib, indi yaxşıyam. - Əli ilə masanın qarşı tərəfindəki kreslonu göstərdi ki, keçib orda əyləşsin. Bilirdi ki, Mirmüşviq ağına-bozuna baxan deyil, keçib onunla yanaşı divanda da otura bilər. Sonra de ki, burdan dur, orda otur. Bəri başdan demək lap yaxşıdır, sonra qonağa qarşı hörmətsizlik olar. Elə ki, Mirmüşviq qarşı tərəfə keçib üzbüüz kresloda oturdu, o dəqiqə Dürdanə xanım "uf" deyib rahatlandı və pultu götürüb televizorun səsini azaltdı.

-Siz bir az səhbət edin, mən isə çay hazırlayıım.

- Nargilə dəhlizdən bunları deyib mətbəxə yollandı.

-Zəhmət çəkməyin!

Mirmüşviq onun ardınca bunu desə də Nargilə eşitmədi, çünkü o, artıq mətbəxə daxil olub qapını bağlamışdı. Odur ki, özünü cəmləşdirib üzünü Dürdanə xanımı tutdu:

-İnanın mənə! - Mirmüşviq əlini sinəsinə qoyub xüsusi pafosla səhbətə başladı. - Dürdanə xanım, eşidən kimi ki, siz xəstələnmisiniz, durub birbaşa bura gəldim.

-Çox sağ olun! İnanıram. - Dürdanə xanım yumşaqcasına, bir az da nazlana-nazlana təşəkkürünü bildirdi. - Əziyyət çəkmisiniz.

-Nə əziyyət?! - Mirmüşviq coşdu. - Sizin kimi bir xanıma bu nədir ki? Bir də gəlmək mənim borcumdur, quru ayaqla, sadəcə yoluxmağa gəlmisəm. Bəlkə də mənə inanmayacaqsınız, ancaq inanın mənə, eşidəndə ki, sizi gün vurub...

-Gün yox, sobanın istisi... - Dürdanə xanım astadan dilləndi.

-Hə, hə, bağışlayın, sobanın istisi. Eşidəndə çox pis oldum.

Mirmüşviq bir an duruxub başını qasıdı. Sonra cibindən güllü dəsmalını çıxardıb əvvəlcə alnının tərini, sonra da boynunun, boğazının nəmini sildi. Dəsmalı uşaq kimi nümayışkaranə şəkildə səkkiz qatlayıb cibinə qoydu və sözünə davam etdi.

-Dürdanə xanım! - Mirmüşviq sanki nə isə xahiş edəcək kimi acizanə müraciət etdi.

-Hə, eşidirəm. - Dürdanə xanım həzin bir səs-lə cavab verdi ki, Mirmüşviq mətləbə keçsin, sö-zünü uzatmasın.

-Heç bilmirəm, necə deyim...

-De, elə birbaşa de, gəlsin.

-Siz Allah, bağışlayın. Bəlkə də xətrinizə dəyə bilərəm.

-Yox, yox, siz nə dediniz ki, xətrimə dəysin. Bir də ki xətirə dəyəsi vaxtlar çoxdan keçib gedib.

-Mən elə belə də bilirdim. Allah öldürsün məni. Deməli, o vaxt sizin xətrinizə dəymişəm. Odur ki, siz hələ də məni bağışlaya bilmirsiniz. Siz Allah, indi bağışlayın. Dönə-dönə üzr istəyirəm sizdən.

-Mirmüşviq, üzr istəməyə ehtiyac yoxdur. Siz heç vaxt mənim xətrimə dəyməmisiniz. Heç xətrimə dəyəsi ifadə də işlətməmisiniz. Buyurun, çəkinmədən sözünüüzü deyin.

-Bilirsiniz, mən bunu çoxdan sizə demək istəyirdim, ancaq deyə bilmirdim. Fikirləşirəm ki, bəlkə də, indicə məqamı yetişib.

-Mirmüşviq, nəyin məqamı yetişib? Sən nə danışısan? Niyə belə ibarəli sözər işlədirsin? Tez elə, de görüm, nə demək istəyirsən?

-Siz qeyri-adi dərəcədə ağıllı xanımsınız. Bəlkə də tanıldıqlarım qızlar arasında ən ağıllısı, bacarıqlısı sizsiniz. Düşünürəm ki, məni başa düşərsiniz.

Nargilə dəhlizdə görünüb yenidən mətbəxə qayıtdı. Səbri tükənməkdə olan Dürdanə xanım masanın üzərindən Mirmüşviqə tərəf əyildi.

-De, görüm nə olub? Yenə nə eşitmisən?

-Vallah, heç nə eşitməmişəm. - Mirmüşviq yenidən güllü cib dəsmalını çıxardıb alnından sıfəti aşağı puçur-puçur axan tərini sildi, sonra boyun-boğazını quruladı və bu dəfə dəsmalı qatlamañan eləcə bürmələyib cibinə basdı. - Deyirəm ki, xeyli vaxtdır işlərim yaxşı getmir. Indi əlinə pul düşən hər kəs xaricdən kran alıb gətirir. Kran işini bilən də, bilməyən də burnunu soxur. Ölkəyə o qədər xarici kran daşıyb gətiriblər ki, keçmiş şura kranlarına daha ehtiyac qalmayıb.

Bu zaman mətbəxdən çıxan Nargilə padnosda çay gətirdi, hərəsinin, elə özünün də qabağına bir stəkan çay qoyub divanda oturdu.

-Hə! - Mirmüşviq sözünə davam etdi. - Eşitdimə görə, sizin də işləriniz yaxşı getmir, biznesiniz büdrəyib.

Dürdanə xanım bir Nargiləyə, bir də kəkələ-yə-kəkələyə danışan Mirmüşviqə baxdı. Ona elə gəldi ki, Mirmüşviq Nargilənin yanında danışmaq istəmir, sözünü təklikdə deməyə saxlayır. Odur ki, ona söz deməyə şans yaratmağa çalışdı.

-Nargilə, könlümə mürəbbə düşüb, zəhmət olmasa, bizə ciyələk mürəbbəsi gətir.

Söz Dürdanə xanımın ağızından çıxar-çıxmaz Nargilə ayağa qalxıb bayaq çay gətirdiyi boş padnosu götürərək mətbəxə yollandı.

-İndi de. De, görüm nə demək istəyirsən? Ancaq tez de, məni partlatma. - Dürdanə gözlərini Mirmüşviqin gözlərinə zillədi.

-Dürdanə xanım! - Sanki bir sərr açacaqmış ki-mi Mirmüşviq aşağı tonla dilləndi. Masanın üstündən bir az da Dürdanə xanımı tərəf əyildi. - Mənim sizə bir təklifim var.

-Buyur, görüm! - Dürdanə xanım: "axır ki, bu da qeyrətə gəldi" deyə düşünərək geriyə çəkilib divana yayxandı və yaxalığını yelləyərək dərin-dən nəfəs aldı. - Mən bu təklifi səndən neçə illərdir gözləyirəm. Buyur, de təklifini, çəkinmə.

-Gəlin, sərmayələrimizi bir yerə cəmləşdirib qarın biznesi ilə məşğul olaq. Yerini də eləmisi, sallaqxananın müdürü ilə sözgəlişi danışq da aparmışam. Əntiqə alınar, həm ucuz, həm də gəlirli. Bilirsiniz, indi qarın qutabı necə xod gedir? Bu eşşək əti səhbəti çıxandan sonra...

-Həə.., eşitdim. Beş min eşşəyi kəsib camaata necə yedirdiblərsə...

-İndi hamı elə bilir ki, hər yerdə ancaq eşşək əti verirlər. Odur ki, kafelərdə ət qutabına, göy qutabına heç baxan da yoxdur, hamı qarın qutabını yemək istəyir. Qarın qarındır də. Nə fərqi var, eşşək qarnı olsun, ya inək, camış? Nə deyirsiniz, razişinizmi? Siz Allah, bircə yox deməyin.

Dürdanə xanım gözlərini bərldərək tavarı süzdü, "puff" eləyib üzünü o tərəfə döndərdi: "Allah vurmuşdu səni. Sənin özündən də, təklifindən də peyin iyi gəlir. Yox bir peyin təmizləyib qarın qutabını bişirməyim çatışmırı! Mən də deyirəm kişinin oğlu qeyrətə gəlib, sevgi təklifi etmək istəyir".

Nargilə ciyələk mürəbbəsi gətirib ortaya qoyma. Dürdanənin bir az əvvəl həyəcandan parıldayan gözleri oləziməyə başladı, sanki otağı peyin iyi bürdü, havası çatışmadı onun. Sevimli ciyələk mürəbbəsinin ətri də onu özünə çəkə bilmədi.

ŞƏRQİYYƏ BALACANLI

Şərqiyə Balacanlı 1949-cu ilin fevral ayının 4-də İsmayıllı rayonunun Zarat kəndində dünyaya göz açıb.

1967-ci ildə İsmayıllı şəhər 1 sayılı orta məktəbi bitirdikdən sonra Bakı Rabitə Elektrikləşdirmə Texnikumuna daxil olub. Ali təhsil almaq arzusu ilə 1970-ci ildə sənədlərini Azərbaycan Xalq Təsərrüfatı İnstitutuna verib. Qiyabi yolla ali təhsil alan Ş.Balacanlı institutu 1975-ci ildə, iqtisadçı ixtisasına yiyələnməklə bitirib.

Şərqiyə xanım təqaüdə çıxana qədər iqtisadçı kimi əmək fəaliyyətində olub.

Şərqiyə ana 3 oğul dünyaya gətirib.

Hazırda ara-sıra şeirlər yazmaqla bərabər, mehriban ailəsinin, oğlanlarının, gəlinlərinin, nəvələrinin qayğısını çəkir.

Şərqiyə Balacanlı "Ürəyim dünya boyda" şeirlər kitabının müəllifi, "İsmayıllı Yazarları" ədəbi ictimai birliyinin və "Dağçıçəkləri" ədəbi məclisinin üzvüdür.

Mənim arzularım

Mehdən xumarlanıb, şehdən islanan,
Çiçəklər açacaq yenə bu bahar.
Köçəri quşlara qoşulub gələn,
İrili-xirdalı arzularım var.

Vətən azad olsun - baş arzum budur,
Mən onda görürəm şöhrəti, şanı.
Mənim ƏSGƏR OĞLUM, qalx, ayağa dur,
Deyib-gülən görək bu il Şuşanı.

Yeri yaxşı şumla, əkinçi qardaş,
Torpağa bol məhsul verən toxum səp.
Bitsin qələbəylə başlanmış savaş,
Düşmən baxammasın bir də bize çəp.

Vətən başdan-başa geysin al-əlvan,
Bəxtəvər böyükün körpə balalar.
O qədər artsın ki, eldə toy-nişan,
Mağar yeri olsun düzələr, talalar.

İlhamlı yol gedək gələn sabaha,
Mehriban olaq ki, Haqq sevsin bizi.
Umu-küsüləri unudaq daha,
Sevək canımıztək Vətənimizi.

Yaz gəlir

Yaz gəlir.
Onunla bərabər
Xəyalıma gəlir nənəmin
Yeddinci əsrədə toxuduğu xalça.

Yaz gəlir.
Nə xoşdu mənzərələr,
Göz oxşayan tablolar min-min.
Yenə çiçək açıb həyətimizdə alça.

Güllərin açılmasını bayram edir arı,
Dərədə səsini artırıbdı sular
Nə qədər xoşdur bunları
Görmək və duymaq.

Xalıda təsvir ediblər baharı,
Seyr etdikcə dilə gəlir arzular.
Gəzmək istəyirsən
Bu eli oymaq-oymaq.

Gör neçə xalımız talanıb
zaman-zaman,
Yurddan uzaq düşüb
nənəmin əl izləri,
Bir də başımız üstündə
Ruhu nigarandı,
Danışdıqca qəlbim yandı.

Uşaqlar qaçışırlar...
Ay can, ay can!
Şair də gülə bənzədir,
Ürəyindəki sözləri
Son toxunan xalımız -
Çiçəklənən Azərbaycan.

Qocalar evi

Birisi nənədir, birisi baba.
Qocalar evində bitir yolları.
Sonsuz da deyillər, bilir el-oba,
Oğul, qız gəzdirib bir vaxt qolları.

Baxmaq çox çətindir çöhrələrinə,
Tanrıdan ölümdür umacaqları.
Suallar baş alıb gedir dərinə.
Görəsən yanırmı od-ocaqları?

Atadan, anadan dönən balalar,
İnsan nəyi əksə, onu da biçər.
Qorxun Yaradandan, ar eləyin, ar,
Mərhəmətsiz övlad göz yaşın içər.

Sona anaya

Ağrıdan, acıdan keçdi yolların,
Oğul, qız böyüdü zərif qolların.
Xatirəsi qalıb ötən illərin,
Haqqə qovuşmusan Sona anamız.

Oğlunun, qızının yanağı solub,
Həyətdə ağaclar saçını yolub
O qədər qayğıkeş, mehriban olub,
Qəlbən ana deyib ona, anamız.

O gün - yetişəndə ayrılıq dəmi,
Gedişin ağlatdı bütün aləmi.
Cənnətin geyimi budur, eləmi?
Girmişdin bəmbəyaz dona, anamız?

Nəvəmin sualları

Yarpaq niyə yaşıldır?
Alma nədən qırmızı?
Soruşur məndən nəvəm -
Oğlumun dəcəl qızı.

Çay niyə gecə-gündüz
Axır, yorulmur, nənə?
Bütün günü, hey verir
Nəvəm suallar mənə.

Nə qədər danışsa da
Doymuram söhbətindən -
Balam, hər şey yaranıb
Tanrıının qüdrətindən.

Yurdu, eli sevə-sevə

(Qardaşım Murada)

Beş bacının qardaşsan,
Səni daim uca gördüm.
Şirin, şəkər arzulardan
Saf adına çələng hördüm.

Baba dağının qarıtək,
Paksan, amma ki, odlusan.
Sinəndə el sevən ürək,
Xoş arzulu, muradlısan.

İlləri boş yaşamadın,
Erkən düşdü saçına dən.
Ocaq sevən, Vətən sevən,
Oğul-uşaq yetirmisən.

Bizə arxa, dayaq oldun,
Sevilən ərsən, atasan.
Yurdu, eli sevə-sevə,
Qardaş, yüz yaşa çatasan!

Fəxrlə çəkirik təmiz adını

(Mirzə dayının ölümünüə)

Sən dərman deyirdin dağ havasına,
Birdənmi tükəndi dərmanın, həbin?
Hamını sevərdin doğma balantək
Bitməyən yol oldu ömür məktəbin.

Verdin ürəyini haqqı, zəhmətə,
Hamının gözündə oldun pir, uca.
Şirin arzuların vardı bar, bəhər,
Bəxtəvər bir ata, baba olunca.

Eli sevdiyindən, el səni sevdı,
Üzünə hər evdə qapı açdır.
Çiçək balaların sənin adınlı,
Qalxıb ucaldılar, ətir saçdır.

Ölüm xəbərinə inanmaq ağır,
Olub and yerimiz məzarın indi.
Üzü soyuqsa da qara torpağın,
Səndən danışdıqca qəlbim isindi.

Səni şad görərdik, ruhun şad olsun,
Fəxrlə çekirik təmiz adını.
Amma gedişinlə, ay Mirzə dayı,
Qırdın doğmaların qol-qanadını.

Açacaq

(Şəhidlərə)

Əriyəcək yağan qarlar,
Çəmən yenə gül açacaq.
Dərədəki bənd-bərəni
Qəfil gələn sel açacaq.

Məğrur dayanıb qalalar,
Qonaq gözləyir talalar,
Bu məsum, körpə balalar
Yeriyəcək, dil açacaq.

Var bu elin vuran qolu,
Neylər bizi yağış, dolu?
Qarabağa gedən yolu
Yumruq olan el açacaq.

Bir gün doğmaların görüşməyi var (Bacım Mirvarinin ölümündə)

Oxuya bilmədim alın yazımı,
Orda bacımın da ölümü varmış.
Ana sevgisindən doymayan bir qız,
Bir gün bacıdan da yetim qalarmış.

Qoşa qanad idik bu dünyada biz,
Sənin gedişindən bəllidir halım.
Ana yox, bacı yox, bəs ətrinizi
İndi hansı güldən, ciçəkdən alım.

Göz yaşı axıtmaq köməyə yetmir,
Yandırır qəlbimi soyuq bir məzar.
Dünyanı tərk etmək bəhanəsiylə,
Bir gün doğmaların qovuşması var.

Atasız qalan dörd qızə

Ata, ruhuna qurban,
Gün görmədi Günayın.
Dünyaya göz yummusan,
Batıb Günəşin, Ayın.

Adımı Gülər qoydun,
Necə gülüm bu anda?
Kimsəsizəm, kiməm mən,
Bu atasız cahanda?

Şəhla gözlü balanam,
Gül yığardin adıma.
Ahım, axan göz yaşım,
Yetə bilmir dadıma.

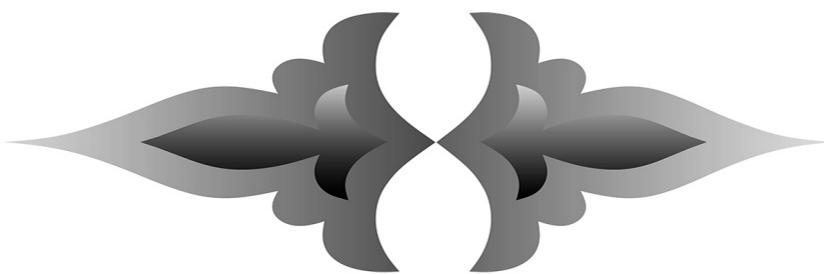
Sənin Könül qızının,
Bir daha könlü gülməz.
Atasız qalmaq nədir
Oğul qız kimi bilməz.

Arız

Bizim balaca Arız
Bala kimi, çox əziz.
Sevir sual-cavabı,
Həm də dəftər-kitabı.

Sevir qışı, baharı,
Böyükür arzuları.
Bilir güc elmdədir,
Bilir oxumaq nədir.

Sevir nənə-babası,
Sevir eli-obası.
Bizim sevimli Arız
Mübarizdir, mübariz.

ŞƏFAQƏT CAVANŞİRZADƏ

SOLTANBƏY ƏFSANƏSİ

(*hekayə*)

1977-ci il. Yay fəslinin birinci ayı.

Bəstəboy dədəmin çatmaqaşlarının altından bizi baxan sərt baxışları ilk dəfəydi ki, o gün yumşalmışdı. Əslində, atamın ürəyi yumşaq, mərhəmətli adam idi. Nənəmin, onun bir dediyini iki etmədiyindən bunu bilirdik. Şərq ölkələrində ataların övladları ilə, xüsusən, oğlanlarıyla pərdə saxlaması yazılmamış qanunlardandı. Sovet dövrünün uşaqları olsaq da, biz ata-analarımızı “dədə-nənə” deyə çağırardıq. İndi övladlarım mənə ga “ata” deyirlər, ga da “papa”. Böyük qızımın kefi kök olanda “babacım”, kefinə düşəndə “dədə” çağırar. Halbuki, dədəm həftəylə evə gəlməyəndə bacılarım dədəmin üzündən öpmək nədir, üz-üzə gəlməyə utanardılar. İndi ata-bala münasibətləri tamam fərqlidir. Nə isə, övladlarımın mənimlə dostluq münasibətləri məni qane edir.

Nənəm əsgər getməyimi istəmirdi. Dədəm məndən böyük əmim oğluyla həyətdə, çəperin yanında, məni qucaqlayıb ağlayan nənəmin qolları arasından nə vaxt çıxacağımı gözleyirdi. Qadınlarla ayrılığın çətin olduğunu hansısa əsərdə oxumuşdum, xatırlamıram. Mənim ilk dəfə qadınlarla ayrılığım elə həmin vaxt; nənəm, bacılarım və qonşu kənddə ürəyimi aça bilmədiyim İlknurla olmuşdu. Darixmaqdən başqa əzab çəkməyəcəyimi də yaxşı bilirdim. Dədələrimiz demişkən, “kişilik” məktəbini keçməyə gedirdim.

Nənəmin hönkürməsi axırda dədəmi hövsələdən çıxartdı:

-Bəsdir aaz, elə bil oğlunu ölümə göndərir. İki ildən sonra qayıdır gələcək. Onda oğlunu məndən

çox görəcəksən.

Nənəm yenə üzümü göz yaşıyla islatdı, qara, əliylə ağızını tutdu, asta addımlarla çəpər tərəfə, dədəmgilin yanına getdi. Bacılarım da nənələri kimi qollarını boynuma doladılar, dədəmin xofundan halallaşmaq uzun çəkmədi. Qardaşımla qucaqlaşanda isə mən kövrəldim, o sevindi. Böyük qardaşlar əsgər gedəndə kiçik qardaşlar özlərini əsl kişi kimi hiss edirlər. Həyət-baca, nənə-bacı, elə dədənin də özü onlara əmanət olur, qorumaq istəyirlər.

Həyət qapısından bir az uzaqlaşmışdıq ki, nənəm dədəmin gəlinlik vaxtı başına örtdüyü qara, güllü yaylığının ucuyla islanmış yanağını silib, hamamda çıməndə istifadə etdiyimiz sarı qulplu, iri parça dolu suyu arxamızca tökdü.

-Sağ get, salamat qayıt, bala.

Qapı ağızına çıxan kim vardısa mənim üçün dua edirdilər. Təzə gəlinlər, ərlik qızlar evlərin pəncərələrindən, aynabəndlərdən baxırdılar. Nənəm ağızdolusu dualardan təzədən həvəsə gəldi.

-Sən allah, əynini isti saxla. Pis şeylərə baş qoşma. Xatadan-baladan uzaq qaç.

Öllərini belinə çarpezlayıb, qapıdan çıxandan bir dəfə də olsun başını yerdən qaldırmayan dədəmin geriyə dönməyi ilə nənəmin susmayı bir oldu. Nənəm həyətə girdi, biz yolumuza davam etdik. Kəndin avtobusuna mindik. Özüm pəncərə tərəfdə oturdum, yanından keçdiyimiz kəndləri, arxada qoyduğumuz dağları yaddaşima köçürmək istəyirdim.

Qubadlıdan çıxanda yolun sağ tərəfində “asfaltzavod” deyilən bir yer vardı. El arasında ora

“qır zavodu” deyirdilər. Bir neçə dəfə bizi məktəbdən buraya pambıq yığmağa gətirmişdilər, amma “qır zavoduna” kimi gəlib çıxmamışdıq. İndi bir-dən-birə buraya gəlib çatanda ürəyimdə bir nigarancılıq yarandı. Elə bildim ki, doğma el-obadan birdəfəlik çıxıb gedirəm. “Qır zavodu” yolun sağında olduğundan başımı çevirib sola baxdim, istəmədim mənə qaranlıq kimi görünən dəzgahları görəm. Sol tərəfdə ucsuz-bucaqsız günəbaxan, qarğıdalı qarışiq sahələri boy verirdi. Gözoxşayan günəbaxan gülləri Həkəri çayını görünməz etmişdi, ilin bu vaxtı Həkəri çayı çox könüloxşayan görünürdü, elə bil təzə gəlin kimi olurdu.

Bir anlıq ürəyimdən bir istək keçdi, qarşılıqsız olan ilk məhəbbətimlə - İlknurla yan-yana günəbaxanlar arasından özümüzə cığır açaq, çaya qədər gedək. Eşqə düşüb fikir çəkməyim dədəmin də gözündən qaçmamışdı. Elə bilirəm dərdimi dədəmə nənəm özü danışmışdı. Nənəmə demişdi: “Ona denən, kişi olanda, onszuda kəndin qızlarından kimisə sevəcək”.

Hər dədəyə öz oğlu yaşadığı yerlərin qızları vurulacaq qədər əzizmiş. Boyu boyuma çatanda mən də elə bilirdim oğlumun dərdindən məhlənin qızlarının gecə yuxuları ərşə çəkilib.

Getməmişdən bir həftə əvvəl İlknura öz bacısı vasitəsilə ağ dama-dama dəftərin vərəqinə yazdığını ürək sözlərimi göndərmişdim. Çəpərin o biri tayından ətrafa baxa-baxa ondan cavab gözləyirdim. İlknur fikirləşdiyimdən də hazırlıq çıxdı. Bacısından; “Tülkü, bizdə sənə verməyə toyuğumuz yoxdur” - cavabını qaytarmışdı.

Qollarını bir-birinə dolamış, həyətin ortasında dayanıb özündən razı halda gülümşəyirdi. Çox guman cavabına qarşılıq verməyimi gözləyirdi. Uzaqdan gözlərinə baxmağa çalışırdım. Ayaqqabımın ucuyla torpağı eşələdim, başımı təzədən qaldırdım, ona baxdim. Onda başa düşdüm ki, sevgi kişi olub-olmamağına baxmır. Sadəcə, qızlardan müsbət cavab almaq üçün mütləq kişi olmalısan. Hərçənd, dədəm kimi üz qırıxmağı orta məktəbdən başlamışdım, köynəyimin boğazımı yaxın düyməsini açında sinəmin tüklərini görmək olurdu. Əsl qara oğlan kimi cəlbediciliyim variydi, kişi deyildim. İki ildən sonra, “kişilik məktəbindən” qayidanacan susmağa qərar verdim. Daxilən İlknurla sağollasdım.

Əmim oğlu qolunu silkəldə, xəyallarından ayrılmalı oldum. “Qır zavodu”ndan sonra Zəngilan-dan gələn yola çıxıb bir xeyli irəliləmişdik, deyə-sən yolun solunda qalan Şərfan kəndini keçirdik, bunu dirəyə yapıdırılmış ləvhədəki addan oxu-

dum. Kəndin qurtaracağında yol haçalanırdı. Burada avtobus sağa dönüb “Akara” yazılış istiqamət-də yoluna davam elədi. Bir az getdikdən sonra gəlib “Akara” stansiyasına çatdıq. Dədəmdən öyrənmişdim ki, Akaranın əsl adı Həkəridir. Dəmir yolun çökilişində və stansiya binasının tikilişində işleyən ruslar “Akara” dediklərindən bura belə adlandırılıb. Amma ahil çağına çatmış ağsaqqallar, qocalar buraya “Həkəri” deyirdilər.

Biz stansiyaya çatanda orada çoxlu adam toplaşmışdı; kimisi əsgər gedirdi, kimisi yola salırdı, kimisi də maraq üçün vağzala çıxmışdı. Elə bu zaman qarnından “evin eyvanı, kişinin qarnı” məsəlini xatırladan hərbi komissarın nümayəndəsi praporşik Cabbarov səsgücləndirici ilə elan verdi:

-Qubadlıdan adını çəkdiklərim bir-bir yaxınlaşınlar.

“Mirzəyev Soltanbəy Həsən oğlu” eşidəndə yaxınlaşdım. Praporşik çəpəki məni süzdü.

-Adın nədir sənin? - deyə astadan soruşdu.

-Soltanbəy. - Elə mən də astadan cavab verdim.

-Yeri, yeri dur cərgəyə. Bəyə bir bax! - Rışxəndlə dilləndi.

Siyahıda adlar oxunduqdan sonra bizi cərgəyə yiğdilar və bir saatdan çox beləcə saxladılar. Axşamüstü idi artıq, “Qafan - Bakı” qatarı gəldi və bizim üçün ayrılmış sərnişin vaqonuna mindik. Bizi yola salmağa gedənlər isə başqa vaqonlara bilet almışdilar, bilet ala bilməyənlər də vaqon bələdçiləri ilə dil tapıb yerləşəcəkdilər.

Bələdçinin dediyinə görə Bakıya səhər tezdən çatmalydıq, amma alatoranlıqdə bizi yuxudan oydıb qatardan düşürtdüler. Öyrəndik ki, bu yerin adı Biləcəridir. Mərkəzi Çağırış məntəqəsi vağzala yaxın olduğundan praporşik Cabbarov bizi cərgəyə düzüb piyada yerləşə ora apardı. Digər rayonlardan gələnlər də bizim kimi, Çağırış məntəsinə piyada gedirdilər.

On beş-iyirmi dəqiqədən sonra artıq Çağırış məntəqəsinin həyətində idik. Həyət adamlı dolu idi. Praporşik Cabbarov bizi bir kündə saxlayıb hara isə getdi. “Heç kim yerindən tərpənməsin” qəti tapşırıq verdi. O, bir neçə dəfə gəlib bizi dəysə də dəqiq heç nə demirdi. Hara gedəcəyimiz, nə vaxt gedəcəyimiz bizə gizli olduğu kimi, deyəsən ona da məlum deyildi. Günortaya yaxın əməlli-başlı üzülmüşdük. Bir yandan acliq, bir yandan da qeyri-müəyyənlik bizi yormuşdu. Hara olur-olsun, təki göndərsinlər, çıxıb gedək.

Bizimlə birgə ayrı-ayrı bölgelərdən gələnlər, elə şəhərin özündən də olan çağışçılar günortay-

acan toplantı məntəqəsinə gözləməli oldular.

-Diqqət, diqqət! - Səsgücləndirici ilə səsləndirilən komanda birdən hamımızı xəyaldan ayırdı.

Tribunaya boyu ilə eni bilinməyən, topa bığları ilə diqqət çəkən bir nəfər üzünü bizə tərəf tutub nə isə demək istəyirdi. Ciynindəki ulduzunu görməsək də zabit olduğunu təxmin etmişdik. Qolunda qırmızı qalın lenti də vardı, bu isə onun növbətçi olduğunu işarəydi.

-Məni diqqətlə dinləyin. İndi adını çəkdiyim çağırışçılar gedib yaxınlarıyla görüşsünlər. Sonra meydançanın sağ tərəfində yazılmış “1” rəqəminin yanında üç cərgə olaraq ard-arda düzülsünlər.

Həyəcanlandığımı hiss etdim, daha onun nə dediklərini xatırlamıram. Adımı eşitçək qaçıb dədəmin yanına getmək onunla tələsmədən görüşmək istəyirdim. Yaxınlarımız, yəni bizi yola salmağa gələnlər harda olduğumuzu bildikləri üçün bizdən çox da uzaqda deyildilər. Odur ki, çağırışçı yoldaşlarımı tərk edib dədəmin yanına getdim. Dədəm diqqətlə gözlərimə baxdı. Nazik, qara şalvarından əvvəlcədən bükdüyü pulu çıxardıb geyindiyim trapes şalvarımın cibinə qoydu.

-Çox olar. Mən bu qədər pulu neyləyəcəm?

-Çox olmaz. Üç yüz manatdır. Hara getdiyiniz bilinmir. Bir də gördün on-on beş gün yol gedəsi olunduz.

Daha heç nə demədim, razılaşdım.

O vaxtlar trapes şalvarlar, damalı köynəklər modda idi. İndiki kimi fərqli geyimlər dəb deyildi. Qızların geyindiyi donlar da bir-birinə bənzəyirdi. Əksəriyyətinin donu gülü-çiçəyi xatırladırdı.

Hiss edirdim, dədəmin dili söz tutmurdu. Nə isə demək istəyirdi, udqunurdu. Əmin oğlu da kövrəmişdi. Dədəmə tez-tez “Həsən əmi” deməklə elə bil ürək-dirək verirdi. Dədəm iki barmağıyla gözlərini ovuşdurdu, başını aşağı saldı. Mənim də gözlərim dolmuşdu, ilk dəfə dədəmin sərt baxışlarını görmürdüm. Hami bir yana, dədəmi qoyub getmək istəmirdim. Yayın istisində xoş olmayan hisslər ürəyimdə tufan qoparırdı. Adımı-soyadımı eşidəndə özümü birtəhər ələ aldım:

-Dədə, salamat qalın, getməliyəm. - Güclə buları deyə bildim, elə bil mən yola salırdım, məni yola salmırıdılardı.

Dədəmlə bərk qucaqlaşdıq, sonra əmim oğluyla qucaqlaşıb vidalaşında dədəmin ağlamağının şahidi oldu.

“Kişi ağlayanda ürəyi qadın ürəyinə bənzəyir” həmişə belə deyərdi dədəm. İndi dədəm onun qəhərləndiyinin şahidi olduğumuzu görçək özünü

cəmləşdirdi, üzümə iki dəfə yüngül şillə vurdu, cümlələri arasında məsafə qoya-qoya dedi:

-Köpəkoğlu, adam ol. Oralarda başını cəngələ salıb eləmə. Tez-tez məktub yaz. Nənəngili nayran qoyma, ha!...

Dədəm dərindən köks ötürdü, əliylə sinəmdən yüngülçə itələdi:

-Di get! Sənə yaxşı yol

Əmim oğluyla tələsik bir də görüşdüm. Qırmızı ikarusa minmək üçün onlardan uzaqlaşdım. Yenə pəncərə tərəfdə oturdum. İzdihamlar arasından gah görünən, gah da görünməyən dədəmi axtarırdım. Dədəm əlinin dalıyla gözlərinin yaşıni silirdi. Məni gördü, gülümsədi. Əlini ürəyinin üstünə qoyub yüngülçə vurdu. Mən başa düşdüm ki, o, nə demək istəyir. “Atalar oğullarına dayaq olmaq üçün arxa cəbhədə dayanan əsgərlərdir”.

Aeroportdan birinci Moskvaya uçduq. Adını birinci dəfə eşitdiyim Vnukovo aeroportunda on beş respublikadan hərbi xidmətə gələnlər vardi, onların arasında ermənilər də az deyildi. Sovetin vaxtında ermənilərlə düşmənçilikdən söhbət gedə bilməzdi. Erməni milliyyətindən olan qızlarla evlənən azərbaycanlılar da az deyildi. Nadir hallarda bizim qızlardan erməni oğlanla ailə quran olardı. Təzə-təzə böyüklərimiz razı olmazdılar. Elə ermənilərin də aqsaaqqalları bu izdivacın əleyhinə idilər. Sevgi isə yeganə hissdir ki, nə millətə baxır, nə də inanca.

Adətlərimiz də bir-birinə oxşayırıdı. Dədəm də bir dəfə yanında demişdi: “O, oğlu silərəm ki, gedib ermənilərdən qız ala”. Mən də, qardaşım da həyat yoldaşlarımızı uşaqlıqdan seçdiyimiz üçün, dədəm də bunu bildiyi üçün, biz tərəfdən arxayıncılıq vardı.

Bir həqiqəti danmaq olmaz. Sevgiyə inandıq, inanmadıq, o hiss nədirə, qalib gələnə qədər razı olmayanlar birinci öydə-nəsihət verirlər, xeyri olmayanda sözə sənə düşmən olurlar. Asıllar, kəsirlər, lazım olanda döyürər, axırda da şirin çaylarını içirlər. Eşitdiyim Azərbaycan - erməni ailələrin hamısı gec-tez bu mərhələlərdən keçmişdilər.

Hərbi xidmətdə olanan erməni dostum da olmamışdı. Atamla Qafana gedəndə “salam-sağ ol” üçün erməni tanışlar vardi.

Dədəm dediyi kimi oldu, Moskvadan bizi Uzaq Şərqə, Sakit okean ətrafinə, Primorskiy kraya, onların dilində Dalniy Vostok deyilən bir diyara göndərdilər. Düz on üç gün qatarla yol getdik. Nəhayət, dədəmin verdiyi üç yüz manat pul xərclənib qurtaran günü gəlib bir yerə çatdıq. Bizi hərbi hissəyə gətirib kazarmalarda yerləşdirdilər. Başımızı

keçəl qırxdırıb çımızdırəndən sonra əynimizə əsgər paltarı geyindirdilər. Əsgər olub cərgəyə düzüldüyümüz gün, həyatında, bəlkə də ən çox sevindiyim günlərdən biriydi. Həm, necə deyərlər, “kişilik məktəbində” xidmətə başlayırdım, həm də evdən çıxıb üzüçü yol yorğunluğundan, narahatlılıqdan sonra sanki, bir rahatçılıq tapmışdım. Lap dünyanın o başında olsaydım da bilirdim ki, burada hərbi xidmət keçəcəyəm.

Andığmə mərasimindən sonra bizi rotalara böldülər. Mən birinci rotaya düşmüştüm. Bizi beton zavoduna işləməyə göndərildilər. Üç ay beton zavodunda işləyəndən sonra altı aylıq Ussuri körfəzinin qarşısında yerləşən Bolşoy kamen (Böyük daş) şəhərinə ezamiyyətə getdik. Bisdə tikinti hissəsi (stroitelnyiçast) idi. Hərbi hissəmizin nömrəsi indiyəcən yadımda qalıb. Voenniy çast (hərbi hissə) - 63306-da xidmət etmişdim. Hərbi hissədə qaralar çoxuydu, amma iki müsəlman vardı; mən və özbəkistandan gələn bir oğlan. Qalanları Ermənistən müxtəlif bölgələrindən gələn ermənilər idi. Babkenlə tanışlığımız ordan başlamışdı. Babken Akopyan Qafandan idi. Özü də azərbaycanlıları çox sevirdi. Mənimlə digər ermənilər rus dilində danışanda Babken təklikdə azəricə danışardı. Diksiyadan yenə də erməni olduğu hiss olunurdu. Onu da yazım ki, ermənilərin çoxu bizim dili yaxşı bilirdilər. İndi də bilirlər. Məsələn, bakiya yaşayan ermənilərin diksiyasından erməni olduğunu hiss eləmək olmurdu. Digər erməni uşaqları məni ya zərafata, ya da acığa “ara tork” çağıranda, Babken soyadımı qısaltıb “Mirzə” çağırardı. Maşın sürməyi bacardığım üçün sürücü işləyirdim. Bizim vaxtimzdə əsgərlərə işlədiyi üçün ayda üç manat maaş verilirdi.

Millətlərarası düşmənciliyin olmadığını bilirdik, lakin aramızda bizə nifrət edən ermənilər az deyildi. Qarik Ağayan adlı əsgər yoldaşımızın ilk gündən mənimlə ulduzu barışmamışdı. Onun mənimlə rəftarının yaxşı olub-olmaması vecimə də deyildi. Davamız da düşməzdi. Babken hər ehtimalla qarşı bir-neçə dəfə Qarikə görə xəbərdarlıq etmişdi. Mən isə onun hər dəfəsində Babkenin deklərini qəribciliyə salırdım:

-Babken, o, mənə nə edə bilər? Belə də ki, nə etsə, ikiqat da cavabını alacaq.

Hər dəfəsində də başını yüngülçə yelləyər, erməniləri yaxşı tanımadığımı tez-tez deyərdi. Bəzən elə bilirdim Babkenin bizimlə qarışığı var. Əslində, fərqli millətdən olmağımızın ikimiz üçün də heç bir əhəmiyyəti yox idi. Birlükdə çörək kəşmiş-

dik, bir-birimizə qardaş, sirdəş olmuşduq. Arada zarafatıma salırdım; “Babken, bir gün düşmən olsaq, məni öldürüb eləmərsən ki?”

-Səyləmə o, Mirzə, - əsəbi cavabımı verərdi. Babken tez özündən çıxan adam olduğu üçün onu cınatmaq xoşuma gəlirdi. Üzüdönük olmadığını yoxsa mən də bilirdim.

Lakin ermənilərin fürsət düşəndə üzlərinin necə döndüyüünü növbəti il aprelin 23-də gördüm. Bizi beton zavodun yaxınlığında köhnə bağçada yer vermişdilər. Kazarma əvəzi istifadə edirdik.

Həmin gün səhər-səhər işə gedirdim. Təxminən 30-40 erməni yoldaşımızın kazarmada qalıb nə isə hazırlıq gördüklerinin şahidi oldum. Kimisi ət doğrayırdı, kimisi samovarda çay dəmləyirdi, kimisi yandırmaq üçün odunları bir kənara yiğirdi.

Ayda bir dəfə hər birimizin evindən bizə pay-pürüş, pul göndərilirdi. Həftədə bir dəfə məktub yazıb göndərmək adətimiz olmuşdu. Evdən gələn pullarla ən çox bir-birimizin ad gününə hədiyyə alar, kef möclisi qurardıq. O gün də elə bildim ki-minsə ad günüdür. Həmin günəcən elə bilirdim, aramızda millət səhbəti yoxdur. Qarik də kazarma-da qalmışdı. Babken hazırlıq görən ermənilərə gözlərini qiyaraq şübhəylə baxması da məni şübhəyə salmamışdı. Babkendən soruşdum:

-Bu gün kimin ad günüdür?

Babken məndən bir az qabağa düşdü.

-Heç kimin!

-Onda niyə toplaşıblar? Nəyə hazırlaşırlar?

Babken sualıma cavab vermədi. Axşam da məndən əvvəl işdən çıxıb kazarmaya gəlmİŞdi. Qanı qaralmışdı, ara vermədən bir-birinin ardınca sıqaret çəkməyindən bilirdim. Bir sıqaret də mən yandırdım, səhər verdiyim sualı təkrarladım.

-Nə məsələdir, Babken? Səhər sualıma niyə cavab vermədin?

Babken üzümə də baxmadı.

-Yağış yağacaq, Mirzə.

Mən də pəncərədən çölə baxdım.

-Bilirəm. Aprel ayıdır də, yağmalıdır. Bir də mən gələndə damcılayırdı.

Bu dəfə Babken gözlərimə baxdı, elə bildi ki, mən nə isə bilirəm.

-Sabah Andranikin günüdür.

Hər şey mənə aydın oldu.

-Sizin məşhur Andraniki deyirsən? Hə də, siz axı hər il yeyib-içməklə onun matəmini saxlaysınız.

Babken başını yelləyib pəncərənin yanından uzaqlaşdı, çarpayışında oturdu.

-Sən necə də sadəlövhəsən. Hələ də heç nə bilmirsən, tork.

Təəccüblənmişdim, o, ilk dəfəydi ki, mənə “tork” deyə müraciət edirdi.

-Onlar səni öldürmək istəyirlər. Andranikin qulağınızı bilirsən də kim kəsib?

Babkenin sualına cavab vermirdim. Əsgər yoldaşlarının məni öldürmək planı qanımı dondurmuşdu. Babken danışmağa davam edirdi:

- Görürsən? Heç nə bilmirsən, Mirzə. Amma biz sizin tarixinizi yeri gələndə sizdən yaxşı bilirik. Andranik erməni, bolqar xalqı üçün qəhrəmandır.

-Azərbaycan, türk xalqı üçün də satqındır. Uşaq, qoca, qadın qatilidir. Erməni general dostu olmasayı, bolqarlar onu qəhrəman görməzdilər. Narahat olma, biz də sizin tarixi pis bilmirik. Hardadı o eclaf? Görüm hansı köpəkoğlu məni öldürəcək?

İxtiyarsız səsimi yüksəltmişdim, qan başıma vurmuşdu. Qariki yumruqlarımın altında əzişdirmək istəyirdim. Babken qarşında dayanıb, məni sakitləşdirməyə çalışırdı:

- Mirzə, xahiş edirəm, məni deməyimə peşman eləmə. Onlar çoxdur, sən təksən. Lap mən də sənin yanında olacam. Sonra? Ağılla hərəkət eləmək lazımdır. Bu məssələni sakit həll etməliyik.

Babken haqlı idi. Coşmaqla məsələni həll eləmək olmazdı. Babken guya məni sakitləşdirmək üçün zarafat elədi.

-Sizinkilər sənə qoymağə ad tapmadı, Mirzə?

Özümü birtəhər ələ aldım, yenə də hirsli idim.

-Dədəm elə adımı Soltan bəyin şərəfinə qoyub, Babken. Onların planı nədir?

-Səni birinci yeyib-içməyə çağıracaqlar, sonra da öldürəcəklər.

Hırsimdən güldüm.

-Nə danışırsan? Üstündən gör neçə il keçib, birimizə qız alıb verən millətik, bunların planına bax! Bunu eləməyə dal lazımdı e!... Tutaq ki, məni öldürdülər. Sonra nə cavab verəcəklər?

Babken oturdu, iki barmağı arasında külə dönmüş siqaretini batinkasının altında söndürdü, bu dəfə rus dilində dedi:

-Nə olsun mehriban yaşayırıq. Hər il Andranikin şərəfinə mütləq bir tork öldürülür. Ya toka verərlər, ya zəhərləyərlər, ya da maşın qəzasına saralarlar.

Babken ayağa qalxdı, mənə yaxınlaşdırıb qolumdan tutdu. Səsi titrəyirdi.

-Mirzə, səni çox istəyirəm. Sirdəş, qardaş olmuşuq. Yalvarıram, tərslik eləmə. Qaç çasta, iki-üç

günə qayıdarsan.

-Bəs, məni axtarmayaçaqlar?

-Nə axtarmaq? Mirzə, başa düşmürsən ki, səni öldürəcəklər? Onlar danışanda eşitmişəm.

-Bəs sən?

Babken bu dəfə bizim dilimizdə danışdı.

-Narahat olma, erməni erməniyə heç nə etməz.

Bizim altı rotamuz vardi. Beşi qalmışdı Novanejin şəhərində. Qarikgilin başı qarışanda Babken qaçmağıma kömək etdi. Sərnişin qatarına minənəcən məni gözlədi, sonra qayıtdı kazarmaya.

İki saatdan sonra, axşam saat səkkizdə qatardan Novanejində düşdüm. Yaxın olduğu üçün çasta piyada gəldim. Ordakı Azərbaycan uşaqları gəlisi-mə təəccüblənmişdilər. Niyə gəldiyimi sorusanda erməni əsgər yoldaşlarının planlarından danışdım. Çastda erməni uşaqları da dediklərimi təsdiqlədi-lər, Andranikin şərəfinə mütləq bir türk qurban seçildiyini, qaçmaqla düz hərəkət etdiyimi dedilər.

Babkenin təhlükəsizliyi üçün haqqında bir kəlmə də olsun danışmadım. Üç gündən sonra öz çastımıza qayıtdım. Qapı ağzında Qariklə bir neçə erməni yoldaşları söhbət edirdilər. Qarik məni görən kimi gülümsədi. Gülümsəyəndə üzündə qəribə mimikalar yaranırdı. Rus dilində dedi:

-Neçə gündür görünmürsən, Soltan bəy.

Xəyalımda əclafa yaxınlaşdırıb çənəsinin altından bir yumruq vurdum. Yaxınlaşdım, heç nə olmayıbmış kimi Qarik mənə əl uzatdı. Mən də öz növbəmdə əl uzatdım Qarikə də, o biri ermənilərə də. Rus dilində salamlaşdım:

-Yerlilərim gəlmışdı, onlara baş çəkməyə getmişdim.

Qarik qələbə qazanmış adam kimi güldü.

-Sən çoxbilmiş adamsan, Mirzəyev. Burda qalsayıdın, səhərəcən yeyib içərdik.

Gülümsədim, onun ciyninə iki dəfə yüngülçə vurdum.

-Elə bil ki, yeyib içmişəm, Ağayan. Sağ olun. - Sakitcə onlardan uzaqlaşmışdım ki, Qarikin axırıncı sözləri ayaqlarımı yerdən kəsdi.

-Babkeni axtarma. Pilləkanlardan yixılıb, yaxınlıqdakı xəstəxanadadır.

Qarikə yaxınlaşdım, hırsımı cilovlaya bilmədim, yaxasından yapışdım. Yanımdakı ermənilər bizi ayırmış üçün aramıza girdilər. Qolumdan tutan erməni:

-Mirzəyev, sakitləş. - dedi.

O biri erməninin erməni dilində Qarikə dediyi sözərini eşitdim:

-İsk hangarts mer handep bogoki!

Qarik astadan cavab verdi:

-Mi vaxestir yerkusnel cen karoq apatsutsel.

Günorta Babkeni görməyə getdim, eşitdiklərimi ona təkrarlayanda bildim ki, onlar şikayət edib-etməyəcəyimiz barədə narahatdılardı. Əclaflar Babkenin bədənində demək olar, barmaq qoymağın ağı yer qoymamışdır. Axşam məni “yeyib-içməyə” çağıranda tapa bilməyiblər, Babkendən şübhələnlərlər. Sonra da onu o ki var döyüb, pilləkanlardan itələyiblər. Babken mənimlə danışanda əvvəlcə özünü güclə toplayırdı:

-Mirzə, mən axmaqlıq elədim. Gərək səninlə gedəydim.

Babkenin şikayət etməməsi məni ikiqat əsəbləşdirirdi:

-Babken, niyə şikayət eləmirsin?

Babken gülümsədi:

-Alınmaz, qardaşım. Deyəcəklər, erməni erməniylə yola getmir.

-İncimə, Babken, millətinin murdar nümayəndələri çoxdur.

Babken gülməyə çalışır, nəfəsi daralırırdı, ancaq yenə də ermənilərin tərəfini saxlamaqdan qalmırırdı.

-Dediin murdarlardan hər yerdə var.

Yenə də bu hadisəylə Babken kimi barışa bilmirdim. Qariki görməyə gözüm yox idi. Məni görəndə bir-neçə dəfə salam verdi, cavab da vermədim. Ona da, onunla əlbir olan ermənilərə də!...

Babken xəstəxanadan çıxdı. Məsləhətləşdik, məzuniyyətimin bitməyini gözləmədim. Ərizə yazdım, Novanejna şəhərinə - çasta gəldim. Komandirimiz asetin millətindən idi. Məni kərpic zavodda işləməyə göndərdi. Orda yaşça məndən böyük olan Natalya adlı bir qızla tanış oldum. Gözəlliyi bir tərəfə, müləyim xasiyyəti də məni özünə bağlamışdı. Niyə yalan deyim, çox istərdim, ona qarşı olan hissələrim İlknura qarşı olan sevgimi üstələsin, alınmadı. Hərbə xiitmətimizi başa vuranacan münasibətimiz davam etdi.

Akarada düşəndə məni Bakıdan yola salan əmim oğluyla qardaşım qarşılıdlar. Gözüm isə, dədəmi axtarırdı:

-Dədəm niyə gəlmədi?

Əmim oğlu cavab verdi:

-Evdə səni gözləyir.

Əslində, dədəmlə bağlı xatirələrimi yazmaq mənim üçün çox ağırdır. Həyətə girəndə nənəm, bacılarım məni gözlerinin yaşını tökə-tökə qarşılıdlar. Dədəmi yenə görmədim.

-Dədəm hanı?

Qardaşımın gözləri dolmuşdu, nənəm honkürtü

ilə ağladı. Əmim oğlu həqiqəti udquna-udquna deyənəcən artıq hər şeyi başa düşmüştüm.

-Həyatdı, əmi oğlu.

Dizlərimi nə vaxt yerə qoyduğumu xatırlamıram. Üzümü ovuclarımda gizlətdim, ürəyim yerindən çıxanacan honkürtüylə ağladım. Dədəm məni yola salan can keçirdiyim xoşagelməz hissələrin nə olduğunu o gün dərk elədim. Son bir ildə niyə mənə gecəc məktub gəldiyini də!...

Dədəmin boynunu qucaqlamaq yox, iyulda rəhmətə getdiyi üçün ilini vermək qismət oldu.

Dədəm bir gecə yatmış, bir səhər isə ayılmamışdı.

Daha bir il keçdi. Bu bir ildə həyatımda çox şeylər dəyişdi. İlknur sevgimə müsbət cavab vermişdi. Xoş anlar yaşatmaqla yaddaşımda qalan Natalya ilə arada məktublaşırdıq.

Bir gün isə sırf təsadüfdən Qafanda Babken ilə qarşılaşdıq. Saakyan küçəsiylə gedəndə bir nəfər arxadan gözlərimi yumdu. Günəşin şüalarını barmaqlarının arasından fərq elədim. Səsindən Babken olduğunu bildim. Görüşdük, qucaqlaşdıq, birlikdə “Zəngəzur” restoranına getdik. Əsgərlik xatirələrindən danışdıqca yüz-yüz vururduq. Babken mənimlə yenə də mənim dilimdə danışırırdı.

-Babken, sənin vallah, bizimkilərlə qarışığın var! - deyib rumkəmi rumkasına yüngülə vurdum.

-Yox Mirzə, təmiz erməniyəm. Saf millətsiz deyə, sizləri çox istəyirəm. Gələn ay Rusetə köçürəm. Yerimi rahatlayım, sənə məktub yazacam.

Babken dediyi kimi də elədi. Rusiyaya köcdü, ancaq ondan məktub gəlmədi. Qafanda onu tanıyan erməni tanışım da yox idi ki, haqqında nə isə öyrənə bilim.

Babken bir həqiqəti düz deyirdi. Ermənilər çox fürsətçil millətdir. Sovet hökuməti dağılıandan sonra onların üzünü Azərbaycan gördü. Bugündən onlar Qarabağı işgal ediblər. Əslində, Qarabağın hansı ölkəyə məxsus olduğu dünya ictimaiyyətinə yaxşı məlumdur. Ermənilər məskunlaşdıığı üçün onların adı çəkilir. Tərslikdən nağıllarda oxuduğumuz cinin canı şüşədə olan kimi, bizim də uğurumuz-uğursuzluğumuz ermənilərə himayə edən ölkədən asılıdır.

Qızım kimi internetdən nə anlayışım, nə də mərağım yoxdur. Arada you tube girib ya saz çalan aşıqları dinləyərəm, ya da gedə bilmədiyim rayonlarımıza baxaram. Qubadlıya aid videolara baxanda dədəmin qəbri yadına düşür, uşaq kimi ağlayıram. Bircə təsəllim odur ki, erməni Babken bu gün öz millətinə məndən iki dəfə artıq nifrət edir.

12.03.2017

ŞÜKÜR MÜSEYİBOĞLU

BAKİDA UCA BAYRAQ

Dalğalan, uca bayraq, dalğalan şarap-şarap!
İftixarla ürəyim döyünsün tarap-tarap.
Güclü biləklər gərək, səni uca tutmağa,
Zəkada hünər gərək, daima yaşatmağa.
Zirvədə sirdaşındı, "ŞƏHİDLƏR XİYABANI",
Burda ziyarət edən, duyar Azərbaycanı...
Sənlə bahəm çağlayır, yanında coşqun Xəzər,
Nə qədər Xəzərim var, sən də yaşa o qədər!
Sehrli "Qız Qalası" qədim Bakı yaddaşı,
Min illərdən hay verir, divarında hər daşı.
Çiçəklənən şəhərim, "gözəllik əfsanəsi",
"Bura odlar yurdudu", deyir alov qülləsi.
Qoynunda yer vermişən, neçə-neçə millətə,
İnsanlığın önündə, sən layiqsən hörmətə.
Mən səni sevən qədər, səni sevsə hər nəfər,
Quru daşın üstündə qönçə açar, gül bitər.
Od yağmasın üstünə, bir daha Odlar yurdu,
Hər qarış torpağından çəkilsin yağı ordu!
Vahid Azərbaycanın paytaxtı ol, ay Bakı!
Xoşbəxtlər sırasında olmaz sənə tay Bakı.

ŞUŞASIZ DADINI BİLMƏRƏM, DÜNYA

Gözümdə özünü zər eyləsən də,
Yükümü altunla ləl eyləsən də,
Ləbindən bal dadsam hər öynə səndə...
Şuşasız dadını bilmərəm, dünya,
Ağzin şirin olsun, demərəm dünya!

Bəzənsən büsbütün gülə, çiçəyə,
Huri-mələklərə, gözəl-göyçəyə,
Qəlbimdə möhtacam bircə qönçəyə.
Ətrini qoxlayıb duymaram, dünya,
Nəşənə məst olub uymaram, dünya!

Başına qoysan da şöhrətin tacın,
Şirin anlarımıza güc gəldi acın,
Qismət eyləməsən vətən əlacın...
Şəninə xoş sözlər demərəm, dünya,
Yalan tərif etsəm, ölərəm dünya!

Ötdü cavanlığım çöldə, çəməndə,
Bir körpə qulun tək saldın kəməndə,
Hər zaman yarası göynər sinəmdə.
Vətənin ağrısın silmərəm, dünya,
Bu dərdlə üzünə, gülmərəm, dünya!

Baharı gözlədim, yetirdin qışı,
Üstümə yaqdırdın qarı, yağısı,
Çaşdırın yolumu hər addımbaşı.
Ömrün XƏZANında neylərəm, dünya?!
Bir daha qapını döymərəm, dünya...

TƏLATÜMLÜ DÜNYA

Dedilər gözəllik xilas edəcək,
Sevgilə dünyanın üzü güləcək,
Məhəbbət yolunda güllər bitəcək
Qalmadı inamı, axı dünyanın.

Vədədə yağımayır yağısı, qarı,
Bir anda yox olur, bəhrəsi-barı.
İnsanın sabaha yox etibarı,
Bilinmir nə acı, toxu dünyanın.

Dünyanın kələfi düyün-düyündü,
Bu necə harayıdı, bu necə ündü?!

Aqillər susdular, nadanlar dindi,
Gözünə getmədi, yuxu dünyanın.

Susmayır silahlar, kəsməyir ahlar,
Hər gün Yaradana çatır günahlar,
Əzilir yazıqlar, keyf edir şahlar,
Atəşdə kül olur oxu dünyanın.

Dən kimi torpağa əkilir insan,
Əkilən də insan, əkən də insan.
Üstünü boyamış hər tökülən qan,
Oğulsan, kitabın oxu dünyanın!

Fatehlər hər yanda tökdülər qanı,
Didib-parçaladı insan insanı.
Onların birini göstərin, hanı?!
Bilinmir nə varı, yoxu dünyanın.

Bir addım irəli, bir addım geri,
Hələ də tapılmır bəşərin yeri.
İnsandır dünyani firladan geri,
Qaçıbdır məhvəri, oxu dünyanın.

Yazdığım kəlmələr başıma gəldi,
Neylədim, bu kədər yaşama gəldi.
Atilan güllələr tuşuma gəldi,
Qəlbimi sindirdi xofu dünyanın.

Hər dinə hörmətlə yanaşmaq gərək,
Demə ki, geriyə qayitmaq gərək.
Əl-ələ irəli can atmaq gərək
Onda sona çatar, ahı dünyanın!

AY İNSAFSIZ

Pak sevgimdir sənə bəxşim!
Oğrun-oğrun baxma mənə.
Gözündəki o atəşin
Tətiyini çaxma mənə!

Toxumusan ilmə-ilmə,
Günəşimə qara pərdə.
Gəl, sən məni aciz bilmə!
Dözəcəyəm mən bu dərdə.

Axı, hər an qəlbimdəsən...
Yurd salsam da qəm-kədərdə.
Röyalarda mənimləsən,
Bu da verir, dözüm dərdə.

Günəş şəfəq salmasa da,
Könlüm şəmində dolaşır.
Gözümdə nur qalmasa da
Ümidlərim coşub-daşır.

İnsaf səndən gen düşübü...
Görən, gəlib tapar səni?!
Saçlarımı dən düşübü,
Gəlsə, qəmdən qurtar məni!

Həsrət dolu baxışların
Deyilməmiş sözü qaldı.
Söndürmədi göz yaşları,
Ürəyimin közü qaldı.

Saf məhəbbət yollarında,
Əzab çəkmək əbəs deyil.
Elə sənin qollarında,
Çıxsə canım, o bəs deyil.

QORUYAQ MUĞAMI

Milli kimliyimi bilmək istəsən,
Təkcə muğamıma bir diqqət eylə!
Ruhumu, qəlbimi duymaq istəsən,
Muğam aləminə səyahət eylə!

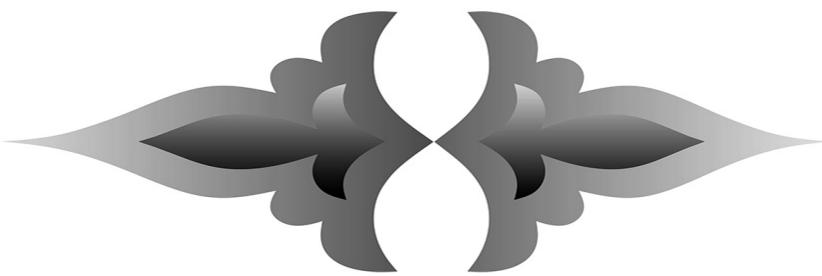
Ah naləm, kədərim, qəmimdi muğam,
Şad günüm, sevincim, dəmimdi muğam.
Öz bəstəm, ahəngim mənimdi muğam,
Şərəfim, şöhrətim, şənimdi muğam.

Muğam kök atsa da, Şərq aləmində,
Ətirli gül açmış yurdumda mənim.
Dil açıb dinsə də dünya dilində,
Sığınmış duyğumda, ruhumda mənim.

Tarı dilə gətir, kaman inləsin,
Oxu muğamatı, dıləyim, qardaş!
Qaldır zənguləni ucalsın səsin,
Köksümdə çırpınsın ürəyim, qardaş!

Muğama kökləyin hər bir aləti,
Ecazkar səslərdən duyun heyrəti.
Korlama, muğamı natamam səsə,
Oxu xoş avazla, sağlam nəfəslə!

Qoruyaq muğamı Ana vətən tək,
Gələn nəsillərə əmanət edək!!!
Milli sərvətidir Azərbaycanın,
Musiqi Şahidir, bu gün dünyanın.

NİHAT ATABƏYLİ

1992-ci ildə Kürdəmir rayonu Sığırlı kəndində anadan olub. Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasının məzunudur. "Sonun davamı", "Əksinə", "Sevgi, yuxu və insanlıq üçün" və "Öz romantikasını yaşayanlar" romanlarının müəllifidir

Reallıqda mövcud olmaq istəməyəcək biri

(hekayə)

Onu cəmi iki dəfə görmüşdüm. Müxtəlif günlərə, lakin eyni təyinat yerində. İlk gördüyüm andan etibarən ardıcıl bir neçə cəhdə onun cinsini təyin etmək üçün etmişdim. Daha çox balaca oğlana bənzəyirdi. Yalnız intuitsiyam sonuncu ideyanı qəbul edə bilmirdi ki, elə ən sonda da o doğruluğunu isbatladı. Normalda kişilərin belə geyindiyi qara, parıldayan gödəkçə, hansı ki, bu gödəkçə mənə hər kimdənsə gördükdə üzərindəki qatlara görə tırtılı xatırladırdı və tünd mavi rəngli cins şalvara baxaraq dəqiq nə isə söyləmək olmurdu. Çünkü həmin vaxtlarda Bakının böyük əksəriyyəti qara gödəkçə və jins şalvar geyinirdi. Mən də daxil hərənin öz səbəbləri vardı. Qısa saçları və üz çizgilərindən də qadın iltifatı yağırdı. O, ya oğlan idi, ya da əqli problemləri olan qız. Maraqlı bir vəziyyət meydana çıxmışdı. Həmin vaxtda orda olduğum yerdə hər bir kvadrata təqribən üç-beş adam düşürdü. İstirahət günün olması da bazara gələnlərin sayını bir neçə dəfə artırmışdı. Yenə də mən daxil hərənin öz səbəbləri vardı. Kimi bayramqabağı toyuq-cüçə ovuna çıxmışdı, kimi isə bekarçılıq bilib dostunu tək qoymamağa qərar vermişdi. Ətrafım sanki insan dənizini xatırladarkən mənim baxdığım bir neçə nəfərdən birinin də o olması doğrudan da qəribə idi. Çünkü əksəriyyətinin üzündə yaşadığı əzabları açıqca yazılın insanların simalarındakı heroqliflərə

baxdıqca mövcud olan reallıqları xatırlamağa başlayırdım ki, bu da mənim üçün o qədər də asan deyildi. İstirabları seyr etmekdənsə istirabları seyr etməmək ən doğru seçim idi. Onlara baxdıqca gözlərim önündə iki nüans daha çox canlanmağa başlayırdı: Təsadüfən insatgramda gördüyüm sadə bir fotoqraf xanımın dünyayı gəzərək hər ölkədə bir-iki gözəl qadının şəklini çəkərək paylaşması. Daha doğrusu isə o qadınların üzlərindəkiləri ifadələr və iyirmi dörd illik bir müddət ərzində bu qədər əzablı üzlərə əvvəller heç bir yerdə rast gəlməməyimin dəyişilməz reallığı. Ancaq nədənsə mən foto şəkillərin ikinci tərəfi ilə daha çox maraqlanmışdım. Düzdür, Latin Amerikasından olan cazibədar xanımlara baxmaq yenə də əvvəlki tək ecaskar idi, lakin bu dəfə mən onların arasında azərbaycanlı, ən azı isə bir türk xanım axtarirdim ki, sadə bir müqaisənin sonluğuna çatırm. Azərbaycanlı tapmasam da İran və Türkiyədən olan qadınların şəkilləri var idi. Diqqətimi ən çox müxtəlif ölkələrdən olmalarına baxmayaraq demək olar ki, eyni cazibədarlığa malik olmlarından da çox Çin, Şimalı Koreya, Əfqanistan, Suriya və səhv etmirəmsə Qırğızistandan olan qadınlar çəkmişdi. Lap çox da bir əfqan qadının bacardıqca çox sevinc nümayiş etdirməyə çalışdığı simasından çökülən əzabları. Bilmirəm, bəlkə də mənə elə gəlirdi ki, bu ölkələrdən olan xanımlar digərlə-

rindən üz cizgilərində daha çox fərqliliyə malik olmaları ilə seçilirlər. Ancaq daxilimdən nəsə mənə deyirdi ki, bu ifadəli üzlər əzab çəkməkdən bu hala düşmüdü. Məhz, eyni simaları mən həmin gün o bazarda bir daha görürdüm. Bu dəfə isə daha çox ifratlaşmış halları ilə. İnsanın əzab çəkməkdən bu hala düşməsi qəribə idi. Lap Nizamı küçəsinin ən pik hissəsi ilə gedərkən bir nəfər də olsun bu simada olana rast gəlinməyəcək qədər qəribə.

Daxilimdə onunla bağlı yaratdığını bütün şübhələrimə şalvarının diz hissəsindəki qırmızı qızılıgül nişanəsini gördükdə aydınlıq gəlmış oldu. Əmin idim ki, bizim mentalitet mütləq icazə verməyəcəkdi ki, oğlan uşağının əynində gül embilemi yapışdırılan paltar olsun. Beləcə yarımməmin bir şəkildə onu izləməyə davam edirdim. Təqrübən on iki, ya da on üç yaşı olardı. Əlində nazik, xurma satılan kəğız qutu və bu deformasiya olmuş qutunun içindən xəstəhal bir vəziyyətdə boyanan mənim tanımadiğum hansısa bir quş balası var idi. O qədər də böyük deyildi. Hardasa bir günlük toyuq cüçəsindən da balaca. Üzərində boz rəngli cilləri vardı və bu cillər məndə vəhşi bir quş növünün əhililəşdirilmiş balası effektini yaradırdı. O, əlində ehtiyatla saxladığı bu balaca quş balası ilə birləşdə bir-bir açıqda ev və əhililəşdirilmiş quşlar satan satıcıların piştaxtalarına yaxınlaşaraq onlardan nə isə soruşurdu. Saticılar onu tanıyırdılar və deyəsən sualları ilə də tanışlıqları olmuşdu. Çünkü heç kəs ona və onun dediyi sözlərə məhəl qoymaq istəmirdi. Bir qədər mən, dostum və onun satıcı qohumun dayandığı piştaxtaya yaxınlaşdıqda bütün diqqətimi ona yönəldib nə dediyini anlamağa ciddi bir cəhd göstərdim. Bizim qonşuluğumuzda olan satıcı oğlana yaxınlaşdıqda onu mənim yadımda qalmayan adı ilə çağıraraq:

-Apardım qeytərdim, amma deyəsən yenə də fərərə verdilər e... - dedi.

O, isə heç bir reaksiya verməyərək söykəndiyi tirdən ayrılmayaraq baxır, əllərini irəliyə verdiyi qarnının üzərində birləşdirərək sanki Tanrıdan qarşısındaki qızın çıxıb getməsini diləyirdi. Əslində bu tanış mənzərə mənə qəribə bir suali verməmiş gözlərim önündən itmək istəmirdi deyə mən mütləq bir fikir üzərində düşünməli olurdum: Görəsən, niyə insanlar əqli cəhətdən çatışmamazlıqları olanlardan bacardıqca çox uzaq durmağa çalışırdı? Bazaarda olduğum müddətdə bir nəfər olsun belə görəmədim ki, bu balaca qızçıqaz ilə səmimi qəlbdən səhbət etsin, ən azı suallarına cavab versin. İnsanlar

sanki bir az qəddarlaşmışdır. Onu izlədikcə isə mən daha çox əmin olurdum ki, bu balaca qızçıqazın hələ də cəmiyyətin necə bir məntiqə qulluq etməsi haqqda təsəvvürü yoxdur. O, hər kəsi, hətta uğurladığı əşyaları qara bazarda satmağa çıxaran gizli cinayətkarı belə öz sisteminə əsasən qarşılaşındı; təbəssüm, sevgi və qayğı ilə. Heç suallarını cavablandırmaq istəməyərək sadəcə yola verən satıcılara qarşı da üzündəki təbəssümünü eksiltmirdi. Orada olduğum müddətdə onun bir dəfə də olsun əsəbləşdiyini görmədim, elə fikirli hali ilə ətrafi gəzdiyini də. Doğrusu, diqqətimdən yayınmayan həddən artıq fakt var idi ki, bu qızçıqazın normal insanlardan olan fərqini anlayım. Ən əsası isə heç kəsə qarşı qərəzli mövqe tutmağı bacarmadığını. Kənardan baxan biri üçün o əqli problemləri olan balaca bir qız idi. Və hər kəs kimi o da bacardıqca çox bu qızçıqazdan kənar durmağa çalışırdı ki, problemləri olmasın. Heç hansı bir problemin yarana biləcəyini özünə sual vermədən sadəcə yan durardı, ən azından digərlərinin də onu dəli hesab etməməsi üçün. Bir fikirləşin, cəmiyyət özləri kimi olmayan birinə qayğı və mərhəmətlə yanaşan biri haqqda nələr uydura bilməzdi?! Onun qonşuluqdakı satıcıya ünvanlaşlığı sualı eşidib içimdəki yardım etmək hissini cilovlaya bilmədim. Lakin edə biləcək hər hansı yardımından belə səhbət gedə bilməzdi. Birincisi, mən onun əlindəki quş barədə heç nə bilmirdim, ikinci və ən əsası isə təklif edəcəyim istənilən kömək onun özü daxil ətrafdakılar tərəfindən tam fərqli bir məzmunda qarşılana da bilərdi. Beləcə, mən sadəcə onun dediyi sözlər ilə asta-asta dəyişdiyi üz ifadələrini izləməklə kifayətlənməyə məcbur idim. O, üz quruluşunu sözlər ilə elə gözəl uyğunlaşdırırdı ki, bu mənzərə insana lap mənəvi rahatlıq bəxş edirdi. Qonşuluğumuzdakı satıcıdan da gözlədiyi cavabı almayıncə o tam bizim yanımızdan ötərək qarşı tərəfdəki piştaxtaya yaxınlaşdı. Bilmirən niyə, amma bizdən heç nə soruşmadı. Baxmayaraq ki, mən onun dostumun qohumu olan satıcıya da eyni sualı verəcəyini həsədlə gözləyirdim ki, bacardıqım köməkliyi edim, o, mənim gözləntilərimi doğrultmadı. Sonra isə izdiham arasında qəflətən gözdən itdi. Evə qayıdarkən yol boyu durmadan onun qonşuluqdakı satıcı ilə danışarkən üzündəki ifadə barədə düşünürdüm. Bu normal idi, çünkü iyirmi dörd illik bir müddətdə ilk dəfə mənə bu qədər saf təsiri bağışlayan bir insanla rastlaşdım. Özüm də daxil ətrafımı saran cəmiyyət

bir-birinə qarşı heç zaman onun tanımadığı birinə göstərdiyi saflığı nümayiş etdirə bilməmişdi. Bu isə öz növbəsində olduqca adı prinsipə əsaslanırdı; heç kəs zərər görmək istəmirdi. Qarşısındaki şəxsin beş saniyə sonra ona qarşı necə davranacağını bilmədiyi üçün istənilən biri ehtiyatını əldən verməzdidi. Biz uşaqlıqdan bəri bu cür qaydalara sahib bir planetdə yaşadığımızı anladığımız üçün o balaca qızçıqaz qədər təmiz biri olmağı heç vaxt bacarma-yacaqdıq. Bu təsdiqə ehtiyac duymayan həyat teoremi idi. Evə qayıtdıqdan qısa bir müddət sonra öz problemlərimi xatırlayaraq onu ağlımdan çıxartma-li oldum. Problemlərimin heç vaxt sona çatmayacağını beş il əvvəl müəyyənləşdirmişdim. Lakin görə biləcəyim hansısa tədbir yox idi ki, yalandan da olsa mənə ümid bəxş etsin.

Onu ikinci dəfə növbəti həftə sonunda gördüm. Yenə də dostum ilə bazara, onun qohumunu ziyarət etməyə gəlmışdı. Bu dəfə isə dostum ciddi bir şəkildə ərdək almaq barədə planlarından danışındı. Yenə də bekarlıqdan dəli kimi dövrələyən insanlara baxırdım. Doğrusu, keçən həftə təsadüfən kəş etdiyim qızçıqazı görəcəyimə ümid etmirdim. Lakin hadisələr mənim icazəm olmadan baş verirdilər deyə onların ehtimallarını da hesablaya bilmirdim. O, yenə də eyni geyimdə və eyni üz ifadələri ilə kütlə arasından mənim diqqətimi asanlıqla cəlb etdi. Bu dəfə isə əlində heç bir qutu və qutuda öz həyatı ilə çoxdan barişmiş quş balası gəzdirmirdi. Sadəcə, gülərək bazarı dolaşır, bəzi piştaxtalara yاخınlaşaraq ordakı rəngarəng quşlara baxırdı. Bu gün də sevincli görünürdü. Məndən və cəmiyyətin böyük əksəriyyətindən fərqli olaraq üzündə nəhəng bir təbəssümü var idi. Ona baxdıqca adamın lap paxılılığı tuturdu. Gedib bu qədər sevincli olmağın reseptini soruşmaq istəyirdim. Hətta ondan yaşça balaca uşaqlar belə onun qədər xoşbəxt görünə bilmirdilər. Anlaşılmaz və mənim heç filmlərdə belə görmədiyim dərəcədə xoşbəxt olduğu ilk baxışdan bilinəcək dəqər xoşbəxt. Bu dəfə sakitcə izləmək əvəzində öz duyğularımı dostumla bölüşmək istədim. Söhbəti onun geyim stilindən başlayıb dünən qonşuluğumuzdakı satıcıya ünvanladığı sualı ilə paralel mənim yadımdan çıxmayan üz ifadələrinə qədər bütün xirdalılqlara qədər danışdım. O da mənim kimi ilk əvvəl onun oğlan ya qız olması şübhəsini yaşamalı olurdu. Bir müddət sonra isə birlikdə seyr etdiyimiz balaca qızçıqazın davranışlarına o da ən azı mənim qədər heyranlığını gizlədə bilmədi. Hət-

ta mənim dostum belə onun üzündən yağan xoşbəxtliyi və digərlərinə qarşı olan ifrat səmimiliyini görə bilirdi. Əlbəttə ki, mənim ayrıla bilmədiyim tək-tük faktlardan biri; hər ikimiz onu izləməzdən zövq alırdıq. Doğrusu ikimizin də o balaca qızçıqazdakı saf qəribəliyi görə bildiyimiz halda nə üçün cəmiyyətin onu anlaya bilməməsi hələ də cavablaşdırıa bilmədiyim suallar arasında, lakin bütün hallarda cəmiyyət nə edə bilərdi ki? Bəlkə də, bizim kimi bir çoxları onun davranışlarındakı insanlığı görməyi bacarırdı. Ancaq veriləcək bir reaksiya ağılları sarmırdı ki, onun da izahı qəliz görünürdü.

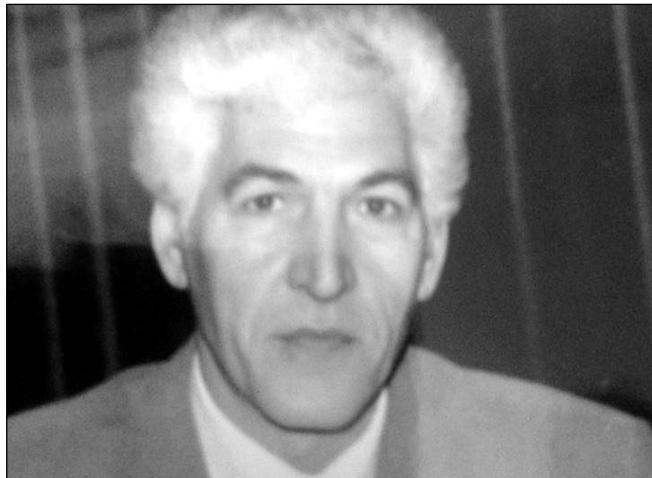
Dostumun ərdək seçimini qarışan fikirlərimizdən balaca qızçıqaz tamamilə çıxmışdı. Hər şey yekunlaşdıqda isə artıq o, bazarda yox idi. İstirahət günü olduğu üçün yenə də insan axını müşahidə edilirdi. Gözlərim onu axtarmaqla məşğul olarkən şüuraltı dəstumun onun barəsində dediyi cümlələr səbəbilə Marsdan qəfil geri qayıtdı. Dostumun qohumu olan satıcı onun bu yaxınlarda yaşadığını və həqiqətən də əqli cəhətdən problemləri olduğunu demişdi. Bu iki fakt barədə mən də əvvəllər fikirləşdiyim üçün təəccübənmirdim. Lakin mənim şübhələnə bilmədiyim son faktı dostum mənə deyirdi ki, sonuncu da məni ən şübhələndirən səbəbə çevriləcəkdi.

-Deyir ki, hər altı, bazar beş-üç quş alır.

Əslində o qədər də qəribə hadisə deyildi. Büyük planetdə hərənin bir hobbisi var idi. Balaca bir qızçıqazın müxtəlif quşlara olan marağı da onlardan biri olmaq hüququna malik ola bilərdi. Ancaq mən bacarmırdım. Sadəcə, beynimin mənə dediyi şübhələrdən yan keçə bilmirdim. Bir qədər də Hollivud filmlərisayağı alınırdı, lakin o saf qızçıqazın aldığı quşları evdə işgəncə ilə öldürməsinin görüntüləri gözlərim öündən getmirdi. Bunu fikirləşəcək qədər əsasa malik olmamağım da mənə rahatlıq bəxş edə bilmədi. Yol boyu ancaq onun quşlarla nə etməsi barədə düşündüm. Bütün hallarda mənim edə biləcəyim nə isə qalmamışdı. Nə həmin quşları xilas edə bilməzdim, nə də zamanı geri qaytarıb hadisələrin gedışatını. O, balaca, saf üzlü qızçıqazdan mənə iki kiçik nüans yadigar qaldı; onun məsum üz cizgiləri və nə üçün bütün insanların biri-birinə qarşı onun kimi davranışa bilməməsi reallığı. Axı biz ondan daha ağıllı olduğumuzdan şübhələnmirdik...

İlluziya motivli reallıq əsasında...

Yüksək vətənpərlik duygusu ilə

Mənə elə gəlir ki, insan Vətən təssübünü özünə ağır yük edəndə, o ağırlığı daşımaq üçün özündə güc axtaranda, daxilən saflaşır, kamilləşir, bütövləşir, yeni, daha mükəmməl bacarıq, keyfiyyətlər qazanır.

Məcburi köçgünlərimiz üçün Masazırda salınmış yaşayış massivində ən qədim və əziz bayramımız Novruzun gəlişi münasibətilə mart ayının 17-də keçirilən el şənliyində həmyerlimiz, istedadlı rəssam Nazim Hüseynovun əl işlərindən ibarət sərgiyə baxandan sonra bu qənaətə gəldim.

Zəngilan Rayon İcra Hakimiyyəti tərəfindən

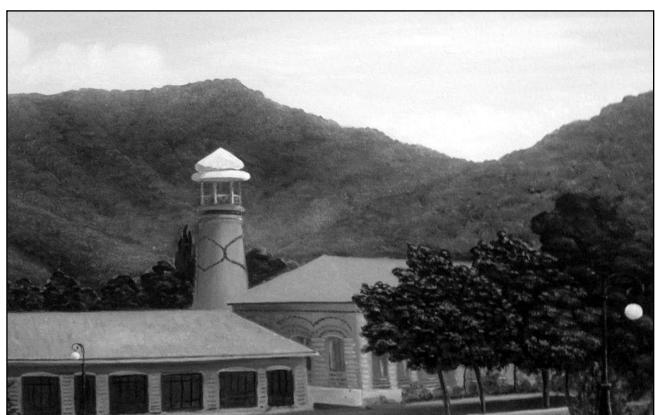

təşkil olunan el şənliyi milli adət-ənənələrimizin bütün gözəliklərini özündə təcəssüm etdirirdi. Nazim Hüseynovun tabloları isə bu gözəlliklər aləminə xüsusi parlaqlıq, ovqat qatdı. Novruz şənliyində iştirak edənlərin böyük əksəriyyəti rəssamin sərgisinə maraq gösterdi. Yağlı boyalı ilə kətan üzərində işlənmiş rəsm əsərləri təsvirlərin təbiiliyi, rəng çalarları ilə ətrafdakıları özünə çəkirdi. Tabloların çilalanmış yaradıcı zövqün, firça tutan məharətli

əlin vəhdətindən ərsəyə gəldiyi ilk baxışda duyulurdu.

Sıravi şənlik iştirakçıları ilə yanaşı, Ramiz Həsənov başda olmaqla Zəngilan rayonunun rəhbər işçiləri də rəsm sərgisindəki əsərlərə diqqətlə baxdılar və layiq olduğu dəyəri verdilər.

Bu sərginin, başqa sözlə Nazim müəllimin əl işlərinin xüsusi bir özəlliyi də var idi. Burada nümayiş etdirilən 20 əsərdən 11-i doğma Zəngilana həsr olmuşdu. Azərbaycan təbiətinin incisi Çınar Meşəmizdən 2 mənzərə, Məlikli kəndindən “Tək ağac” deyilən yüksəkliyin görünüşü, Genlik kəndindən Oxçuçay boyunca Şayifli istiqamətinə gedən dəmir yolu, müalicəvi “Qotur su”yun sönmüş ocaq yeri, üzərini qara buludlar almış Tağlı

Körpüsü, Üdgün kəndinin görünüşü mənzərələri elə çekilib ki, sanki rəssam o əsərləri yaradarkən elə təbiətin qoynunda, həmin məkanda olub. Halbuki, özünün dediyi kimi, bu tabloları təxəyyülünə, yaddaşında yaşıatdıqlarına güvənərək formalaşdırıb, bitkin əsər halına götürüb.

Tablolarda yüksək vətənpərvərlik duygusu ilə Zəngilanı tərənnüm edən, bizi xəyalən o doğma,

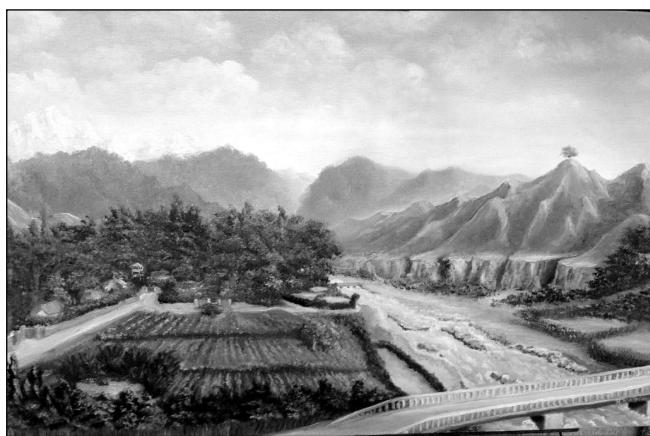
tanış yerlərə qovuşdurən Nazim müəllimə mən də qəlbən minnətdar oldum.

Onun nə vaxtdan yaradıcılıqla belə ciddi məşğul olması ilə maraqlandım. Söylədiklərim diqqətə çatdırımadan önce xatırladım ki, Nazim müəllimin atası Şükür Hüseynov da bilikli, yaradıcı insan idi. Şeirlər yazır, rəssamlıqla məşğul olur, tar çalışır, yüksək natiqlik maharəti ilə tanınırdı.

Bu irsi keyfiyyətlər ilk gənclik illərindən Nazimdə də özünü bürüzə vermişdi. 1978-ci ildə pedaqoji İnstututun ümumi texniki fənnlər və fizika

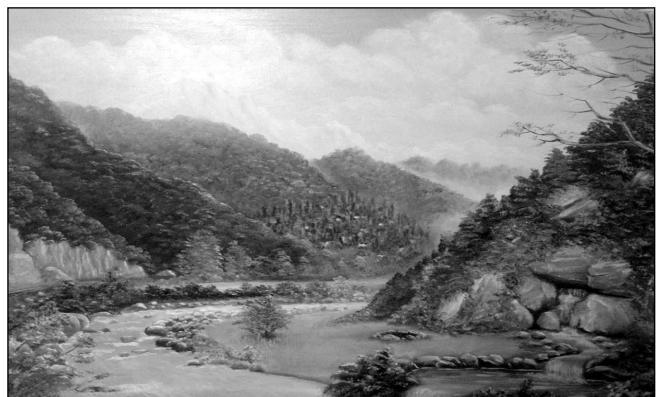

fakültəsini bitirdikdən doğma Zəngilan kənd məktəbində bir müddət fizika və rəsmxət müəllimi, sonra isə direktor müavini vəzifəsində işləyərkən nəinki məktəbin, eləcə də ərazidəki təsərrüfatların, sovetliyin, mədəniyyət, ticarət, iaşə müəssisələrinin tərtibatı, əksər hallarda təmənnasız olmaqla, onun üzərinə düşündü. Bariton səsi ilə bir çox rəsmi, bədii tədbirlərin, el şənlik və məclislərinin aparıcı olurdu.

Əvvəllər adı rənglərlə əsasən kağız üzərində rəsmlər çəkən Nazim müəllim yağılı boyadır. ilə təxminən 8 il bundan önce, sözün əsl mənasında, əsərlər yaratmağa başlayıb. Bu bir təsadüf nəticəsində baş verib.

Övladına məktəb tərəfindən yağılı boyadır. ilə çə-

kilmiş şəkil hədiyyə olunub. Həmin şəkilin keyfiyyəti Nazim müəllimi razı salmasa da, övladı: "Ata, sən də parça üzərində belə şəkillər, çəkə bilərsən?" deyə sual verib. Müsbət cavab alan uşaq: "Nə olar, çək baxım, parçada çəkilən şəkildən xoşum gəlir" deyib.

Gözlədiyinin əksinə olaraq, Nazim müəllimin kətan üzərində rəsmləri daha uğurlu alınıb. Sonra iqtisadi durumu bahalı boyadır və kətan materialları

almasına imkan vermədiyindən, çəkdiyi rəsm əsərlərinin bir necəsini satmaqla vəziyyətdən çıxmışa çalışıb. Tablolarının bəyənilməsi üzləşdiyi problemi asanlıqla həll etməyə imkan verib.

Nazim müəllim bütün varlığı ilə el obasına bağlı insandır. Zəngilana həsr etdiyi əsərlər barədə soruşarkən o, dedi ki, bir qayda olaraq, hər axşam yatomdan önce doğma yurd yerlərini yada salıram, ruhun o yerləri "gedirəm", tanış yollardan keçib, rəsm əsərlərimə mövzu edə biləcəyim mənzərələri xəyalımda canlandırıram. Zəngilan niskili məni doğma el-obamla bağlı tablolardır üzərində işləməyə məcbur edən başlıca qüvvədir. Bu rəsmləri yaratmaqla mən ağır dərdimi, qismən də olsa, azaldıram, təskinlik tapıram.

Yurd sevərliyinin alqışlayır, sənə yeni-yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıram, Nazim müəllim!

Salam CAVADLI

RƏNA MƏRZİLİ

Ağdam

Baharın da gözəl, qışın da gözəl,
Torpağın da gözəl, daşın da gözəl.
Durmuşdu bir bulaq başında gözəl,
Sənə gözmü dəydi, ay anam Ağdam!
Üzərliyin olub, mən yanam, Ağdam!

Gözəllik xainin gözünü oydu,
Xəyanət görməkdən gözlərim doydu.
Anamız torpağa babam üz qoydu,
Əsir anamızsan, oy, anam, Ağdam!
Qoynunda bir yatıb, oyanam, Ağdam!

Viran elədilər Ağ sarayını,
Mələklər eşitdi hay-harayını.
Çoxu sənə verdi ömür payını,
Yenə üzün gülməz, oy, anam, Ağdam!
Sənsizlikdən çıxmış bir canam, Ağdam!

Murov qar əridər, Qarqarın ağlar,
Çıskin-duman görüb, hər varın ağlar.
Kükür könüllərdə ilqarın ağlar,
Niyə ağlar qaldın, ay anam Ağdam?!
Sənsən tora düşmüş bir sonam, Ağdam!

Ay dərin baxışlı, eloğlu, Xudu!
Oğul-qız isteyir bu ana yurdu.
Yanan ocaq idim, yurdsuz qor oldum,
Qorxuram kül olum, oy, anam Ağdam!
Dolanam başına, dolanam Ağdam!

Dağları sızlatdı Arifin səsi,
Kamsız Səxavətin ünü, naləsi.
Rənayam, qəmlidir könül nəğməsi,
Həni Sara, Sədi, ay anam Ağdam!
Mən sənin bir kövrək balanam, Ağdam!

Ölülər əl çəkmir məndən

Bağımızdan bir ovuc,
tək bircə ovuc torpaq gətirmişdim.
Qurbətdə rəhmətə gedən nənəmə
qismət oldu.
Ruhu sevindi, bir az rahat oldu.
O gündən başqa ölülər, yuxumdan çıxmır.
Torpaq istəyirlər,

Bir ovuc torpaq!
Narahat gündüzüm tək,
Narahat gecələrim başladı.
Gündüz dirilər,
Gecə ölülər,
Əl çəkmir məndən,
Allah!

Daha tanımazsan

Daha tanımazsan məni, bilirəm,
İndi gözlərimin naxış qəmdir.
Ömrün yollarında itirdim səni,
Yolların enisi, yoxusu qəmdir.

Daha tanımazsan məni, bilirəm,
Qəhqəhəm boğuldu aman-ah ilə.
Dinləyir, dil açmır göyün qatında,
İndi danışıram mən Allah ilə.

Gəzib bir baxçada, dərib bir çiçək,
Bəlkə də ürəkdə bir olmamışıq,
Bəlkə də biz yalan, o sevda gerçək,
Onun alovunda qovrulmamışıq?!

Bəlkə də, olmayıb birgə arzumuz,
Mən günə cəkmişəm, sənsə sazağa.

Mən yol gözləyərkən yollar bağlandı,
Səni də çəkdilər məndən uzağa.

Daha tanımazsan məni, bilirəm,
Bir ev qayğısını vermədim sənə.
Bəxtinə yazılıb qismətin olub,
Atalıq duyğusun vermədim sənə.

Çatar ahım sənə, fəryadım sənə,
Uzaqdan gələcək siziltilərim,
Mən çəkən qəmləri qıymaram sənə,
Ey mənim ilk yazım, ey son baharım!

Sənin kül etdiyin o ürəyimdə,
Adın yazılıydı, bir də ki, eşqin.
Yandı keçmişin də, gələcəyin də,
Uçurdu bəxtinin yolunu daşqın!

Hərdən ürəyinə bəlkə də gələr,
Deyərsən: "Mən səni şair etmişəm".
Urəkdən, ciyərə düşdü kölgələr,
Gözümün yaşıyla məlhəm etmişəm.

Daha tanımazsan məni, bilirəm,
Könlüm sair kimi hərdəmxəyaldır.
Rənayam, yuxuda səni görürəm,
Hicran yellərində acı vüsaldır.

Axtarıram

Qorxutmazdı alov məni, köz məni,
Yaraladı, təslim etdi söz məni.
Yuxuma gələrək demə, "gəz", məni,
İtirmişəm, gözümü axtarıram.

Çırpılmışam bir qayaya, sədam var,
Enişdə, yoxuşda neçə adam var.
Qarabağda külüdürüşən obam var,
Yollar alov, izimi axtarıram.

Vətəndən ayrılmış bir ölüm idı,
Hər açılan sabah bir zülüm idı.
Vətəndə səninlə xoş günüm idı.
Qişa düşüb, yazımı axtarıram.

Ehey, daglar, Rəna adlı bir səsəm!
Ruhum üçün tən adında qəfəsəm.
Qəmlə baş-başayam, nəfəs-nəfəsəm,
Dözmək olmur, dözümü axtarıram.

Səbrin dərya qədərmis

Deyirlər, səbirsizsən,
Səbrin dərya qədərmis.
Sanırdım, sevgin yoxdur,
Sevgin dünya qədərmis.

Hırsım tufana dönüb,
Üstünəmi gəlirdi?

Niyə cavab vermədin,
Qəlbini kövrəlirdi?
Susdun, susdun, ay aman,
Nə qədər susmaq olar?!

Bu qız danışır yaman,
Bəlkə də ürəyində
beləcə fikirləşdin.

Fikrinlə dərinləşdin.
Urəyimi soyudub,
sən özün sərinləşdin.

Daniş, danış nə varsa,
Qoy, ürəyin boşalsın.

Qəmlər daşa döndərib,
Qöy, ürəyin yumşalsın.
Sənin qəlbin deyil bu
Dil acıb nələr deyir.

Illəri yoran sevgi,
Bir gündə ölər, deyir.

Daniş, danış nə varsa,
Qoy, urəyin boşalsın!
Beləcə dedin: - Bircə,
Bu da az deyil məncə!

Pəncərədən boylandım,
Dənə-dənə qar yağır.

Əlində qar dənəsi,
Bir şeir yazım, çağır.
Cağır məni xəyalda,
Xəyalımla gələrəm

Yoruldum ayrılıqdan
Ruhumla dincələrəm.

Bölünməyən arzunu,
Öz hırsımlə bölərəm.

Ağrı cəkib dağları,
Ahim ilə dələrəm.

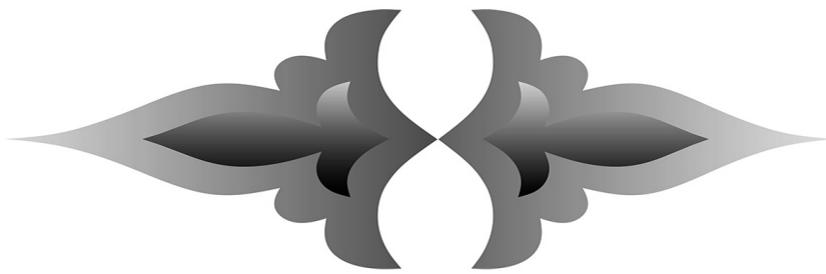
Deyirlər, səbirsizəm,
Səbrim sənsən, sənsizəm!

Söz yaşışı yağışdı,
Pıçılılı dənizəm.

Dərdim, qəmim dalğadı,
Haray salır, sənsizəm.

Sənsizəm, səbirsizəm.
Sən dözürsən nazıma,

Könlün eşqə bələnmiş,
Səbrin dərya qədərmis!

RAMİZ İSMAYIL

ÜMİD “ÜMİDSİZ”

(hekayə)

Ata-anasının qoyduğu ad Ümid idi, evlənəndən sonra arvadı Səfurə onu lağa qoymağa başladı:

-Oğul tapıb ad tapmayan. Sənin adını gərək ümidsiz qoyayırlar. Bu adam yaritmazın nəyinə ümid olub adını Ümid qoyublar?!

Arvadının sözlərini zarafat kimi başa düşən Ümid onun hansı "simə" vurdugunun fərqliyə varmirdi: "Arvad xaylağıdı, qoy, nə danışır, danışın!" Ömrü-gün yoldaşının atmacalarına arabir cavab versə də çox dərinə getmirdi. Evdə söz-söhbət olmağımı istəmirdi. Onun bu yumşaqlığı Səfurənin darğalıq iddiyasına daha da rəvac verirdi.

Əvvəllər bazara bir yerdə gedirdilər. Zəmbilləri Ümid daşıyırıldı, pulu Səfurə xərcləyirdi. Bu Ümidin şəsttinə toxunurdu. Necə olsa da, evin kişişi idi, amma bazaarda belələrinin çox olduğunu görüb, fikirləşdi ki, elə belə də olmalıdır. Bazara tək getmək istəyəndə Səfurə eməlli-başlı çəmkirirdi:

-Mən sənə ümid ola bilmərəm. Bir ətək pul xərcləyecəksən, bazarda da harda xarab-xurab şey var, alıb evə gətirəcəksən.

-Qorxma, sən düşündüyüün qədər də maymaq deyi-ləm!

-Pir mənimdi, kəramətinə bələdəm.

Bir gün Ümid kağız-qələm götürüb, stolun üstünə qoydu. Səfurəyə:

-Siyahi yaz - ver, bazarlığı bu dəfə özüm edəcəyəm, - dedi.

-Əəə, camahatı özünə güldürmə, sən bazarlıq elə-yənsən?!

-Yaz, yaz!

Səfurə yekə bir siyahı tutub verdi, ədalı-ədalı:

-Görək də?! Çox sinənə döyürsən, get! - dedi.

Ümid bazarda siyahıya baxa-bax öz-özünə danışındı:

-Əvvəl-əvvəl kartof-soğanı alım, əzilmir, sonra xi-

yar-pomidor, alma-armud, moruq, göy-göyərti, çörəyi də evin yanından alaram.

Bu cür "programla" Ümid alverə başladı. Pomidor satanın yanından keçəndə soruşdu:

-Xanım, pomidorun neçiyədi?

-Bir manat, başına dönüm, əla maldı, məsləhətdi!

-Nə, bir manat?!

-Kilosu, başına dönüm!

-Dünən üç kilosu bir manata yalvarırdınız, bu gün nə oldu ki?! Mozambikdə qar yağış?!

-Dollar qalxıb, başına dönüm, xəbərin yoxdumu?!

-Dolların bahalaşmağının buna nə dəxli var?!

-Sən həylə demə, başına dönüm! Dollar qalxanda hər şey qalxır, dayna! - Qadın qumişmağından da qalmadı.

-Allah insafınızı kəssin! - Ümid donquldandı.

-Bizlik dəyil, başına dönüm!

Böyükdə xiyanət satan kişi Ümidə irad tutdu:

-Bacoğlu, sözünə də fikir ver, bura içtimayı yerdə, qadın xeylağına elə söz deməzlər

-Nə dedim ki?!

-Deyirsən, pomidorun neçiyədi?!

-Nə deyim bəs, pomidorun ayrı adı var?!

-Yox, eyy, pomidorun neçeyədi, düz çıxmır. Pomidor, bilirsən, nəyi nəzərdə tuturlar?! İndi məndən soruşsan, xiyanət neçiyədi, nətər olacaq?!

Pomidor satan Ümidə təşkinlik verdi.

-Buna bənd olma, başına dönüm, bu abır-həyasını itirib!

Sonra xiyanət satana çəmkirdi.

-Üzün batsın sənin! Adam olmadın ki, olmadın.

-Aaz, düz demirəmmi?! Pomidorun neçiyədi?! Xiyarın neçiyədi? Düz gəlmir axı!

-Dilimiz belədi, yazıq nağayırsın?!

Ümid dodağının altında söylənə-söylənə onlardan aralındı.

Qiymətlər dünənkindən iki-üç dəfə, bəzən də daha çox artmışdı. Hami da deyirdi: "Dollar qalxib". Evdə in-di Səfurəni necə inandıracaq ki, bazar od tutub yanır. Siyahıda nə yazılımışdisa hamisini almışdı. Torbaların sayı çox idi. İki iri torba alıb, onlara yerləşdirdi. Moruq vərəsi onu incidəcəkdi, torbaya tökmək də olmazdı, birtə-hər apararam, deyib bazardan çıxdı.

Aldıqlarını şəstlə mətbəxdəki stolun üstünə qoydu və stulda oturub:

-Bazarlığı belə eləyərlər, - dedi, - amma yaxşı yoruldum.

-Qorxma, uşağın düşməz!

O, Səfurənin shit sözlərinə vərdiş eləmişdi. Başını bulayıb heç nə demədi. Səfurə bir-bir alınan mallara baxmağa başladı.

-Soğan heç, çox xırdadı. Soyana qədər adam bezir. Kartofun bundan çürüyü yox idi? Xiyar büzüşüb özün kimi, pomidordan da tamat düzəldərsən, sən tamat xoşlayansan. İyi aləmi götürdü, bu nə iyidi?! Pendirin iysi olacaq. Yəqin iylisi xoşuna gəlib. Goyərtinin də harda saralması var, onu almışan. Belə də gözləyirdim.

Səfurə iri, qırmızı almalarla heç bir söz tapa bilmədi. Əlində ora-bura çevirib: "çox iridi", dedi. Moruğa nə deyəcəyini fikirləşməyə ehtiyac qalmadı. Aşşüzəni gətirib moruğun balaca vedrədən ora boşaldanda gördü ki, vərənin altına qəzet parçaları doldurublar. Moruq heç yarım kilo da olmazdı.

-Bu nədi?! Ay Ümidsiz, qəzet oxuyan olduğunu hər-dan biliblər!?

Ümid moruq satanın ona kəf gəldiyini anladı, yağlı söyüş söydü.

-Deyəndə ki, sənə ümid ola bilmərəm, xətrinə dəyir. Bazarın bütün zir-zibillərini alıb gətirmisən.

Səfurənin "Allahsız" danışığı ona çox yer eləmişdi. Sakitcə onlara baxan oğlu da anasının bu sözündən sonra dilə gəldi.

-Ay ana, atam bu cür bazarlıq eləyib, yenə deyirsən, sənə ümid ola bilmərəm! Axi yazıq...

Səfurə uşağın sözünü ağzında qoydu:

-Əəə, sən kiri, ona ümid olsaydım, heç indi sən də yox idin!

Ümid bir istədi, aldığı şeyləri torbaya doldurub, pəncərədən bayırə tullasın. Həm pula, həm zəhmətinə heyfi gəldi. Bir siqaret yandırıb balkona çıxdı.

Ümid çox pərişan olmuşdu ki, bu cür bazarlıq etmişdi. Səfurə yenə "miz" qoydu. Ət almağa Səfurə özü getdi. Qəssab həmişə Ümidə sür-sümük "sırıydı", Səfurə ət almağa gedəndə isə ətin ən yaxşı yerindən verirdi. O, bunu göründü. Ümid tək gedəndə ətsatan həmişə donquldanırdı:

-Sən ət yeyən deyilsən, etyeyən quşun dimdiyi əyri olar, - deyirdi.

Ümidə kinayəli-kinayəli baxırdı. Səfurə ilə gedəndə, yaxud Səfurə tək gedəndə ətin harasından istəsə, orasından alırdı. "Yoxsa, bu ətsatanla Səfurənin...?"

Ümid qəfildən ağlına gələn fikirdən tez də qaçıdı:

-Yox, Səfurə belə şey eləməz!

Axşam Səfurənin anası gəlib uşağı apardı.

-Nəvəm üçün darixmişam, qoyun, bir-iki gün də bizi-də qalsın, - dedi.

Yatmaq vaxtı Ümid Səfurənin yanına girdi:

-Deyirəm, bu gecə səhərə kimi kinoya baxaq, - dedi.

-İşin, gücün qurtarib sənin də. Səfurə köntöy cavab verdi.

Ümid həmişə Səfurə ilə "kinoya baxmaq" istəyəndə o: "əəə, uşaqtan ayıbdı, daha yekə kişidi, görüb eləyər, biabır olarıq", deyib ərini yaxın qoymurdu. Ümid də hər dəfə kor-peşiman, söylənə-söylənə yatağına girirdi. Bu axşam fürsət idi. Axi Ümid də qadın nəvəzişi görmək istəyir. Onun da qadınla olmaq, ruhi və fizioloji tələbatını ödəmək ixtiyarı var. Arvadı ola-ola o, nə vaxta kimi... Yox, o bu axşam arvadı ilə...

Çox böyük ümid və həvəslə arvadına yaxınlaşdı. Sə-furə onun sinəsindən itələyib:

-Yorulmuşam, qoy, dincələk, - dedi.

-Bundan yaxşı dincəlmək?! Sən də dincəl, mən də.

-Kefin qalxıb sənin, deyəsən. Qoy, yataq, - deyə Sə-furə mızıldanıb, üzünü divara tərəf çevirdi.

-İndi də uşaq yoxdu ha, bəhanə eləyəsən?! Biz nə vaxt ər-arvad kimi...

-Bəsdi, sən Allah, zəhləmi tökmə!

Ümid əl çəkmək istəmədi. Çoxdan idi, arvadı ilə ya-xınlaşa bilmirdi. Ümid nəhayət arzusuna çatmalı idi. Ümid Səfurəni qucaqlamaq istədi. Qəfildən Səfurə dil-ləndi:

-Dollar qalxıb haa!

Ümid yerindən dikəldi:

-Dolların qalxmağının bu işə nə dəxli var?!

Ümidin gözləri bərəlmışdı.

-Var, olmasa demərəm.

Ümid yataqdan qalxdı. Çarpayının qırığında oturub, əllərini çənəsinə çarpzadı:

-Dollar qalxıb. Dollar qalxıb... qalxıb da... - Bir ne-cə dəfə öz-özünə təkrar elədi.

"Bahalanıb da demirlər. Arvadı bununla nə demək istəyir? Dollar ucuz olanda mənə sarmaşıb qalırdı ki?! Zarafat edir?! Bu boyda zarafat olar? Nə vaxtdan bəri fürsət gözləyirəm. Bu da deyir, "dollar qalxıb". Hələ uşağa deyirdi, buna ümid olsam, indi sən də yox idin. Bu nə demək idi?! Ət satana rast gələndən mənə yaxınlıq vermir. Yox, deyəsən, mənim başım xarab olur! Nə ət satan?! Bu hardan ağlıma gəldi?! Tez-tez də deyir: "Sə-nə ümid olan ərsiz qalar. Mənə ad da qoyub: "Ümidsiz". Mən də peysərə verirəm. İndi də belə. Niyə bu məni bir kişi kimi qiymətləndirmir?! Doğurdanmı özünə layiq bilmir?! Doğurdanmı mən yaramaz, yarıtmaz, ümidsiz bir kişiyəm?! Bəs niyə mənə ərə gəlirdi?!"

Hələ o vaxtlar təzə evlənəndə tez-tez deyirdi:

-Ümid qəşəngdi, yorğan-döşəkdi, hayif ki...

Ümid sonralar başa düşdü ki, eşşəkdi.

Arvadı artıq yatmışdı. Qadınlara məxsus xərif xorultusu gəlirdi. Mətbəxə keçdi. Evləndikləri vaxtı xatırladı:

...Səfurə böyük bir zavod direktorunun katibəsi idi.

Yaraşıqlı, boy-buxunlu, cəzibədar və gözəl bir qız idi. Bir müddətdən sonra işçilər arasında söz-söhbət dolaşırdı: "Direktor katibəsi ilə ər-arvad kimi yaşayır, qızı yaşda qızdı, qeyrəti yoxdu. O qeyrətsizdi, bəs qızı nə olub?!"

Səfurənin geyim-keçimi, ədası, işçilərlə rəftarı deyilənlərə inanmağa əsas verirdi. Ümid onda direktorun sürəcüsü idi. Ümid bütün bu haqq-hesabları duyurdu, amma inanmaq istəmirdi. Direktor ağısaqqal adamdır, belə sey eləməz. Arvadı da hikkəli arvaddı. Səfurənin boğazını üzər - deyib özünü aldadırdı.

Bir gün direktor Ümidi yanına çağırıldı. Ordan-burdan söhbət açıb:

-Ümid, bala, mən sənə bir yaxşılıq eləmək istəyirəm! Vəzifəni bilmək olmaz, bu gün varam, sabah yoxam. Vəzifə vəfasız qadın kimi bir şeydir. Nə qədər ki, əlimdə imkan var, sənə ev də verim, toyunu da eləyim. Necə deyərlər, mən savab yiyəsi olaram, sən da arvad-uşaq. Qız da özümüzüñküdü. Səfurəni sənə alaq, əl-ələ verin, işləyin, dolanın. Sakit adamsan, məndən sonra kim bilir, nə olacaq?! Nə qədər ki, mən burdayam, özünüzə gün-güzəran düzəldin.

Ümid çəşib qalmışdı. Çox cavanlar kimi onun da Səfurədən ötrü ürəyi gedirdi. Müdir sürücüsü olduğu üçün qəbul otağında çox olurdu. Səfurə əyilib qalxdıqca açıq sinəsi görünürdü. Müdirin otağına çay aparanda, yırğalana-yırğalana gedəndə, Ümid dodağını yalamaqdan özünü saxlaya bilmirdi. Maşına oturanda gödək yubkası bir az da dərtlərdi. Açıq ayaqlarına Ümid həsrətlə baxırdı. Birdən-birə bu təklif nə idi?! Səfurə ona gələrdimi?!

Ümid direktorla Səfurənin qurduğu "qurğudan" hələ də baş aćmamışdı. Evləndiklərindən yeddi ay sonra uşaqları oldu. Bəs deyirlər, uşaq doqquz ayda olur, bu niyə belə tez oldu?!

-Uşaq yarımcıq olub, Ümid! Doqquz ayın tamamına kimi qaranlıq yerde saxlamaq lazımdır.

Ümid inanmışdı. İndi birdən ağlına gəldi. Bəlkə elə uşaq da direktorunuzdan? Yoxsa o, mənə nə yaxşılıq eləyirdi?! Görübər, Səfurə hamiledi, mənə sıriyib-lər.

Hirslənmişdi, mətbəxə keçdi, Səfurənin telefonu məktəbdə stolun üstündə qalmışdı. Səfurə Ümidi heç vaxt telefonuna əl uzatmağa qoymurdu. Ümid telefonu götürüb, qurdalamağa başladı. Müxtəlif nömrələr var idi. Ətsatanın telefonu yazılmışdı. Bir mesaj diqqətini cəlb etdi: "Canım, gözüm! Sənə rast gələndən sonra, mən qadının nə olduğunu bilmışəm".

İmza yox idi. Bu kim olar?! Bəlkə "uçaskovu" köpəyoğludu?!

"Bir vaxtlar o, da bizə çox tez-tez gəlirdi. Yaxşı bazarlıq edirdi. Məni də həmişə araga göndərirdi. Hər şey alırdı, araqdan başqa. Pulu çatmırdı?! "Dedim, birdən evdə olmazsan, qadın xeylağı ilə içəsi döyülmə ki?! Sən məndən cavan olarsan, qaç, bir araq al, gəl! Cibindən də bir iyrimi manatlıq çıxarıb verirdi. Özü az içirdi, məni isə "lül-qənbər" olana qədər içirdirdi. Yoxsa, bu "uças-

kovu" da Səfurənin...

Mənim başıma kül olub. Bu köpək qızı ona görə mənə lağ edirmiş. Ümid qəşəngdi... Hələ uşaq... direktoru-muza oxşamır mı?! Başıma daş düşsün! Mən nə qədər avam olmuşam! Gör, nə qədər maymaq adamam!"

Hırslı ayağa qalxdı. Gözü qaşıq-çəngəl, bıçaq yığılan qaba sataşdı. Çörək doğradıqları uzun bıçağı əlinə götürdü:

-Bu bıçağı indi onun ürəyindən vuracağam, düz gedib kürəyindən çıxacaq. Bir kağız da yazıb qoyaram si-nəsinin üstünə: "Xəyanət etdiyi üçün vurmüşəm". Sabah da gedim, polisə təslim olum. Sonra da ömürlük türmə. Orada da başıma nə oyun açacaqlar, Allah bilir.

Türmədən qorxdu. Səhərə qədər beynində yüz dəfə ölçüb-biçdi, bir qərara gələ bilmədi. Səhər açılırdı. Maşınların, adamların səsi çoxalmağa başlamışdı. Ümid heç bir qərara gələ bilmirdi.

Artıq Səfurə də oyanmışdı. Ümidi əynini geyinmiş vəziyyətdə görüb təccübəldə, gərnəşə-gərnəşə:

-Nə tez durmusan, hara gedirsən?!

-Cəhənnəmə!

-Uğur olsun! Nə yaxşı?!

-Yaxşı günün olmasın heç. Sənin əindən gedirəm. Sənə birmənalı şəkildə deyirəm: "Biz bu gündən ər-arvad deyilik.

Bu anda Səfurənin beynindən bir fikir keçdi: "Nə vaxt ər-arvad olmuşuq, ay sarsaq!".

Ümidin səsi qulağında cingildəyirdi: "Oynaşlarınıla nə qədər istəsən, kef çəkə bilərsən!"

O, telefonu az qala Səfurənin gözünə soxacaqdı:

-Burda hər şey aydınca görünür.

Birmənalı şəkildə deyib Səfurə Ümidin ağızını əydi:

-Mənnən deputat dilində danışma, de, görüm, nə olub?! Nə sarsaq-sarsaq danışırsan?

-Sənin başını kəsərdim, amma əlimi it qanına bulmaq istəmirəm.

-Ocağınızın başı qan götürməz, ağıllı ol! - Səfurə yenə onu lağca qoysa.

-Sənin kimi qəhbədən ötrü, türməyə getmərəm, - Ümid bunu deyib qapıdan çıxanda, arxadan Səfurənin səsini eşitdi:

-... gedərsən, yeyə-yeyə də qayıdarsan, külbaş! Get, otunu otda!

Ümid birbaşa Səfurənin böyük qardaşı Cəmilin yanına getdi. Ona camaat "qeyrətov" deyirdi. Cəmil əlində təsbeh oynada-oynada dollar dəyişmə məntəqəsinin qabağında var-gəl edirdi. Ümid ona çatan kimi:

-Gedin, qəhbənizə yiyləlik eləyin!

-Sən nə ...yeirsən?! Ağlın başındadı?! Səni doğram-doğram elətdirərəm.

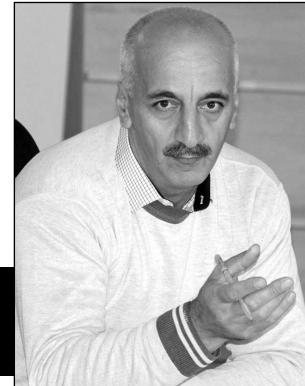
-Get, əvvəlcə bacını doğra, sonra gəlib məni doğralarsan, - deyib arxaya baxmadan ondan aralandı.

-Əəə, dayan görüm!

Ümid dayanmadı, getdi. O, hara getdiyini bilmədən gedirdi...

Bilgəh qəsəbəsi, 2015.

AKƏM XAQAN,
şair, təndiqçi

Mən sizə görmək üçün məkan, düşünmək üçün zaman, anlamaq üçün mövzu verirdim

(*təhlil, tənqid*)

İlk olaraq "XƏZAN" jurnalının profilini bər-bəzək sevməyən bir hərbçi baxışı, qalib döyüşçülərin döyükəzmi, ölüm qorxusu ilə mayalanmış azadlıq zümzümələrinə yer verən ədəbi dərgi olaraq qiymətləndirirəm. Təbii ki, sözün qüdrətinə sığınaraq dərdini bölüşmək, düşüncəsini paylaşmaq istəyən adamlara yardımın imkan təqdirəlayıqdır.

Jurnalı vərəqlədikcə cəmiyyətin kasib düşməş təbəqəsinin ağrı-acılarını ifadə etməyə cəhd edən, son ümidi yeri olaraq təskinlik tapmaq üçün qələmə sarılan adamlarla baş-باşa qaldım. Hansı ki, onların cəmiyyətə çatdırmaq, ötürmək istədiyi mesajlar diqqətimi çekdi. Onların böyük əksəriyyəti sadə, zəhmət adamlarıdır ki, yazıçı olmaqdan daha çox ağrılarına məlhəm olacaq bir əlac-nur axtarışındadırlar. Məhz o səbəbdən bu yazıları oxuyub, tənqid və ya təhlil edərkən, həqiqi mənada qələm adamlarından umduğum, gözlənilməsi vacib olan tələblər qoymaqdan uzaq oldum. Təbii ki, həmişəki kimi öz prinsiplərimə sadıq qalaraq: Söz sahibinin kimliyidir!-deyə düşüncəmi əsas meyar, müəlliflərin yazı əslubu, düşüncə və yaşam tərzini isə söz konusu etdim.

Jurnalın əlimdə olan 4-cü sayından başladım tanışlığa. İlk olaraq da redaktor guşəsi və "**Külliük axtaran adam**" başlıqlı yazı gözümə sataşır. Bu küçük yazıda **Əli bəy Azəri** təbiətin nizamını pozmağa çalışan məmur qisminə, o cümlədən ədəbiyyat sahəsində yüksək

kürsülərə yerleşmiş və boynuna düşən missiyani yerinə yetirmək qüdrətində olmayan potensialı tükenmiş yaşlı nəslə etirazını özünəməxsus ifadə edir. Hansı ki, varis seçimi ilə bağlı bir rəvayətə istinad edərək təbiətin nizamını durdurmaq istəyən, püxtələşməkdə olan gənc nəslə qarşı gedənlərin külliük axtarışı olan əməl kimi dəyərləndirir. Beləcə, müəllifin öz imkanları daxilində gəncliyə olan diqqəti və qələm əhlinə vermək istədiyi dəyər bəlli olur.

"Ölüm gözəllikdir. Bu gözəllik qocalarda daha aydın gözə çarpır."- deyə özünə də sərr olan ölümün gözəlliklərdən bəhs edən **Firuzə Məmmədlinin** də bir-birini inkar edən, təzadlı düşüncələrlə dolu şeirləri sıralanıb. Həssas oxucu mövzunu düşünməkdən daha çox müəllifin nə demək istədiyində işişib qalır ki, bu da yorucu və ağrılıdır:

*"Meyid qamatında şəhidlər artdı,
Ağlar söyüdlərlə bəzəndik yetər.
Söyüşlər, təhqirlər, təhdidlər artdı.
Yetər, bir bu qədər "təzəlik" yetər."*

Ardınca da filologiya elmləri doktoru **Vaqif Yusiflinin** "**Ağla, qərənfil, ağla!**" başlıqlı xatirə yazısına yer verilmişdir, hansı ki, mərhum şairimiz **Məmməd Aslandan** bəhs edir. Amma nədənsə müəllifin düşüncələrində bir yorğunluq, küskünlük hiss olunur. İnternetdə axtarış verib, Məmməd Aslanın kimliyinə aydınlaş gətirmək istəyirəm. Nəticədə aradan illər keçsə də,

Kəlbəcər nisgili ilə dünyamızdan köçən, sinədəftər və hürr yaşam sevdalı bir şəxsiyət olan Məmməd Aslanın nurlu çohrəsi yaddaşımı vərəqləyir.

"Quru budaqlarım, yaşım əyilməz,

Belə yaranmışam anadan, fələk." - deyə fəryad qoparan, şeir dili ilə danışmaq istəyən Adil Ağazadənin dərdlərə çözümüsüz yanaşmasını seyr edərək keçirəm.

"Hər kəsin yadından çıxsam da olar,

Sən məni unutsan ölürom, Allah." - deyə həqiqi bir xanım iddiyalı Nuranə Nihanın qeyri-adi sevgi bəyanatı maraq çəkir. Baxmayaraq ki, onun nə demək istədiyi əvvəlcədən bəllidir.

Meyxoş Abdullanın "İki günlük otel qəbzi" hekayəsi hissələrinin bədii tərtibatından uzaq olan müəllif daha çox dialoqlar vasitəsi ilə çatdırmaq istədiyi düşüncənin şahidi olurduq. Nəticədə, mövzu baxımından maraqlı bir söhbətə qulaq yoldaşı olduq.

Camal Zeynalıoğlu yarımcıq qalmış povestini "**Uçurumun kənarında**" adlı hekayə kimi təqdim etməsi ilə başqalarından fərqlənir. Hekayə ailə-məişət, yurdaşlıq və şəxsiyyət problemlərinin çözülməsi yönündə ortaya atılmış maraqlı temadır. İşlənmək üçün yaxşıca materialdır. Müəllifin bu barədə nə düşündüyü məndə maraq oyadır?

Əli Şirin Şükürlü şeirləri ilə növbəti tanışlıq şəxən mənə xoş oldu. Daha çox məzmunu güvənən filosofla rəngarəng fikirlərləri bir-birinə bənd edən şairin yaratdığı nərdivani görürəm. Hansı ki, birindən qalxməq, o birindən düşmək olur. Bəzən də sadəcə, şirin bir söhbətinə qulaq yoldaşı oldum. Danişa-danişa qarışqadan fil düzəldiyini və özü kimi məni də inandırdığının şahidi oldum:

*"əməlli-başlı mübarizə gedir
qələbə marşı çalan qara milçəklə
valerian içib
azca dincəlmək istəyən adam arasında."*

Həsən Hüseynin qələmə aldığı **Borsunlu Məzahir Daşqın** haqqında çizdiyi ədəbi portreti, **Fariz Çobanoğlunun** isə **Damət Salmanoğlu** yaradıcılığından bəhs edən təhlil də demək olar, eyni qəbil yazıldanndır. Xüsusilə də Fariz Çobanoğlunun sərgilədiyi qənaət, yanaşma tərzi ilə, ağırlı da olsa, qismən razılaşmali olursan: "**Şairin borcu insana nəyin həsrətində, nəyin ayrılhında, intizarında olduğunu xatırlatmaqdır həm də**" - deyə, həqiqi mənada bir insan düşüncəsini, istəyini və qiymətini sərgilemiş olur. Bu yanaşma əslində mənim bəlli etmək istədiyim məqamın canlı bir nümunəsidir ki, oxucu güvenini itirmiş yazara meydan oxuyur.

Gənclər arasında məhsuldar yayan qələm sahiblərindən biri də diqətimi çəkən **Aygün Sadiq** imzasıdır ki, burada qarşılaşıraq:

**"Həsrət dolu buludların bətnindəki qəfil sancı,
Məni sənə gətirəcək yağışlarla, damcı-damcı,**

Bir aşiqin eşqdən savay yox qibləsi, yox inancı,

Anlamadın? - deyə yaratmaq istədiyi poetik səhnə "Bircə qadın"ın portretini çizməq çəhdidir. Təbii ki, püxtələşməkdə olan müəllifin uğurlu bir gələcəyə doğru irəlilədiyinə inanmaq istəyirəm.

Elçin Hüseyinbəyli ilə müsahibə maraq doğurur.

"Yazıcı həmişə müharibənin əleyhinə olmalıdır." - düşüncəsi ilə razılaşmamaq mümkün deyil. Həqiqi sənət adamlarının şəxsiyətinin formalasmasında məhz, zora qarşı olması faktı önəmli yer tutur. Lakin müsahibə aparan Vahid Məhərrəmovun şablon və bir-birini qismən təkrarlayan suallara yer verməsi, alacağı cavabdan çox danışmaq cəhdi məni təccübəldərmış oldu.

Şəfaqət Cavanşirzadənin qələm təcrübəsinin məhsulu olan "**Gecikmiş namus**" hekayəsi günümüzün ağrılı problemlərinə, yanlış düşüncə tərzinə diqqət çəkərək hər iki cinsin anlaşılmazlıq faciəsini gündəmə gətirməsi ilə maraq kəsb edir. Əslində cəmiyyətdə gedən proseslərin yaşatdığı və ailələrin dağılma səbəbinin görməzdən gəlinən bir səhnəsinə işıq tutmuş olur. Qarşılanması və dəyərləndirilməsi vacib olan ehtiyaclar söz konusudur. Hekayənin bədii tərtibatında yol verilən xətalar da yox deyil. Təbii ki, əvvəldə oxucu cəlb etmək üçün qoyulmuş "anons" və sonluqdağı "bıçaqlanma səhnəsinin təsviri" yığışdırılmalıdır. İnanıram ki, Şəfaqət xanım faciədən çıxışın örnek ola biləcək daha doğru yolunu bulacaq.

Qarabağ qazisi **Bəxtiyar Əliyevin** bir əsgərin xatırəsi olaraq "**İkinci atəş**" ocerki və "**Cəsur döyüşçi, döyüşlərdən tanıdığım Tapdıq İbrahimova itaf edirəm**" - deyə bəhs eydiyi "**MƏKTUB**" hekayəsi də müəllifin gözlədiyi və qarşılıqsız qalmış bir ehtiyacın çözülməsi amacı kimi başa düşülməli qələm nümunəsidir.

Eyvaz Zeynalovun "Parkda" hekayəsi mövzu etibarılı maraqlı olduğu qədər də aktualdır. Hətta, uğurlu alınan məqamlar da var. Lakin baba və nəvə kontekstindən yanaşlıqda dialoqların təbii seçimi vacib məsələdir. Müəllifin mətnində ifrata vardığı motivasiyanı (minimum istehlak səbəti və s.) yersiz, məqsədyönlü şəkildə yerdilən düşüncəni, şikayətləri yolverilməz hesab edirəm. Ona görə də hekayə daha həssaslıqla, yenidən işlənsəydi, daha yaxşı olardı.

Əliabbas Bağırovun "Ağdama bənzəyən Eyvaz" sərlövhəli yazısında işlətdiyi bənzətmə burda necə də yerinə düşür: "**Əlli yaşa bütün ehtiyat azuqəsi qışın tən ortasında qurtarmış kəndli kimi gəlib çıxan çoxlu sayıda yazıçı və sənət adamı gördüm. Ele-bələ götürəndə onlardan biri də Eyvaz Zeynalov olmayıdı. Hələ bəlkə də...**" - deyə bəhs etmək istədiyi müəllifin bu günə gelincə keçdiyi məşəqqətli həyat yolundan bəhs edərək həm millətin, həm də dilimizin faciəsinə diqqət çəkir: "**qısa zaman kəsiyində heç dilimiz də bekər dayanıb-durmayıb. Lügət tərkibi çoxlu işlək söz qazanıb; qaçqın, köckün, di-dərgin, tərki-el, cəlayi-vətən, qaçqın düşərgəsi, çadır şəhərciyi...**"

Yaqub Məğrurun şeirlərini oxuduqca da bu qədər iztirablara rəğmən dözmənүü, adına yaraşan, məğrurluğa siğan çözümünü görməmək olmur:

*"Nəfsini cilovla, gözü ac insan,
Çalış qənaətlə cavamlıq eylə.
Var-dövlət aşşa da daim başından,
Saxla, ac qalandaya yanlıq eylə".*

Nemət Bəxtiyarın "Məhsul istehsalının asan yolu", "Quzu"və "Bal"ı el arasında işlənən kiçik lətifə, deyimlərin yumoristik hekayə qismində təqdim olunması ilə diqqət çəkir. Hansı ki, mövzu qitligindən əziyyət çəkən müəllifin el folklor nümunələrini bu qədər yorucu yazıya alması mənət təbəssümədən daha çox üzüntü götürdi: "Bunlar ki, bugaların fotosəkilləridir. Əhsən, rəis Həsənovun oğlu Həsənov! Sən gənc mütəxəssis kimi süd istehsalının artırılmasının əsil yollarını tapmışan..." və s...

Aslan Quliyevin "Kor döyüşçü" hekayəsini oxunca uşaqlığım yadına düşdü. Nənəmin nağılı danışmasını xatırladım. Çünkü orada nənəmin nağıllarına inanırdım. Burda isə müəllifin nağılı etmək istədiyi hadisə elə bil danişa-danişa uydurulduğu üçün zorlanırdı. Sanki, Aslan Quliyevin bu günümüzdə vətənpərvərlik, yurdaşlıq təblig edən əsərlərə olan ehtiyacı sovet dönməndə şıxıldımlış plan doldurmuş kimi qələmə almışdı. İkicə kəlmə ilə mühabibənin başlığı, arvadın haray-qışqırığına əhəmiyyət vermədən savaşa həzırlaşan sadə bir kənd adamını öz hekayəsinin qəhrəmanı olaraq görür:

"Döyüçü arxa(?) çantasını ciyinənə atdı, qoşalülə tükəngini götürdü: "Mən döyüşçüyəm, dedi, mühərabə başlayıbsa, döyüşməliyəm. Düşmənlər gəlib buralara çıxarlarsa, təkcə inəklərin, keçilərin yox, bu torpaqda yaşıyan her kəsin sonu çatacaq. Sən onları tanımırsan, onlar bir kimsəyə aman vermirlər." - deyə nağılinə başlar. İlk olaraq kənd sakininə en azında adı ilə müraciət edə bilərdi. Lakin "döyüşçü" adlandırmış oldu. Sonra nağılı dili yüyrək olar deyib səngərdə, tonqal başında oturan döyüşçülərlə səhbət edən "döyüşçü" dən bəhs edir. Hansısa qanlı döyüş olduğunu, silah-sursat əldə etdiklərini qeyd edərək bəhs etdiyi qəhrəmanın yanında mərmi partlaması ilə kor olduğunu bir-iki kəlmə ilə qeyd edir və qəhrəmanını "Kor döyüşçü" adlandırır. Özünü inandırdığı nağıla bizi də inandırmaq istəyir və burada gedən qanlı savaşlar yada düşmür... Nəhayət "kor tutduğun buraxmaz" atalar sözünə güvənən müəllif mal-qara üçün silaha sarılıb döyüşçü olan "kor döyüşçü" hamı kəndi qoyub qaçıqladan sonra iki maşın erməniyə qarşı vuruşmalı olur və s. Ən maraqlı odur ki, qarşı tərəfi də əzizləyərək "yad döyüşçü" adlandırır və "kor döyüşçü" nü pusuya salıb, öldürdükdən sonra onu qəhrəman kimi dəfn etdiklərindən bəhs edir. Hekayənin adından xoşlanan müəllif nəticəyə doğru düşüncələri kor döyüñə salaraq bitirmiş olur. Nə isə...

Nurəddin Ədiloğlunun "Rəhbərə məktub" xatirə-hekayəsi dilinin səlisliyi və canlı görüntüsü ilə ovqatımı dəyişdi. Hansı ki, müəllifin həqiqi mənada inamla köhnə və yeni zaman arasında ilişib, qalmış faciəmizin ağrı-acısından bəhs edirdi.

Oli bəy Azərinin "Yağlı bəhanə" və "Köhnə il hara gedir" hekayələri ilə tanışlıq müəllifin daha çox üşaq dünyasına yaxın olan yaradıcılıq əslubu, fantaziyası ilə diqqətimi çəkdi. Hansı ki, xəyalında olan uşaqlığına qayıtmak, inamlı və imanlı duyğularını qələmə alaraq bu günümüzə çəkib gətirilmiş kimi yaşamaq ehtiyacından doğurdu. Hansı ki, bu günümüzün uşaqlığının nağılları tükənmişdi. Eləcə nağıllara inananlar da.

"Xəzan" jurnalının növbəti uğurlarından biri kimi də təzə çıxan nəşrlərin, qələm adamlarının kitabları haqqında məlumatlar və məlumat xarakterli təhlilərin yer almاسını qeyd edə bilərəm. O cümlədən kitab təqdimatı ilk olaraq müəllifin uğuru, sanballı əsərlər isə xalqın zinətidir.

Bəzən şeir, sənət sevdalı "qəribər" haqqında dost, tanış və ya oxucu marağından süzülən portret cizgili yazılar da yer alır. Bu da təbiidir. "Hər yazının öz oxucusu var" qənaəti ilə yanaşaraq, bunun da təbii olduğunu düşünürəm. Və kimsəyə "sən yazma!" - demək haqqı kimsəyə verilməmişdir. Hər bir yurdaş, hər bir oxucu özünü ifadə etməyə bir vasitə, məqam axtarışındadır. Bəzən şairlərin həssas qəlb döyüntülərinə siğinir, bəzən də filosofların həyat fəlsəfəsini nizamlaya biləcək qeyri-adi deyimlərinə köklənərək yaşamını dəyərləndirməyə can atır. Axtardığını tapmayınca qələm götürüb öz hissələrini ifadəyə çalışması, əslində əsl sənət adamlarının görünmədiyi, adamların qəlbə, ruhi ehtiyaclarını oxşamaqdən yadırğadığı məqamlarda baş verir.

Belə düşünürəm ki, dünyada gedən proseslərin dolaşması, nizamsızlıq adamların düşüncəsindən də yan keçmir. O cümlədən, siyasi yönəmdən "bal əmən" ədəbi düşüncənin yanlışları da tədricən bəlli olur. Beləcə, misal olaraq dolab silkələnincə qabdakı südün qaymağını bataqlıqda batırılmış kimi görünməz olması ilə bu günkü durumu müqaisə edirəm. Sonra da belə məqamlarda ümüdsizliyə qapılmamağa çağırış edərək durulma prosesini, yəni suların çəkilməsi, bataqlıqların quruması zamana buraxmağınızı tövsiyə edirəm. Məhz o səbəbdəndir ki, özünü unutmuş, güvəni sarsılmış ədəbi düşüncə qaymaqlarının iflası eyniyələ bardaqlada qatığa qarışib "turşumuş" qaymağı xatırladır. Təbii olaraq da bu günümüzdə müşahidə olunan fədakar adamların cabası ilə durulma prosesi davam edəcək. Hamiyyə bəlli çəkişmələr isə növbəti faciənin qəhrəmanları uydurulub, meydan alana qədər uzanacaq. Odur ki, **mən də sizə görmək üçün məkan, düşünmək üçün zaman, anlamaq üçün mövzu verirdim.**

ƏLİZAMİN ARİFOĞLU

*Basdırısan bu eşqi dərin qəbirə,
Üstünə qoyulan sinə daşıyam.*

Kəndir at boynuna məhəbbətimin,
Çatmasın qoy sənə əli, ayağı.
Soyuqluq tökülən təbiətimin,
Olmasın gözündə eşqi bayağı...

Mən də bir qəribə insanam, gülüm,
Yağışdan dərdimə tuturam çətir.
Həsrətin əlindən çəkirəm zülüm,
Dözürəm hər şeyə Allaha xətir.

Nə günah vardısa boynuma düşür,
Gözümdən salıram yalan ömrümü.
Yolunda əridib getmək istədim,
Əcəldən mənə pay qalan ömrümü.

Bacara bilmədim özüm özümlə,
Bu eşqin oduna qaladım canı.
Sinəmdə yaranan isti közümlə,
Seçmişəm cəhənnəm adlı ünvanı.

Sənə bu sevgidən acı xatırə,
Yanaqdan süzülən bir göz yaşıyam.
Basdırısan bu eşqi dərin qəbirə,
Üstünə qoyulan sinə daşıyam.

İnsan

Bir ömür karvanı düzülüb gedir,
Yaş örür bir az da qocalır insan.
Həyatdan mənəvi dərs götürüncə,
Zirvəyə addımla ucalır insan.

Dərdini-qəmini ovutmaq üçün,
Kədərin gölünü qurutmaq üçün,
Bəzən də özünü unutmaq üçün,
Özündən uzağa baş alır insan.

Gecələr yuxusu tez çəkilincə,
Bağında tikanlı gül əkilincə.
Gözündən bir damla yaş tökülüncə,
Daxilən bulud tək boşalır insan.

*Nə sən ürəklərdə qalan şeirsən,
Nə mən bu şeiri yazan şairəm.*

Xatirən gizlənir künclə, bucaqda,
Axtarıb tapıram özümdə səni.
Sən axı bu qədər uca deyildin...
Mən niyə ucaltdım gözümdə səni?!

Həsrətin yolumda kölgəyə dönüb,
Dəliyə dönürəm qarışanda şər.
Günəşdən Dünyaya düşən adamam,
Kölgəm ayağımın altına düşər

Hərdən ürəyimə dolar ağrılar,
Bir azca nazına dözb gedərəm.
Səssizcə gələrsən xəyallarıma,
Divarda kölgəni süzüb gedərəm.

Ümidim soyunub sevgi köynəyin,
Sevib, hissərində azan şairəm.
Nə sən ürəklərdə qalan şeirsən,
Nə mən bu şeiri yazan şairəm.

Sən məni nə yaman darıxdırırsan

Xəyalım gəzəndə, gözüm dolanda,
Oturub dururam tində, dalanda.
Təkliyə sıxılıb qəmgin olanda,
Sən məni nə yaman darıxdırırsan?!

Hislərə bükülüb gözüm yol çəkir,
Həsrətin könlümə dərin qol çəkir.
Fikrimi başında qara şal çəkir,
Sən məni nə yaman darıxdırırsan?!

Dayanıb uzaqdan süzürəm səni,
Gözümdən yanağa düzürəm səni.
Başqa qadınlarda gəzirəm səni,
Sən məni nə yaman darıxdırırsan?!

Elə darıxmışam səndən ötəri,
Dumandan ötəri, çəndən ötəri.
Saçıma saldığın dəndən ötəri,
Sən məni nə yaman darıxdırırsan?!

Xatırlayarsan

Zamanın ötüncə dəyişər illər,
Qəlbinə qor salar gələn fəsillər.
Ömrünün yazında açılar gülər,
Günəşi çıxanda xatırlayarsan,

Töküldü üstümə sevgimin daşı,
Silib təmizlədi zehni, yaddaşı.
Yorulan ürəyin dərdli göz yaşı,
Üzdündən axanda xatırlayarsan,

Küləklər gətirər sənə ətrimi,
Başında saxlama bu eşq çətrimi.
Oxuyub sənsizlik yağan sətrimi,
Qəlbini sıxanda xatırlayarsan.

Özgələr olmadı dərdlərinə tən,
Alişdım oduna uzaqlarda mən.
Durub məzarımın qarşısında sən,
Rəsmimə baxanda xatırlayarsan...

Sənsiz

Həsrətin küləyi bürüyür məni,
Üşüdür ürəyin telini sənsiz.
Yoxluğun dalınca sürüyür məni,
Çəkmir xəyalımdan əlini sənsiz.

Kədərin quş olur, qonur ciynamə,
Fikirlər yenidən dolur beynimə.
Qismətim yaman dar gəlir əynimə,
Duyğular uzadır dilini sənsiz.

Gözlərin od olur, məni yandırır,
Qəlbimin ritmini o dayandırır.
Yatmış hisslərimi tez oyandırır,
Sındırır eşqimin belini sənsiz.

Durmuşam əcəllə saata qarşı,
Sevincə, arzuya, busata qarşı.
Bu soyuq nəfəsim həyata qarşı,
Əsdırır nifrətin yelini sənsiz.

Bir dəli sevgi gələ

Bir dəli sevgi gələ,
Sinəmdə od qopara
Gözəl bir qadın ola,
Məni məndən apara.

Əllərimi tutunca,
Ruhum yana, alışa.
Yanaqları batınca.
Qəlbim onla çalışa.

Susdura gözləriylə,
Kədərimi, ahımı.
Boynumdan sözləriylə,
Tökərdim günahımı.

Həzin, iliq nəfəsi,
Mənə cənnət olardı.
Ürək dəmir qəfəsi
Ona körpü salardı.

Oxşayıb tellərimi,
Kaş gətirəydi dilə.
Qaytara illərimi,
Bir dəli sevgi gələ.

SEVİNC MƏMMƏD

Kaş ki, uşaq olaydım

(esse)

Günəşin üfiqdən boylandığı, buludların narın-narın irəlilədiyi, quşların sanki nəğmə oxuyurmuş kimi cəhəc vurduğu isti yay günlərindən biri idi.

Cox tez idi bəlkə də. Böyümək üçün, dərd yükünü daşımaq, dərdin özünü anlamaq üçün çox uşaq idik onda.

Məncə, uşaqlığın ən gözəl cəhəti, hər zaman şənlənmək gülə bilməkdir. İstədiyin zaman ağlayıb, istədiyin zaman dərindən qəhqəhə çəkməkdir. Kiçik şeylərdən xoşbəxt ola bilməkdir. Anamızın bişirdiyi isti xörəklər, valideynlərimizin bizə qarşı qayğısı idι bizi zirvələrə daşıyan. Dərsdən sonra uşaqlarla məhəlləmizdə toplanardıq. Gizlənqəç, ortada qaldı, klas-klas, dəsmal atdı oynayardıq. Bircə velosipedimiz var idi. Sıra ilə hamı sürərdi onu. Dostluq zəncirimiz o qədər güclü idi ki, heç kim ayıra bilməzdı bizi. Yəni, belə düşünərdik... O zaman düşünürdük ki, həyat yalnız oyunaqlardan ibarətdir. Təhsilin, işin, maddi çətinliyin, 6 nəfərlik ailəni saxlamağın, qıscası - HƏYATın nə olduğunu dərk etmirdik. "Anacan, mənə dondurma al" deyə ağlayan, hava soyuq olduğu üçün almayan anamızdan küsən uşaqlar idik. Bizim üçün dərd - belə kiçik şeylər idi. Bəs, nə tez, hansı arada böyüdük biz?

Saf duyğuların, xoşbəxtliyin, dostluğun adı idi uşaqlıq. Biz böyüməyi yixılıb qalxaraq öyrəndik. Hər yixıldıqda dizim qanayardı. Canımı incidərdi deyə ağlayardım. İndi anlayıram ki, qısa müddətli imiş o ağrı. Əsl ağrılar indi canımı yandırır... Ağlayaraq anamın yanına gedərdim. O, öpüncə keçərdi bütün dərdim, kədərim. Üstündən illər keçdi, böyüdüm. Anladım dərd nədir, kədər nədir. Ağrı nədir... Ürəyim çox ağrıyır, indi öpsən keçərmi, ana? Ürəyimdən öpsən, keçərmi bütün qəmim, kədərim?..

Uşaqkən dilediyim arzuların, qurdugum xəyalların yarısı, bəlkə də yarısından da çoxu gerçəkləşməmiş ürəyimdə qaldı. Böyüdükcə seçə bildim dostumu, düşmənim. Düşmən cildində olan dostumu, dəst cilindində olan düşmənimini tanıdım... Böyüdükcə anladım ki, böyük insanlar daha az gülürlər. Problemlər o qədər çox olur ki, insan gülməyə belə fürsət tapa bilmir. İtirirsən. Böyüdükcə itirirsən. Bəzən dostunu, sevdiyini, ailəni, arzularını, xəyallarını. Uşaqlığını itirirsən,

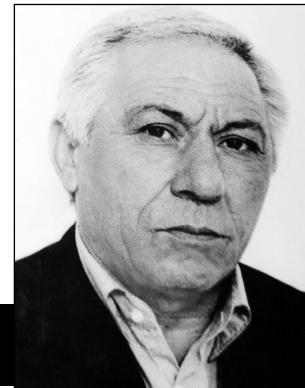
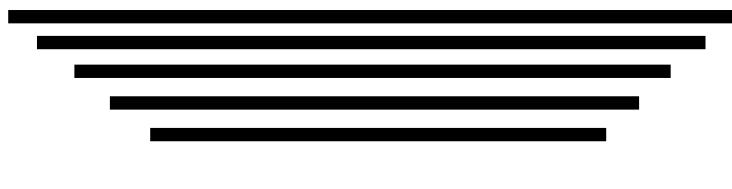
İnsan yaş ötdükcə itirə-itirə gedir. Gənckən uşaqlığını itirirsən, yetkin ikən gəncliyini. Sonuncu nəfəsinə qədər itirirsən. Təessüf ki, bəzən qazandıqlarımız, itirdiklərimizə dəymir.

ZAMAN, kədərli ikən çox uzun, sevincli ikən çox qıсадır. O, böyük bir müəllimdir. Heyif ki, daima öz şagirdlərini öldürür...

Hər bir insanın ömründə ən az bir dəfə "kaş ki, uşaq olaydım" dediyi zaman olur.

Kaş ki, təkrar uşaq ola biləydim. Kaş ki, tək problemim - qırılan oyuncaqları, yixilan zaman qanayan dizim, qolum olaydı. Bir gün buludların üzərində gəzəcəyimi, okeanın sonuna qədər üzüb gedəcəyimi düşünəydim kaş. Gələcəyimə, xoşbəxtliyimə dair xəyal lar quraydım yenidən. Bunları edə bilsəydim, bəlkə də həyat daha maraqlı olardı. Amma indi bu xəyallarda boğuluram. Heç nəyə gücüm çatmır sanki. Yaralı quş kimi çırpinıram. Əllərimi uzadıram keçmiş adlı uzağa, əllərim çatmır. Boğuluram... Sanki bütün safliğimiz, səmimiyyətimiz qaldı o öten illərdə. Yaş ötdükcə hər şey dəyişir. İnsanlar dəyişir, davranışları dəyişir. Gəzdiyin Bakının o tozlu kükçələri belə sənə yad gəlir bəzən. Heç kim həyat qədər möhkəm vurmur insani. Zəiflər bürdəyərək yixılır, güclülər dik durub mübarizə aparır. Araya zaman və məsafə girdikcə münasibətlər də soyuqlaşır. İnsanlar bir-birilərinə qarşı qəddarlaşır.

Yanan şam belə, digər şamı alışdırılan zaman öz işiğindən heç nə itirmir. Bəs nə üçün bu qədər eyniləşir? Nə üçün insanlığımızı itiririk? Zaman bizi dəyişir, ya biz zamana boyun əyirik?.. Həyat bizim nə qədər yaşadığımıza baxmir, necə yaşadığımıza baxır. İnsan o zaman xoşbəxt olur ki, bütün həyatını bir məqsədə yönəldir. Onun uğrunda mübarizə aparır. Cəhd etmək işin yarısıdır - deyirlər. Mübarizəni yarımcıq qoysan belə, ən azından cəhd etmiş olursan. İnsan istəklərini məqsədə, məqsədini hədəfə çevirməyi mütləq bacar malıdır. Əks halda uduzmağa məruz qalacaqsan. Con Xristian deyib ki, "Silgi istifadə etmədən rəsim çəkmə sənətinə - Həyat deyilir". Ömür - dediyimiz bu silgisiz yazı lövhəsi də bir növ mübarizə deyilmə?..

NAZİR ÇƏRKƏZOĞLU,
Yazıcı-publisist, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

Vətən nəğmələrinin carçısı

(Şair Ələsgər Talıboğlunun yaradıcılığına dost baxışı)

*Amal quşu şərqə doğru uçarkən,
Gündoğusda Murad suyu içərkən,
Səbah yeli Altun dağdan keçərkən,
Turan ellərinə salam söyləyin.*

Cəfər Cabbarlı

Turançılıq məfkurəsi, turançılıq-türkçülük ideyalarının təbliği, vətənə, el-obaya, doğulduğu torpağa sevgi Ələsgər Talıboğlunun qanında-canındadır. Bu sadə, səmimi, elcanlı insanla bir payız günü "Xudafərin" şadlıq sarayında "Dirili-Qurbanı" məclisində tanış olduq. Özünün məğrur yerişi-duruşu, xoş rəftarı, şirin danışığı ilə diqqəti cəlb edən Ələsgər bəylə az bir zamanda dstlaşdıq, doğmalaşdıq.

İnsanları qan, gen doğmalığından daha da çox əqidə, amal, ideya doğmalığı daha sıx birləşdirir, bir-birinə bağlayır.

M.Qorki özünün məşhur "Ana" romanında ana və əsərin baş qəhrəmanı, oğlu P.Vlasovun timsalında: "İnsanları qan doğmalığı ilə yanaşı həm də əqidə doğmalığı birləşdirəndə daha güclü, daha xoşbəxt olurlar" fikrini aşılıyır. Ə.Talıboğlu kimi insanlara fərq etməz qarşısındaki kimdir, nə karədir, insanlara olan sonsuz sevgisi onu hamı ilə mehriban, duyğusal, məhrəm olmağa sövq edir. Sanki onun keçirdiyi məşəqqətli və şərəfli ömür yolu hər an diqtə edir ki, insanların yanında olsun, onlara qayğışlıq göstərsin. Hələ gənc yaşlarının 1981-ci ildə "Azərbaycan övladiyam" şeirində yazdığını kimi:

*Mən insanam, pak əməllər,
Xeyirxahlıq yolcusuyam.
Məğrurluğun, dəyanətin,
Mətanətin timsaliyam.
Mən azadlıq aşiqiyəm,
Onun üçün doğulmuşam.*

Bəli, məhz azadlıq aşıqlaritək doğulanlar milli dəyərlərin, ictimai-siyasi hadisələrin, milli şürurun oyanışının fövqündə duranlardır. Ə.Talıboğlu kimi söz sərrafi, qələm əhli ilə, yurd yanğısı ilə yaşayan insanlarla görüşməyin özü bir ziyarətdir. Sairin ərməğan etdiyi "Qəm karvani", "Vətən nəğmələri", "Bir kəhər kişnəyir yuxularımda" kitablarını vərəq-lədim və elə bil ki, bütün Azərbaycanla üz-üzə qaldım: Ağrı dağı, Xan Araz, Savalan yüksəkliyi, Dərbənd, Borçalı, Ceyrançöl, Qarayazı meşələri, gedə bilmədiyimiz Göyçə, Dərələyəz, uşaqlıq illərinin keçdiyi Gözəldərə yaylaqları, Şuşa, Ağdam, Cəbrayılın Ağoğlan, Tey, Tumas Ata zirvələri Ə.Talıbəoglunun misralarından boy verib boylandı gözlərim önündə. Əcaba, parçalanmış, bölünmüş bir məmləkət bu boydami olub?

*İtirdik Təbrizi, Dərbəndi belə,
İtirdik nə qədər şanlı torpağı.
Muğam Dünyamızın beşiyi olan
İtirdik müqəddəs o Qarabağı.*

*İtirdik Göyçətək incə gözəli,
Qədim Borçalını, Xan İrəvanı.
Babam Xətaidən yadigar qalan
Qiblə saydığımız yurdu, yuvanı...*

İtirdiklərinin fərqində olan şair təlatümlərini, iztirablarını "Dərd yüküm" şeirində davam edir:

*Talan olmuş könlümdə
Borçalının öz yeri,
Göyçəninsə köz yeri..
Təbriz, Dərbənd dağ yüküm,
Araz, Samur göz yaşam..*

"Torpaq dərdi, el dərdi, viran qalmış yurd dərdi" ağır dərddir, onu çəkənlər bilər, - deyib də hayqırır şair - vətəndaş. İnanmırınsıza, təhər-töhrünə baxın, gözlərinin dərinliyindəki kədəri, iztirabı sezərsiniz yəqin.

Ə.Talıboğlunun "Ayrılıq həsrəti", o yerlərə sevgisini şeirlərində qəm karvanının sakinlərinin, yolcularının dədə-baba torpaqlarından zorla qovulmuş, məmləkətin içərilərinə sürgün edilmiş qaçqın-köçküñ qardaşlarının dili ilə kədərini, qəmini-nisgilini izhar edir:

*Yağı düşmən tapdağında
qoyub gəldiyim
o dağlar, o dərələr üçün
ürəyim əsim-əsim əsərdi,
İyirmi illik ayrılıq həsrəti
qınında pas atan qılinc kimi
səbrimi kəsərdi.*

Bax, beləcə, elindən-obasından, yurdundan-yuvasından olanlara şair yoldaş olur, sirdaş olur, elinobanın toylu-büsətlə, çal-çağırlı günlərini yada salır, onlara ürək-dirək verir, dərdlərinə məlhəm olur, geri dənəcəyimiz günlərin uzaqda olmadığını xatırladır.

Ələsgər bəy bir dərd şairi olaraq nə qədər qəmdən-ələmdən, itirdiklərimizdən, yurd yerlərimizin nisgilindən yaraları qövr etsə də, bədbin notlara söykənsə belə, sonda oxucuda bir nikbinlik, ruh yüksəkliyi yaradır, onu işıqlı sabaha səsləyir, Yaradana tapınmağa sövq edir. Şairin uğuru da elə bundadır.

*Günəş olmaq istəyirəm...
Səhər-səhər üfüqlərdən
Pərdə-pərdə boyylanaraq,
Zərrə-zərrə, qətrə-qətrə
Öz nurumla, şəfqimlə*

*Ömürlərə calanam...
İnsan olmaq istəyirəm...
Neçə-neçə ürəklərdə
Lövbər salıb, bina qurub
Əbədi yurd tapam mən.*

"Qarabağda doğulmuş şair qardaşlarımı" şeirində şair daha inamlıdır, daha nikbindir, eləcə də "Gedəcəm" şeirində.

*Yolları kəsilən Xocalı, Laçın,
Qolları kəsilən Xocalı, Laçın,
Açın bənd-bərəni, yolları açın,
Bu yaz Qarabağa bir səfərim var.*

XX əsrin II yarısı və yaşadığımız XXI əsrin çağdaş ədəbi mühitinin böyük bir yaradıcı nəslidir, yazarları deyərdim ki, Məmməd Araz bulağının suyundan içib, onun yaradıcılığından bəhrələnilərlər. Onlardan biri də Ə.Talıboğludur. Ələsgər müəllim bunu M.Araza həsr etdiyi "Haqqı var dağların bizdən küsməyə", "M.Araz gəzən yerdir", "Ömür yaşadım" və bir çox şeirləri ilə sübuta yetirir, ustاد şairin yaradıcılığına üz tutur. M.Arazın "Vətən daşı olmayandan olmaz ölkə vətəndaşı" məşhur kəlamı Ə.Talıboğlu yaradıcılığının epiqrafi kimi səslənir.

Onun bütün yaradıcılığı öz qayəsi, çalarları, rəngarəngliyi ilə M.Araz zirvəsinə köklənir, ondan nəfəs alır, ondan bəhrələnir, onun estafetini qəbul edir:

*Hayana getdimsə, izini gördüm,
Hər yanın ürəkdə közünü gördüm.
Min dildə, ağızda sözünü gördüm,
Məmməd Araz gəzən yerdilər bu yerlər.*

Vətəninə, elinə-obasına, torpağına, əsrarəngiz təbiətinə olan sevgisi, mehri M.Araz ırsindən, müəllimi, ustadı olan Adil Mirseyiddən gəlir. Onun firçasından çıxan rəsmləri, tabloları, sənət əsərlərini Ələsgər müəllim söz sərvəti ilə cılalayıb, oxucusunu ofsunlayır, üz tutur dağlara, dərdini-sərini dağlarla bölüşür. "A qırçın qayalar, ay uca dağlar" şeirində olduğu kimi.

*Cəsmə üstə neçə ocaq çatmışam,
Nur damcılı nurlu şəhə batmışam,*

*Gədiklərdə yorğun düşüb yatmışam,
Olubsuz dayağım, pənahım mənim.*

Ə.Talıboğlu bütün yaradıcılığı boyu daqlara üz tutur, daqlarla dərdləşir, onun müdrik zirvəsindən, əzəmətindən, daşlaşmış, heykəlləşmiş sal qayalarından, qızı vuran qartallarından, insankeçməz bərələrindən ilhamlanır, təsirlənir. Söz sərraflarımız, ustadlarımız, ürfan sahibləri, salnaməçilərimiz bütün dövrlərdə daqlara səcdə ediblər, daqları müqəddəs sayıblar. Hətta qız-gəlinlərimiz qaynataları kimi daqlara baxanda yaşmanıblar, bakirəlik rəmzi kimi daqların müqəddəsliyindən, saflığından ilhamlanıb, pərvazlanıblar. Ə.Talıboğlunu şeiriyyata, poetik düşüncələrə, söz savaşına gətirən də elə onun daqlara, el-obaya, yurd yerlərinə ilahi vətən sevgisidir.

Bu sevgidən zəif cinsə də yetərincə pay düşür. Şairin qayğısız uşaqlıq, gənclik çağları nə qədər qayğılı, sızılıtlı, təlatümü keçsə belə bir kəndçi balaşı olaraq yetərincə sevdalı anlar yaşayıb, sevdiyinin həsrət yükünü çəkib, kim bilir, bəlkə elə indi də çəkməkdədir, "Sən gedəli" şeirində olduğu kimi:

*Sən gedəli-
Hər qaranlıq, zülmət gecəm,
Sanki mənə gündüz olub.
Sənsizliyə təşnə könlüm
Viran olub, dümdüz olub.*

*Sən gedəli-
Pozulubdu düzənim,
Dağılbı büsatım.
Qayıt gəl ki, axarına
Qoy düssün bu həyatım.*

"Sənsizlik nəğməsi", "Sənsizliyim", "Mehəbbət nəğməsi", "Nə sən duydun, nə də mən" və s. kimi şeirləri hər üç kitabındaki silsilə şeirlərinin hər biri şairin keçirdiyi duyğulu anları qəlb çırpıntıları, həsrət nəğmələridir. Onun "Sənsizlik nəğməsi" və əksər şeirləri sanki hazır bəstədir, bir o qalır ki, diqqətli, axtarışda olan bəstəkarlar Ə.Talıboğlunun mirvari düzümlü sözlərini nota çevirsinlər. Bu həm istək, arzu, həm də Ə.Talıboğlunun ürək çırpıntılarının, sevgi nəğmələrinin musiqi nəğmələrinə çevrilməsi olardı.

*Göylər solğunu sənsiz,
Könlüm yorğunu sənsiz.*

*Nə bu sahil mənimdi,
Nə də bu mavi dəniz.*

*Sənsiz hər şey dəyişib,
Saçlarımı dən düşüb.
Ayrılıq günlərində
Gözlərimə çən düşüb.*

Görün necə axımlı, necə duyğuludur bu sətirlər. Şairin bu səpkidən qoşma və gərəyliləri, təcnis və bayatıları sədəfli saz üstə köklənmiş şeirlər kimi olduqca diqqətçəkən və ürəyə yatımlıdır.

Ə.Talıboğlunun "Yurd həsrəti" poeması çağdaş, ədəbi mühitimin parlaq bir poema nümunəsidir. Əsər sanki bir simfoniyadır, bircə musiqisi çatdırır. Poemanın süjet xətti şairin timsalında sadə bir kəndçi ailəsinin yaşam tərzinin canlı təsviridir. Şairin keşməkeşli uşaqlıq illəri, erkən atasını itirməsi, ana ümidiñə qalmasına baxmayaraq, ögey atanın onu bir övladı kimi sevib-əzizləməsi oxucunu son dərəcədə təsirləndirir:

*Məni doğma balası kimi
Elə hey qucaqlayıb öpə-öpə,
Mənsə onun sevgisini
Gözlərimə təpə-təpə
Yeni bir ömür başladıq,
Beləcə, şad, xürrəm yaşadıq.*

Dünyaca məşhur "Ögey ana" filmindəki ana obrazı nə qədər təsirlidirsə, Ə.Talıboğlunun "Yurd həsrəti" poemasındaki ögey ata obrazı da bir o qədər təsirlidir, kövrəldicidir. Deyərdim ki, çağdaş ədəbi mühitimdə ögey ata obrazının belə səmimi sevgi ilə yazılması təsviri həm də Ə.Talıboğluna məxsusdur. Bu insanlığı, doğmalığı vəsf edən bir şeir nümunəsidir.

Ailə münasibətləri ilə yanaşı, o böyük boy-a-başa çatdığı Dərələyəz ellərini, Gözəldərə yaylaqlarını, onun sərin buz bulaqlarını, qızı vuran qartallarını tərənnüm edir, o yerlərə qayidağı günün həsrətini çəkir:

*Arada nə qədər olsa da dağ-das,
Yağlılar o yerdə qursa da bardaş.
Yediyim çörəyə and olsun, qardaş,
Bürünüb imana, dinə, gedəcəm.*

Təkcə "Yurd həsrəti" poemasında deyil, bütün yaradıcılığı boyu Ələsgər Talıboğlu yurd həsrəlidir, yönü vətənə sarıdır, ünү vətən çağırır. Doğma Qarabağımızın, Şuşanın alınacağı günün uzaqda olmadığını vurğulayır, bütün Azərbaycan ideyalarını aşılıyır.

XASI ŞƏRİFOV

Nəvəm

Nəvədən pay uman ahıl babalar,
Nəvənin gülüşü pay deyilmidir.
Səmanı bəzəyən bu kəhkəşanlar,
Nəvə simasında ay deyilmidir.

Oğula, gəlinə hirs tutan baba,
Xaindən özünə dost tutan baba.
Nəvə ruzisinə göz tikən baba,
Miskin dilənçiyə tay deyilmidir.

Oğluna hörmət qoy fel arasında,
Gəlnə nəvəziş et sel arasında.
Nüfuz qazanmayan el arasında,
Şarlatan, mürtəzim, zay deyilmidir.

Gözləri yaxşılıq görməyən insan,
Pis söz danişanda ölməyən insan.
Sevinci, kədəri bölməyən insan,
Mənliyi olmayan HAY deyilmidir.

Bəsimdi

Neyləyirəm cah-cəlalı, dövləti,
Nəvələrim, soyum olsa, bəsimdi.
İstəmirəm dəniz qədər minnəti,
Bircə içim suyum olsa, bəsimdi.

Yemək üçün əyilənin çoxdursa,
Sənə arxa duran kimsə yoxdursa,
Yaxınların sənə zərbə vurursa,
Bircə nəfər dostun olsa, bəsindi.

Hücum çəkib düşmən gəlsə üstümə,
Qıbtə edər dumanıma, tüstümə.

Bütün dünya dursa mənim qəsdimə,
Köməyimə ALLAH qalsa, bəsimdi.

Yaşadığım uzun ömrü puç etsəm,
Topladığım müdrikliyi heç etsəm,
Aqil kimi, Ahıl kimi köç etsəm,
Bircə qarış torpaq olsa, bəsimdi.

Nəsihət

Surəti alıbdır günəşdən nuru,
Aynası təmizdir durudan-duru.
Bircə gün görməsə babası onu,
Həyatı görünər qurudan-quru.

Ruhuma dərmansan, qəlbimə həkim,
Özümdə özümsən, gözümdə ilkim.
MÜTLƏQi dərk edib ahillaşan,
Olasan MÜQƏDDƏS İNAMa hakim.

Mən-məni

Zaman yolun getməkdə,
Məkan toxum əkməkdə.
Dünyanı dərk etməkdə,
İñkar edir mən-məni.

Adam var insanlaşır,
Cavan var, islamlaşır.
Tərk edərək saflaşır,
İçimdəki mən-məni.

Tay-tuşa möhtac olsam,
Alimkən nadan olsam,
Varlıya arxa dursam,
Bağışlamaz mən-məni.

EMİN RAMAZANOV

ZÜLMƏTDƏN SƏSLƏR...

(Aygün Sadıqin həyat və yaradıcılığı haqqında)

1986-ci ilin 19 oktyabrında Rusyanın Novokuznetsk şəhərində ziyali ailəsində bir qız övladı dünyaya gəldi. Gəlişi ilə Fəxrəddin və Xədicə Məmmədhəsənovların həyatına sonsuz fərəh bəşər edən qız ailənin ilk övladı idi.

Ailə sevinirdi. Yeganə qızları böyüdükcə valideynlərin, balaca Aygünə bağlı arzuları müəyyənləşirdi: təlim, təbiyə haqqında düşünməyə başladılar. Azərbaycandan uzaq, müsəlman olmayan insanların əhatəsində yaşayan valideynlər qızlarını türk ruhunda, milli dəyərlərə dayanaraq, vətənpərvər təbiyələndirirdi.

Bir yaşlı Aygünün iti zəkası əvvəlcə onun şəxsi pediatri, sonra ailənin dostları tərəfindən təsdiqləndi, bunu müjdə kimi ata-anaya söyləyirdilər.

Xədicə xanım incə qəlbə malik incəsənət adamı olduğu üçün qızına ədəb-ərkan, sənət haqqında ilkin bilgileri öyrədər, ədəbiyyat, folklor nümunələri haqqında təəssürat yaradı, ilkin ədəbi dünyagörüşünün yaranmasına çalışardı. Atası isə övladının bütün suallarını cavablandırırdı.

Sonralar Aygün valideynlərinin bu cəhətinə ideal cəhət kimi göstərirdi.

Səylə qrammatik təlim alan üç yaşlı qızçıqaz artıq əlifbanı və yazılı nitq qurmağı öyrənmişdi, bir sıra Azərbaycan və rus folklor nümunələrini əzbərdən söyləyib evdəkiləri və qonaqları sevindirirdi.

Hətta bir-neçə dəfə ruslar bu balaca qızın gələcəkdə şair və ya yazıçı olacağını Xədicə xanıma söyləyəndə qadının qəlbi fərəhlə dolmuşdu...

1990-ci ilin Yanvar hadisələrinə qədər vətənpərvər ailə sakit həyat süründü.

Aygünün 4 yaşı olanda qəfletən nələrsə dəyişdi. Bir sabah radio Azərbaycanda baş verən genosidlə bağlı məlumat səsləndirəndə anası çox təşvişə düşdü. Qadın elə zənn etdi ki, bütün Azərbaycanda müharibə başlayıb. Ərinin işdən qayıtmağı-

ni təlaşla gözləyərək axşamadək ağladı.

Axşam süfrədə əyləşən ailənin həmisi şəhərə gələrənəmədi...

Vətənpərvər ailə qərar verdi: hər şeyi buraxıb Azərbaycana dönmək.

Onların yaxın dostları, həmkarları israrla orda qalmağı və vətənə dönməməyi təklif edib deyirdilər: "Hara gedirsiz, axı orda müharibə var, sizi də öldürəcəklər".

Amma qərar verilmişdi.

Ata işdən çıxdı, müdürü ilə son dəfə kədərlə qucaqlaşış vidalaşdı və evinə döndü.

Ailə yaxınlarla kədərlə vidalaşdı və Vətənə döndü.

Beş yaşlı Aygünün Azərbaycandakı həyatı sönük keçirdi; anasının Azərbaycan türkçəsini öyrətməsinə baxmayaraq, ünsiyyətdən çekinirdi. Özünə qapanmışdı. Rusiyadakı şəhər uşaqlığı üçün darixanda, bu özləmi hansısa bir əyləncə ilə əritməyə cəhd etdiyi vaxtlarda böyükler tərəfindən kobud reaksiya ilə üzləşirdi.

Qız iki dildə sözləri qarışdırıb danışındı, bu da qohumların hiddətinə səbəb olurdu. Cox sixildi. Onu anlamırdılar.

1992-ci ildə yaşadığı Balakən rayonunun Katex kənd 1 sayılı orta məktəbin birinci sinfinə daxil oldu.

Məktəb illeri qızçıqazın həyatında uğur illeri kimi başladı. Yoldaşlarından parlaq zəkası, ədəbi duyumu və ilk qələm nümunələri ilə seçildi, əlaçı oldu, müəllimlərin sevimlisinə çevrildi.

Dördüncü sinifdə oxuyunda ibtidai sinif müəllimi ilə virdə tədbirində ilk yazdığı "Əlaçılardır" adlı şeiri səsləndirmiş, zal onu alqışlamış, özü isə təvazökarlıqdan qızararaq yerinə əyləşmişdi.

Atasına və anasına şeir həsr etmişdi.

Bədii mütaliəni davam etdirirdi. Hətta evdə, məktəbdə - hər yerdə hökmən əlində hansısa bir xarici bə ya azərbay-

canlı yaziçinin romanını görerdilər. Oxuyardı, tez də bitirəndi, əvvəlcə anası ilə əsəri təhlil edər, ya da süjeti kiçik qarşasına danışardı.

İfrat təmizliyi sevsə də, ev işlərinə qarşı həvəssiz idi.

Evin ərköyüñ qızı tez-tez dərs buraxır, amma heç vaxt müəllimlər gileyənmirdi, çünki dərsdə olmadığı halda, mövzuları hökmən öyrənib gedər və "beş" alardı, əgər dərsdə olmadığı üçün mövzuda nəyisə anlamamışdısa, növbəti gün müəllimdən həmin hissəni ona izah etməyi xahiş edərdi.

Ədəbi yaradılılığı davam etdirirdi. Şeirlərinin ilk oxucuları sinif yoldaşları və müəllimləri olardı.

Doqquzuncu sinifdə oxuyanda ailəsindən təlqin edilmiş vətənpərvərlik hislərinin təsiri ilə yazdığı "Azərbaycan" şeiri Milli Müstəqillik Gününe həsr edilmiş ümum məktəb tədbirində səsləndirdi. Çox keçmədi ki, həmin şeir "Savan" qəzetində dərc olundu...

Həyat amansızdır o, bize bütün arzularımızın gerçek olacağı və bu hadisənin gətirəcəyi məmənliyəti vəd etməyib axı... Valideynlərinin hər ikisini itirən yeniyetmə qız illərlə psixi sarsıntıdan çıxa bilməmiş, yaradılıqlıdan uzaqlaşmışdı.

2004-cü ildə orta məktəbi "əla" qiymətlərlə bitirən Aygün elə həmin il Bakı şəhərində fəaliyyət göstərən "Azərbaycan" Universitetinin filologiya fakultəsinə qəbul olunur. Arzusuna çatmışdı: şərəflə müəllimlik peşəsinin bir addimlığında idi. Çox sevinirdi, çox saygı göstərdiyi, ona təmənnəsiz dil və ədəbiyyatdan məşğələ keçən ədəbiyyat müəlliməsi ilə həmkar olacağına az qalırdı.

Müəllimlərini sevərdi. Hər tətildə kəndə qayıdanda sevimli ədəbiyyat müəlliməsini mütləq görməyə gedər, həyatındaki yenilikləri, təhsil uğurlarını ədəbi fəaliyyəti haqqında ondan məsləhət alardı. Nəşr yaradılılığı da bu illərə təsadüf edir.

2008-ci ildə universiteti "əla" qiymətlərlə bitirdi. Əyalətə döndü. Balakən rayonunun Kətex kənd 3 sayılı orta məktəbinə dil və ədəbiyyat müəllimi təyin olundu.

Həyatın rəngi dəyişmişdi. Ali təhsili tamamlamaq arzusu hələ qalırdı, illər önce atasına təsadüfən verdiyi sözü tuta bilməmişdi, magistr təhsilində israrlı idi.

Zaman sutək axıb gedirdi. Evlilik, iki övlad onu təhsili tamamlamaq arzusundan uzaq saldı.

Aygün Sadiq deyərkən, övladlarına çox bağlı olan valideyn, müəllim, yazar, ömrü taleyin zövqünçə-qarşıq rənglər və səliqəsiz rənglənmiş bir qadın düşünü.

Yazır, eləcə yazar, həyata pozitiv gözəl baxır, taleyə inadkarlıqla gülmüşəyir, insanları, öyrəncilərini sevir Aygün Sadiq, zərif qadın qolbində təzadlı hislər; düşmənə nifret, bəşəri sevgi. Mömin ruhunda Uca Yaradanın sərhədsiz qüdrətinə olan müqəddəs inamın gətirdiyi ibadət... Allahın təkcə Tanrıdan ibarət olmadığını, onun hər yerdə var olduğunu söyləyən şairə, təsadüfi deyil ki, amansız taleyə üsyan ruhlu şeirlərini ösla Allaha ünvanlamır.

Şükr edən insandır o. Əger sən Aygün Sadiqin əhvalını soruşsan, cavabında "həmd olsun", - deyəcək. Lap elə, heç səni tanımır, yenə şükrənləq deyişməyəcək.

Oğlu Sadiq və qızı Aylinin gələcəyi, təlim və tərbiyəsi

üçün daim narahatdır Aygün. Axı o, Anadır:

"İki balam da var, xöşbəxtəm, ana".

Qəhrəmanları arasında sevən gənclərə də rast gəlirsən:

Ruhumu səmaya götürsün sevgin,

Atım sənsizliyi dərinliklərə.

Ayrılıq uezədan qoy həsəd çəksin,

Yetişə bilməsin biz olan yerə.

Yaradılığını milli özünüdürkə, özünəqayıdışa səsləniş üzərində quran Aygün Sadiq türk olmayıyla qürur duyur, soydaşlarının faciəsinə, dünyanın türkə qarşı hiddətinə etiraz edir. Axı o, vətənpərvərdir:

Ulus parçalanıb qalandı viran

Dildə "Türkəm" deyib öyünmək azdı.

Əməldə birliyə gəlsəydi Turan,

Çaqqallar Ulusu yağmalamazdı...

Fəqət, ölməmişəm, yenə də sağam!

Əski qüdrətimi qaytaracağam!

Yazar, qadın iradəsinə həmişə inanır:

Dünyanı saxlayır incə əllərin,

Qəlbindəki qıbar dərindən dərin,

Haqqına girdiyim neçə illərin

Haqqını ömründən istə də, qadın!

fəqət, talesizliyinə acıyrı:

Məgər göndərildin ömürlərə sən

Könül verdiyindən sitəm görəsən?

Fırtına dolanan, küləklər əsən

Viran qəlb evində yasdadı qadın.

Qələmi düşmənə nifretdən bir misra belə uzaqlaşmaz, axı o, haqsızcasına əsarətə uğrayan bir yurdun vətəndaşıdır:

Əsirlik yaşayır Qarbağında -

Soyşuz zəbt etdiyi öz torpağında.

Düşmən tövləsində, yad tapdağında

"Yurd" deyib saralıb-solandan soruş.

Danib xösbəxtliyi, seçib çətinin,

Biryolluq unudub səadətinin,

Övladın nəşini, ər cəsədini

Arayıb saçını yoldan soruş.

Uğurun yalnız təhsilli və ideal şəxsiyyət yetişdirməklə əldə olunacağına əmindir, axı o, müəllimdir.

Budur, həmin uşaq dərs otağında...

Müəllim razıdur fərasətindən.

Ömrün "şagird" adlı bir varağında

Keçir imtahandan, keçir çətindən.

Bəşəri sabitliyin tərəfdarıdır, axı o, hər şeydən önce, insandır:

Silinə xeyirxah sülh qələmiylə

İnsanlıq qatılı - qanlı savaşlar.

Məsum körpələrin təbəssümüylə

Xösbəxtlik vəd edən gələcək başlar!

AYTƏN MİKAYILOVA

Sirlidir dünya

Görəsən varmidir dünyanın sonu,
Kim ölüb dirilib, kim bilir onu?
Niyə, son mənzilin ağdır bəs donu,
Sirlidir, a dostum, sirlidir dünya.

Ölüm son mənzildir deyilir bəzən,
Görən o mənzili olubmu görən?
O qədər insan var dünyadan bezən,
Talemi günahkar, sənmi, a dünya?

Ata

Dağlardan ucadır başın, gözün də,
Həqiqət var sənin hər bir sözündə.
Ciddilik var baxışında, üzündə,
Sənsiz bircə anim olmasın, Ata.

Varlığın bəs edir cümlə-cahana,
Hər kəs bir yanadır, sənsə bir yana.
Qoy, möhür vurulsun sənli zamana,
Sənsiz keçən zaman kəcməsin, Ata.

Tale yolu ayri saldı sizləri,
Zalim həyat güldürmədi üzləri.
Bükülməsin, qoy Atamin dizləri,
Əbədi ayrılıq olmasın, Ata.

Yanim deyirəm

Ürəyim bu gecə sıxlırlar yaman,
Bilmirəm, nə hissdir qəlbimə daman.
Bir kirbit çöpüdür, bir mən, bir saman,
Odlayım özümü, yanım, deyirəm.

Görəsən varmidir, mənə bir yanan,
Məni bu dünya da, insandan sanan.
Etdiyim hər şeyi bir anda danan,
Bəndələrdən qaçım, gedim, deyirem.

Neylərəm

Açılırsa, vaxtsız-vaxtlı çiçəklər,
Gizlənirsə, ömür boyu gerçəklər.
Ümid var ki, gedənlər gələcəklər,
Xəyallar olmasa, ömrü neylərəm.

Ümidlər yox olub itdiyi zaman,
Insanlar fələkdən dileyər aman.
Arzular olmasa ürəkdə bir an,
Sevgisiz, ürəyi, qəlbi neylərəm.

Qaralsın, istərsə dünyanın üzü,
Allahdan savayı qorxum yox düzü.
Ağalıq etsə də insanın yüzü -
Əməli namərdəsə, mərdi neylərəm.

Payız yarpağı

Sanki, həyatımı görünəm səndə,
Daramı düşmüsən, yoxsa ki, bəndə?
Tapdalayır, əzir ötüb kçən də,
Zamansız saralan payız yarpağı.

Fəsillər gözəldir deyirlər bəzən,
Çoxdur saralmaqdən, solmaqdən bezən.
Əzəcək qəddini üstündə gəzən,
Çox olar düşmənin, payız yarpağı.

Səni hər saralmış, solmuş görəndə,
Torpağa qarışıl ölmüş görəndə.
Ağaci əhdindən dönmüş görəndə
Solmağın əbəsdir, payız yarpağı.

Qocalma, ANA

Sən sevgini, əsirgəmədin məndən,
Tanrı bizi, ayri salmasın səndən.
Uzaq etsin, səni qüssədən-qəmdən
Saçına dən düşüb, qocalma, Ana.

Hər dərdimə yananim sən olmusan,
Mən ağlasam, sən də gizli dolmusan.
Gərəyimsən, həm əlim, həm qolussan,
Zaman qocaltsa da, qocalma, Ana.

Səni məndən ayri salmasın fələk,
Peşiman qırmazdım heç zaman gərək
Yerin cənnətlikdi, ay üzlü mələk,
Üzünə doymamış, qocalma, Ana.

Dəniz

Mən sənin qoynunda tənha bir gəmi,
Sən oldun, könlümün təkcə həmdəmi.
Səninlə unutdum kədəri, qəmi,
Səndəmi yalnızsan mənimtek, deniz?

Oxşadın qəlbimi sən zaman-zaman,
Səni dost görürəm niyəsə yaman.
Hər kəs unudubdır, mən kimi anam
Unutma sən məni, unutma, dəniz.

Yadıma düşürsən bir anda bəzən,
İstərəm qoynunda əl-ələ gəzəm.
Doymuram ətrinin gəldiyi həzzdən,
Baxmaqla doymayırlar gözlərim, dəniz.

Sonu yox

Yarım qalmış arzulara qismət deyib keçirik,
Eşq badəsin şerbət təki zəhər olsa içirik.
Qədir-qiyəmət bilməyənçün canımızdan keçirik,
Boş-boşuna yaşayırıq hədər ömrü, sonu yox.

Tanrı verən bu ömürü, bu taleyi vur başa,
Hər kəs dünyaya tək gəlir sən də özünçün yaşa.
Əcəlimiz yetişməmiş zəhər qoyurlar aşa,
Vəfasızdan vəfa gözləməyin belə sonu yox.

İnanmiram insanlara

Çox sinadı fələk məni,
Aldatmadım bir kimsəni.
Yaşatdılar gör nələri,
İnanmiram İnsanlara.

Soruşurlar hərdən niyə,
Güvənmirsən həç kimsəyə.
İnamımı qırkı deyə,
İnanmiram insanlara.

Güvənməyə çalışırdım,
Taleyimlə barışırdım.
Seviləməyə alışırdım,
İnanmiram insanlara.

İnamsızlığın tək adı
Xəyanətdir, bil soyadı.
Çox sinadım doğma, yadı,
İnanmiram insanlara.

"Məhəbbət"

Məndən soruşsanız, nədir məhəbbət?
"Hr iki aşığı məhv edən həsrət.
Bir yani sevgidir, bir yanı nifrət,
Açıla bilməyən sirdi məhəbbət.

Kiçicik bir qəlbə işıqlandıran,
Sonra ildn-ilə onu yandıran.
Sualı sualla cavablandırıran,
Cümlədə bas tutan yerdə məhəbbət.

Böyük həriflərlə yazılır bu söz,
Sonu ya ayrılıq, ya səbr, ya döz.
Nə qədər arxada qoydun yaşlı göz,
Görən, neçə qəlbə qırkı məhəbbət".

Mənasız gəlsə də sizə bu şeirim,
Kimsəni aldatmaq olmadı meylim.
Mənim məhəbbətdən nə oldu xeyrim,
Sizə də nə ümüd versin MƏHƏBBƏT.

Xatirədir Rəsimlər

Bəzən baxıb xəyallara dalarsan,
Xoş günlərin itdiyinə yanarsan.
Quruyarsan, gözündə yaş, donarsan,
Keçmişindən xatirədir rəsimlər.

Sevincini, kədərini görərsən,
O anları sevdiyinlə bölersən.
Kim bilir ki, bir gün sən də ölürsən,
Keçmişindən xatirədir rəsimlər.

Xoş anların düşünərsən, anarsan,
Öz-özünü bir an xoşbəxt sanarsan.
Bəlkə bir gün məni yada salarsan,
Məndən qalan xatirədir RƏSİMLƏR.

RAHİLƏ QARALOVA

QƏLƏBƏYƏ GEDİR ZAMAN

Doğradılar, bağ qalmadı,
Bostanlarda tağ qalmadı,
Ürəklərdə yağ qalmadı,
Dərdə düşsün qoy düşməni.

Kədər oldu çağım mənim,
Sağalmazdı dağım mənim,
Yaralıdı sağım mənim,
Dağıt, uçur, oy düşməni.

Həsrətindən gültək solduq,
Bulud kimi yaman dolduq.
Vətən deyə zəlil olduq,
Ata, diri soy düşməni.

Rahilə, sən etmə aman,
Qəddarlara yoxdu güman.
Qələbəyə gedir zaman,
Heç görməsin toy, düşmənin.

GEDƏK QARABAĞA

Gül-çiçəkdən çələng hörək,
Yollarına xalı sərək,
Baxçalardan barı dərək,
O zirvəsi qarlı dağa,
Durun, gedək Qarabağa.

Xarıbülbül pişvazına,
Bülbüllərin avazına,
Aşıqların tar-sazına,
Boylanmayaq sola, sağa,
Durun, gedək Qarabağa.

Həyacandan üzülək biz,
Çıdır düzə düzülək biz,
İsa bulaqdan sözülək biz,
Dolanaq o bağça, bağə,
Durun, gedək Qarabağa.

Gecikdik biz keçir zaman,
Səbirsizəm inan yaman,
Düşmənə heç vermə aman,
Göydən üstə gullə yağa,
Durun, gedək Qarabağa.

Rahilə, at qəm daşını,
Qurut gözünün yaşını,
Qaldır dik tut sən başını,
Qayıdaq biz o xoş çağā,
Durun, gedək Qarabağa.

BU AĞAC

Bu ağaca sarılıb,
Xəyallara dalmışam.
Sənsiz keçən günlərin
Həsrət qoxsun anmışam,
Sənin getdiyin yola
Baxa-baxa qalmışam.
Mənim sırlı, sehrli
Sirdaşımı bu ağac.
Həmdəmim bu ağacdı-
Qəm-qüssəmi anlayır.
Mənə təsəlli verib,
Ağıl verib, danlayır.
Hər sözümü, sirrimi,
Ürəyində saxlayır.
Mənim sırlı, sehrli
Sirdaşımı bu ağac.

Şux qaməti dayaqdır,
Söhbətimə, sözümə.
Yarpağı yaylıq olub,
Ağlar qalan gözümə.
Budağı yelpik tutub,
Odda yanın üzümə.
Mənim sirli, sehrlı
Sirdaşımı bu ağaç!

BÜLBÜL

Niyə dərdin çoxalıbdı?!
İntizarda qalan bülbüл.
Naləli bir cəhcəh vurub,
Məni məndən alan bülbüл.

Səsin salır hey tilsimə,
Ruh oxşayır gündən-günə.
Toxunursan sarı simə,
Məni dara salan bülbüл.

Oxu, qəmli yaş sellənsin,
Yanağında su lillənsin,
Avazınla saz dillənsin,
Qəlbi eşqi talan bülbüл.

Sinəmə dərd qəm əkilər,
Can evimdən daş tökülər.
Rahilə uçar, söküller,
Könlü viran olan bülbüл.

AĞLAMA, ANAM

Düşmənə biz gəldik hədə,
Çaldıq bir ilkin qələbə.
Oglun geri gəlməsə də,
Aglama, anam, ağlama!

Qarabağın bağıri qara,
Çarpaz yanın qəlbi yara.
Oğullardı ona çara,
Aglama, anam, ağlama!

Gözlərinə çöküb duman,
Düşmənlərə vermə aman.
Son umudə coxdı güman,
Aglama, anam, ağlama!

Gəl, bürünmə qara dona,
Son qoylacaq bu hicrana.

Qovuşacaq oqlul, ana,
Ağlama, anam, ağlama!

Payız keçib qış gələcək,
Qələbəmiz tuş gələcək.
Ağ göyərçin quş gələcək,
Ağlama, anam, ağlama!

ANAMIN NƏFƏSİ HAVAMDI MƏNİM

Anamın layLASI,.. anamın səsi,
Dərdimin əlaci, davamdı mənim,
Gözündən süzülən dağ şəlaləsi,
Anamın nəfəsi havamdı mənim.

Mehriban, sakitdi, az danışındı,
Övladın xeyrinə söz danışındı,
Həmişə düz deyən, düz danışındı,
Anamın qucağı yuvamdı mənim.

Rahilə, saçları dənli qalıbdı,
Gözü dolub, yanaq nəmli qalıbdı,
Gedirəm, yolları sənli qalıbdı,
Anamın baxışı duamdı mənim.

BİR NƏSİLDƏN İKİ ŞƏHİD: FAIQ VƏ RƏŞAD

Həyatda xeyirlə şər qardaş olduğu üçün gözümüzün biri güləndə digəri ağlayır. İnsan üçün güləndə ağlamaq, ağlarkən gülmək xasdır. Ümidiñ varlığı, gələcəyə inam kədərdən xilas olmağa kömək edir. Bəzən isə əksinə, hədsiz kədər ümidiñ qırılmasına, itkilərdən doğan acı depressiyaya səbəb olur.

Biz illərdir ki, sevimli Vətənin doğma torpaqları uğrunda xalqımızın və dövlətimizin apardığı mübarizədə bir çox itkiler vermişik. Çoxdandır ki, atəşkəsin tələblərinə əsasən əmel ediliirdi. Lakin 2016-cı ilin aprel hadisələri sübut etdi ki, atəşkəs məsələnin həlli deyil. Gec-tez ədalət yerini tutma-li, işğal edilmiş torpaqlar azad edilməlidir.

Aprel hadisələri həm də Azərbaycan xalqının mübarizə əzminin qırılmaz olduğunu aşkar göstərdi. Tarixin dərslərindən ibret alan Azərbaycan əsgəri bir göz qırıpında pələng kimi döyüşə atıldı. Onlar qısa bir müddət ərzində tarix yazdırılar. Dünyaya və düşmənə sübut etdirən ki, Azərbaycan əsgəri nəyə qadirdir. Haqq işi uğrunda və şərəf naminə ölümə dəyər.

Mən orta əsr cəngavərlərinin döyüşü özlərinə yeganə şərəfli peşə seçmələrini bir zamanlar başa düşə bilmirdim. Bir kişi və bir ər üçün həqiqətən də ölümə hər an hazır olmaq, qorxmamaq şərəf işidir. Cünki, sonralar anladım ki, ölüm son deyil, əslində sonun başlanğıcıdır. Elə ölümlər var ki, həyat qədər dəyərlidir. Bu cür öلنə «şəhid», ölümə isə «şəhidlik zirvəsi» deyirlər. Elə bir zirvə ki, hər ölenə nəsib olmaz.

Gəlin bir anlıq Qurani-Kərimin və məsumların şəhidlər haqda buyurduqlarına diqqət yetirək.

Qurani-Kərimin “Bəqərə” surəsinin 154-cü ayəsində Al-lah-Təala buyurur:

“Allah yolunda öldürülmüşlərə (şəhid olanlar) “Ölü” deməyin. Əksinə, bəlkə onlar diridirlər. Lakin siz bunu dərk etmirsiniz”.

“Ali-İmrən” surəsi 169-cu ayə:

“Allah yolunda öldürülənləri “Ölü” hesab etməyin! Əksinə, bəlkə onlar diridirlər və Rəbbələri yanında onlara ruzi verilir”.

Peyğəmbər (s) buyurub:

“Behiştə birinci şəhidlər daxil olarlar. Şəhid

şam kimi özü yanıb aradan gedər və ətrafinə işiq saçar”.

“Şəhid ürək kimidir, bədənin quru damarları-na qan verir və o da qanını İslama hədiyyə etməklə cəmiyyətə dirilik və həyat bəxş edir”.

“Hər yaxşının ən yaxşısı, hər əlanın ən ələsi var. Şəhidlikdən isə əla mərtəbə yoxdur”.

Bir gün Rəsuli-Əkrəmdən (s) soruştular:

“Ya Rəsulallah (s) qəbirdə nə üçün şəhidlərə sorğu-sual etməzlər?”

Rəsuli-Əkrəm (s) buyurdu:

“Şəhidin qanlı libası onu sual etməkdən qoruyar. Şəhidin təkcə ruhu yox, qanlı bədəni də Allah yanında müqəddəs və pakdır”.

İmam Cəfər Sadiq (ə) buyurub:

“Hər kəs ki, Allah yolunda və ya Allah dininin müdafiisi uğrunda şəhid olsa, ona qüsəl verməzlər. Onun qüsəlü öz qanı, kəfəni isə öz qanlı libalarıdır. Meyit namazı qılıb dəfn edərlər. Şəhidin bədəni torpaq altında da çürüməz”.

Bir daha ayələrdən və hədislərdən aydın olur ki, şəhidlik İslam dinində ən yüksək zirvədir. Məhz bu səbəbdən də hər il **Məhərrəm** ayının 10-u bütün müsəlman aləmində İmam Hüseynə (ə) və onun qohum-əqrabasının, yaxınlarının şəhid olduqları “Aşura günü” matəm günü kimi qeyd olunur. İki ay **Məhərrəm** və **Səfər** ayları əzadərlik ayları sayılır və müsəlmanların bərəkəti bu 2 aydır.

Kərbəla müsibəti əsrlərdən bəri **Ərəb**, **Fars**, **Türk** və **Avropa** tarixçilərinin diqqətini cəlb etmiş və onlar bu hadisəyə aid yüzlərlə əsər yazımışlar. Əgər Kərbəla müsibəti kimi faciəli bir hadisə tarixə düşməsəydi, bu matəmlı günlər də qeyd edilməzdidi.

Bizim əsas məqsədimiz bütün dünyaya Kərbəla şəhidlərinə əza saxlamağın mahiyyətini açıqlamaqdır. İslam dini vəzifəsindən, elmindən, şəxsiyyətindən asılı olmayaraq hər bir şəxsə hər hansı bir dini məsələ barəsində Quran və Məsumlara (ə) istinad etmədən fikir söyləməyə icazə vermir. Hər kim də istəyə din haqqında fikir söyləyə gərək bu iki mənbəyə söykənə. Biz də bu iki mənbəyə söykənib öz fikrimizi çatdırırıq.

Öncə Əhli-beytdən (ə) nəql olunan mötəbər rəvayətlərə əsasən İslam Peyğəmbərindən (s) əvvəl gələn Peyğəmbərlərin(ə) İmam Hüseynin (ə) gələcəkdə baş verəcək şəhadətinə ağlamaqları mövzusudur. Bir sıra təfsir kitablarında, o cümlədən «Dürrüs-səmin» təfsir kitabının müəllifi “Bəqərə” suresinin 37-ci ayəsinin təfsirində bu məsələyə işarə edərək yazır:

“Həzrəti Adəm (ə) ərşin üzünə baxdı, Həzrəti Muhəmmədin (s) və Əhli-Beytinin (ə) mübarək adlarının orada yazılıdığını gördü. Vəhy mələyi Cəbrayııl (ə) Həzrəti Adəmə (ə) o adlarla tövbə etməyi öyrətdi. Həzrəti Adəm (ə) Allah-Təalanı o beş nəfərə (Muhəmməd(s), Əli(ə), Fatimə (s.ə.), İmam Həsən (ə) və İmam Hüseynin (ə) adına and verdi. İmam Hüseyni (ə) xatırlayanda Adəmin (ə) gözlərindən yaş axdı, qəlbini kövrəldi.”

Cəbrayıldan (ə) bunun səbəbini soruşduqda Cəbrayııl (ə) cavab verdi:

“Sənin bu ağladığın müsibət o qədər böyükdür ki, heç bir müsibət onun tayı, bərabəri ola bilməz.”

Həzrəti Adəm (ə) soruşturdu:

“O necə bir müsibətdir?”

Həzrəti Cəbrayııl (ə) cavab verdi:

“O, qürbətdə heç bir köməkçisi olmayan yalqız və susuz halda öldürüləcək. Qəddarlıqla başını kəsəcəklər, özünü və əshabının başlarını şəhər-şəhər gəzdirəcəklər.” Sonra hər ikisi Həzrəti Hüseynə (ə) və onun tərəfdarlarına uşağı ölmüş ana kimi ağladılar.

Əhli-beyt (ə) şairi S.Ə.Şirvani bu hadisəni bir qəzəlinin son beytində verir:

*Pənc-tənlər adını zikr et ki, Seyyid, bilmışəm.
Adəmə təlimi-əsmadən, bu mənadır qərəz.*

(Pənc-tənlər - yuxarıda adları qeyd olunan beş kimsələrdir.Təlimi-əsma - isə Quran ayəsinə “Bəqərə”-37-ci ayəyə işarədir. Seyyid yazar ki, həmin adlar Əhli-Beytin (ə) mübarək adlarıdır.)

Həzrəti Musa (ə) Allah-Təaladan Aşura gününün mənasını soruşduqda Allah-Təaladan belə bir nida gəldi: «Aşura»-son Peyğəmbər Həzrəti Muhəmmədin (s) nəvəsi üçün ağlamaq və özünü ağlayanlara bənzətmək gündündür. Ey Musa! Hər kim bu gün göz yaşı töksə, ağlayanlarla birlikdə olsa, ona yas tutanlardan olsa, onun üçün Cənnət-də məqam qərar vermİŞəm. İzzət və cəlalima and

olsun ki, Aşura günü və başqa bir gündə ixləsla, xalis niyyət, sidq ürəklə İmam Hüseyn (ə) və Kərbəla şəhidlərinə göz yaşı tökənə yüz şəhidin savabını verərəm».

*Hüseynə tutar bəzmi-əza Həzrəti Yəhya,
Kuhsarə salır naləvu-şuri-Zəkəriyya,
Ta bəstər olur dərdi qəmə Yunisi-Musa,
Əflakə salır naləsini Asiya-Sara.*

Digər Peyğəmbərlərdən də Kərbəla şəhidlərinə əza saxlamaq barədə çoxlu rəvayətlər nəql olunmuşdur. Bəs, İslam Peyğəmbərinin (s) və məsum imamların şəhidə ağlamaq, əza saxlamaq barədə münasibətləri necə olmuşdur?

İslam aləmində 2-ci böyük döyüş olan “Ühud müharibəsi”ndə Peyğəmbərin (s) əmisi Həzrəti Həmzə (ə) şəhid olur. Həmin döyüşdə şəhid olanların hamısının evində əzadərliq keçirilir və şəhidlərə ağlayırlar. Təkcə Həmzənin (ə) evindən ağlaşma səsi gəlmirdi. Peyğəmbər (s) bu mənzərəni gördükdə qadınlara buyurdu: «Bütün şəhidlərin ağlayanı var, Həmzənin isə ağlayanı yoxdur». Peyğəmbərin (s) bu sözlərdən sonra qadınlar Həmzənin evinə gedib ona ağladılar, ona əza saxladılar. Bu hadisədən sonra ənənəvi olaraq şəhidə ağlamaq istəyən hər kəs əvvəlcə Həmzənin evinə gedib ona ağlayırdı.

İmam Zeynulabidindən (ə) rəvayət olunmuşdur ki: *“Hər bir mömin Hüseyn İbn Əli (ə) üçün ağlayaraq gözlərindən yaş axıtsa, Haqq-Təala behiştə ona bir neçə otaq bəxş edir. Hər bir mömin bizim vilayət və məhəbbətimiz üzündən əzab-əziyyətə yetişsə və bu müsibətlərin yanğınsından gözlərindən yaş axıb üzünə tökülsə, Haqq-Təala onun üzərindən hər bir əzab-əziyyətə, qəm-qüssəni götürər, onu qiyamət günündə öz qəzəbindən və cəhənnəm odundan əmin-amanda saxlar”.*

Əbu Harun kor və qüdrətli bir şair idi. Bəzi vaxtlar İmam Hüseyn (ə) məzлumiyyətinə dair mərsiyə yazırırdı. O, İmam Sadıqın (ə) əshabından sayılırdı. Bir gün İmam Sadıqın (ə) xidmətinə geldi. İmam Sadıq (ə) buyurdu:

“Ey Əbu Harun! Cəddimin barəsində yazdığın mərsiyələrdən mənim üçün oxu!”

Əbu Harun dedi:

“Ey Peyğəmbər balası, gözüm üstə!”

Bu vaxt İmam Sadıq (ə) buyurdu:

“Deyin qadınlar da gəlib pərdənin arxasında otursunlar və mərsiyəyə qulaq assınlar”. Qadın-

lar gəldilər.

Bu zaman Əbu Harun təzə yazdığı mərsiyə və şeirlərdən oxudu.

Beş misradan artıq oxumamışdı ki, İmamın (ə) evində ağlaşma, nalə-sivən başladı.

Həzrət İmam Sadiq (ə) elə ağlayırdı ki, mübarək ciyinləri tərpənirdi. İmamın (ə) evindən ağlaşma və nalə səsləri göyə ucaldı.

İmam Hüseynin (ə) müqəddəs inqilabı böyük mahiyyət kəsb etdiyi üçün Kərbəla vaqisi zaman və məkan hüdudunu aşaraq hər bir məkana və zamaşa şamil olub, hər günü Aşuraya və hər yeri Kərbəlaya çevirdi. Şair İlqar Fəhmi demiş:

*Həmi ən gözəl zülm var, həmi ən gözəl ölüm var.
O da dəştəti Kərbəlada, bu da dəştəti Kərbəlada.*

İmam Hüseyn (ə) şərəfli ölümü ilə şərəfli İslam dinini yaşıdatdı.

“Zillət bizdən uzaqdır” - kəlamı ilə fədakarlıq nümunəsi, hidayət günəşi və nicat gəmisinə çevrildi və İmam Hüseyn (ə) ən yüksək zirvə olan şəhidlik məqamına çatdı.

Hər bir insan şəhid üçün ağladıqda özünəməxsus tərzdə həyəcan keçirir və qəlbə kövrələrək göz yaşları tökür. Bununla o şəhidə qarşı olan sevgi və məhəbbətini bildirir. Şərqiñ böyük filosofu mərhum Murtəza Müttəhərinin buyurduğu kimi desək:

“Şəhidə ağlamaq onun qəhrəmanlığında iştirak edib, ruhu ilə uyğunlaşib, sevinci ilə şad olub, dalğasında ləpələnməkdir”.

Əgər İslam dini şəhidi ağlamağı və əza saxlamağı qadağan edirsə, nə üçün Rəsuli-Əkrəm (s) və pak İmamlar(ə) müsəlmanları bu işə sövq edir.

İbn Əbbas nəql edir ki, Peyğəmbər (s) belə buyurmuşdur:

“Allahın salamı olsun şövq və mərhəmətlə İmam Hüseynə(ə) ağlayanlara, düşmənlərinə lənət oxuyub, nifrət bəsləyən və qəlblərini onlara qarşı kin və qəzəblə dolduranlara”.

İmam Rza (ə) buyurmuşdur:

“Ey Rəyyan, əgər bir faciə üçün ağlamalı olsan, Əlinin oğlu Hüseyn (ə) üçün də ağla, çünkü əməvilərin əli ilə o Həzrətin (ə) başını qoçun başını kəsən kimi kəsdilər və onunla birlikdə İmamın Əhli-beytindən (ə) 18 nəfər şəhadətə yetirildi”.

Başqa məsum İmamlarımızdan(ə) da bu mövzuda çoxlu sayda rəvayətlər bizə çatmışdır. Rəvayət

olunub ki, İmam Cəfəri Sadıqin (ə) yanında İmam Hüseynin (ə) adı çəkildiyi gün, axşama qədər o Həzrətin (ə) bir dəfə də olsun güldüyünü görən olmadı.

İmam Sadıq (ə) buyurmuşdur:

“Bizə edilən zülmə (məzlumiyyətimizə) ağlayan hər kəsin nəfəsi zikrdir, kədəri ibadətdir”. ...

İmam Hüseyn (ə) şəhid olduqdan sonra o Həzrətin(ə) kəsik boğazından belə bir səs eşidildi:

“Ey mənim şələrim, hər vaxt sərin su içsəniz, məni yada salın, bir şəhiddən, yaxud qəribdən söz düşəndə məni yada salıb ağlayın”.

**Dəf olur şıx, Hüseynün matəmində hər bəla,
Ağla hər gün ruzi-aşuradı, hər yer Kərbəla.**

**Bu Hüseynin adının hər qəlbdə təsiri var,
Saf edər hər qəlbi çün xasiyyəti-iksiri var.
Zikr olanda qüssədən hər halətin təqyiri var,
Aşikaradur olub bu ismdə müzmər bəla.**

İmam Rza (ə) buyurub:

“Ey Aşuranın yasını saxlayanlar, əgər bilsəy diniz ki, Allah-Təala sizin saxladığınız yasın əvəzində sizin üçün nə qədər nemətlər hazırlayıb, sevinciniz kədərinizdən çox olardı”.

Peyğəmbərlərin (ə) və İmamların tarixindən bəlli olur ki, onlar da İmam Hüseynə (ə) ağlamışlar.

Bütün Peyğəmbərlər Kərbəlanı ziyarət etmiş, orada duraraq **“Sən bir müqəddəs məkansan və səndə parlaq bir ay dəfn edəcəklər”** - demişlər.

Peyğəmbər (s) dəfələrlə İmam Hüseynin (ə) müsibətini xatırlayaraq ağlamışdır. O Həzrət (s) buyurub:

“Ümmətimdən mənim dinimdə olduqlarını sahanlar övladlarının fəzilətlərini, nəslimin təmiz və paklarını öldürəcəklər. Dinimi və sünnetimi dəyişdirəcəklər. Hüseynin (ə) qatillərinə və qatılərini sevənlərə, onlara kömək edənlərə Allahın lənəti olsun. Allahın salamı və rəhməti o kəslərə aiddir ki, Hüseynə (ə) ağlayar və düşmənlərinə lənət oxuyarlar”.

S.M.Şəhriyar yazır:

**Hüseynə yerlər ağlar, göylər ağlar,
Bətuli-Murtəza-Peyğəmbər ağlar.**

*Hüseynin növhəsin Dilriş yazanda,
Müsəlman səhldir ki kafər ağlar.*

İmam Rza (ə) buyurub:

“Hər kəs Hüseynə ağlasa və yaxud düşmənlərimizin biz Əhli-beytə (ə) qarşı etdikləri müsibətləri danişaraq başqalarını ağlatsa, Allah-Təala onu qiyamət günündə bizimlə birlikdə məşhur edəcək”.

Əllamə Məclisi “Biharul-Ənvar” kitabında yazır:

Peyğəmbərin (s) qızı Fatiməyə (s.ə.) oğlu Hüseynin (ə) şəhid ediləcəyi bildiriləndə o ağlayaraq soruşdu:

“Bəs kim ona matəm saxlayacaq?”

Peyğəmbər (s) buyurdu:

“Ümmətimin qadınları və kişiləri Əhli-beytim (ə) üçün ağlarlar, nəsilləri boyu hər il matəm tutarlar”.

Kərbəla şəhidlərinə indiyədək matəm saxlamaq Peyğəmbərin (s) buyurduqlarına əyani sübutdur.

Məsumların özləri də İmam Hüseynə (ə) ağlamış və bizlərə də ağlamağı və əza saxlamağı tövsiyə etmişlər. Rəsuli-Əkrəmə (ə) İmam Hüseynin (ə) şəhadəti barəsində belə buyurmuşdur:

“Həqiqətən İmam Hüseynin (ə) şəhid olması ilə möminlərin qəlbini bir iman odu-hərarəti düşər ki, bu od da heç vaxt sönməz”.

İmam Muhəmməd Baqir (ə) Aşura günü Hüseynin (ə) ziyarətinə gedə bilməyənlərə buyurub:

“Evlerində matəm qursunlar və ağlasınlar. Onun müsibəti barəsində danişsunlar”.

Aşura günü təkcə İmam Hüseynin (ə) tərəfdarlarının deyil, bütün müsəlmanların, ümumiyyətlə insanlığın matəm və yas gündür.

İmam Rza (ə) buyurub:

“Hər kim Aşura gününü özünə hüzn və ağlamaq (əza saxlamaq) günü edərsə, Allah qiyamət gününü ona sevinc günü edər”.

İmam Hüseynin (ə) faciəsinə ağlamaq, yas tutub əza saxlamaq bu hadisəni diri saxlamaq, gələcək nəsillərə çatdırmaq deməkdir. 1400 ilə yaxındır ki, Kərbəla hadisəsi məhz əzadarlıqla bu günümüzədək gəlib çatıb.

Hadisələrdən də aydın olur ki, İslam dini şəhidlərə əza saxlamağı və ağlamağı mühüm şərt bi-

lir. Belə ki, ağlamaq insanda zülmə qarşı nifrət yaradır. Ağlamaq, qəmli olmaq özünü unudaraq sevdiyi şəxsə yaxınlaşmaq baxımından xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Əzadarlıq edən İmam Hüseynə (ə) mənəvi cəhətdən yaxınlaşır, İmam Hüseyn (ə) düşmənlərinə nifrətini artırır. Bu əzadarlıq ilə özünün Kərbəla şəhidlərinə qarşı olan ehtiramını və məhəbbətini bildirir. Hər bir insan İmam Hüseynə (ə) yaxınlaşmaqla haqqā yaxınlaşır və batıl qüvvələrdən uzaqlaşır.

Şair Dahi Almaslı bir “Növhə”sində İmam Hüseynin (ə) mübarək dilindən çıxan haqq kəlmələri belə qələmə alır.

*Sığmadım mən süstülər, biganələr ümmanına,
Hər kəsin amalı var, girsin döyüş meydانına.
Haqqı izhar etsə hər dəm, Dahi öz dövrənina,
Tanrı dost eylər onu azadələr mövlasına.*

Aşura günü haqq ordusuya batıl ordusunun qarşılaşlığı gündür. Haqq ordusunun rəhbəri Peyğəmbərin (s) əziz nəvəsi İmam Hüseyn (ə), batıl ordusunun rəhbəri Yəzid idi.

Bəşəriyyət tarix boyu iki cəbhəyə bölünmüdüdür. Firon yoxsa Musa, Nəmurd yoxsa İbrahim, Muhəmməd (s) yoxsa Əbu Süfyan, Əli (ə) yoxsa Müaviyə, İmam Hüseyn (ə) yoxsa Yəzid. Bu səbəbdən tarix insanın güzgüsüdür, bizə göstərir ki, biz hansı cərgədənik.

İmam Hüseynin (ə) Aşura cərəyanı nəzirə olmayan faciədir. Bu baxımdan İmam Hüseynə (ə) ağlamaq heç vaxt öz aktuallığını itirmir və insanların əqidəsinin formallaşmasına misilsiz əhəmiyyətə malikdir. Aşura günü İmam Hüseyn (ə) şəhid olmaqla böyük mənəvi məqama sahib oldu. Aşura günü batıl qüvvələrin haqq qüvvələrinə qarşı amansız divan tutduğu gündür. Belə bir gündə özünü haqq bilən bir şəxsin deyib-gülməyə haqqı varmı?

Beləliklə, İmam Hüseynə (ə) əza saxlamağı biz müsəlmanlara təkidlə tapşırın Peyğəmbərin (s) və pak İmamların (ə) nə dərəcədə uzaqgörən olmasının şahidi oluruq.

Bəzi insanlar isə şəhidlər ağası İmam Hüseynə (ə) ağlamağı yanlış sayıb, bununla da milləti acizlik, məzлumluq və inkişafdan geri qalmaq kimi sözlərlə ittiham edirlər. Lakin həqiqətdə insan şəhidin şəhadətindən kədərlənərək onun müsbət keyfiyyətlərini dərk edib, o keyfiyyətlərdən məh-

rum olduğuna ağlayır. Necə ki, İmam Hüseyin (ə) həyatda qaldığı təqdirdə cəmiyyətə hansı faydalar verəcəyini, xalqı öz elmi, zəkası, ədaləti ilə yüksək rifah dərəcəsinə çatdıracağını düşündükdə kədərlənir və qəmgin olur.

Hər bir kəs şəhid üçün ağladıqda özünəməxsus tərzdə həyəcan keçirir və qəlbi kövrələrək göz yaşları tökür. Sanki o şəhidə qarşı olan sevgi və məhəbbətini bildirməklə ona daha da yaxınlaşır. Daha doğrusu bu vəziyyətdə özünü onunla bir yerde bilir. Bununla da şəhidin insan ruhuna etdiyi təsir qəlbləri bir-birinə bağlayır. İnsan şəhidi özünə örnək seçilir və özünü onun yolunun davamçısına çevirməyə səy edir. Beləliklə şəhidin qanı hədər getmir, yüzlərlə, minlərlə damlaya, bəlkə də qan dənizinə çəvrilərək cəmiyyətin bədəninə nüfuz edir. Peyğəmbər (s) buyurmuşdur: «*Allah dərgahında heç bir damla Allah yolunda tökülen qan damlasından dəyərli deyildir*».

Şəhidə ağlamaq, onun hərəkatını qoruyub saxlamaq, bu hərəkatı davam etdirməkdir. Bununla da şəhidin hərəkatındakı misilsiz dəyərlərdən gələcək nəsillərin məhrum olmamasına, həmçinin bu hərəkatın hədəf və amalından faydalananmasına nail oluruq. Məsumlardan biri buyurub: «*Hər kim şəhid üçün ağlasa, ağlatsa və ya ağlamsınsa mükafati cənnətdir*».

Şəhidə ağlayan şəxs onun nə üçün şəhid olmasına, hansı məqsəd və ideya daşımاسını, kimə qarşı mübarizə apardığını araşdırır və onları öyrənir. Bununla da o, şəhidə qarşı məhəbbəti olduğundan özünü ona bənzədir, şəhiddəki cəsurluq, qəhrəmanlıq və fədakarlıq kimi xüsusiyyətləri özündə yaratmağa çalışır. Deməli, şəhidə ağlamaq acizlik, məzəlumluq, inkişafdan geri qalmaq deyil, əksinə ruh yüksəkliyi, mübarizlik, zülmə qarşı boyun əyməmək kimi qiymətləndirilməlidir.

Necə ki, şair Kamil Sərbəndi bir “Növhə” sində şəhidin məqamını qeyd edir:

*Kim şəhid olmuş bəqa mülkündə cənnətdir yeri,
Atəşə düşməz, nə də görməz əzabi-məhşəri.
Bunları Allah edib nazıl, yayıb peyğəmbəri,
Ayəyi-Quran ilə dillərdə əzbərdir şəhid.*

*Sən də Kamil, gey kəfən haqqın yolunda hər zaman,
Qoy canın getsin, fəqət yol vermə getsin din, iman.
Allaha məxsusdur, onsuz əvvəl-axır cismü-can,
Ver onu mərdanə ki, cansızda sərvərdir şəhid.*

Əhli-beyt (ə) tərəfdarlarına tənə edənlər İmam Hüseyinin (ə) həyatını vərəqləyib o Həzrətin (ə) “Məzəlumluq bizdən uzaqdır!” və ya “Mən ölümü zillətlə yaşamaqdan üstün tutram” yaxud “Əgər cəddim Məhəmmədin (s) dini mənim ölümümlə yaşayacaqsa, onda ey qılınclar, alın mənim sinəmi” - kimi kəlamlarına diqqət yetirsinlər. Aşura günü o Həzrətin (ə) tutduğu hədəf və məqsəd uğrunda nə dərəcədə əzmkarlıq göstərdiyinə və hansı həddə qədər fədakarlıq etdiyinə diqqət yetirsinlər. Bu gün İmam Hüseyin (ə) aşıqları ağlamaq, qara geyinmək, yaxud sinə vurub əzadarlıq etməklə özlərini məzəlum və aciz yox, bu məktəbin davamçıları hesab edirlər. Onlar İmama(ə) əza saxlamaqla ona qarşı olan məhəbbətlərini bildirir və deyirlər:

“Biz Aşura günü Kərbəlada olsayıq, sənin döyüşçülərinə qoşular, səninlə birlikdə mübarizə aparardıq”.

*Ey Hüseyin, ey ayəyi-rəhmət, səlam olsun sənə,
Ey cəzadə şafei-ümmət, səlam olsun sənə!*

*Ey beşikdən ərşə merac eyləyən qundaqidə,
Ərşə əlayə verən zinət, səlam olsun sənə.*

*Seyli-xuriylə yixan kaxi-fəsad düşməni,
Zülmə təslim olmayan Həzrət, səlam olsun sənə.*

*Ey edən yetmiş nəfərlə məhz otuz min ləşkəri,
Küfri niyrusin yixan qüdrət, səlam olsun sizə!*

İmam Hüseyin (ə) əməli ilə, cihadı və mübarizəsi ilə özüne əbədiyyət qazanmış Kərbəla qəhrəmanıdır. İmam Hüseyin (ə) Azərbaycan xalqının qədimdən əziz tutduğu, əzasında çalışdığı və heç bir batıl inanca dəyişmədiyi inam və etiqad məbəyidir. Nə qədər ki, İslam var, haqq var və haqqı sevərək canını ona fəda edən möminlər var, bir o qədər də Kərbəla səhrasında şəhid olanlar xatırlanacaq. Çünkü Kərbəla məktəbi adı məktəb deyil, bu məktəb eşq və qeyrət, şücaət və mərdanəlik məktəbidir. Eyni zamanda bu məktəb ədalet örnəyi, zalimlara və kafırlərə qarşı bir ibrət məktəbidir. Peyğəmbər (s) və məsum İmamlarımız(ə) İmam Hüseyini (ə) yad etməyi və onun müsibətinə kədərlənərək ağlamağı dəfələrlə təkid etmişlər. Çünkü İmam Hüseyini (ə) sevmək və ona aşiq olmaq, bütün gözəllilikləri sevmək, İmam Hüseyinə

(ə) ağlamaq isə bütün məzlumlara ağlamaq deməkdir.

Peyğəmbər (s) buyurur:

“Hər kəs İmam Hüseynə (ə) ağlaya, yaxud onun müsibətini zikr edərək bir kəsi qəmləndirə, Allahın cənnəti ona vacib olar!”

İmam Məhəmməd Baqır (ə) isə: **“İmam Hüseynə (ə) ağlamağı 2000 həcc və ümrədən üstün tutaraq, onu Peyğəmbərlə(s) birgə cihadə bərabər sayır”**

Bu hədislərdən bir daha aydın olur ki, İmam Hüseynə (ə) ağlamaq, onun müsibətini yada salaraq qəmlənmək, Allah-Təalanın çox sevdiyi bir əməl sayılır. Çünkü bu iş Allah düşmənlərinə nifrət, Allah dostlarına isə mərhəmət deməkdir. İmam Hüseynin (ə) müsibətinə ağlayan, yas tutan hər bir kəs həqiqətdə Allah düşmənlərinə öz nifrətini bildirərək, Allah yolunda şəhid olan Allah dostlarına öz sevgi və məhəbbətini izhar edir.

Şair Fərman Kamil oğlu bir **“Qəzəl”**ində İmam Hüseynə(ə) ağlamağın böyük fəzilət olduğunu oxucuya çatdırır

**Hər kəs ki, əgər ağlasa, dünyadə Hüseynə,
Billah qovuşar rövzeyi-üqbadə Hüseynə.**

**Hər mahi-mühərrəm geyər aşıqləri qara,
Çün matəm edir Həzrəti-Zəhradə, Hüseynə.**

Mərhəmət və izzət sahibi olan Allah-Təala, onun yolunda sidq ürəklə candan keçməyə hazır olan şəxsləri «öz sadiq dostları» adlandıraraq onların xatirəsini əbədi yaşatmaqla, insanlara nümunə kimi təqdim edir. Necə ki, Həzrət İsmayııl (ə) özünün Allah yolunda qurban kəsilməsinə razi olaraq, Allah se-vimlisinə çevrildi. İndinin özündə də bu **«Qurbanlıq»** bayramı bütün dünya müsəlmanlarının adəti kimi yaşamaqdadır. İmam Hüseyn (ə) isə nəinki özünü, hətta bütün yaxınlarını və var-dövlətini Allah yolunda qurban verərək **«Kərbəla qurbanlığına»** çevrildi. Şair H.Ə.Mahir İmam Hüseynin (ə) fəzilətinə həsr etdiyi **«Müxəmməs»**inin bir bəndində yazır:

**Cananı ilə bağlaya kim əhd ilə peyman,
Peymanə vəfa qılmalıdır, lütf edə canan.
Bir şahinsən aləmdəki ey şəhi-şəhidən,
Layiqdi kəsilsin sənə, yetmiş iki qurban.
Ey sidq ilə cananına qurban gedən aşiq!**

Bir çoxları Peyğəmbər (s) ölüyə ağlamağı, növhə və mərsiyə deməyi qadağan edərək, lənətləmişdir - deyərək İmam Hüseynin (ə) aşıqlərinin göz yaşı və matəminə irad tuturlar. Lakin əsl həqiqət budur ki, Peyğəmbər (s) hər bir matəm və göz yaşını deyil, Allaha şikayət və etiraz məqsədilə olan vay-şivəni və ağlamağı lənətləyərək qadağan etmişdir. Peyğəmbər (s) özü dəfələrlə Həzrət Hüseynin (ə) başına gələcək müsibətlərdən xəbər verərək ağlamış və göz yaşı axıtmışdı.

Göz yaşı ilahi rəhmətin açarı və onun mərhəmətinin nişanəsidir. Rəvayətlərdə deyilir:

Həzrət İsa (ə) Allah-Təaladan soruşdu:

«İlahi, göz yaşının sənin dərgahında nə qədər qiyməti vardır?»

Allah-Təala buyurdu:

«Ey Məryəmin oğlu, and olsun izzəti-cəlalıma, mən bir damla göz yaşı ilə cəhənnəm odunu söndürürəm!»

Həzrət Əli (ə) buyurub:

«Göz yaşının quruması yalnız qəlbin qəsavət bağlaması səbəbi ilədir. Qələblər də, günahın çoxluğu ilə bərkiliyər, daşlaşar!»

Ustad Füzuli demiş:

**Etməmək meyl gözəldir günaha əvvəldən,
Diləməkdənsə nəhayət kərəmi-Sübhandan.**

Qurani-Kərimdən və məsum imamlarımızın (ə) kəlamlarından aydın olduğu kimi, onlar hər nə qədər bizdən uzaq olsalar da, həqiqətdə daim bizə yaxın və bizimlə birgədirlər. Ölüm və şəhadət onları bizdən ayırmır. Büyük Füzulimizin buyurduğu kimi:

**Rəsmidir dəryalərin möhtac olan hər bir kəsi,
Ya yaxındır, ya uzaq, feyzilə eylər kamışab.
Böylə bir halət gündündə çeşməyi-zatində var,
Kim alır ondan uzaqlar, həm yaxınlar abu-tab.
Göy üzündə ay deyil yalnız günəşdən nur alan,**

**Yer də ondan lətəfət kəsb edibdir ləli-nab.
Ey olan gündən uca, dəryadən əla qoy sənə,
Qıbtə etsin yerdə dəryalar, fələkdə afitab.
Lütf olsa, gər mənə səndən təəccüb iş deyil,
Nazıl olmuşdur yerə bu rəsmidir, göydən kitab.**

İmam Hüseynə (ə) ağlamaq əsla acizlikdən və zəlliqlikdən deyil. Bu izzət və əzəmətdəndir və bu

ağlamaq insanda mübarizə ruhu aşılıyor.

Digər cəhətdən İmam Hüseynə (ə) ağlamaq ona qarşı olan həqiqi məhəbbətdəndir. Elə bir məhəbbət ki, aşıqlərin qəlbindədir. Odur ki, imama (ə) ağlamağın fəziləti haqqında çoxlu rəvayətlər mövcuddur. İmam Sadiq (ə) buyurur:

“Müsibət baş verdikdə bəndə üçün ağlamaq və səbirsizlik məkrudur. Yalnız Hüseyin İbn Əliyə (ə) ağlamağın savabı var”.

Bu hədisdən bir daha aydın olur ki, Kərbəla hadisələri məhəbbət yaradan hadisələrdəndir. Kərbəla qəhrəmanlarının alovlu sözlərini eşitmək, gözlərdən qeyri-adi olaraq yaş axıdır və ürək yandırır. İmam Hüseynə (ə) ağlamaq və əzadarlıq etməyin çox böyük əhəmiyyətə malik olduğunu anlayıb, əziz oxuculara bir neçə mühüm nöqtəni çatdırmağı lazımlı bildim.

1. İmam Hüseynə (ə) məqsədini canlandırmaq.

Yəni, ağlamaqla onun məhəbbəti bir daha canlanır. Allah yolunda əmr beməruf və nəhyəz-münkər etməsi, islama göstərdiyi böyük və əvəz edilməz xidmətləri qəlblərə həkk olur. Ağlamaqla qəflətdə olanlar, yolunu azanlar ayılırlar. Kərbəla faciəsi kimi bəşəriyyətin tarixinə həkk olan ikinci bir hadisə hələ indiyədək tarixdə baş verməyib. Buna görə də, əza saxlamaqla Kərbəla hadisəsi zehnlərdə canlanır. İmam Hüseyn (ə) məqsədini canlandırmaq, əsl mənada islami qoruyub saxlamaqdır.

2. İmam Hüseynə (ə) sonsuz məhəbbət və düşmənlərinə nifrət.

İmam Hüseynə (ə) ağlamaq, vəhy ailəsinə məhəbbət və sadıqliyin aliliyini göstərir. Bu ona məhəbbəti artırmaqla yanaşı, düşmənlərinə nifrət oydur. Belə ki, İmam Hüseynin (ə) haqqını tanıraq ağlamaq, imamın qatillərinə nifrət bəsləməkdir.

3. Dinin həqiqəti ilə yaxından tanışlıq.

İmam Hüseynə (ə) əzadarlıq məclisinin əsas faydalardan biri də odur ki, camaat islam həqiqəti ilə dərindən tanış olur. Dinin Quran və Əhl-i Beytə (ə) bağlılığını dərk edir.

4. Günahların bağışlanması.

Rəyyan İbn şəbib İmam Rzadan (ə) rəvayət edir: «*Ey Şəbibin oğlu, əgər Hüseyinə ağlasan, yanaqlarına axan ilk yaşıla Allah sənin kiçik və böyük günahlarını bağışlayar»*

İmam (ə) digər bir hədisdə buyurur: «*Ağlayan-*

lar heç olmasa Hüseyin (ə) kimisinə ağlasınlar. Çünkü ona ağlamaq böyük günahların bağışlanmasına səbəb olur»

5. Behiştə qalmaq.

İmam Baqır (ə) buyurur:

“İmam Hüseynin (ə) əzasında ağlayan mömini Allah behişt

otaqlarının birində yerləşdirər”

İmam Sadiq (ə) buyurur:

«Kim Hüseyin (ə) haqqında şeir oxuya, ağlaya, yaxud kimisə ağlada hər ikisi behiştə gedər. Kimin yanında Hüseyin (ə) adı çəkilə və gözündən damcı da olsa yaş axarsa, əvəzini Allah behiştə qiymətləndirər».

6. Şəfa tapmaq.

İmam Hüseynin (ə) əza məclislərinin bərəkətlərindən biri də şəfa tapmaqdır. Dəfələrlə eşitmışık ki, Hüseynə (ə) əza saxlayanların bəziləri şəfa tapıb. Böyük müctəhid, mərhum Ayətullah-üzma Burucerd 90 yaşında gözləri sağlam və eynəksiz kitab oxuyurdu. Mərhum alim deyir:

“Bir vaxt Bürucerd şəhərində yaşayırdım. Güclü göz ağrısına düçər olmuşdum. Müalicənin faydası olmadı. Get-gedə ağrı artırdı. Məhərrəm ayı çatışqda əzadarlıq məclisində gedirdim. Müxtəlif yerlərdən dəstə-dəstə camaat məclisə gəlirdi. Dəstələrdən biri məclisə daxil olanda sanki mənəviyyat işığı gücləndi. Mən də kənardə oturub ağlayırdım. Bu vaxt həmin dəstənin ayaq tozundan götürüb gözümə çəkdim. Gözlərim sağaldı. İndi görmə qabiliyyətim də artıb. İmam Hüseynin (ə) bə-rəkətindən hətta eynəyə də ehtiyac yoxdur”.

7. İmam Hüseynə (ə) ağlayan qiyamət günü ağlamaz.

Rəsuli-Əkrəm (s) qızı Həzrəti Fatimeyi-Zəhraya (s.ə.) buyurdu:

«Hüseynin (ə) müsibətinə ağlayan gözlərdən başqa, qiyamətdə bütün gözlər ağlar qalacaq. Ona ağlayan qiyamət günü şad və gülərz olacaq».

8. Ölüm qorxusundan və cəhənnəm atəşindən amanda qalmaq.

Mərhum Seyyid, doktor İsmayıll Mücəb Hindistanda gördüyü hadisədən danışır:

Hindistandakı bütperəstlərdən bəzilərinin İmam Hüseynə (ə) əqidələri olduğundan Məhərrəmdə başqa müsəlmanlar kimi əza saxlayıb sinə vururdular. Belə məclislərə maddi köməklik də

edirdilər. Bir bütperəst həmişə əza məclisində si-nə vururdu. Dünyasını dəyişdikdə adət-ənənə üzrə yandırıldı. Bədəni külə döndü, yalnız sağ əli və si-nəsi yanmamışdı. Yaxın qohumları sinəsini və əlini gətirib şıə qəbristanlığında dəfn edib dedilər:

«Bunlar sizin Hüseynə aiddir».

9. Hüseyin (ə) əzəsində şeirin təsiri.

İmam Sadiq (ə) buyurub:

«Hüseynə (ə) şeir deyib ağlayan yaxud başqasını ağlaşdan şəxsə Allah behiştü vacib edər və günahlarını bağışlayar»

Ey Allahım! Bizi bu dünyada və Axırətdə Qur'an və Əhli-beytdən (ə) ayrı salma, Peyğəmbərin (s) və İmamların (ə) şəfaətindən binəsib eləmə! Amin, ya Rəbbil Aləmin!

Allah dərgahında şəhid qanı alimin mürəkkəbi qədər dəyərlidir və göründüyü kimi şəhidlər ölmürlər.

Bilirəm ki, şəhid olanlar ölməmək üçün mübarizə aparmır. Çünki, bu ölümsüzlük mənəvi bir anlamdır. Lakin, bütün dünyanın tanıdığı ən şərəfli şəhid İmam Hüseyndir(ə) ki, adı bütün zamanların əbədiyyət səhifəsnə bəzəməkdədir. Bu adın şərəfini hər bir Azərbaycan əsgəri sevə-sevə daşımaq istər. Biz isə əsgərlərimizin yaşaması və sağ-salamat evinə dönmələrini üçün Yaradana dua edirik.

Şübhəsiz ki, bizim əsgər ən böyük ada layiqdir. Onların şücaəti fəxr yerimizdir. Amma, heç bir ananı Allah gözü yaşlı, heç bir qızı gözü yolda qoymasın. İllər boyu bu yolda çox itkilər vermişik. Onların yoxluğundan doğan kədərdən, boş qalan yerlərinin ağırlığından bəzən həyat çəkilməz olur.

Onların hər biri bizim sabahımızın qoruyucusu və qurucusudur. Bu gənc insanlar günü gündən çı-çəklənən Azərbaycanımızın azad-abad sabahında yaşamaq haqqına sahibdir. Mən istəmirəm ki, analar göz yaşı töküb boyun büksün. Yalnız bir təsəllim var ki, valideynlər xeyirli övlad böyüdükləri üçün fəxr edirlər. Onun gözəl əmələri ilə təskinlik tapıb, ürəklərdə yaşayan adı ilə sevinirlər.

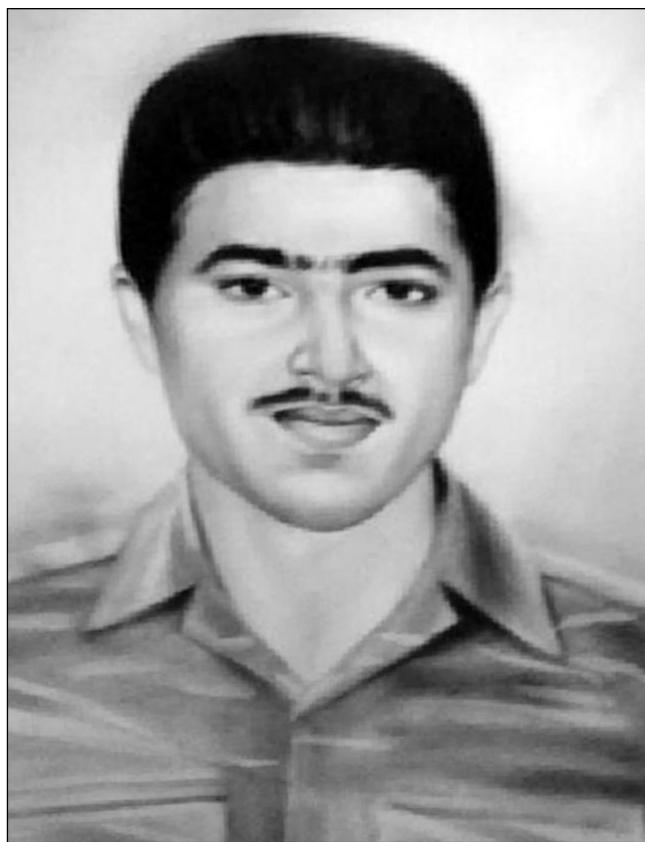
.Şəhidlərin son mənzilə yola salınması mərasimi onlara layiq bir təntənə ilə müşayiət olunmalıdır. Bir dindar kimi Allah məqamında şəhidin uca yerinin məsuliyyətini bildiyim üçün bu il şəhidlərin ildönümünün təntənələrində iştirak etdim. Onların əziz xatırələri anıldı. Hər biri haqqında ayrıca danışıldı.

Onların hər biri bizim üçün çox dəyərlidir, ara-

sında mənə ən çox təsir edənləri üçün də dərin bir hüznə ruhuna dua etdim. Qəlbim fərəh və qürur hissindən qubarlandı. İçimdən onlar üçün həzin bir ilahi oxumaq keçdi və onların ruhu üçün Allah kəlamı oxudum. Onların hər birini qəlbimdə bir cür oxşadım və əzizlədim.

Yaxınlarına, doğmalarına əslində nə deməli olduğunu bilmirdim. Onu bilirdim ki, övladlarını itirmiş valideynlər qürurla başlarını uca tutmuşdular. Bu mənim də qürur hissimi coşdururdu. Döyüşdüğüm, yaralandığım günləri xəyalən bir daha yaşadım. O günəri göz önüne gətirib ciyərdolu rahat bir nəfəs aldım. İgidlərimizin vətənpərvərlik hissələrini nəsildən-nəsilə ötürməsi, şərəflə daşımış məni rahatlatdı. Düşündüm ki, vətənpərvərlik var olduqca Vətənə zaval yoxdur. Allah bizi bu hissədə məhrum qoyması.

Bu aprel günlərində o hadisələrin qəhrəmanları ilə bərabər bütün bu illər ərzində verdiyimiz şəhidləri andıq. Bu gün onlardan ikisi haqqında Sizə danışacağam:

Qasimov Faiq Məmmədyar oğlu 1971-ci ildə Zəngilan rayon Havalı kəndində anadan olmuşdur. Orta məktəbi kəndlərində bitirmişdir. 1989-91-ci ildə Sovet Ordusunda xidmətini başa vuraraq 1992-ci ilin payızına qədər doğma kəndlərin-

də istehsalatda çalışmışdır. Faiq Milli Orduya 1992-ci ilin oktyabr ayında çağırılmışdır. Orduya gəldiyi gündən müsbət keyfiyyətləri və bacarığı ilə fərqləndiyinə görə tağım komandirinin müavini vəzifəsinə təyin olunmuşdur. Oktyabr-noyabr aylarında Səbu kədinin müdafiəsində rəşadətlə dayanmışdır. Qasımov Faiq noyabr ayında rayon üçün əlverişli, strateji nöqtə olan «Səbu Qalası» yüksəkliyinə qalxmışdır. İki ay ərzində bölməsi ilə bütün çətinlik və məhrumiyyətlərə igidcəsinə dözmüşdür. Fenomenal fiziki qüvvəyə malik idi. Qəhrəman komandir dəfələrlə kəşfiyyata getmiş, düşmən mövqelərini öyrənərək komandirlərə dəqiq məlumat göttürmişdir. Yanvarın 8-də yenidən kəşfiyyata gedərkən minalanmış sahədə koridorların yerini dəyişik salaraq piyada əleyhinə minaya düşmüştür. Beş saatdan sonra həyatla vidalaşaraq Azərbaycan Respublikasının müdafiəsi uğrunda canını fəda etmiş Faiqin həyat yolu gələcək nəsil üçün daha örnək olacaqdır.

Bölük komandiri İmanov

Tabor komandiri Məmmədyarov C

Alay komandiri Abbasov S.

Heç bir düzəliş etmədən onun haqqında komandirlərinin verdiyi məlumatı Sizə təqdim etdim.

Şəhid Qasımov Faiqin məzəri Zəngilan rayon «Şəhidlər Xiyabani»ndadır. Atası və anası Bakı şəhərində dünyalarını dəyişdikdən sonra Faiqin qardaş və bacıları onun xatirəsini əbədiləşdirmək üçün valideynlərinin məzar da-

şında Faiqin xatirəsini əziz tutaraq şəklini həkk etdirmişlər.

Bu təqdimata da, onun bədii keyfiyyətinə də bir qədər sonra qayıdacağam. İndi isə nəslin digər bir nümayəndəsi, Rəşad haqqında ...

Niftalılı Rəşad Şakir oğlu əslən Zəngilan rayonu Akara stansiyasındandır. 1993-cü il 19 avqustda Bakı şəhəri Xətai rayonunda dünyaya göz açan şəhid qardaşımız Rəşad qısa və mənəli ölüm yaşadı. Xətai rayonunda 64 sayılı orta

məktəbi 2011-ci ildə bitirdi və həmin ildə ali məktəbə- Azərbaycan Dövlət Texnologiya Universitetinə daxil oldu. Biznesin təşkili və idarə edilməsi ixtisasını bitirdi. Amma, diplomunu görmək belə ona qismət olmadı. 2015-ci ildə iyul ayında hərbi xidmətə yola düşdü. Təhsil aldığı Gəncə şəhərində xidmətə başladı və üç ay orada xidmət etdi. Gəncədən Tərtər rayonuna göndərildi. Tərtər rayonu Marquşavanda yerləşən N sayılı hərbi hissədə xidmətə başladı. Az müddətdə yaxşı xidməti ilə fərqləndi və manqa komandiri təyin edildi. Tərtərdə olduğu 6 ay ərzində hər şeydən razı idi. Şəhidin atası tarixçi Şakir müəllim deyir: «Oğlum Rəşad Tərtərdə olduğu 6 ay müddətində bizi yanına getməyə belə qoymadı. Yaxşı xidmətinə görə məzuniyyətə də buraxdırılar. Amma, gəlmədi. Bir sözü vardı, deyirdi: ata-ana, mən birdəfəlik gələcəm. Dediyi də oldu. Birdəfəlik şəhid adı ilə gəldi. 2 aprel 2016-cı ildə Tərtər rayonunun Seysulan kəndini düşməndən azad etdirər və 18 qardaş orada şəhid oldu. 8 aprel 2016 -ci il tarixinə qədər canlısız bədənləri ilə torpağın üzərində qalaraq Vətəni qorudular. Nehayət, 9 aprel tarixində torpağı tapşırıldılar. Oğlum Rəşad Vətənini sevən qeyrətli bir əsgər idi. Dinə bağlı, namaz qılan və oruc tutan, dindar bir gənc idi. Hərbi xidmətdə olduğu dövrdə Allahı, Peygəmbəri(s), imamları(ə) və müqəddəsləri əsgər dostlarına sevdirə bilmişdi və bunun nəticəsində iki əsgərə də namaz qılmağı öyrətmışdı. Bir ata kimi son olaraq onu deyə bilərəm ki, şəhid oğlum Rəşaddan danışmaqla qurtarmaz».

Atasının dediyi fikirlərə qosularaq onu deyə bilərəm ki, Rəşad hələ ali məktəbdə oxuyan dövrdə dostları onu özlərinə ağsaqqal bilirdilər. Ağsaqqallıq yaşıla deyil, insanların dünyagörüşü və mərifəti ilə müəyyən olunur. Necə ki, ölməz şairimiz Zəlimxan Yaqub deyib:

**35 yaşında el ağsaqqalı,
63 yaşında uşaq da gördüm.**

2017-ci aprel ayının 2-də və 3-də Xətai rayon ərazisində yerləşən «Zəm-zəm» Mərasim Zalında aprel şəhidlərindən ikisinin ildönümü mərasimi keçirildi. Aprel ayının 2-də Zəngilan rayonunun Çöpədərə İcra Nümayəndəliyindən Orucov Müşfiq Arif oğlunun ildönümü mərasimi keçirildi. Mərasimi Zəngilan rayon İcra baş-

çısı Ramiz Həsənov cənabları təşkil etmişdi. Mərasimdə Zəngilan rayon İcra Nümayəndəliyi ilə birgə Zəngilan rayonunun deputati İmamverdi müəllim də iştirak edirdi. O cümlədən mərasimdə Xətai rayon İcra başçısı Razim Məmmədov və icra aparatının nümayəndə heyəti, o cümlədən Xətai rayonunun millət vəkili Fuad Musayev iştirak etdirilər. Ruhani heyətində Zəngilan rayonunun axunu Hacı Müşfiq və onun həmkarları da iştirak edirdilər. Məclis şəhidlərin adına layiq yüksək səviyyədə keçirildi. Aprelin 3 isə Xətai rayon sakini, əslən Zəngilanlı olan şəhid Rəşadın il mərasimi keçirildi. Bu mərasim də «Zəm-zəm» Mərasim Zalında yüksək səviyyədə təşkil olunmuşdu, eyni heyətdə, lakin, bu dəfə Xətai rayon İcra başçısı Razim Məmmədovun təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə keçirildi. Razim müəllimin həmkarı Zəngilan rayon İcra Aparatının başçısı Ramiz müəllim də həmin məclisdə iştirak etdi. Bu məclis də şəhidin adına layiq keçirildi. Məclis Quran ayələri ilə başladı və «Süfrə» duası ilə sona yetdi. Məclisdə həm Xətai rayon Əhmədli Məscidinin axunu Hacı Murad, həm də Zəngilan rayonunun axunu Hacı Müşfiq öz həmkarları ilə iştirak etdirilər. Zəngilan rayonunun axunu «Süfrə» duasını oxumağı həmkarı I qrup Qarabağ Müharibəsi əlili Hacı Həsən Hüseyniyə həvale etdi. O da böyük bir ehtiramla və şəhidin ruhuna layiq «Süfrə» duası verdi və bildirdi ki, Rəşad bu nəsildən ikinci şəhiddir. Təxminən 25 il önce Zəngilan rayonunun Sobu qalasında şəhid olan Faiq bu nəslin ilk şəhidi idi. Rəşad Şakir oğlu isə bu nəslin ikinci şəhididir deyə məclis əhlinin nəzərinə çatdırıldı.

Bir ruhani olaraq həm Xətai rayon İcra Həkimiyətinə, həm Zəngilan rayon İcra Həkimiyətinə bir Qarabağ Müharibəsi əlili kimi dərin təşəkkürümüz bildirir, şəhid ailələri və əlliərin problemlərinə diqqətlə yanaşlığı üçün onlara minnətdarlığımı bildirirəm. Son olaraq 1988-ci ildən bu günə qədər bütün şəhid verən valideynlərin əzəmətli ruhları qarşısında baş əyir, şəhidlərimizə Allahdan rəhmət, valideynlərinə isə səbr diləyirik.

**Hacı Həsən Hüseyni,
I qrup Qarabağ Müharibəsi əlili
ilahiyatçı-publisist**

"Mən elə bilirdim şair qocalmır!"

"Qəbələ - könül dünyamız" Almanaxı şair Tacəddin Şahdağının ön sözü ilə başlayır

Almanaxlar çağdaş Azərbaycan ədəbiyyatında adət halını almış bir toplu formasına keçib. Müxtəlif bölgələrin qələm sahibləri belə gözəl təşəbbüsələ ədəbi mühitdən öz töhfələrini əsirgəmirlər.

Almanax - müxtəlif müəlliflərin eyni mövzu, və ya janrıda yazılmış bədii, elmi əsərlərindən ibarət qeyri-dövrü məcməudür. İlk ədəbi almanaxlar XVIII əsrin ortalarında Fransada, sonlarında Rusiyada yaranmışdır. Azərbaycanda almanaxlar XX əsrin əvvəllərində, əsasən təzkirə şəklində tərtib olunmuş, şura dövründə isə bu nəşr geniş yayılmışdır.

Qəbələ qələm əhlinin şeir və hekayəleri toplanmış "Qəbələ - könül dünyamız" almanaxını Emin Baratoğlu tərtib edib. Ön sözün müəllifi şair Tacəddin Şahdağıdır. Tərtibçinin qeyd etdiyinə görə materialların toplanmasında Əhməd Məmmədli, Cəlil Kamradlı, Fəxrəddin Babayev, Mirhəsən Ağayev və Nargilə Qafarova yaxından köməklik göstərmışlər.

Bir vaxtlar Qutqaşen kimi tanınan qədim Qəbələ ədəbi mühitdə indiyə qədər, əsasən yaziçı İsmayılov bəy Qutqaşınının vətəni kimi məşhurlaşmışdır. Onun qələmə aldığı və bu gün də sevilə-sevilə oxunan "Rəşid bəy və Səadət xanım" adlı nəşr nümunəsi Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ilk hekayə hesab olunur. "Miskin" təxəllüsü ilə yazdığı "Səfərnəmə" yaziçinin ölümündən yüz il sonra - 1967-ci ildə nəşr olunmuşdur. Qəbələ həm də Molla Gülü Zələmi - Qələmi (Vəsf) və Abdulla Qutqaşınlı kimi qələm sahiblərini də yetişdirib. Eyni zamanda İbrahim bəy Musabəyovun eyni adlı ssenarisi əsasında Azərbaycanda ilk bədii film olan "Neft və Milyonlar səltənətində" 1916-ci ildə ləntə alınıb. (Tacəddin Şahdağının "ön söz"ündən).

Almanaxa Tacəddin Şahdağının, Nuh Babanın, Ləzgi Babanın, Fəhmi İsləmovun, Əli Şirinovun, Aşot Udinoğlunun, Səməd Həsənoğlunun, Fağır Hüseynin, Qəhrəman Muradın, Mehrəli Müəllimin, Əmirxan Burzuyevin, Mirzəbala Yediyarovun, Emin Baratoğlunun, Ənvər Məmmədlinin, Tofiq Vəndamlının, Əlihüseyin Şərifovun, Məhəmməd Əlinin, Şahid Nəgməkarın, Fəxrəddin Babayevin, Mirhəsən Ağayevin, Novruz Ba-

bayevin, Ramiz Yolçuyevin, Sərdar Ağayevin, Hüseynəğa Qasımovun, Qərib Hüseynovun, Həsənağa Kədərlinin, Cəlil Komradının, Zenfira Cəfərovanın, Ədalət Əlinin, Rəciyyə Şirinovanın, Nargilə Qafarovanın, İlham Kərimovun, İlham Muradovun, Laçın Yanardağın, Elçin Dönməzin, Qafar Nəsiboğlunun, Təranə Tərtərin, Şəhla Xəlilqızının, Mərziyyə Əfəndiyevanın, Gülxar Vəfaлиn, Elçin Əhmədovun, Pərvanə Ağayevanın, İlham Küskünün, Mehman Haqqın, Rəvan Sükütinin, Aytəkin Babayevanın, Gülər Kərimovanın, Qoşqar Qaraçaylinin, Əfsanə Xalisqızının, Leyla Azərinin, Rəvan Xəyalın, Gülnarə Seyidovanın, Elnarə Aslanın şeir və qəzəlləri daxil edilmişdir. Almanaxda həm də Füzuli Yaverin "Adsız duyğular" adı altında qələmə aldığı nəşr nümunələri, Akif Cabbarının, Qərənfil Dünyaminqızının və Günel Tapdıqqızının hekayələri yer almışdır. Almanax qələm əhlinin təvəllüd göstəricisinə müvafiq yuxarıdan aşağıya sıralanmışdır. Əsərləri almanaxa daxil edilən on böyüyünün 89, on kiçiyinin isə 18 yaşı vardır. Qəbələ etnik qruplarla zəngin bölgədir, imzalardan göründüyü kimi burada müxtəlif qrupları təmsil edən qələm sahiblərinin əsərləri bir yerdədir.

Almanaxa qələm məhsulları daxil edilmiş bir neçə nəfər hazırda haqq dünyasındadırlar. Bəziləri isə indiyə kimi heç yerdə çap olunmamışdır.

Acı da olsa təəssüf etməliyik ki, aşağıda adları qeyd olunan qəbələli qələm sahiblərinin əsərləri naməlum səbəblər ucbatından almanaxa daxil edilməmişdir:

-**Şərif Tahirli**, qocaman şairdir, iki mindən artıq şeirin müəllifidir.

-**Sədaqət Həsənoğlu**, Azərbaycan Yaziçilər Birliyinin üzvüdür. Ondan artıq kitabın müəllifi Türkiyədə də çap olunub.

-**Rahib Ümman**, beşdən çox kitabın müəllifidir. Dövrü mətbuatda mütəmadi çıxışlar edir, yüzdən çox şeiri oxuculara tanışdır.

-**Həcər Qəbələli**, Azərbaycan Yaziçilər Birliyinin üzvüdür. Bir çox şeirlərin müəllifidir.

*Əli bəy Azəri,
Azərbaycan Yaziçilər Birliyinin üzvü*

MÜNDƏRİCAT

1. Redaktor guşəsi

-“Ömrünüzə bahar gəlsin” (“Bahar gəldi, yaz gəldi” ifadəsi ətrafında düşüncələr)	1
-Məlahət YUSİFQIZI - “Sevgidir həyatın naxışı yalnız” (Azad Qəlbinurun 50 illiyinə ərməğan)	3

2. Publisistika

-Nemət BƏXTİYAR - “Yada düşür xatırələr...”	
(Şair Hüseyin Kürdoğlunun poeziyasında təbiətin tərənnümü)	26
-Əli BƏY AZƏRİ - “Yüksək titullara layiq insan - ADSIZ” (Füzuli YAVƏR haqqında)	43
-Fəxri MÜSLÜM - “Gəncləri döyüşə, qəlebəyə səsləyir”	
(Yazıcı-publisist Camal Zeynaloglunun “Snayper qız” kitabı haqqında)	47
-Vaqif AĞALAROV - “Müasir Azərbaycan ədəbiyyatında Əli bəy Azəri imzası”	61
-Salam CAVADLI - “Yüksək vətənpərvərlik duyğusu ilə”	82
-Akəm XAQAN - “Mən sizə məkan, düşünmək üçün zaman, anlamaq üçün mövzu verdim” (təhlil, tənqid)	89
-Nazir ÇƏRKƏZOĞLU - “Vətən nağmələrinin carçası”	
(Şair Ələsgər Taliboglunun yaradıcılığına dost baxışı)	95
-Emin RAMAZANOV - “Zülmətdən səsler” (Aygün Sadiqin həyat və yaradıcılığı haqqında)	99
-Əli BƏY AZƏRİ - “Mən elə bilirdim şair qocalmır” (Qəbələ - könül dünyamız Almanaxı haqqında)	103
-Həsən HÜSEYNİ - “Bir nəsildən iki şəhid: Faiq və Rəşad”	105

3. Poeziya

-Azad QƏLBİNUR - “Sevdiyim”, “Getmişən hara”, “Yavaş-yavaş”, “Məhəbbət olmayan yerdə”, “Sevgidir həyatın naxışı yalnız” (şerirlər)	5
-Sərvər MƏSUM - “Azərbaycan”, “Kəndimizdə”, “İstəyir”, “Uzağam”, “Türkün yolu”, “Mənim” (şerirlər)	17
-Məhəmməd ƏLİ - “Kiçik çile”, “Söz”, “Ata”, “Ana”, “Uşaq”, “İntihar” (şerirlər), “Deyimlər, düşüncələr, tapıntılar...” (müdrik kəlamlar)	24
-İllah QAZAXLI - “Əgər yumruq kimi birləşə bilsək”, “Şərin əməlləri”, “Təbiət seyrinə çağırır məni”, “İnanmaq olmur”, “Düşüncələr”, “Şübhənlə evimi yixırsan yenə”, “Bizim olsun”, “Xəyal gecəmiz” (şerirlər)	35
-Ələddin ƏZİMLİ - “Xocalı gecəsi”, “Hardasan”, “Çiçək”, “Altay”, “Unudulmayım”, “Şor qarışanda”, “Məhəbbət”, “Üç an”, “Dolasıq yuxular”, “Şair” (şerirlər)	45
-Çingiz ƏRƏBLİ - “Ana”, “Dünya”, “Durnalar”, “Xəberim olmayır qocalmağımdan”, “Kor olub dünyanın gözü, deyəsən” (şerirlər), “Dönər”, “Qəmim içimdə pünhandır” (qəzəllər)	53
-Elsevər ƏHLİQÜRBƏT - “Qəzəl”, “Gezel” (osmanlı türkçəsində), “Ved mira net...” (şerirlər)	59
-Tayyib ATMACA - “Dodakdecmez”, “Muhammes” (şerirlər)	60
-Şərqiyyə BALACANLI - “Mənim arzularım”, “Yaz gəlir”, “Qocalar evi”, “Sona anaya”, “Nəvəmin sualları”, “Yurdu, eli sevə-sevə”, “Fəxrle çəkirkən temiz adını”, “Ağacaq”, “Bir gün doğmaların görüşməyi var”, “Atasız qalan dörd qızı”, “Arız” (şerirlər)	68
-Şükür MÜSEYİBOĞLU - “Bakıda uca bayraq”, “Şuşasız dadını bilmərəm, dünya”, “Təlatümlü dünya”, “Ay insafsız”, “Qoruyaq muğamı” (şerirlər)	77
-Rəna MƏRZİLİ - “Ağdam”, “Ölürlər el çəkmir mondən”, “Daha tanımazsan”, “Axtarıram”, “Səbrin dərya qədərmiş” (şerirlər)	84
-Əlizamin ARIFOĞLU - “Basdırısan...”, “İnsan”, “Nə sən ürəklərdə...”, “Sən məni nə yaman darıxdırsan”, “Xatırlayarsan”, “Sənsiz”, “Bir dəli sevgi gələ” (şerirlər)	92
-Xası ŞƏRİFOV - “Nəvəm”, “Bəsimdi”, “Nəsihət”, “Mən-məni” (şerirlər)	98
-Aytən MİKAYİLOVA - “Sirlidir dünya”, “Ata”, “Yanım deyirom”, “Neylərəm”, “Payız yarpağı”, “Qocalma, ana”, “Dəniz”, “İnanmirəm insanlara”, “Məhəbbət”, “Sonu yox”, “Xatirodir rəsimsər” (şerir)	101
-Rahilə QARALOVA - “Qəlebəyə gedən zaman”, “Gedək Qarabağa”, “Bu ağac”, “Bülbül”, “Ağlama, anam”, “Anamın nəfəsi havamdı mənim” (şerirlər)	103

3. Nəsr

-Bahar BƏNÖVŞƏ - “Yarımçıq məktub...” (hekayə)	7
-Aslan QULİYEV - “Milli Qəhrəman” (hekayə)	14
-Aygün SADIQ - “Cəhənnəm kimi altmış dəqiqa” (hekayə)	19
-Rəşid BƏRGÜŞADLI - “Göyün on yeddinci qatı” (hekayə)	38
-Camal ZEYNALOĞLU - “Tində dayanmış qadın” (hekayə)	49
-Ayaz İMRANOĞLU - “Gelinnənə” (hekayə)	55
-Əli BƏY AZƏRİ - “Qarın qutabı” (hekayə)	63
-Şəfaqat CAVANŞIRZADƏ - “Soltanbəy əfsanəsi” (hekayə)	71
-Nihat ATABƏYLİ - “Reallıqda mövcud olmaq istəməyəcək biri” (hekayə)	79
-Ramiz İSMAYIL - “Ümid ümidsiz” (hekayə)	86
-Sevinc MƏMMƏD - “Kaş ki, uşaq olaydım” (esse)	94